

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİZAH DİLİ BAĞLAMINDA POLİS KONULU
FIKRALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK **Ferhat ÖZMEN**

ELAZIĞ - 2012

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİZAH DİLİ BAĞLAMINDA POLİS KONULU FIKRALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK

HAZIRLAYAN
Ferhat ÖZMEN

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans / doktora tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK
2. Prof. Dr. Şener DEMİREL
3. Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Enver ÇAKAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Mizah Dili Bağlamında Polis Konulu Fıkralar

Ferhat ÖZMEN

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Halk Edebiyatı Bilim Dalı

Elazığ – 2012, Sayfa: IX + 226

Mizah Dili Bağlamında Polis Konulu Fıkralar adlı çalışmada polislerin yer aldığı fıkra metinleri ve Emniyet Teşkilatında yaşanan mizahi olaylar, iletişim türlerine göre tasnif edilerek değerlendirilmiş ve çatışma nedenleri analiz edilmiştir. Bununla birlikte televizyonda ve gazetelerde karşımıza çıkan polisle ilgili yaşanmış komik olaylar, mizah penceresi etrafında ele alınmıştır. Kimi karikatüristlerin polisler hakkında çizimleri ve anket sonrası elde ettiğimiz fıkra benzeri anılar tahlil edilip, polis- vatandaş ilişkisinde ortaya çıkan problemler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Metinlerdeki polis-toplum ilişkisi, polis imajının nasıl olduğu, polisin vatandaşla iletişime geçerken nelere dikkat etmesi gerektiği, polisin halktan beklentisi, halkın polisten beklentisi ve değerlere uymadaki hatalarımızın neler olduğu ortaya konmuştur. Her maddede metinler ayrı ayrı analiz edilerek gülmeceyi doğuran dil oyunları gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mizah Dili, Fıkra, Polis, Gülme

ABSTRACT

Master Thesis

Police Themed Jokes İn The Context of The Language of Humor

Ferhat ÖZMEN

University of Firat

Institute of Social Science

Department of Turkish Language and Literature

Elazığ – 2012, Page: IX + 226

In this study called the police themed jokes in the context of language of humor, joke texts which police themed jokes and in the Security Organization experienced humorous events have been determined. Classified according to communication types and have been evaluated. In addition, funny events lived about police on television and in newspapers have been evaluated in accordance with humor. By analyzing drawings by some cartoonists about the cops and after a survey obtained from a clause similar to memories, problems that emerge from police - citizen relationships are tried to be determined.

In the text to the police-community relations, the image of the police, when citizens and police contact what the police needs to give attention,poice expectation from the people and public expectaions from the police and faults in meeting values has been revealed. In each article texts that give rise to language humor are shown by analyzing separately.

Key Words: The Language of Humor, Joke, Police , Laughter

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖN SÖZ	VI
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1
EDEBİ BİR TÜR OLARAK FIKRALAR VE DİL, MİZAH, GÜLME İLİŞKİSİ. 1	

BİRİNCİ BÖLÜM

1. POLİS KONULU FIKRALARDA KİŞİLER ARASI İLETİŞİM

ÇATIŞMALARI VE NEDENLERİ	23
1.1. Kişiler Arası İletişim Türleri.....	23
1.1.1. Kişi-içi İletişim ve Çatışma.....	24
1.1.2. Kişiler Arası İletişim ve Çatışma	27
1.1.2.1. Kişiler Arası İletişim Çatışmalarının Sınıflandırılması	36
1.1.2.1.1. Aktif Çatışma (Kötü Adam Ne Söylese Kötüdür).....	36
1.1.2.1.2. Var oluş Çatışması (Ben Sandım ki...).....	38
1.1.2.1.3. Yoğunluk Çatışması (Haklısın ama...).....	41
1.1.2.1.4. Kısmi Algılama Çatışması (Bunu da mı Demiştin...).....	42
1.1.3. Örgüt- İçi İletişim ve Çatışma.....	46
1.1.3.1. Rol Karmaşası	47
1.1.3.2. Ast - Üst İlişkilerinden Doğan Çatışmalar	51
1.1.4. Kitle İletişim ve Çatışma.....	53
1.1.4.1. Televizyon ve Gazete Haberleri	53
1.1.4.2. Karikatürler.....	54
1.1.4.3. Fıkra Benzeri Anılar	56

İKİNCİ BÖLÜM

2. POLİS KONULU FIKRALARDA TOPLUMSAL ELEŞTİRİ MESAJLARI... 58	
2.1. Değerlere Uymadaki Hatalarımız	58
2.1.1. Ortamına Göre Değerlere Uymak	60
2.1.2. Keyfimizin/Moralimizin İyi Olup Olmamasına Göre Değerlere Uymak	63
2.1.3. Karşımızdaki Kişiye Göre Değerlere Uymak	65
2.2. Polis İmajı ve Algılamasında Fıkralar	71
2.3. Polis-Halk İlişkileri Açısından Fıkralar	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. POLİS KONULU FIKRALARDA GÜLMECEYİ DOĞURAN DİL OYUNLARI	90
.....	
3.1. Metinlerdeki Dil Oyunları	92
3.1.1. Mübalağalar (Abartmalar).....	93
3.1.2. Argolar	96
3.1.3. Eş Adlılık (Cinas).....	98
3.1.4. Ağızlarla İlgili Dil Oyunları.....	102
3.1.5. Teşbihler (Benzetmeler).....	104
3.1.6. Teşhis (Kişileştirme)	104
3.1.7. Yinelemeler	106
3.1.8. İroniler.....	107
3.1.9. Mecaz-ı Mürsel	110
3.1.10. Benzeşme	112
3.1.11. Kaydırmalar.....	112
3.1.12. Mantık Dışı Sözler	115
SONUÇ	117
METİNLER-1.....	121
FIKRA ÖZELLİĞİ GÖSTERENLER.....	121
METİNLER-2.....	190
ANI ÖZELLİĞİ GÖSTERENLER.....	190
KAYNAKÇA.....	206
EKLER	214
ÖZ GEÇMİŞ	226

ÖN SÖZ

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan fıkralar, edebiyatımızda ve kültürümüzde önemli bir yere sahiptir. Türk milletinin zekâsını, kültürel değerlerini ve hayat felsefesini yansıtan fıkralar, sözlü gelenekte varlığını devam ettirmektedir. Kısa ve özlü anlatımı olan nükteli güldürücü hikâyeye olarak tanımlanan fıkralar, hayatın hemen her karesinde karşımıza çıkar. Çünkü fıkralar, yaşanmışlıkların eseri olup kaosu düzene dönüştürebilmek için söze yansıyan ironik yaşam anlarıdır.

Bir tez ve antitezden oluşan, sonuç kısmında güldürme ve düşündürme amaçlayan, genellikle nesir şeklinde olan kısa fakat yoğun anlatıma sahip olan fıkralarda, karşılıklı konuşmalar önemlidir. Bir tür kısa hikâyeye olan fıkralarda genellikle tek vak'a bulunur. Bazen birden fazla da olabilir. Fıkraların özel anlatıcısı vardır ve anlatımda kullanılan dil sadedir.

Mizah ancak başkalarına aktarıldığında bir düzene girer ve sözlü olarak doğan mizah, yazıya geçirildiğinde edebi bir kimlik kazanır. Bu düşünceden hareketle “Emniyet Teşkilatında” yaşanan mizahi olayları derlemek ve sözlü gelenekteki pek çok fikrayı, yazılı kültüre aktarmak gayesiyle danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK rehberliğinde bir mülakat metni hazırlanmıştır. Bu metinle, kaynaklardan polis konulu fıkraları ve kaynakların başından geçen polislerle ilgili mizahi olayları derlemek hedeflenmiştir. Ayrıca yazılı kaynaklardan olan Feyzullah ARSLAN'ın **Gül, Güldür, Düşündür** adlı eseri ile Samsun Emniyet Müdürlüğü'nün 2006'da yaptığı **Polis Fıkraları Yarışması**nda elde edilen metinlerden oluşan kitaptaki fıkralar da çalışmaya dâhil edilmiştir. Elektronik kültür ortamlarında yer alan polis fıkraları da çalışmamızın ilgili yerlerinde ele alınarak değerlendirilmiştir.

Mizah Dili Bağlamında Polis Konulu Fıkralar adlı çalışmamız, Önsöz ve Giriş dışında üç bölüm, Sonuç, Metinler, Kaynakça (Yazılı Kaynaklar ve Sözlü Kaynaklar), Ekler (Anket, Karikatürler ve Fotoğraflar) ve Özgeçmiş başlıklarından oluşmaktadır.

Giriş kısmı “Edebi Bir Tür Olarak Fıkralar ve Dil, Mizah, Gülme İlişkisi” adını taşımakta olup bu bölümde fikra ve özelliklerine, fikra ile ilgili yapılan tasniflere ve mizah-gülme ilişkisine, dil, iletişim ve mizah diline değinilmiştir. Ayrıca bu bölümde, derlediğimiz mizah içeren kimi polisiye anılar, mizah teorileri ile birlikte ele alınmıştır.

“Polis Konulu Fıkralarda Kişilerarası İletişim Çatışmaları ve Nedenleri” adlı birinci bölümde iletişim, “Kişilerarası İletişim Türleri”, “Kişiler Arası İletişim Çatışmalarının Sınıflandırılması” ve “Örgüt-İçi İletişim ve Çatışma”, “Kitle İletişimi ve Çatışma” adlı dört alt başlık halinde değerlendirilmiştir. Bu bölüm, mizahî olayların iletişim türlerine göre tasnif edilerek değerlendirilmesinden ve çatışma nedenlerinin analizinden oluşmaktadır.

“Kitle İletişimi ve Çatışma” adlı alt başlıkta, televizyonda ve gazetelerde karşımıza çıkan polisle ilgili yaşanmış olaylar, mizah penceresi etrafında değerlendirilmiştir. Kimi karikatüristlerin polisler hakkında çizimleri ve anket sonrası elde ettiğimiz fıkra benzeri anılar analiz edilerek, polis-vatandaş ilişkisinde ortaya çıkan problemler tespit edilmeye çalışılmıştır. Karikatürün görselliği ve inceliği, anıların da kişisel yaşam izlenimleri olduğu dikkate alınarak, bireylerin kimi zaman anlayış kıtlığı sonrası düştüğü komik durum, kimi zaman da kurallara uymada sergilediği çelişkili durum ortaya konulmuştur.

Üstün DÖKMEN’in **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati** adlı eseri dikkate alınarak mizahı doğuran ve iletişim çatışmalarına neden olan unsurlar değerlendirilmiştir. Emniyet Teşkilatı gibi büyük kurumun bireyleri arasında, ast-üst ilişkisinden ve rol çatışmasından iletişim çatışmalarının ortaya çıkabileceği, polis-vatandaş iletişimde çatışmayı doğuran unsurların çok farklı nedenlerden kaynaklanacağı gösterilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünü oluşturan “Polis Konulu Fıkralarda Toplumsal Eleştiri Mesajları” adlı kısımda, derlenen metinlerden hareketle “Değerlere Uymadaki Hatalarımız”, “Polis İmajı ve Algısı” ve “Polis- Halk İlişkisi” adlı ad başlıklarla polis-toplum ilişkisi ortaya konulmuştur. Fıkralardaki polis imajının nasıl olduğu, polisin vatandaşla iletişime geçerken nelere dikkat etmesi gerektiği, polisin halktan beklentisi, halkın polisten beklentisi ve değerlere uymadaki hatalarımızın neler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca fıkraların sosyal fayda açısından yerinin nerede olduğu, yanlış giden kimi şeylerin gösterilmesinde bir araç olduğu ortaya çıkarılmıştır.

“Polis Konulu Fıkralarda Gülmeceyi Doğuran Dil Oyunları” adlı üçüncü bölümde, fıkralarda kullanılan dilin, mizahı doğurduğu gösterilmiştir. Dilde yapılan kimi söz oyunları (benzetme, kişileştirme, yineleme vs.) mizah yaratılır. Bazen göstergeler sistemi olan dilin çağrışım özelliği kullanılarak bazen de fıkra kahramanlarının ağız, şive ve kesimsel dil özellikleri kullanılarak (Karadeniz Fıkraları-

Temel) gülme/güldürmenin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Metinlerden hareketle her maddede, ayrı ayrı analiz edilerek gülmeceyi doğuran dil oyunları gösterilmiştir.

Sonuç kısmında, çalışmanın sonucunda elde edilen değerlendirmeler ele alınmıştır.

Metinler-1 kısmında, polisler arasında yaptığımız derlemelere ve taradığımız diğer kaynaklar sonrasında elde ettiğimiz metinlere (Fıkra özelliği gösterenler), alfabetik olarak yer verilmiştir. Metinler-2 kısmında ise (Anı özelliği gösterenler) televizyon ve gazete haberlerinde karşımıza çıkan, mizahi unsur içeren haberler ve mülakat sonrası elde ettiğimiz metinler yer almaktadır. Bu metinler de alfabetik olarak sıralanmıştır.

Kaynak Şahıslar Hakkında Bilgiler kısmında, derleme yapılan kaynak şahıslar hakkındaki bilgiler; a. adı ve soyadı, b. doğum yeri, c. yaşı, ç. öğrenim durumu, d. mesleği şeklinde soyadı sırasına göre alfabetik olarak verilmiştir.

Zekâ ve mizahın uyumlu birlikteliğinden doğan fıkralar, insanımızın hayata ve olaylara nasıl baktığını anlamak açısından bize önemli ipuçları verir. Kültürümüzün bu küçük ama güler yüzlü hikâyecikleri ile bazen hoşça vakit geçiririz, bazen de söylemek istediğimiz en zor şeyleri bile, bir nüktenin peşine takıp kolayca anlatırız.

Fıkralar, kültürel hayatımızın, gelenek ve göreneklerimizin söze yansıyan edebi türleridir. Bu çalışma ile mizahi olaylar yazıya geçirilerek unutulmaktan kurtarılmış ve polisin toplum beklentilerini dikkate almasına, hatalarıyla yüzleşmesine ve yapıcı olabilme çabasını sergilemesine metinlerle yardımcı olunmuştur.

Bize keder verecek sayısız sebeple iç içe yaşadığımız dünyada, fıkra gibi insanların içini ısıtacak güler yüzlü bir konuda çalışırken bizden desteğini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK'e, büyük bir özveri ile bana rehberlik eden, beni bu konuda cesaretlendiren ve her zaman fikirlerinden istifade ettiğim danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK'a, ayrıca Arş. Gör. Dr. Gülda ÇETİNDAG SÜME'ye, eşim Suzan ÖZMEN'e, ankete katılan Emniyet Teşkilatı mensuplarına ve öğrencilerime teşekkür ederim.

KISALTMALAR

APK	: Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı Araştırma Planlama Koordinasyon Dairesi
ATM	: Automatic Teller Machine (Otomatik Vezne Makinesi; Bankamatik)
C.	: Cilt
CIA	: Central Intelligence Agency (ABD), Merkezi İstihbarat Teşkilatı
çev.	: Çeviren
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
Hzl.	: Hazırlayan
İETT	: İstanbul Elektrik Tramvay Tünel (İşletmesi)
KGB	: Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti (Rusça), Rus Gizli Servisi.
Km.	: Kilometre
PMYO	: Polis Meslek Yüksek Okulu
s.	: Sayfa
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
THBMER	: Türk Halk Bilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
TSE-İSO	: Türk Standartları Enstitüsü- International Standarts Organization (Uluslararası Standartlar (Belirleme) Teşkilatı)
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

EDEBİ BİR TÜR OLARAK FIKRALAR VE DİL, MİZAH, GÜLME İLİŞKİSİ

1. Mizah- Gülme İlişkisi

Günlük yaşamda, kişiler arası ilişkilerde toplumun beklentilerini ve isteklerini dile getirmede alternatif bir yöntem olan mizah, bireyin yaşamında önemli bir yer edinir. Hayatla ve insanla iç içe olan mizahın fonksiyonları insan içindir. Mizah, sosyolojik, psikolojik, iletişim ve eğlence fonksiyonlarıyla bireylerin günlük yaşamdaki sıkıntılardan kurtulmalarını, rahatlamalarını sağlamakta; onların gerginliklerini giderebilmektedir. Aynı zamanda insanların zor anlarda mutlu olmasına, hayattan zevk almasına ve stresten kurtulmasına yardımcı olmaktadır.

Eğlendirmeyi, güldürmeyi ve bir kişiye veya bir davranışa ince alay yoluyla takılmayı içeren, hayatın her alanında görülebilen bir etkinlik olarak mizah, dilimize Arapçadan geçmiş olup Türkçedeki gülmece sözcüğünü karşılamaktadır. Türkçe Sözlükte gülmece, “Eğlendirme, güldürme ve bir kimsenin davranışına incitmeden takılma amacını güden ince alay, mizah, humor.” (Türkçe Sözlük, 1998: 808) olarak geçmektedir.

Modern psikologlar, mizahı çeşitli şekilde tanımlamışlardır. Komik veya eğlendiren hareket veya ifade, kişinin hoşça vakit geçirmesine katkıda bulunan her şey, gülmeyi oluşturan nesne, yapılan mizah tanımlarındandır. Çoğu insana mizahın ne olduğu sorulduğunda, muhtemelen kendilerini güldüren bir şey olarak anlatırlar. Mizah, genel olarak komik bir dürtüyle başlayan, gülümseme veya gülme gibi bir tavırla biten, genelde hoşnutluk veren bir deneyim olarak görülmektedir. (Uğur, 2008: 39).

Felsefe Sözlüğü’nde mizah, “Kişilerdeki ya da doğal saydığımız bazı olaylardaki bir takım çarpıklık, uyumsuzluk, çelişki ve gülünçlükleri bulup açığa vurma, gözler önüne serme sanatı.” (Cevizci, 2002: 282) olarak aktarılmaktadır. Mizah; gülmece, latife, şaka, eğlence sözcükleriyle de karşılanır hale gelmiştir.

Günümüze kadar pek çok düşünür mizahın ne olduğunu açıklamaya çalışsa da bir anlaşmaya varılamamıştır. Bu durum mizahın kültürlere, toplumlara ve sınıflar göre çeşitlilik arz etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu çeşitlilik mizah için yapılan tanımların farklı olmasına neden olmuştur. Mizahçılar ve bilim adamları, mizahın kafa karıştırıcı

yönüne dikkat çekse de mizah, binlerce yıldır insan hayatının bir parçası olmuştur ve bu önemini gelecekte de koruyacaktır.

Mizahın fonksiyonlarını açıklayan Freud, mizahın üç temel sosyal fonksiyonuna dikkat çeker. Ona göre mizah kültürel açıdan konuşulmak istenmeyen şeylerin yıkılması ve bunların korku duyulmadan gündelik yaşama katılması için kullanılan bir araçtır. Bunun yanı sıra mizah kimi zaman karşıt görüşlere uyabilme yetisi geliştirir. Ayrıca düşmanlık ve saldırganlık duygularının baskı altına alınmasına; daha ılımlı düşünülmesine yardımcı olur. Mizahın stresi azaltmada, kaygıları ve düşmanlıkları gidermede önemli bir faktör olduğu vurgulanmıştır. (Şentürk, 2010: 90–95).

Mizah, bireyin toplum içinde kendisini iyi hissetmesinde, psikolojik olarak rahatlamasında, liderlik duygusunu arttırmasında önemli bir boşluğu doldurur. Mizah duygusu, hayatın komik ve anlamsız taraflarına ilişkin değerlendirme yetisidir. Bu duygu kimi zaman noksanlıklarda ve zayıflıklarda dahi gülmenin oluşmasını sağlayabilir. İyi bir mizah için yaratıcı ustalığa sahip olmak gerekmektedir. Bazen karşıdaki kişinin eksik yönü anlatılmak istendiğinde de mizaha başvurulmaktadır. Bu durumda karşılıklı hoşgörü öne çıkmaktadır. Bir işçinin işverenine yaptığı espriler, karikatüristlerin siyasetçileri hedef aldığı parodiler veya karikatürler, karşı tarafın mizah anlayışına sığınarak yapılmaktadır.

Mizahın iki temel özelliğinden birleştirme ve bölme, mizahın yapısının anlaşılmasında anahtar rol oynamaktadır. Politikacılar mizahın bu özelliğinden sıkça yararlanmaktadır. Dinleyicilere veya seçmen kitlelerine seslenirken mizahla onları birleştirmeye çalışmakta; diğer yandan da mizahı kullanarak rakip partilerin seçmenini bölmeye çalışmaktadırlar. İletişimciler de etkili bir söz kullanmak için ve izleyici veya dinleyiciye bu şekilde ulaşmak için mizahtan yararlanır. (Uğur, 2008: 43).

Mizah, genellikle kaygıyı azaltma, kırgınlıkları giderme, şevk verme ve kimi yanıtlara dikkat çekme gibi özellikleriyle dikkat çeker. Aynı zamanda mizah, yaratıcılığı geliştiren, etkinliği arttıran, psikolojik sağlığı düzelteren bir dürtü olarak kabul edilmektedir. Mizahın olduğu yerde bireyler açıkça belli etmeseler de birbirlerini kırmadan diyaloga girmektedirler. İletişimde kimi zaman çatışma yaşansa da mizahta ifade edilen sözlerden kişilerin alınmasını gerektirecek durumlar genelde görülmemektedir. Gündelik yaşamın bazı yönlerini bireylerin önüne güldürücü bir şekilde sermek, kimi zaman da bireylere acı veren durumları, yaşamın farklı ve saçma

yönlerini kendine özgü bir bakış açısıyla değerlendirmek, mizahın öne çıkan özellikleridir.

Mizah, sosyal hayatta her an kullanılabilir. Garip yüz ifadeleri, şakalar, komik yorumlar, hayvanların komiklikleri, mizah içinde değerlendirilmektedir. Kişiler arası toplantılarda, olumlu değerlendirmelerin yapılmasında ve insanları etkilemede rol oynamaktadır. Derin ve etkili iletişim kurulması yeteneği ile mizahın güçlü ilişkisi vardır.

Mizah çalışması, birçok sahadan yardım almaktadır. Bunlar psikoloji, antropoloji, edebiyat, sosyoloji, felsefe ve son zamanlarda da dilbilimdir. Bu her alanın mizah bilimine katkıları olmuştur. Mizahın değerlendirilmesi alanında söz gelimi; psikologlar şahsi faktörlerin etkili olduğunu öne sürerken, sosyologlar sosyal etkilerin şahıs üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

İlk kaynağından günümüze kadar mizahın tarihine bakıldığında, genel ve açık eğlencelerden kapalı oturumlara, dolaylı anlatımlara indirildiği, sınırsız bir coşkunluğun yerini ölçülü ve yerinde kullanımlı bir yeteneğe bıraktığı (Öngören, 1983: 20), ancak bu değişimin birden olmadığı, günümüzdeki anlamına kavuşması için çok yol aldığı görülmektedir.

Mizahın fonksiyon ve tipolojisini açıklamaya dayalı fikirler milattan önce beşinci yüzyıla kadar uzamaktadır. Eski Yunan'da insan vücudunda dört sıvı olduğuna ve bu sıvıların insan sağlığını etkilediğine inanılmıştır. Sarı sıvı, siyah sıvı, kan ve balgam olan bu sıvılar öfke, melankoli, güven, duyarsızlık, saygı eğilimlerini temsil etmektedir. Neşeli olmayı kanla, sinirli olmayı sarı sıvıyla, tembel olmayı balgamla, karamsar olmayı da siyah sıvıyla açıklayan bu inanış, Ortaçağ ve Rönesans'a kadar devam etmiştir. Kana gerektiğinden fazla sahip olan insan, komik davranır ve şakacı kabul edilir.

Mizah, toplumsal sevinçlerin dışa vurulmuş şekli olarak göze çarpsa da ilk toplu eğlencelerde ve mizah örneklerinde değişmeyen bir çatı göze çarpmaktadır. Hititler'de Purilli ayinleri, Eski Yunan'da Dionysos şenlikleri mizah içeren eğlencelerdir. Eski toplumlarda iyi ile kötü sürekli çatışma halindedir. İyinin sonunda kötüyü yenmesinden dolayı eğlenceler düzenlenmiştir. Kötü güçlerin insanlar üzerindeki bıraktığı yılgınlık ve korkunun yerini, olumsuz durum ortadan kalkınca mizah almış, bunu mizah dile getirmiştir. Mizah kötünün taklidini yaparak neşe sağlamıştır. Örneğin, kötü olarak sembolize edilen yılanı şarap içirilerek onun şişmesi sağlanır ve böylelikle yılanın

deliğine girmemesi mizah oluşturur. İnsanlar bunu dinleyerek başarılarını eğlenerek kutlarlar, bağımsız ve güvende olduklarını düşünürler. Anadolu'da da buna benzer hikâyeler anlatılmış ve nesilden nesile aktarılmıştır. Farenin kilerde çok peynir yiyerek şişmanlaması ve deliğine girememesi ev sahibinin onu yakalaması, fıkraya dönüşmüş; binlerce yıl unutulmamıştır. (Öngören, 1983: 17).

İlk insanın ne zaman güldüğü bilinmese de gülme sebebinin mizah olduğu araştırmacılar tarafından düşünülmekte ve tartışılmaktadır. İlk insanlar muhtemelen düşmanları veya çalıştıkları kişilerin farkları, zayıf yönleri ve çirkinlikleriyle eğlenmişler; onları alay ve taklit etmişlerdir. Buradan da ilk insanların ilk gülüşlerinin sözsüz, mimiklere dayalı ve taklitle oluştuğu düşünülmektedir.

Rönesans döneminde prensler; kamburlar, cüceler ve şekil olarak deforme olmuş insanlar tarafından eğlendirilmekteydi. Günümüzdeki anlamıyla mizah, Rönesans hareketiyle belirmiştir. Günlük hayata uymayan mantık, Rönesans için zengin bir mizahın oluşumuna yol açmıştır. Kilise ve papazlara karşı çok zengin bir mizah anlayışı gelişmeye başlamıştır. Sosyal, ekonomik ve politik yönden çökmüş ve mantık yapısı günlük yaşantıya uymayan Ortaçağ, mizahın gelişmesine neden olmuştur. Mizah belirli kitleleri hedef almaya başlamıştır. Mizahçı, soylularla sosyal değerler için savaşırken, arkasına halkın desteğini almaktaydı. Moliere ve Cervantes'in eserleri o dönem için bulunmaz bir ortam yaratmaktaydı. Hoşgörü çatısı altında politik ve ekonomik mücadeleler de mizahla verilmekteydi. Basının ortaya çıkarak etkinliğini artırmasıyla, mizah bir güç haline gelmeye başlamıştır. Böylece, sözlü mizahın yanında yazılı mizah da etkisini arttırmış, hatta sözlü mizah ikinci plana itilmiştir. Özellikle karikatür ve mizah hikâyeleri ilgi çekici olmaya başlamıştır. (Öngören, 83: 20–22).

Mizahın sağlık açısından faydalı olduğu düşünülmüş ve depresyon hastalarının tedavisi için tavsiye edilmiştir. Ortaçağda mizahın, sindirime yardımcı olduğu düşünüldüğünden; saray soytarıları soyluları büyük yemek salonlarında, yemek sırasında eğlendirmekteydi. “Şaka kalbe ilaç kadar faydalıdır.” atasözü bu gerçeği ifade etmektedir.

Yaygın olarak günlük hayatta kullanılan mizah türlerinden bazıları, fıkra, mizahi şiir, karikatür ve kuklaldır. Bunları genişletmek mümkündür. Bu türleri birbirinden katı ayırımlarla sınırlandırmak doğru olmayacaktır, bazıları iç içe girmektedir. Çağın gereklerine göre kimileri yok olmakta, kimileri de yenilenerek varlığını devam

ettirmektedir. Mizah türleri, şiirin, resmin, tiyatrunun, gösteri sanatlarının olanaklarından da yararlanmaktadır. Mizahın genel olarak özellikleri şunlardır:

a. Mizah, zaman içinde toplumların yaşadıkları olaylara, kültüre bağlı olarak gelişmekte ve değişmektedir. Bu durum, toplumların mizah anlayışına da etki etmektedir.

b. Mizah, insanları yaşadıkları üzücü olayların unutulmasına yardımcı olmaktadır. Kişi hayatı değiştirmeyeceğini bilse de durumu kabullenebilmektedir. Mizahı kullanarak kendisinin yıpranmasına izin vermeyebilir.

c. Mizahı oluşturmak için herhangi bir çabaya ihtiyaç yoktur.

ç. Mizah, paylaşılabilen ve paylaşıldıkça anlamı olan bir değerdir. En az iki kişi arasında bile anlam bulabilmektedir. Mizah, insanların kişisel gelişimine katkıda bulunmaktadır, insanın değişmesini ve gelişmesini sağlamaktadır. Şakalar, karikatürler, fıkralar vb. bir başkasını eğlendirdiği gibi, yapan kişiyi de eğlendirmekte, hoşça vakit geçirmesini sağlamakta, insanların sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır.

d. Mizah, geçmişten gelen izleri içinde barındırmaktadır. Toplumun aynası olmuş, toplumdaki gelişmelerin geniş kitlelere ulaştırılmasında yardımcı olmuştur. Anlatıldığı dönemin toplumu hakkında ipucu veren mizah, çağa tanıklık eden bir belge niteliğindedir.

e. Kimi zaman mizah bir savunma silahıdır. Özellikle zulüm, cahillik ve baskının egemen olduğu toplumlarda gizli bir silah olarak kullanılmıştır. Halkı bilinçlendirme, onları uyarma aracı olmuştur. Örneğin, Nasreddin Hoca fıkraları, toplumun mal ve canının tehlikeye düştüğü dönemlerde, halkı gülümseterek düşünmeye itmiştir.

f. Kişisel ilişkilerin gelişmesine, kişinin toplum içinde kendine yer bulmasına ve ait olma duygusunun kazanılmasında önemli bir faktör olan mizah, yaşamdaki değişiklikleri benimsemeye ve bunları yansıtmada köprü görevi görmektedir

g. Mizahın ikna edici bir yönü vardır. Kişiler arası iletişimde bireylerin konuya odaklanmasını sağlamakta ve çekici bir güç olabilmektedir.

İnsanlar arası ilişkilerde sıkça kullanılan mizah telefon görüşmelerinde, seçim kampanyalarında, iş ilanlarında, toplantılarda ve reklâmlarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Mizah, bütün dillerde farklı tanımlansa da genel kabul mizahta gülmenin önemli olduğudur. Toplumlar için oldukça önemli olan, eğlenceyi artırarak, insanları

uyarıp gülme durumunu oluşturan mizahın evrensel bir özelliği vardır ve her kültürde geçmişten gelerek pozitif etkilerini insan yaşamında göstermektedir.

Toplumların geçmişten getirerek biriktirdikleri, gelenek ve görenekler, yaşam tarzları, tarihler gibi manevi değerler arasında mizah da vardır ve önemli bir yere sahiptir. Türk toplumu için, Karagözle Hacivat, Nasreddin Hoca gibi mizah ustaları ve mizah oyunları, yüzyıllardır değerini korumaya devam etmektedir. (Uğur, 2008: 40).

Gülmenin ne olduğu ve nasıl meydana geldiği sorusunun anlaşılabilmesi için izlenebilecek en güvenli yollardan biri kuşkusuz öncelikle insanın neye güldüğü, başka bir deyişle neyin insanın gülmesine sebep olduğu veya olabileceği sorusunun incelenmesidir. Gülme konusunda bu çerçeveden yaklaşıldığında insanın gülmesine sebep olan şeylerin veya durumların çeşitli biçimde adlandırıldıkları ve kavramlaştırıldıkları görülmektedir. (Şentürk, 2010: 15). Bu çeşitlilik gülünen şeyin ortamı, kendini ifade biçimi, zemini ve düzeyi, durumu ile ilişkilidir. Bu bağlamda insanın gülmesine sebep olan gülünç; fıkra, karikatür, şaka, ironi, söz oyunu olabileceği gibi komik ve komedi olarak da adlandırılmaktadır.

Gülme, düşünme, konuşma gibi insana özgü olan insanın nasıl bir varlık olduğuna dair ipuçları veren temel özelliklerden biri olmasına rağmen ifadeye kavuşturulması ve tanımlanması bakımından en zor konulardan biridir. İnsan neden güler ya da mizah nasıl ortaya çıkar, sorularına çeşitli araştırmacıların verdikleri cevaplar gülme kuramlarını doğurmuştur. Bu kuramlar, üstünlük, rahatlama ve uyumsuzluk kuramlarıdır. Son yüzyılda ise geleneksel kuramları birleştirerek gülmeceye daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşan çağdaş kuramların belirlediği görülmektedir.

“Gülmenin kişinin diğer insanlar üzerindeki üstünlük duygularının bir ifadesi” (Morreall, 1997: 2) olduğunu ileri süren ve en eski teori olarak kabul edilen üstünlük kuramının kökeni, Plato ve Aristo’ya kadar dayandırılmaktadır. Bu düşünceye göre gülmeyi ve bu bağlamda mizahı ve ortaya çıkan komik durumu, bir tarafın diğerine karşı hissettiği zafer duygusu oluşturur. Aristoteles, zafer duygusunu; “Gülmece, ya başkasının aşağılandığını gördüğümüzde veya kendimizin geçmişte yaşadığı ve aşağılandığı bir durumun hatırlanmasıyla verilen tepki neticesinde belirginleşen, kendimizde bir üstünlük algıladığımız zaman aniden uyanan üstünlük hissi.” (Topuz, 1986: 27) şeklinde açıklar.

İle yeni atanan emniyet müdürü, şehirdeki karakolları denetlemeye karar verir. Tebdili kıyafet yaparak şehrin en uzak karakoluna gider. Girişte nöbet tutan polisin uyuduğunu fark eder ve onu rahatsız etmeden durumunu anlatmak için polis memurunun yanına gider. Ona kimliğini kaybettiğini ve neler yapması gerektiğini söyler. Mağdurun yeni emniyet müdürü olduğunu anlamayan polis memuru:

Ya amca bu yaştan sonra ne yapacaksın kimliği? Zaten kaç yıl daha yaşayacaksın ki!” der. (102. Fıkra)

Üstünlük teorisinin mantığını açıklayan bu fıkra, gülmenin bir kişinin diğer insanlar üzerindeki üstünlük duygularının bir ifadesi olabileceğini göstermektedir. Kendisini olduğundan farklı gören birisi, kendisinin uyanık olduğunu düşünerek üstün olma duygularına kapılabilir. Böyle bir durumda da gülmenin merkezinde üstün olma duygusu hâkim olacaktır. Bu teori nükteyi, “adam edilmiş küstahlık” olarak görür. İnsanlarla iletişim içerisinde olan kişinin gülen tarafta olması ve kendisini karşı taraftaki insandan daha farklı görmesi ve üstünlük havasına girmesi, gülme için yeterli olabilir.

Uyumsuzluk kuramına göre kişiler mantık dışı ve istenmeyen veya beklenmedik bir durumla karşılaştıklarında, kendilerinin ya da düşüncelerinin arasındaki uyumsuzluk algılamasıyla ortaya çıkan komik durum gülme doğurur. Birbirinden farklı iki fikir, düşünce ya da durumun sürpriz bir şekilde bir araya getirilmesiyle de mizah oluşabilmektedir. Ameliyat masasında bayıltılmayı bekleyen Temel’in doktora: “Boşuna o maskeyi takma, haçan tanudum senu!” (Usta, 2005: 74), demesi kuramın temel düşüncesini açıklar.

Bursa’da çingene mahallesinde bir olayın olduğuna dair anons gelir. Komiser yanına üç kişi alarak anons edilen yere gider. Bahsedilen yere ulaştığında kaldırımın kenarında bir gurup insanın toplandığını görür. Topluluğun yanına yaklaşınca bir atın yolun ortasında yattığını ve sahibinin onu kaldırmak için uğraştığını anlar. Hemen:

“Bir dakika polis! Sen ne yapıyorsun bu hayvana be kadın!” diye topluluğun arasına girer. Çingene de:

“Komiserim atın dişi ağrıyordu, bir tane yetmişlik içirdim hala ayağa kalmadı!” der. (15. Fıkra)

Atın diş ağrısını dindirmek için hem aspirinin hem de rakının kullanılması, alışık olmadığımız bir durumdur. İnsanlar için baş ağrısı sonrası aspirin alma, diş ağrısı sonrası rakı içme uygun görülebilir. Ancak, bu durumun hasta bir ata da uygulanması

alışmış olduğumuz nesnelere kurallarını altüst eder. Beklemediğimiz bir şey olan yukarıdaki olay bizde gülümsemeye sebep olur.

Bu kurama göre gülmenin gerçekleşebilmesi için öne sürülen bazı koşullar vardır. Bunlardan biri; iki ya da daha çok tutarsız, uygunsuz, bağdaşmaz, aykırı kısım ve koşulun karmaşık bir nesne ya da toplam oluşturuyormuş gibi düşünülmesi ya da zihnin onlara kendine özgü bir şekilde bir tür karşılıklı ilişki içinde görmesidir. Değer şart ise; bir sürpriz unsurun varlığıdır. Bireyin sürpriz unsura duyarlı olabilmesi ve beklenmedik olanı fark edebilmesi gerekir. “Aykırlıkların kişileri güldürdüğüne değinen ilk kişi, Aristo’dur. Rhetoric’inde, dinleyiciler arasında belli bir beklenti yaratıp sonra da onları beklenmedik bir şeyle vurmanın, bir konuşmacı için iyi bir güldürme yolu olduğuna dikkat çeker.” (Usta, 2005: 89).

Gülmenin fizyolojik boyutu üzerinde yoğunlaşan rahatlama teorisi, psikoanalitik kuram olarak da bilinmektedir. Bastırılmış ve biriktirilmiş enerjinin aniden ortaya çıkması ile gülmenin gerçekleştiği fikrini savunan bu kuram, gülmenin rahatlatıcı etkisini ön plana çıkarmaktadır. Rahatlama kuramına göre mizah, bir kişinin kendisini stres ve gerginlikten uzaklaştıran, daha genel ifade ile bireyin fiziksel ve psikolojik işlevdeki gerilimlerden kendisini kurtarıp rahatlatmasına hizmet eden durumla karşılaştığında ve ani sinirsel boşalma yaşadığında ortaya çıkar. Gülme, “İstirap verici ve tehlikeli bir şeyin ortadan kalkmasının ifadesidir. Bir huzursuzluktan kurtulma, birdenbire eğlenceli bir ruh haline girmenin sunucudur.” (Türkmen, 1997: 50).

Sosyal hayattaki pek çok kısıtlayıcı, yasaklayıcı tutum, insan üzerinde ister istemez baskı oluşturmakta ve bu baskı da belli ölçüde enerji birikimine sebep olmaktadır. Cinsellikle ilgili yasaklar, günlük hayatta bireylerin istemeseler de yapmak zorunda oldukları davranışlar, uymak zorunda kaldıkları kurallar vb. daha pek çok husus, insanda tepkiyi ifade eden bir enerji birikimine yol açmaktadır. Uygun şartların oluşması neticesinde ortaya çıkan bu enerji de gülme sonucunu doğurmaktadır

Polis konulu fıkraları dinleyenlerde rahatlama sonucu bir gülmenin gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Fıkra kahramanları, pek çok fıkrada mutlaka kendileriyle çatışmakta veya kendilerini yargılamak isteyen kişilerle karşı karşıya gelmektedir. Kimi fıkralarda, vatandaşın konumu polise göre daha zayıf gibi görünür. Bu da ister istemez dinleyici üzerinde baskı oluşturur, dinleyenlerin polis algısı veya tecrübeleri bu baskıyı daha da artırır. Başka bir ifadeyle polis konulu kimi fıkralarının giriş kısımları, dinleyenler için gerginlik kaynağıdır; ancak bu gerginlik çok geçmeden

yerini rahatlamaya bırakır ve bu da gülmeye neden olur. Konuya bir fıkra ve tahliliyle devam edelim:

Kamyon şoförünün otoyolda giderken, “Dikkat alçak köprü!” yazısını görmesiyle köprüünün altına sıkışması bir olmuş. Son derece sinirlenmiş ikaz levhasının daha köprüye gelmeden önce konulmamasına. Otoyol kapanmış, arkasında kilometrelerce araç birikmiş, haber vermesine rağmen saatler sonra ekip gelmiş; içeriden ağır adımlarla sırtarak bir polis inmiş ve kamyonun yanına gelip ellerini beline koymuş:

“Sıkıştın ha!” demiş.

Şoför:

“Hayır, memur bey! Bu köprüyü taşıyordum, mazotum bitti!” (129. Fıkra)

Trafik kurallarını bilen ve levhadaki kuralın farkında olan sürücü, gerekeni yapmayarak bir yasağı delmiş; üstüne üstlük karşısına trafik polisi çıkmıştır. Bu durum, fıkrayı dinleyenler üzerinde ister istemez gerginlik yaratacaktır. Dinleyici, şoförün bu durumda yakalanmasının sonucunu merak ettiği gibi onun bazı yaptırımlara maruz kalmasından endişe edecektir; ancak dinleyici Türk insanın çiğnenen her kural sonrası bir bahanesinin olduğunu düşünerek, fıkranın devamını bekleyecektir. Gerçekten de fıkranın devamında sürücü, görünürde herkesin kabul edebileceği, trafik kurallarıyla çelişmeyen bir cevap olarak mazotunun bittiğini söyler. Bilindiği gibi mazotu biten bir aracın hareket etmesi mümkün değildir. Bu cevabıyla sürücü, gergin ortamı yumuşatmıştır. Polis karşısında, bahanesiyle dinleyenlerin gülme duygularını harekete geçirmektedir.

Artık bir enerjinin boşalması sonrası ortaya çıkan rahatlama, gülmecenin sebebi olabilir. Söz konusu enerjinin şekillenmesinde ise, hem bireye ilişkin psikolojik süreçlerin hem de sosyal ve kültürel unsurların etkisi olduğu belirtilmektedir. Palyaçonun vücudundaki çarpıklıklar, bireylere insan bedeninde alışagelmış hareketlerden kurtulmayı telkin eder. Bu durum söz sanatları ya da dil oyunları ile mizahta da karşımıza çıkar. Söz oyunları ile dilin kurallarından kurtulan birey, rahatlar ve güler. Kısacası, rahatlama kuramında, gülmenin insanın biriken sinirsel enerjisinden oluştuğu kabul edilir.

Bu kuramlar etrafında açıklanan mizahta, kimi araştırmacılar temel amacın güldürmek olduğunu ileri sürmüşlerdir. Onlara göre temelinde gülme olmayan şey mizah değildir. Bunun aksi olarak, mizahın illa gülme ile bağlantısının görülmemesi

gerektiğine inanan araştırmacılar da vardır. “Her gülüş, mizahi değildir ve eğlence içermez. Güldürücü haplarla yahut patronunu memnun etmek için gülmek, mizahi bir nedenden kaynaklanmaz ve eğlence sonucunda da gerçekleşmez.” (Usta, 2005: 39). Yani mizah her zaman gülmeye noktalanmaz. Sadece gülmek ve eğlenmek için de mizah kullanılmaz. Gerçekte mizah, sayısız mizahçının da belirtmiş ve belirtmeye devam emekte olduğu üzere ciddi bir iştir. Zaman zaman acı yüklüdür. Eğlendirirken düşünmeye yöneltir ve eğlendirdikleri kadar öfkelenendirdikleri de vardır.

Mizah, kimi zaman belli bir hedefi olan tepki ve eleştiri biçimidir. Amaca uygun mizah bireyleri destekleme, onların kaygılarını azaltma ve insanları sürekli düşündürme potansiyeline sahiptir. Kısacası, mizah ve gülme birbiriyle ilgili ancak; birbirinden farklı iki kavramdır. Her gülmenin mizahtan kaynaklanmadığı unutulmamalıdır. Mizah gülmeyi sağlayan unsurlardan yalnızca biridir.

Bir çeşit duygusal tepki olan gülme, insanları psikolojik düğümlerden kurtarmanın yolu olmuştur. İnsan güzel vakit geçirmeyi amaçlarken, kusurlarını mizahla yoğurmuş; kendisiyle ve sosyal hayatla dalga geçmiştir. Bunu yaparken de olaydan ders çıkarmayı unutmamıştır. Toplumun aksayan yönlerini, gülüp de geçtiğimiz; ancak üzerinde düşünülmesi gereken şeyleri gösteren, yüreklerin pas tutmasına ironik ağırlıklı sözlerle karşı koyan mizah, kendimize yeniden dönmemiz konusunda bizlere yardımcı olur.

2. Dil, İletişim ve Mizah Dili

Konuşmak, konuştuğunu başkalarına iletmek ve dili kullanmak insanı öteki canlılardan farklı kılan en önemli özelliklerin başında gelir. Bireyin kâinattaki yerini ve değerini belirleyen dil “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtima bir müessesedir.” (Ergin, 2004: 3).

İnsan dil yeteneğini doğuştan hazır bulur; ama dili sonradan öğrenir ve geliştirir. İçinde bulunduğu toplumda yaşam boyu sosyalleşme sürecinde bu yeteneği kullanır. İnsanın oturduğu yerden hiçbir şey yapmadan beklemesi, konuşmadan işaretlenmeden uzun süre beklemesi mümkün değildir. Çünkü birey varlığını ancak başkalarıyla ilişkisi ölçüsünde sürdürebilir. Sosyal çevre içinde yer alan insan, diğer insanlarla karşılıklı ilişki halindedir. İnsan düşünen ve bunlarla yeni şeyler üreten bunları da başkalarıyla

paylaşma gereği duyan sosyal bir varlıktır. Toplumsal yaşamın ve sosyal yaşamın temelini de bu paylaşımlar oluşturmaktadır.

“İnsan varlık âlemini ancak dili sayesinde tanır. Bilgi dünyasını onun sayesinde elde eder ve hayatını buna göre düzenler. Dil olmadan insanın sosyalleşmesi, diğer insanlarla ortak bir dünya kurması mümkün değildir.” (Özkan, 2009: 14).

Birey dil vasıtasıyla öteki insanlarla anlaşabilmekte, onlarla kendisi arasında ortak bir dünya kurabilmektedir. Dil olmadan insanın dışarıya açılması mümkün olmaz. Kendi dünyasına kapanıp kalan bireyin sosyalleşmesi de ortadan kalkar. İnsanın kendi dünyasını, bildiklerini başkalarına bildirmesi ve bunu sözlü veya yazılı olarak ifade etmesi dilin başarısıdır.

İnsanlar sahip oldukları bilgileri karşı tarafı aktarmada çok defa dili kullanırlar. Birey dış dünyayı, kendi psikolojik değerleriyle anlamlandırır ve iletişime hazır duruma gelir. Böylece duygu, düşünce ve bilgiler her türlü yolla başkalarına aktarılır. Dil ile gerçekleştirilen iletişimin yanı sıra insanlar, sonsuz olarak da birbirlerine mesaj gönderebilirler. Ancak dille gerçekleştirilen iletişim diğerlerinden daha üstündür.

“İletişim, insanların dış dünyayı algılayarak iç dünyalarında anlamlı iletilere dönüştürdükleri ve bu anlamlı iletileri de dış dünyayla paylaştıkları dinamik bir süreçtir. Bu sürecin devamlılığı ise dile dayanmaktadır. İnsanlar arasındaki bildirişimin en etkin vasıtası olan dil, iletişim sürecini tüm boyutlarıyla etkilemektedir.” (Yalçın- Şengül, 2007: 749).

İletişim sürecinde rol oynayan belli başlı öğeler vardır, bunlar kaynak, mesaj, alıcı, kanal ve koddur. Kod gönderici ile alıcı arasındaki ortak dildir. Diller birer kodlama, şifreleme sistemidir. Bu bakımdan ancak bu şifreleri bilenler aralarında anlaşabilirler. Mesajı gönderen ile alıcının bir dili bilme seviyesi arasında her zaman fark vardır. İletişimi mümkün kılan, her ikisinin dil birikimlerinin kesişme alanıdır. Bu alan ne kadar geniş olursa, iletişim o kadar başarılı olur.

Derin ve etkili iletişim kurulması yeteneği ile mizahın güçlü ilişkisi vardır. Bu güç insanları sosyal hayatta mizahı her an kullanmaya itmektedir. Garip yüz ifadeleri, şakalar, komik yorumlar, hayvanların komiklikleri, mizah içinde değerlendirilmektedir. Mizah, kişiler arası toplantılarda, olumlu değerlendirmelerin yapılmasında ve insanları etkilemede rol oynamaktadır.

Eğlendirmeyi, güldürmeyi ve bir kişiye veya bir davranışa ince alay yoluyla takılmayı içeren, hayatın her alanında görülebilen bir etkinlik olarak mizah, dilimize

Arapçadan geçmiş olup Türkçedeki gülmece sözcüğünü karşılamaktadır. Türkçe Sözlükte gülmece, “Eğlendirme, güldürme ve bir kimsenin davranışına incitmeden takılma amacını güden ince alay, mizah, humor.” (Türkçe Sözlük, 1998: 808) olarak geçmektedir.

Dilin inceliklerini kavrama mizah duygusunun ortaya çıkmasında önemli bir görevi yerine getirmektedir. Dilin inceliklerini kavrayan, Türk tarihinde mizah duygusu oldukça yüksek nice ünlü nüktedanlar vardır. Bunlar Türkçenin anlatım özelliklerini çok iyi kavramış ve söz söylemenin inceliklerini bilen Türk büyükleridir: Nasreddin Hoca, Mevlana, Yunus Emre gibi söz ustası Türk büyükleri insanlığa dili kullanmada örnek olmuşlardır.

Kullanılan dil mizaha iki yönden aracılık eder. Birincisinde dil sadece komik olanı anlatmakla karşımıza çıkar. Burada dil, komiği dinleyiciye ya da okuyucuya aktarır. İkincisinde dil, komiği kendi yaratır. Çeşitli oyunlarıyla olağan dışına çıkan dil, farklı bir yol takip ederek komik hale gelir. Gülme sebebi ne olursa olsun bireyin güldüğü nesne mevcut kurallardan sapan bir dille aktarılır. Bu fıkralar genellikle başka dillere tercüme edilemez. Fıkralarda karşımıza çıkan dil oyunları ve sapmaları, doğal dilin imkânları kullanılarak onu mizaha uygun hale getirilmesi için kullanılan yöntemlerdir.

Dilin kullanımı mizahçı için oldukça önemlidir. Zira fıkra bilmek başka, bir şey anlatmak başka bir şeydir. Birçok insan fıkra bilir; ancak anlatamaz. Herkesin anlattığına da gülemeyiz; hatta birçoğunun anlattığını biz kendimiz hayal ederiz ve sonradan anlarız fikranın ne demek istediğini.

Dil ile mizah arasında sağlam bir bağ bulunmaktadır. Dilin iyi kullanılmadığı yerde mizahtan söz etmek kimi zaman mümkün değildir. Mizahın bir zekâ terlemesi sonrası ortaya çıktığı göz önünde bulundurulduğunda düşünmede, çıkarımlar yapmada, kavramlar ve önermelere arasında bağlantı kurmada dile hâkim olmanın önemi ortaya çıkar.

3. Fıkra ve Özellikleri

Anonim halk edebiyatının önlemleri bir parçası olan fıkralar, Türk milletinin inanç ve değerlerini yansıtmada önemli bir görevi üstlenir. Eski çağlardan günümüze kadar milletimizin hayatını, zevkini, dünya görüşünü yansıtan bu anlatılar, yeri geldiğinde taşı gediğe koyma için kullanılmıştır. Milletimizin karakteristik özelliği olan latife yapma,

kendini birçok alanda göstermiştir. Asırlarca çeşitli zorluklara maruz kalmış milletimiz, acılarını bir nebze olsun untabilmek için zor günlerinde, fıkralarla gülmeye çalışmıştır.

Mizahın en yaygın türü olan fıkralar, hayatımıza renk katan, düşüncenin yorgunluğunu hafifleten ve iletişimi zenginleştiren bir edebi türdür. Bazen yazmakta zorlandığımız düşünceleri bir fıkra ile kolayca ifade edebiliriz. Bazen bir kitap dolusu bilgiyle anlatabileceğimiz bir gerçeği, fıkra ile en güzel şekilde ifade edebiliriz. Bu bakımdan fikrayı yalnızca eğlence aracı olarak değerlendirmek yanlış olur. Kimi zaman toplum sorunlarını eleştirmek, düşünceye ufuk açmak ve stresi üzerimizden atmak için fikraya başvurulur.

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan fıkralar, edebiyatımızda ve kültürümüzde önemli bir yere sahiptir. “Fıkralar sözlü gelenek içerisinde yaşamaya devam eden, mizah anlayışımızı geleneksel formlar içerisinde yaşatan Türk kültür hayatının yoğun anlatımlı türleridir.” (Şenocak, 2007: 21). Fıkralar günlük hayatta iletişim mücadelesi verirken komik anların yakalandığı ve bu anların resmedildiği kısa hikâyelerdir. Hayatın her anında karşımıza çıkması muhtemel olan fıkralar, zaman ve mekân sınırı gözetmeksizin varlığını sürdürür.

Geçmiş çok eskilere dayanan fikrayla ilgili olarak başta lügatler olmak üzere birçok araştırmacı değişik tarifler yapmıştır. Türk dilinin yazılı kaynaklarında, fıkra ile ilgili ilk kayda Kaşgarlı Mahmud’un “Divan-ü Lügat’it Türk” adlı eserinde rastlamaktayız. Kaşgarlı Mahmud, Divan-ü Lügat’it Türk’te fıkra ile ilgili olarak “köğ” ve “külüt” sözcüklerinin açıklamasını verir. Köğ, bir şehir halkı arasında meydana çıkarak bir sene içerisinde gülünen şey, gülmece, olarak tanımlanır. Külüt ise, halk arasında gülünç olan nesne, anlamındadır. (Kaşgarlı Mahmud, C. I, 1998: 357).

“Sözlü edebiyat ürünleri arasında kültür farklılaşmasında hikâyeye ve mitoloji gibi anlatmaya dayalı türler içinde en az etkilenen fıkra:

Özbekistan ve Azerbaycan’da: Lâtife, bezeme

Başkurtça’da: Kölemes ve maroka

Kazak Türkçesi’nde: Küldürği, ertegi ve anız

Kırgız Türkçesi’nde: Anekdot

Tatar Türkçesi’nde: Mazak, mızıklı ve hâl

Türkmenistan’da: Anekdot, yomak ve şorta söz

Gagauzlar’da: cümbüş

Uygur Türkçesi'nde: latipa ve anekdot adlarıyla ifade edilip varlığını sürdürmüştür.” (Yardımcı, 2008: 167).

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nin fıkra maddesi “Türk halk edebiyatında daha çok sözlü geleneğin malı olan latife, nükte türünden kısa hikâyelere verilen ad. Sözlü edebiyatın ürünleri arasında yer alan fıkralar daha çok hoşça vakit geçirmek, gülüp eğlenmek ya da taşı gediğine koymak amacıyla söylenir.” şeklinde açıklamıştır. (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. III, 1979: 221).

Fıkralar, insanımızın hayata ve olaylara nasıl baktığını anlamak açısından bize önemli ipuçları verir. Kültürümüzün bu küçük ama güler yüzlü hikâyecikleri ile bazen hoşça vakit geçiririz, bazen de söylemek istediğimiz en zor şeyleri bile, bir nüktenin peşine takıp kolayca anlatırız.

Türkçe Sözlük'te fıkra için “1. Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikaye, anekdot. 2. Gazetelerin veya dergilerin belirli sütunlarında, genel başlık altında gündelik konuları görüş ve düşünceye bağlayarak yorumlayan ciddi ve eğlendirici yazı türü. 3. Kanun maddelerinin kendi içerisinde satır başlarıyla ayrıldıkları ufak bölümlerden her biri. 4. Paragraf.” ifadeleri kullanılmıştır. (Türkçe Sözlük, C. I, 1988: 498).

Bir tez ve antitezden oluşan, sonuç kısmında güldürme ve düşündürme amaçlayan, genellikle nesir şeklinde olan kısa fakat yoğun anlatıma sahip olan fıkralarda, karşılıklı konuşmalar önemlidir. Bir tür kısa hikâye olan fıkralarda genellikle tek bir olay bulunur. Bazen birden fazla da olabilir. Fıkraların özel anlatıcısı vardır ve anlatımda kullanılan dil kimi zaman farklılık arz eder.

Meydan Larousse'daki fıkra maddesinde şu tanım yer alır: “Güldürücü küçük hikâye, siyasi ve aktüel konular üzerine yazılmış, genellikle gazete ve dergilerde yayımlanan kısa yazı, kanun maddelerinin bölümlerinden her biri. Herhangi bir yazıdaki paragraf, cümle. Omurga kemiği, omur. Kısa ve yoğun ifade taşıyan güldürücü fıkralar, bir düşünceyi örnek göstermek, herhangi bir durumu açıklamak veya sadece eğlendirmek için halk arasında sık sık anlatılır.” (Meydan Larousse, C. IV, 1971: 631) .

Fıkralar, kültürel hayatımızın, gelenek ve göreneklerimizin söze yansıyan edebi türleridir. Bu metinler iyi tahlil edildiğinde Türk toplumunun nelere güldüğü ortaya çıkar.

Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatına Giriş** adlı eserinde, fıkradan bahsederken; “Umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle hisse kapmayı hedef tutan ve

temelinde az çok nükte, mizah, tenkit ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyelere fıkra denir.” der. (Elçin, 1981: 566).

100 Soruda Halk Edebiyatı adlı eserinde Pertev Naili Boratav, fikrayı şu şekilde tarif etmektedir: “Güldürücü fıkralar ve nükteli küçük hikâyeler fıkra, latife, nükte ve birçok hallerde de sadece hikâye deyimleri ile gösterilirler. Bunlarda tıpkı hayvan masallarında olduğu gibi kısa hatta onlardan daha yoğun bir anlatı tekniği uygulanmıştır. Sırası düşünce herhangi bir düşünceyi örnek vererek güçlendirmek, karşısındakini ona inandırmak ya da direnişinde yanıldığına tanık göstermek, herhangi bir durumu açıklamak gibi verilerle anlatılır bu hikâyeler.” (Boratav, 1978: 91–92).

Bu tanımda araştırmacı daha çok fıkraların anlatılış sebepleri üzerinde durmaktadır.

Dursun Yıldırım ise, **Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları** adlı eserinde fikrayı şöyle tarif etmektedir: “Fıkra, hikâye çekirdeğini hayattan almış, bir vaka veya tam bir fikrin teşkil ettiği kısa ve yoğun anlatımlı, beşeri kusurlarla içtimai ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çarpıklıkları, zıddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları, sağduyuya dayalı ince bir mizah, hikmetli bir söz, kekin bir istihza yolu ile yansıtan; umumiyetle bir fıkra tipine bağlı olarak nesir dili ile yaratılmış, sözlü edebiyatın müstakil şekillerinden ibaret yaygın epik- dram türündeki realist hikâyelerden her birine verilen isimdir.” (Yıldırım, 1999: 3).

Bütün bu tanımların doğru olan tarafları olduğu gibi eksik kalan yönleri de vardır. Bu tanımları da göz önünde tutarak fıkranın tanımı şöyle yapılabilir: Genellikle sohbetlere neşe katmak, ders vermek, bir düşünceyi savunmak, iletişimi güçlendirmek, herhangi bir düşünceyi örnekle kuvvetlendirmek, yanlışlıkları eleştirmek ya da sağduyuya dayalı ince bir mizah yapmak için anlatılan kısa, güldürücü, nükteli, çoğu zaman tek bir vakadan oluşan, yaşanan hayattan neşet etmiş, zıtlıklar üzerine kurulmuş anlatılardır.

Günlük yaşamda, insanlarla iletişime geçtiğimizde düşüncelerimizi kuvvetlendirmek için anlattığımız fıkraların kaynağı insan-toplum ilişkisine dayanmaktadır. Hayatımızdaki çelişkiler, düşünce ve davranış farklılıklarından doğan çatışmalar, fıkraların konusunu oluşturabilir. Her edebi türün özellikleri olduğu gibi fıkralarında kendine has özellikleri vardır:

a. Fıkralar tek motife yer veren kısa anlatımlar olup günlük hayata çeşitli vesilelerle anlatılır.

b. Bazen bir meseleyi açıklamak, bir konun anlaşılmasını kolaylaştırmak için anlatılırken, bazen de hoşça vakit geçirmek için anlatılır.

c. Bazı fıkralar kahkahalarla güldürürken bazısı sadece bir gülümsemeye vesile olur. İçlerinde sadece düşündürmeleri de vardır. Hatta bazılarını anlamak için ilgili konuda bilgi sahibi olmak gerektiği de unutulmamalıdır. (Sakaoğlu, 1992: 13).

ç. Anlatımda kısalık yalınlık ve vecizlik önemlidir. Bu yönüyle atasözlerine benzerler. Özellikle bazı Nasrettin Hoca fıkraları atasözü ve deyim niteliğindedir. (Parayı veren düdüğü çalar, El elin eşeğini türkü söyleyerek arar vb.)

d. Genellikle tek bir vaka vardır. Bazen birden fazla vaka da olabilir. Karşılıklı konuşmalar önemlidir. Bu fıkranın en can alıcı yönüdür. Masallarda karşımıza çıkan geniş tasvirlerden uzaktır.

e. Olayın ne zaman geçtiği belli değildir.

f. Kimi fıkralarda mizahı oluşturmak için özel bir dil kullanılır. Fıkralardaki dil, kimi zaman günlük kullanımın dışına çıkar. “Dil, komiği kendi yaratır. Çeşitli dil oyunları ile olağan dilin dışına çıkar; var olan dilbilgisini altüst eder ve günlük dilden farklı yol izleyerek komik hale gelir.” (Usta, 2005: 80). Mübalağalarla, benzeşmelerle, benzetmelerle, kişileştirmelerle vb. günlük dil komik hale getirilir. Zaman zaman kahramanlar kendi ağız özellikleriyle de konuşurlar.

g. Fıkraların temelinde toplum- insan çatışması vardır. Bu tür fıkralar daha çok idareci ve idare edilenler arasındaki çatışmalardan oluşur. Fıkralar, temelinde derin anlamların gizlendiği sihirli bir kutu gibidir. Sosyal hayatta beğenilmeyen, huzuru kaçıran ve eleştirilmesi gereken her ne varsa mizah ölçüsü altında fıkralarda dile getirilir. Güldürürken düşündürmek şeklinde nitelendirdiğimiz fıkraların hemen hepsinin temelinde, bir mizah ve hikmetli söz vardır.

ğ. Fıkralarda mizahın yanı sıra ironik ifadelere de rastlanır. İfade edilen ya da yapılanın tam tersinin kastedildiği alay ağırlıklı ironide, iyileştirici bir tarz vardır. “İroninin amacı; küçük düşürmek ve utandırmak ama bunu; iyi niyet uyandırıcı ve bize böyle davranan bir hekime duyduğumuz gibi saygı ve şükran borcu duymamızı buyuracak, iyileştirici bir tarzda yapmaktır.” (Nietzsche, 2003: 262). Toplumun aksayan yönlerini, gülüp de geçtiğimiz; ancak üzerinde düşünülmesi gereken şeyleri gösteren, yüreklerin pas tutmasına ironik ağırlıklı sözlerle karşı koyan fıkralar, kendimize yeniden dönmemiz konusunda yardımcı olur.

h. Fıkra kuruluşunda, genellikle bir tez bir de karşı tez vardır. Giriş kısmında olay ya da verilmek istenen düşünceyle ilgili bilgiler dile getirilir. Sonra tez, karşı tez çıkar. Hikâye sonunda bir hükme bağlanır. Bu genellikle sonuç kısmında yer alır. Burada hükümden alınacak hisse gizlidir.

ı. Fıkralarda güldürme amacının yanı sıra dolaysız olarak yergi ve öfkeye de yer verilir. Bazen ironiden sövgüye kadar gidilebilir. Çok geniş bir anlatımı olan mizahta öfkenin dışa vurulmasına, düşmanlığın anlatılmasına ve toplumsal eleştirinin dile getirilmesine rastlanır. Abartma, ironi gibi ince zekâ ürünlerinin yanı sıra aşağılama da vardır.

i. Özel bir anlatıcısı olan fıkralar genelde erkekler arasında anlatılır. Fıkra anlatmak özel bir yetenek gerektirir. Sonuç kısmında güldürme ve düşündürmeyi amaçlayan bu anlatılar, genellikle nesir şeklinde olup kısa fakat yoğun anlatımlara sahiptir. Karşılıklı konuşmalar önemli ve anlatım dilinin sade olduğu fıkralar için özel bir yeteneğe ihtiyaç duyulur.

Edebi eserler toplumun yapısından soyutlanamazlar. Bu bağlamda Türk halk mizahı, halk fıkralarında zengin bir görünüm sergiler. “Fıkralar Türk halkının sağduyusu ve iğneleyici özellikleri birleştirilerek ortaya çıkmıştır. Bu ürünlerde halkımızın mizaha bakışını ve engin hoşgörüsünü görebiliriz. Fıkralar bireyin ve toplumun ilişkilerini inceleyip onlara ayna tutması açısından işlevseldir.” (Artun, 2009: 147).

Kısaca söylemek gerekirse edebiyat ve kültür hayatımızın en zengin hazinelerinden olan fıkralar, milletimizin dünya görüşünü, geleneklerini, insanlarla iletişime geçerken kabul ettiği prensipleri, hayata bakış tarzını, inanç ve fikir mücadelesini en güzel şekilde yansıtır. Her milletin kendine mahsus bir mizah anlayışı vardır. Bizim güldüğümüz bir olay veya söz, bir İngiliz, Alman veya Fransız için anlamsız olurken, onları kahkahalara boğan bir fıkra da bize anlamsız gelebilir.

3. Fıkralarla İlgili Tasnifler

Fıkraların sözlü gelenekten derlenip yazıya geçirilmesi için pek çok araştırmacı çalışma yapmıştır. “Türk fıkralarının ilk derleyicileri Çaylak Tevfik, Ahmet Fehmi ve Ali Muzaffer’dir. Türk fıkralarını ilk defa belli bir ölçüyü esas alıp sınıflandıran ve Külliyyat’ı Letaif adlı bir eserde toplayan Faik Reşat’tır. Daha sonra fıkra türü üzerine; Ahmet İhsan, Ahmed Rasim, Fikret Arıt, H. Zübeyr Koşay, Sabri Esat Siyavuşgil,

Pertev Nail Boratav, Şükrü Kurgan, Kadırcan Kafı, Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Prof. Dr. Dursun Yıldırım önemli yayınlar yapmışlardır.” (Yardımcı, 2008: 167).

En son yapılan çalışmaların arasında yer alan Dursun Yıldırım’ın **Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları** adlı eseri (Yıldırım, 1999); Saim Sakaoğlu’nun **Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca** adlı eseri, bu alanda en önemli kaynak olarak göze çarpmaktadır.(Sakaoğlu, 1992). Ayrıca İbrahim Altunel’in doktora tezi olarak hazırladığı **Anadolu Mahalli Fıkra Tipleri Üzerine Bir Araştırma** adlı çalışması da bu alanda önemli bir kaynak olarak yer alır.

Fıkralar üzerine ilk tasnifi Faik Reşat yapmıştır. Bazen tip, bazen de konuya ve mekâna bağlı yapılan bu tasnifte bir karışıklık göze çarpmaktadır. Faik Reşat’ın tasnifi 31 maddeden oluşmaktadır. (Yıldırım, 1999: 20).

Pertev Naili Boratav, **Az Gittik Uz Gittik** adlı eserinde Lamii Çelebi’ye ait Letaifname adlı fıkra ve masal külliyyatının belirli bir tasnife göre düzenlendiğine işaret etmektedir. (Boratav, 1969: 407). Bu tasnifte;

1. Çocuklar üzerine hikâyeler
2. Deliler üzerine hikâyeler
3. Çeşitli başka insanlar üzerine hikâyeler
4. Karı- koca üzerine hikâyeler
5. Hayvan masalları
6. Cansız şeyler üzerine hikâyeler, maddeleri yer almaktadır. (Boratav, 1969: 406–407).

Yukarıda görüldüğü üzere bu tasnifte fıkra kelimesi yerine hikâyeye ve masal kelimeleri kullanılmıştır.

Mehmet Tuğrul da **Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı** adlı eserinde fıkraları şu şekilde tasnif etmiştir:

- A-** Adı bilinen şahıslarla ilgili fıkralar
 - a.** Nasreddin Hoca ile ilgili fıkralar
 - b.** İncili Çavuş ile ilgili fıkralar
 - c.** Sultan Mahmut ile ilgili fıkralar
- B-** Türlü tiplere bağlı fıkralar
 - a.** Hocalarla ve kadırlarla ilgili fıkralar
 - b.** Çiftçilerle ve Yörüklerle ilgili fıkralar

c. Hırsızlar ve dolandırıcılarla ilgili fıkralar

d. Başka fıkralar (Tuğrul, 1969: 344- 364)

Mehmet Tuğrul'un bu tasnifindeki "Türlü Tipler" den kastı açık değildir.

Fıkralar üzerine bir başka tasnifi Pertev Naili Boratav yapmıştır. Boratav'ın tasnifi şu şekildedir:

I. Kişileri belli halk tipleri olan fıkralar

1) Ünlü adlar taşıyan ve gerçekten tarihe mal olmuş kişiler (Bekri Mustafa, İncili Çavuş gibi)

2) Özel adlarla anılmayıp bir toplum zümresini teşkil eden tipler (Bektaş, tahtacı, yörük gibi)

II. Belli bir topluluk, tip, ünlü bir kişi olmaksızın, ortadan insanların güldürücü maceralarını konu edinen fıkralar (Karı- koca, çocuklarla ana baba, uşak- efendi, asker-subay vs. hikâyeleri gibi. Şaşırtıcı ve eğlendirici, sadece açık saçık olmaktan ileri gelen fıkralar da bu bölüme girer.)

Boratav'ın yaptığı tasnifin diğer tasniflerden farklı tarafı açık seçiklikten ileri gelen fıkraları da tasnifinde göstermesidir.

Dursun Yıldırım ise Türk fıkra tipinde varlığı bilinen, ortaya çıkmış özellikleri göz önünde tutarak şöyle bir tasnif yapmıştır:

1. Ortak Şahsiyeti Temsil Yeteneği Kazanan Ferdi Tipler

a) Türkçenin konuşulduğu coğrafi alan içinde ve dünyada ünü kabul edilen tipler: Nasreddin Hoca.

b) Türk boyları arasında tanınan tipler: İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Esenpulat, Ahmet Akay, Kemine.

c) Türk boyları arasında halkın veya zümrelerin ortak unsurlarının birleşmesinden doğan tipler: Bektaş, Adlar Köse.

d) Aydınlar arası çıkan tipler: Haşmet, Kaca Ragıp Paşa, Keçecizade İzzet Molla, Mirali.

e) Mahalli tipler

f) Belli bir devrin kültürü içinde yaratılan tipler: Karagöz.

2. Zümre Tipleri

Bu gruptaki tiplerin temel hususiyeti sadece temsil etikleri zümrelerin karakteristiklerini yansıtırlar: Mevlevi, Yörük, Terekeme, Tahtacı, köylü gibi.

3. Azınlık Tipleri

Adından da anlaşılacağı gibi bu grupta zümreleri temsil eden tipleri topluyoruz. Bu tipler, azınlık halde yaşayan etnik grupları ortak hususiyetlerini temsil eden ve temsil ettiği grubun adı ile anılan tiplerdir: Yahudi, Rum, Hıristiyan gibi.

4. Bölge ve Yöre Tipleri

Bölge veya yöre tipleri deyince belli bir coğrafya üzerinde yaşayan insanları temsil eden ve bağlı oldukları mekânla isimlenen fıkra tiplerini kastediyoruz. Tipin temel hususiyeti coğrafik bir adla anılması ve adı geçen coğrafyada yaşayan insanları temsil etmesidir. Kayserili, Çemişkezekli, Karadenizli, Konyalı gibi isimlerle anılan fıkra tipleri bu gruba girer.

5. Yabancı Fıkra Tipleri

Bu gruba dâhil ettiğimiz tipler, başka milletlerin fıkra edebiyatına ait olup bizim edebiyatımızda da görülen tiplerdir. Mesela, Fars fıkra edebiyatının tiplerinden Behlul-i Danende ile Arapların Karakuşi Kadısı misal olarak verilebilir.

6. Gündelik Fıkra Tipleri

Cemiyet hayatında her zaman karşılaşılan çeşitli vakaların herhangi bir kişiye, kişinin taşıdığı sığata, unvana, lakaba, istinat ettirilerek hikâye edilmesinden ortaya çıkan fıkraların temsilcilerine bu adı veriyoruz.

7. Moda Tipler

Bu gruptaki tipler de yabancı ve yerli tipler diye iki alt gruba ayrılabilir. Bunların hususiyeti, cemiyetteki belirli bir tutum ve davranışın yarattığı tipler olmaları ve bu anlayışın değişmesiyle de ortadan kaybolmalarındır. (Yıldırım, 1999: 25- 32).

Dursun Yıldırım'ın yaptığı bu tasnif, yapılan tasnifler arasında en kapsamlı olanıdır. Saim Sakaoğlu'nun tipler tasnifi ise şöyledir:

I. Tarihte yaşamış şahsiyetler etrafında teşekkül eden fıkralar

- 1- Her bölgede tanınan ünlü tipler (Nasreddin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa gibi.)
- 2- Sadece yaşadıkları bölgede tanınan tipler (Tayip Ağa-Konya, Niyazi Dede-Sivas, İbik Dayı- Elazığ gibi.)

II. Bir topluluğu temsil eden tipler etrafında teşekkül eden fıkralar

- 1- Din ve inanış sistemi ile ilgili olanlar (Hoca, Kadı, Bektaşlı...)
- 2- Bir bölge halkı ile ilgili olanlar (Laz, Karatepli, Kayaserili...)
- 3- Bir karakter veya meslek grubu ile ilgili olanlar (Ahmak, deli, hırsız, doktor, polis...)

III. Eş kahramanlı fıkralar (Hoca-talebe, usta-çırak, komutan-asker, efendi-uşak gibi.) (Sakaoğlu, 1992: 43–44)

Nevzat Gözaydın tasnifinde ise fıkra tip olarak alınmıştır. Gözaydın'ın tasnifi şöyledir:

1. Eşitleyici tip
2. Kötüleştiren tip
3. Gerginleştirici tip
4. Çözümleyici veya açıklayıcı tip (Sakaoğlu, 1992: 88).

Gözaydın'ın tasnifinde kullandığı tip kelimesi fıkranın kahramanı anlamında değil; tür ve çeşit anlamındadır. Gözaydın'ın tasnifi de sınırlıdır.

Sait Uğur, **İçel Folkloru** adlı eserinde fıkraları üç gruba ayırır. Bu tasnif şu şekildedir.

- I.** Tipler etrafında teşekkül eden fıkralar
- II.** Muayyen sınıf ve zümreler etrafında teşekkül eden fıkralar
- III.** Çeşitli konularda diğer fıkralar (Sakaoğlu, 1992: 42- 43).

Uğur, bu tasnifi tipler ve konular üzerine yapmış; fıkralarda oldukça sık görülen bölgesel tiplerden bahsetmemiştir.

Polis konulu fıkralar, Lamii Çelebi'nin “Çeşitli başka insanlar üzerine hikâyeler” , Mehmet Tuğrul'un “Başka fıkralar” , Pertev Naili Boratav'ın “Belli bir topluluk, tip, ünlü bir kişi olmaksızın, ortadan insanların güldürücü maceralarını konu edinen fıkralar”, Dursun Yıldırım'ın “Gündelik fıkra tipleri”, Saim Sakaoğlu'nun “Bir

karakter veya meslek grubu ile ilgili olanlar”, Sait Uğur’un “Çeşitli konularda diğer fıkralar” maddeleri adı altında değerlendirilebilir.

Türk fıkra geleneğinde, kimi zaman herhangi bir fıkra tipine ya da yöreye bağlı olarak anlatılan bir fikranın bir başka tip ya da yöreye bağlanarak anlatıldığına rastlanır. Karadenizli tipine bağlı olarak anlatılan bir fikranın kimi zaman Nasreddin Hocaya; Bektaşî tipine bağlı olarak anlatılan fikranın da kimi zaman Karadenizliye bağlanarak anlatıldığına, şahit olunur. Fıkra tiplerinin değişmesi olarak adlandırılan bu durum normal karşılanmalı, folklor ürünlerinin anlatıldığı çevreye uyum sağlaması gerektiği unutulmamalıdır. Sevilen bir nüktenin başka bir tipe bağlanması, ahmaklıkla ilgili bir nüktenin sevilmeyen bir yöreye ya da bireye mal edilmesi, benzer hususiyetler taşıyan iki tipin yer değiştirmesi, dar çerçevede tanınan bir tipin bilinen ünlü bir ada bağlanarak anlatılması vb. fıkra tiplerinin değişmesine neden olan durumlardır.

Günlük konuşmalarda, gazetelerdeki köşe yazılarında yer alan fıkralar, halkın yaratıcı zekâsını, ayrıntıları izlemekteki ustalığını, bütün olumsuzluklara rağmen ayakta kalabilen mizah yeteneğini ortaya koyması bakımından son derece önemlidir. Nasreddin Hoca gibi dünya çapında bir fıkra tipi yaratan Türk fıkra geleneği, çeşitli açılardan incelemek isteyen diğer sosyal bilimciler için de zengin bir bilgi ve belge kaynağı olacaktır. Ağır siyasi ve ekonomik sorunlar yaşayan halkımızın düşüncelerini ifade etmek için sık sık fıkralara başvurduğu dikkate alındığında, toplum psikolojisinin öğrenilmesi ve üzerinde çeşitli değerlendirmelerin yapılması için fıkraların tahlil edilmesi gerekmektedir. Bu durum geçmiş için geçerli olduğu gibi günümüz için de söz konusudur. Günümüz toplumunun ruh halini anlamada, fıkralar büyük bir önem taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. POLİS KONULU FIKRALARDA KİŞİLER ARASI İLETİŞİM ÇATIŞMALARI VE NEDENLERİ

1.1. Kişiler Arası İletişim Türleri

Yaşamdaki önemli olaylardan birisi olan iletişim, canlıların varlıklarını sürdürebilmesi için gereklidir. Bütün canlıların ihtiyaç duyduğu iletişimin insan yaşamındaki yeri ise bambaşkadır. İnsan, diğer canlılardan farklı olarak sürdürmekte olduğu iletişimi inceleyebilir ve geliştirebilir. İletişimde yalnızca insanlar birbirlerinin rolüne girip, birbirleriyle empati kurma şansına sahiptir. Empatik anlayışa sahip olmak ve bunu sürdürmek, iletişim çatışmalarını ortadan kaldırabilir.

“İletişimi kısaca, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci olarak tanımlayabiliriz. Bu durumda pek çok etkinlik iletişim sayılacaktır. Örneğin; bu tanıma dayanarak iki insanın karşılıklı konuşmasını iletişim sayabileceğimiz gibi, arıların bal bulunan yeri birbirlerine bildirmelerini de iletişim kabul ederiz.” (Dökmen, 2002: 19).

Tanımdan da hareketle iletişimin sadece psikolojiyle değil; diğer bilim dallarıyla da ilişkisi olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, polis konulu fıkraların iletişimle ilişkisi ve iletişim çatışmalarının sebepleri üzerinde durulmuştur. İletişim sınıflamasında yaygın olarak kullanılan tasnif, iletişimi dört ana gruba ayırmıştır. Bu türlerin her biri birer inceleme alanı olmaların yanı sıra, aynı zamanda birer çatışma türüdür.

Polis konulu fıkralar ve fıkra benzeri polisiye anılar üzerindeki değerlendirmelerimiz, Üstün Dökmen’in **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati** adlı eserinde yer alan tasniften hareketle yapılmıştır. Bu tasnifte iletişim ve çatışma, dört başlık altında ele alınmıştır:

- a. Kişi - içi iletişim ve çatışma.
- b. Kişiler arası iletişim ve çatışma
- c. Örgüt - içi iletişim ve çatışma
- d. Kitle iletişim ve çatışma (Dökmen, 2002: 21).

İletişim, günümüz toplumu için oldukça önemlidir. Zira bir bilgi çağında yaşıyoruz. Çoğu insan, iletişimi nasıl konuşup yazacağını bildiği düşüncesiyle garanti gibi görüp onu basite alır. Aslında iletişimi farkında olduğumuzdan daha fazla kullanmaktayız ve ona bağımlıyız. Hayatımızın ve projelerimizin iyi olması, kaliteli bir

iletişime bağlıdır. İnsanın kendini sosyal bir varlık olarak ifade etmesi için iletişim zorunludur. İnsan, çevresi ile iletişim kurarak yaşar. Onun her davranışı, konuşması, susması, duruşu ve oturma biçimi, kendini ifade etmesi; yani çevresine mesaj iletmesi, birer iletişimdir.

İletişim kurmaktaki asıl amaç, anlaşılabilir mesajların gönderilmesi ve karşı tarafın tutum ve davranışlarında değişiklik yapmaktır. Eğer davranışlarda değişiklik meydana gelmemişse ileti var; ama iletişim yoktur.

1.1.1. Kişi-içi İletişim ve Çatışma

İki insanın arasında gerçekleşen iletişimin benzeri, tek bir insanın içinde de gerçekleşir. İnsanlar kendi içlerinde birtakım mesajlar üreterek ve bunları yorumlayarak kişi içi iletişimde bulunur. “Bir insanın düşünmesini, duygulanmasını, kişisel ihtiyaçlarının farkına varmasını, iç gözlem yapmasını, rüya görerek kendi içinden mesaj almasını ya da kendine sorular sorarak bunlara cevaplar üretmesini bir iç iletişim sayabiliriz.” (Dökmen, 2002: 21). Bu iletişim türünde birey kendini dinlemeye açık olmalı; ben ne düşünüyorum, ben ne hissediyorum sorularına, sağlıklı cevap verebilmelidir.

Çatışma unsurlarını, bilgiye/tutuma aykırı davranışta bulunan kişinin, bilişsel çelişkiye düşmesi şeklinde (rahatsız olma) açıklayan Festinger, bu çelişkiden kurtulmak için kişinin davranışını veya tutumunu değiştireceğini ya da psikolojik savunma mekanizmalarından birisini kullanacağını belirtir. (Dökmen, 2002: 22). Bu savunma mekanizmalarının en güzeli de bahane bulmadır. Bahane bulmada birey, acı yaratan durumlarda akla yatkın görünen ve sıkıntı vermeyen bir neden veya açıklama bularak çatışmadan kurtulur. Kişiler, davranışlarını haklı göstermek için bu yollara başvurur ve içine düştüğü zor durumdan kurtulmaya çalışır. Bu tür mantığa bürüne ve makbul gösterme çabaları, bireyin kaygısını giderir. Zor ve utanç verici bir durumu bireyin kolaylıkla atlatmasına yardımcı olur. Bahane bulmanın karşımıza çıktığı aşağıdaki fıkrada Temel, mazeretiyle polis karşısında üstün gelmeye çalışır:

Komiser otomobil çalmak suçundan zanlı olarak karşısına getirilen Temel’e sorar:

“Otomobil çalmışsın; bunu neden yaptın söyler misin?”

Temel:

“Sahibi yok sanmıştım!”

Polis:

“Peki, sahibi olmadığı kanaatine nereden vardın?”

Temel:

“Mezarlığın önüne park etmişti da!”(75. Fıkra)

Bu fıkrada Temel, yaptığıının yanlış olduğunun farkında olan bir karakterdir. Hırsızlık yapmak gibi kötü bir durumdan kurtulmak için savunmacı ve kendisini haklı çıkarıcı cevaplar aramıştır. Bu cevaplardan biri mezarlığın önündeki araçların alınabileceği, sahibinin ölmüş olabileceğidir. Mezarlık ölümü çağırır. Mizah, kabir ziyaretine gelen kişinin ölmüş olmasına bağlı olarak yaratılır. Yani yapılan iş hırsızlık değil; aracı sahipsiz bırakmamak olur.

Fıkranın son kısmını dikkate almazsak; Temel hırsızlık yapmış ve güçsüz bir şekilde komiserin karşısında durmaktadır. Eğer bu metin fıkra olmasaydı veya hikâyede Temel gibi bir fıkra tipi bulunmasaydı; beklenti hırsızlık yapan birisinin cezaya çaptırılması olurdu. Ancak, Temel’in keskin zekâsı, durumu tersine çevirmiş; fıkranın başından güçsüz olan Temel verdiği cevapla haklı olmayı denemiştir. Kahramanın polis sorgusunda üstün gelmesi için böyle bir diyalog kurması gerekmektedir. Diyalog sonrasında, hem üstün gelmek istemiş hem de komiseri ikna etmeye çalışmıştır. Böylece hem haklı çıkmaya çalışmış hem de haklılığını ispatlamanın vermiş olduğu bir üstünlük duygusu kazanmıştır.

“Gülmenin kişinin diğer insanlar üzerindeki üstünlük duygularının bir ifadesi” (Morreall, 1997: 2) olduğunu ileri süren ve en eski teori olarak kabul edilen üstünlük kuramının kökeni Plato ve Aristo’ya kadar dayandırılmaktadır. Bu düşünceye göre gülmeyi ve bu bağlamda mizahı ve ortaya çıkan komik durumu, bir tarafın diğerine karşı hissettiği zafer duygusu oluşturur. Kendisini olduğundan farklı gören birisi kendisinin uyanık olduğunu düşünecek ve üstün olma duygularına kapılacaktır. Böyle bir durumda da gülmenin merkezinde üstün olma duygusu hâkim olacaktır. Bu teori nükteyi “adam edilmiş küstahlık” olarak görür. İnsanlarla iletişim içerisinde olan kişinin gülen tarafta olması ve kendisini karşı taraftaki insandan daha farklı görmesi ve üstünlük havasına girmesi, gülme için yeterli olabilir. Bu fıkrada Temel kendisine yöneltilen bir suçlama karşısında hemen savunmaya geçer.

Temel’e bağlı olarak anlatılan fıkralar son yıllarda oldukça yaygınlık kazanmıştır. Karadenizlilerin yansıtıldığı bu fıkralar “Laz fıkraları” diye adlandırılmış

ve bir “Temel” tipine bağlanarak “Temel Fıkraları” na dönüştürülmüştür. Fıkra kahramanı olarak Temel’in yer aldığı anlatılarda “Temel” tipinin sergilediği nitelikler bazen ötekileştirmenin bir göstergesi olabilir.

Bugün anlatılagelen “Temel Fıkraları” nın pek çoğunda bir fıkra tipi olarak “Temel” in, özellikle değişik Türkçe kullanımı ve aptallığının vurgulanması yoluyla bir güldürü nesnesi olarak yer alması, Lazlar özelinde Karadenizlilere yönelik belirli bir “stereo tipleştirme” ve “ötekileştirme” etkinliğinin gerçekleştirilmiş ya da gerçekleşmekte olduğuna işaret ediyor olarak yorumlanabilir. (Sheridan, 2007: 98).

Fıkra kahramanı olarak Temel tipinin yer aldığı çoğu metinde Temel, başkalarından bütünüyle farklı düşünen, davranışlarında bu kadar da olmaz denecek kadar karakteristik bir aptallık sergileyen kahraman olarak karşımıza çıkar. “Temel” fıkra tipi merkezinde Lazların zekâlarının yansıtıldığı pek çok örnek bulunmaktadır. Bu fıkra ve diğerleri bunun delili olabilir.

Temel araba sürerken, kırmızı ışıktaki geçmiş. Polis, Temel’i durdurup:

“Ehliyet ve ruhsat bey efendi!” deyince

Temel kızmış:

“Ula verdunuz da mı istesunuz!” (57. Fıkra)

Ehliyetsiz araç kullanmanın suç olduğunu bilen Temel, bu fıkroda polis karşısında üstün gelmeye çalışmıştır. Ehliyetsiz olduğu için zor duruma düşmüştür; çünkü yasaları uygulayan polisle karşı karşıyadır. Temel’in son cümlesi dikkate alınmazsa; Temel, polis karşısında haksız durumdadır; ancak Karadenizli olmanın gereğini yerine getiren Temel, keskin zekâsıyla polis karşısında üstün gelmeye çalışır. Ehliyetsiz olmasını, polislerle bağlar. İyi araç kullanamayan ve sınavlarda başarılı olamayan bir bireyin ehliyet alması mümkün değildir. Her insan ehliyete sahip olmak için polise başvurabilir ve gerekli yükümlülükleri yerine getiren bireye, polisin ehliyet vermemek gibi bir lüksü yoktur. Temel, başarısızlığını polise yansıtır. Bu cevabı ile dinleyicileri güldürür. Burada değindiğimiz fıkralarda olduğu gibi pek çok polis konulu fıkroda, gülmeye fıkra kahramanlarının bazen içinde bulunduğu durumdan kendini üstün göstermek istemesi neden olmuştur.

1.1.2. Kişiler Arası İletişim ve Çatışma

Sosyal canlılığın yansıtıldığı polis konulu fıkralarda, kişiler arası iletişim örneklerine ve çatışmalarına bolca rastlanır. Polis fıkralarında dile getirilen iletişim problemlerinden biri algıda seçicilik ve işaret dilinin yetersizliğidir. Olayları, kavramları ya da durumları herkes kendi anlayışına göre değerlendirir. Kişilerin yaşantıları, bağlı buldukları kültürel ortam, duyumsadıkları şekilleri farklı bir şekilde algılamalarına neden olur.

Temel bir gün aracıyla giderken, kırmızı ışıkta geçmiş. Bunu gören vali de korumalarına:

“Alın gelin şunun evraklarını.” demiş.

Tabii, polisler bizim Temel’in evraklarını almışlar ve valinin yanına dönmüşler.

Bunun üzerine Temel:

“Haccan sen kimsin da?” demiş.

Tabii, vali:

“Ben valiyim.” demiş.

Temel de hemen cevabı yetiştirmiş:

“Ula pen de senü trafik polisi sanduydum; ver evraklarımı geri çabuk!” (167.

Fıkra)

Bu fıkradan, kavramların ya da durumların algılanmasında bireyin geçmiş yaşantılarının önemli olduğu ortaya çıkar. Vali ile ilgili trafikte hiçbir deneyimi olmayan Temel’in şehrin mülkü amirine böyle söylemesi, iletişim çatışması doğurmuştur. Bir valinin trafikte Temel’in ehliyetini alması, daha önce görülmüş bir olay değildir Temel için. Temel, evrakını alacak şahsın ancak üniformalı polis memuru olacağına inanır. Onun daha önceki trafik polisi algısı ile evrakını alan kişi arasındaki algısı çatışmaktadır. Temel’in trafik polisi ile ilgili tutumunu göz önünde bulundurulduğunda, ehliyetinin bir vali tarafından alınacağı söz konusu değildir. Valinin ehliyeti alması ve Temelin “Ula pen de senü trafik polisi sanduydum.” demesi fıkrayı dinleyenlerde bir uyumsuzluk ortaya çıkartacaktır. Zira şehrin mülkü amiri olan valiye böyle söylemesi, beklentilerin aksine gerçekleşen bir durumdur ve bu uyumsuzluk, gülmeyi doğurur.

Modern mizah teorilerinden olan uyumsuzluk teorisine göre gülme, düşünce ve mantığa aykırı bir durumla karşılaşıldığında ortaya çıkar. “Tabiatta var olan her şeyin, nesnelerin, nesnelere özelliğinin ve olayların belli kalıpları, belli düzenleri vardır. Bu kalıbın veya düzenin bozulması veya aksaması durumunda gülme meydana gelir.” (Türkmen, 1997: 47). Gülmenin bilinçsel yanıyla ilgilenen bu teori göre gülmeye umulanla bulunanın şaşırtıcı orantısızlığı neden olabilir. Uyumsuzluğun gülme nedeni olduğu pek çok polis konulu fıkra vardır. Halkın polis algısı, polisin vatandaşla iletişime geçtiğinde karşılaştığı durum kimi zaman gülmeyi doğurur. Bu teori kapsamında ele aldığımız fıkralardan biri olan aşağıdaki fıkroda, uyumsuzluk bariz bir şekilde görünmektedir.

Trafik ekipleri işlek bir yolda trafik uygulaması yaparken, durdukları bütün araçlardan beşer lira alıyorlarmış. Sırası gelen bütün araçlardan bu parayı isterken, aracın birinden emniyet müdürü çıkmış. Müdülden de beş lira isteyen polis; sivil olan şahsın polis müdürü olduğunu fark edince, hiç bozuntuya vermeden:

“O zaman sen bizdensin; bir lira ver, yeter.” demiş. (153. Fıkra)

Trafik polisinin amirinden rüşvet istemesi ve bunu da pişkince söylemesi alışmış olduğumuz amir-müdür hiyerarşisinde, uygunsuzluk doğurur. Polisin vatandaştan rüşvet alması beklenen bir durum değilken; kendisini denetleyen amirinden de rüşvet istemesi, amir memur algımızı altüst eder ve bu durum doğal olarak dinleyenlerin gülme duygularını harekete geçirir.

Fıkralar, toplumsal anlamda yaşanan hataları, eleştirel yönleri mizahla düzeltme, insanı eğitme, uyandırma amacını güder. Polis konulu fıkralarda da hem görevini tam olarak yerine getirmeyen memurların, hem de toplumda düzeni bozan kişilerin hataları eleştirilip, bir mercekle büyütülerek, sorunun gözler önüne serildiğine şahit olunur.

Genelde toplumsal eleştirinin, özelde trafik polisinin eleştirildiği bu fıkroda görevine yabancılaşan polis tipi karşımıza çıkar. “Yabancılaşmayı basitçe amaç-araç karıştırması, araçları amaç gibi görme ve bir hayat felsefesine sahip olmama şeklinde tanımlayabiliriz.”(Göksu, 2002: 5).

Mesleğine yabancılaşan bir trafik polisin yansıtıldığı bu fıkroda, aslında yabancılaşan toplum eleştirilmektedir. Çünkü polis içinde bulunduğu toplumun bir parçasıdır. Annedir, babadır, evlattır, kardeştir; memurdur; komşudur, arkadaşır;

tüketicidir vs. Polis bir birey veya meslek grubu olarak yabancılaşmaya maruz kalabileceği gibi bu bahsettiğimiz ve bahsetmediğimiz konularda da yabancılaşmaya maruz kalabilecektir. Örneğin, tüketim propagandasından diğerleri gibi o da etkilenecektir, köşe dönmeçiliğın erdem (!) olarak gösterilmesinden diğerleri gibi o da etkilenecektir, mesleğini şahsi işlerinde kullanmayı diğerleri gibi o da isteyecektir.

Yetersiz maaş, düzensiz çalışma saatleri, görevin suiistimale açık olması (rüşvet, işkence, vs), istediklerini gerçekleştirememeye, kötü meslektaşları nedeniyle halktaki bozuk imajın yarattığı olumsuzluklar, inanç ve düşünce dünyasına uygun olmayan uygulamalar vb. polisin görevinde yabancılaşmasına neden olabilir. Bu yabancılaşmanın yansıtıldığı birçok fıkra metni vardır. Bunlardan birisinde,

Bir trafik polisi arabayı durdurur:

“Ehliyet, ruhsat?”

Adam gösterir.

“Bagajı aç! Çekme halatı?”

“Var.”

“Acil yardım çantası?”

“Var.”

“Kriko?”

“Var.”

“Yedek lastik?”

“Var.”

“Peki, sağ sinyali yak!”

“Tamam.”

“Sis lambaları?”

“Tamam.”

“Radyon çalışıyor mu?”

“Evet.”

“Teybin?”

“Evet.”

“Mezdeke var mı?”

“Evet.”

“Çal! Şimdiiii ben oynuyorummmmmmm, sen yapıştır paralaruuuuuuuuuu!”
(165. Fıkra)

Bu durum, her ne kadar fıkra olarak anlatılsa da aslında üzerinde uzun uzun düşünülmesi gereken bir konudur. Zira ülke için çok önümle olan polis teşkilatı bireylerinin mesleğinde yabancılaşması, toplumsal düzenin sağlanmasında yeri doldurulamayacak bir boşluk oluşturur. Yasaların uygulanması, yasaları çiğneyenlerin yakalanması, adalete teslim edilmesi ve toplumsal düzenin tekrar sağlanması için mesleğine uyum sağlamış, demokratik, yetkisini yasalardan alan ve rüşvet yemeyen profesyonel polisler ihtiyacı vardır.

Günlük yaşamda karşılaştığımız algı problemleri, yaşam alanlarımıza müdahale ederek kurduğumuz iletişimlerin sağlıklı olmasına neden olur. “Algı, duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak çevremizdeki nesne ve olaylara anlam verme sürecine verilen addır.” (Cüceloğlu, 1993: 98). Dolayısıyla bireyin gereksinimleri ve değerleri onun algılayışını büyük ölçüde etkiler. Konuya, polisten kaçan hırsızın kütüphaneye saklanması ve oraya polisin çok uğramayacağını düşünmesi örnek verilebilir:

Hırsız, suçu işledikten sonra polisin kendini gördüğünü fark edince koşmaya başlar. Polis de kovalamaya başlar haliyle. Hırsız nereye saklansa, polis yerini tespit eder. Hırsız uzun bir kovalamacadan sonra kendini kütüphanede bulur. Orada bulunan yetkili, hırsızın nefes nefese olduğunu görünce:

“Bu halin ne?” diye sorar. Hırsız da:

“Peşimde polis var, nereye gitsem peşimde; kurtuluş olarak kütüphaneye girdim.” der. Yetkili:

“O zaman polis buraya da gelir” der. Hırsız ise:

“Hayır, polis kütüphaneye girmez.” der. (76. Fıkra)

Bu düşüncenin temelinde, hırsızın kendisinde var olan “polis kitap okumaz!” ön yargısı yatmaktadır. Kütüphane, gönderge olarak insan hafızasında “ilim yuvası” olarak yerleşmiş olup öğrenme ve araştırarak kendini geliştirmeyi amaç edinmiş olan insanların bilgi evidir. Hırsız, uyanık davranıp kendisini bulmaya çalışan polisin, ilk fırsatta kütüphaneye gelmeyeceğini düşünerek oraya saklanır. Fıkroda, “kütüphane ve hırsız” kelimeleri, zıtlıkların anlamsal değeriyle mizah yapmak ve ironi oklarına hedef

tutmak amacıyla kullanılmıştır. İletilen mesaj ve eleştirilen davranış; polisin çok boyutlu düşünmeden yoksun, ön yargılarına bağlı hareket edişinin yanlışıdır. “Gösterenle gösterilen arasındaki ilişkiler Saussure’e göre çağrışım ilişkileridir ve bu iki öge sürekli olarak birbirini çağrıştırır.” (Aksan, 1999: 34). Polisin kütüphane yolunu bilmemesi bir başka değişle kitap okuma alışkanlığını edinmemesi ilk başta hırsızın saklanma yeri olarak kütüphaneyi seçmesi polisin aklına gelmeyebilir. İkinci bir sebep ise, kütüphane kavramının hırsız kavramıyla özdeşleştirilememesidir.

İletişimde bulunduğumuz kişiden yapmak istediklerimizi belirtirken kullandığımız sesin şiddeti, kararlılığımızın netliğini gösterir. Amirler, savcılar ya da komiserler ses tonunun şiddetiyle rollerini etkinleştirerek mesai içerisinde disiplinli, otoriter bir ortam yaratırlar. Kimi zaman polisin kullandığı sesin şiddeti ve yanlış hareketi, vatandaşta korku doğurur. Bu durum iletişim çatışmasına neden olabilir.

Bir gün otobanda trafik kazası olur. İnekleri karşı tarafa geçirmek isteyen yaşlı adam, o sırada yolda seyir halinde olan aracı görmez. Araç, adam ve ineklere çarpar. Olay yerine gelen trafik polisi, yaralıların durumunu görür ve hasar tespiti yapar. Trafik polisinin gözüne ilk olarak yaralı inekler çarpar. Polis, can çekişen ineklere acır. İneklerin kafasına sıkarak acı çekmelerine mani olur. Polis, sonra yaşlı adamın yanına gider:

“ Nasılsın amca bir şeyin var mı? ”

Adam:

“Nasıl olayım evladım, iyiyim bir şeyim yok.” der.

Olaydan birkaç hafta sonra yaşlı adam sürücüyü bulur ve şikâyetçi olur.

Karakolda komiser niçin kaza anında şikâyetçi olmadığını sorar. Yaşlı adam:

“O sırada durumu kötü olan ineklerin başına ne geldiğini gördüm. Korkumdan ben de polise iyiyim dedim.” der. (107. Fıkra)

Etkin iletişim, en genel anlamıyla kendini ifade etme ve diğer insanların sözlerine ve davranışlarına yanıt verme sürecidir. Bu süreç içerisinde kaynak kişinin güvenilirliği oldukça önemlidir. Güvenilir bir kaynağın olmaması ve kaynağın mesajlarından korkma, sağlıklı iletişimi engeller. Yaşlı adam (alıcı), kaynak (polis) karşısında büyük bir korku hissetmiş ve gerçekleri söylemekten çekinmiştir. Çatışmanın ortadan kalkması için kaynağın güvenilirliği artırılmalıdır.

Polis konulu fıkralarda ve mizah içeren polisiye anılarında, sık kullanılan iletişim yollarından birisi de imalı iletişimdir. “İmalı iletişim, dil aracılığıyla aktarılmak istenen düşüncenin kırıcı olmaktan uzak, hatalarını ironiden yararlanarak dolaylı bir dille ifade etmektedir.” (Şenocak, 2007: 126). Bireyler, bazen çeşitli nedenlerden dolayı kendilerini ifade edemezler. Bu durumda ya bir fıkra kahramanı ya da diğer unsurlar devriye girer.

On iki saat nöbet yerinde nöbet tutması istenen polis, bir türlü bunu başaramaz ve bunun çok zor olduğunu anlatmak için deneye başvurur. Kulübeye bir köpek kor ve üzerini kapatır. Devriye atan komiser, nöbetçinin yerinde olmadığını fark eder. Kulübeye yaklaşır ve kapıyı açar. Kapının açılmasıyla köpek büyük bir hızla kulübeden çıkar. Komiserin arkasında duran polis memuru:

“Komiserim bakın, on iki saat kulübede kalmaya it bile dayanamadı!” der. (93. Fıkra)

On iki saat kapalı bir ortamda tek başına kalmanın çok zor olduğunu göstermek için bir köpeği nöbet tuttuğu kulübeye sokan polis, çalışma saatlerini imalı bir şekilde gösterir. Bu fıkrada olduğu gibi insanlar bazen söyleyeceklerini örtük bir şekilde dile getirmeye yönelmiş, “Bu imalı iletişim arayışları sırasında da çoğu kez, oldukça etkili bir yol olan, masal, fıkra, türkü, ninni gibi sözlü halk anlatılarını aracı olarak kullanmışlardır.” (Yavuz, 1997: 107).

Fıkraların toplum yaşamında çok önemli bir başka işlevi de "örtük transaksion" (imalı iletişim) aracı olarak kullanılmalarıdır. Özgür düşüncenin, istedik düzeyde gelişmediği, baskıların yoğun olduğu ortamlarda yaşayan ve duygularını ifade etmeye izin verilmeyen insanlar; Yunus Emre'nin "Söylerisem olur savaş/Söylemez isem bağrım baş" (baş: yara) dizelerinde çok yalın ve etkili bir söyleyişle dile getirdiği bu ikilemi yaşarlar. Bundan dolayı insanlar, tarih boyunca düşündüklerini ve doğru bildiklerini dolaylı olarak "örtük" söylemenin yollarını aramıştır. Bu yolların birisi de fıkralar olmuştur.

Günümüz insanın en önemli sorunu, kendisinin başkaları tarafından doğru olarak anlaşılmasıdır. Birey için anlaşılmak ve başkaları tarafından anlaşıldığını hissetmek, çok önemlidir. Anlaşıldığını hissetmek, bireye büyük bir rahatlık ve huzur verir.

Polis konulu fıkralarda algılama problemine bir başka örnek, kör düğüşüdür. Kimi zaman bireyler karşısındaki kişinin ne söylediğini anlamadan, yanlış bir davranış sergilerler. Bu durumda görmeden, anlamadan, dinlemeden yapılan her müdahale, güvensizliğin neden olduğu iletişimsizlik doğurur. Konuya, toplumsal bir olayda kargaşa çıktıktan sonra polisin sivil arkadaşını da protestocu sanarak dövdüğü fıkra benzeri anı, örnek verilebilir:

Yabancılar Şube'de çalışan yirmi yıllık polis memuruna, oğlu sorar:

“Baba sen hiç adam dövdün mü?”

Polis:

“Evet, oğlum bir kez dövmüştüm.” der.

Çocuk:

“Peki, nasıl oldu baba?”

Polis:

“Toplumsal olay vardı. Bize ek görev yazmışlardı. Topluluğa müdahale emri gelince orada adamın birisini yere yatırıp uzun süre coplamıştım. Adam bana ben sivil polisim, diye bağıırıyordu. Buna inanmayarak adamı coplamaya devam ettim. Sonunda adam kimliğini çıkardı ve gerçeği anladım. Meslek hayatımda bir kere tam bir adam dövdüm o da polis çıktı.” der. (47. Fıkra)

Meslekleri gereği çevreleri ile sürekli iletişim halinde olan polisler için iletişim becerileri, oldukça önemlidir. İletişim becerisi kazanan polislerin hem iş hem de kişisel yaşamlarında karşılaşacakları kişilerarası problemlerle başa çıkmaları kolay olacaktır. Etkili iletişim, sağlıklı bir aile ve toplum ortamı yaratır ve bunu devam ettirir. İnsanlarla iletişim kurmayı bilmek, iletişim tekniğini, kurallarını ve inceliklerini tanımak hayatta başarılı ve mutlu olmanızı sağlayacak eşsiz bir kozdur. Bu düşünceden hareketle polis olacak bireylere polis okullarında Halkla İlişkiler ve İletişim, Toplumsal Psikoloji dersleri verilmekte; onların iletişim becerileri bu derslerle geliştirilmeye çalışılmaktadır. Zaman zaman da hizmet içi seminerlerle polislerin iletişim becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu uygulamalarda iletişim konusundaki sorunları aşmada polise yardımcı olacak püf noktalar; polisin çevreyle iletişimini iyileştirmeye destek olacak ipuçlarını okumak ve öğrenmek ön plana çıkmaktadır.

Başkalarını doğru anlayabilmek ve algılayabilmek, kendinizi iyi anlatabilmek için gerekli iletişim beceri ve yeteneklerinizi geliştirmek, söylemek zorunda olduğumuz mesajı en iyi ifade edecek yöntemi bulmak, doğru ifadeleri kullanmak, doğru soru sorabilmek ve doğru cevabı verebilmek, iletişim sürecinin en önemli öğeleridir. Hayatımızın her alanında yaşayabileceğimiz iletişim çatışmaları olduğunda veya empati kurulamadığında, telafisi güç sorunlar ve olumsuzluklar ortaya çıkabilir. Hayatı daha basit kılmak, ilişkileri daha iyi seviyeye getirmek ve yaşadığımız toplumu geliştirmek ancak iletişim becerimizi geliştirmekle mümkün olur.

İnsanların birbirleriyle kuracağı ilişkileri belirleyen faktörlerden en önemlisi kişisel faktörlerdir. Toplum içerisinde binlerce insan ve binlerce de farklı tutum bulunduğu için iletişimde, karşıdakinin algılama şekli, davranış özellikleri oldukça önemlidir. Karşımızdaki kişinin fiziki özellikleri, cinsiyeti ve tutumları iletişim çatışmalarına neden olabilir. Akli dengesi yerinde olmayan birisiyle sağlıklı iletişim kurmak mümkün değildir.

Elazığ Tımarhanesi'nde doktor hastaların iyileşip iyileşmediğini öğrenmek için bir polisten yardım ister. Doktor:

“Acaba bu delilerin nasıl akıllı olup olmadığını öğrenebilirim?” der.

Polis de hiç tereddüt etmeden:

“Bu işi bana bırak.” der.

Polis, bir caddenin karşısına geçer ve arkasına delileri toplar. Birinci deliyi çağırır:

“Şu gelen arabayı görüyor musun?” der.

Deli:

“Evet” der.

Polis, deliye tekrar dönerek:

“Eğer o arabanın altına atlarsan, sana çikolata veririm.” der. Deli de hemen atlar ve ölür.

Polis ikinci deliyi çağırır ve yine gelen arabanın altına atla ben sana çikolata veririm, der. İkinci deli de atlar. Derken bütün deliler ölür ve bir tanesi kalır. Ona da der ki:

“Sen de şu gelen arabanın altına atla, sana çikolata vereyim.”

Araba gelir; deli atlamaz.

Polis:

“Herhalde bu akıllandı.” der.

Sorar:

“Neden atlamadın?”

Deli de polise cevap verir:

“Büyük araba gelsin de büyük çikolata alayım.” (4. Fıkra)

İletişime geçtiğimiz insanların bedensel kusurları, mesajımızın anlaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasına neden olur. Kaynak kişi olan polis memurunun gönderdiği mesaja, alıcı zihinsel kusurundan dolayı uygun dönüt vermez. “Dönüt, iletişim sürecinde alıcının olumlu ya da olumsuz tepkilerinin bilinmesi açısından oldukça önemlidir. Bu tepkilerin bilinmesi iletişimin başarısı açısından yarar sağlayacaktır.” (Demirel, 2007: 15). Alıcı ile mesajı ileten arasında sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için hedefteki kişinin (alıcının) mesajı anlayacak nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde iletişim çatışması ortaya çıkar. Bu fıkra, polis-vatandaş iletişiminde kişilerin özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini gösteren güzel bir örnektir.

Rahatlama teorisine göre gülme, beklenmeyen bir şeyden kaynaklanan şaşırmandan ortaya çıkabilir. “Gülmenin mizahı gelişmesi, aniden iyi ve zevk veren değerlerin normal düşünce sistemini kesmesidir. Bu durumda kontrol altında tutulan düşünceden ve onun tansiyonundan kurtulma söz konusudur.” (Türkmen, 1997: 50). Akli dengesi yerinde olmayan bireyin, büyük çikolata için büyük arabayı beklemesi, alışık olmadığımız bir durumdur. Bu olay, gülmeyi doğurmuştur.

İletişimde bulunduğumuz kişileri, ana-baba öğretilerinin sert otoritesiyle eğitmemiz veya onlarla empati kurabilmemiz mümkün değildir. Sahip olduğumuz geleneksel kültürü olgun kişiliğimiz ve aklımızla geliştirerek sağlıklı iletişim kurabiliriz. Zor kullanmanın iletişimde yeri olmadığını unutmamalıyız:

Dünya polis yarışması düzenlenir. Elemeler sonucunda finalde İngiltere Fransa ve Türk polisleri kalır. Finalde yarışma kategorisi ormanda aslan yakalamak olacaktır. Fransa'nın polisi aslanı beş günde getirir. İngiliz polisi üç günde getirir. Türk polisi üç gün olur yok; beş gün olur yok. Onuncu günün sonunda Türk polis, elinde ağzı burnu dağılmış bir fülle gelir.

Komite:

“Bu ne?” der.

Türk polisi:

“Aslan” der.

Komite:

“Kardeşim görmüyor musun bu fil işte!” der.

Fil dayanamaz:

“Abi vallahi billahi ben aslanım!” (94. Fıkra)

“Klasik polis alt kültürüne göre polislik, acımasız ve gaddar olmayı gerektiren bir meslektir. Böyle olmayanlar görevlerini gereği gibi yerine getiremez ve meslekte başarılı olamaz, diye düşünenler vardır. Bu düşünceye göre bir polisin başarılı olması için acımasız ve gaddar olması mesleki bir zorunluluktur.” (Cerrah, 2011: 16). Bu düşüncenin doğru olmadığını kabul etmek gerekir. Hoşgörülü olma, mesleğini insan sevgisi merkezli icra etme bir polis için oldukça önemlidir. İyi bir polis insan sevgisi ile dolu olmalıdır. Kısaca iyi bir polis olmanın en öncelikli şartı, iyi bir insan olmaktır.

Bu fıkra insanları anlamada ve onlarla iletişim kurmada kaba kuvvetin hiçbir faydası olmayacağını gösterir. Kişinin ne çektiğini yalnızca kendisi gibi çekenler anlar. Halden anlamanın başa gelmeden bilinmeyeceği, karşıdakinin yerine kendini koymadan olayların anlaşılacağı unutulmamalıdır. Birey empatik tutum ve davranışla karşıdakini anlamaya çalıştığında ve onu dinlediğinde ortak ve anlamalı bir yaşantı doğacaktır. Bu durumları çoğaltmak, bireyin dolayısıyla toplumun mutluluğunu sağlayacaktır.

Eksik iletişim, çatışmanın hem bir nedeni hem de sonucudur. Eksik iletişim, bir kişinin veya grubun, olaya başkalarının gözünden bakmasını engelleyeceğinden, çatışmayı körükleyecektir. Kimi çatışmaya neden olan durumlar ise, yapılan işten belirsiz birtakım beklentilerin olması, bireylerin ve birimlerin işlerinin ve sorumluluklarının açıkça tanımlanmamasıdır. Bu problemler iletişimde çatışma doğurur.

1.1.2.1. Kişiler Arası İletişim Çatışmalarının Sınıflandırılması

1.1.2.1.1. Aktif Çatışma (Kötü Adam Ne Söylese Kötüdür)

İnsanların birbirlerine karşı tavır alıp aktif çatışmaya girmelerinin farklı sebepleri vardır. Bunlardan en önemlisi “onlar zaten hep...” düşüncesidir. “Karşı karşıya gelen kişilerin, birbirinden hoşlanmamaları, birbirlerine kızmaları durumunda, aktif

çatışma ortaya çıkar. Aktif çatışma sergileyen kişiler, birbirinin ne söylediğine aldırmadan, hatta birbirlerini yeterince dinlemeden, karşılıklı eleştiri yöneltirler ya da kavga ederler.” (Dökmen, 2002: 46).

Eleştiride ve övgüde toptancı davranmak, iletişimde karşımıza çıkan en büyük problemidir. İnsanlar, toptancı düşünceyi ve önyargıları bir kenara bırakmadıkça sağlıklı iletişim gerçekleştiremez. Kimi insanlar kendi durumlarını, kendi rahatlarını ve önyargılarını terk etmek istemezler. “Önyargılar nasıl insanın çocukluk çağına ortaya çıkmışsa, yine her birey bu önyargıları kendi ailesinde, okulunda, sözün kısası kendi çocukluk çağına edinir: En iyi anne kendi annesidir. En kahraman ulus kendi ulusudur. En iyi din kendi dinidir.” (Charrier, 2010: 11). Staja giden polis okulu öğrencilerinin kız arkadaşlarıyla gezerken kızların hayat kadını olarak algılanması, bu yanlışı gösteren yaşanan ilginç bir örnektir:

Dört polis staj yapmak için emniyete gider. Stajdan sonra ikisi, kız arkadaşlarını gezmek için çağırırlar. Polisler resmi, kızlar ise sivilidir. Bir eczanenin önünden geçerken, kapıdaki bir kadın:

“İşte Türk polisi! Yakalamış hayat kadınlarını götürüyor.” der.

Kızlar hem şaşkın hem üzgün bir şekilde birbirlerine bakarlar. Birkaç metre ilerledikten sonra kizlardan birisi arkadaşına:

“Biz ancak sen sivilken görüşebiliriz, resmiyken sakın beni arama!” diyerek arkadaşını terk eder.(35. Fıkra)

Aşırı değer verme ya da değersizleştirme her zaman çatışma doğurur. Bölünen öğelerin arasında sınırlar, bazen kesin çizgilerle çizilmeyebilir. Ara ya da orta konumların varlığı unutulmamalı; olaylara ve kişilere Aristo mantığıyla yaklaşılmalıdır. Bireyleri ya tüm iyidir ya da tüm kötüdür düşüncesi etrafında gruplamaya kalkarsak, iletişim çatışması yaşarız. Ayrıca toplumda gruplaşmalar ortaya çıkar ve insanlar birbirlerini kendi elleriyle yalnızlığa iter. “Tek yol bu, onlar zaten hep böyle, en iyisini o bilir,” gibi düşünceler etrafında hareket etmek bizi yanlışa sürükler.

Temel ile Dursun başarılı iki polis memuruymuş. Görevle ilgili becerilerini geliştirmeleri için yurt dışına gönderilir. Caddede devriye geldikleri sırada telsizden şehrin en işlek caddesinde büyük bir yangının olduğuna dair anons gelir. Bu iki kafadar

yangının olduğu yere gider. Bir de bakarlar ki yedi katlı binada yangın çıkmış ve üst katta da çocuk kreşi varmış. İtfaiye çalışanları bütün gayretleriyle yangını söndürmeye çalışırken, Temel ve Dursun'dan da kendilerine yardım etmelerini ister. Temel, Dursun'a:

“Üst kata çık, çocukları tek tek kucaklayıp bana at; ben aşağıdan onları tutarım.” der.

Dursun yedinci kata çıkar ve çocukları teker teker atmaya başlar. Birinci çocuğu atar Temel tutar. İkinciye atar, yine tutar. Sıra üçüncü çocuğa gelir ve çocuk siyah tenlidir. Dursun bu çocuğu da atar; fakat Temel kollarını açmaz ve çocuk betona çakılır. Dursun, Temel'e:

“Çocuğu niye tutmadı?” der.

Temel de:

“O zaten yanmıştı!” der. (188. Fıkra)

Toptancı düşünceyi, genelleyci düşünceyi sergileyen insanlar, bütün yumurtaları aynı sepete koyma gibi bir hataya düşerler. Tüm yaşamı bu ikilikli düzene göre yorumlamak ve insanları da böyle kesin çizgilerle birbirinden ayırmak, iletişim çatışmalarına neden olur. Hayat sadece siyah ve beyaz olarak algılanmamalı; arada gri renklerin de bulunacağı hesap edilmelidir.

Belli durumların her yerde geçerli olduğunu kabul etmek genelleme yapmaktır. Kimi doğruların zaman ve mekâna göre değişebileceğini dikkate almak, bizi iletişim çatışmasından kurtarır. İmam Gazali'nin şu sözü anlatılanları özetlemektedir: “Ceviz kabuğunu kırıp özüne inmeyen, cevizin hepsini kabuk zanneder.”

1.1.2.1.2.Var oluş Çatışması (Ben Sandım ki...)

İletişime geçtiğimiz insanları dinlemez ve onların bize gönderdikleri mesajları yanlış algıyorsak, var oluş çatışması sergilemiş oluruz. “Bir insan karşısındakinin sözlerini yanlış anlarsa ya da onun sözleriyle ilgisi olmayan bir mesaj verirse, bu duruma var oluş çatışması adı verilir.” (Dökmen, 2002: 52). İnsanlar, karşısındakinin sözlerini yanlış anlarsa ya da onun sözleriyle ilgisi olmayan şeyler yaparsa, var oluş çatışmasının ortaya çıkmasına neden olur:

Bekçinin birisi karakolun önünde nöbet tutmaktadır. Bekçinin gözü önünde bir araç çocuğa çarpıp kaçar. Karakol amiri aracın plakasını alması için bekçiyi yollar. Aradan iki üç saat geçtikten sonra elinde tornavida, çekiç ve iki plaka yazılı levhayla bekçi, amirin karşısına gelir.

Amir:

“Bu ne hal koçum!” deyince

Bekçi:

“Amirim plakayı al gel dediniz. Ben de alıp geldim.” der.

Amiri büyük bir şaşkınlı içinde:

“İyi ki adresi istememişim!” (133. Fıkra)

Fıkroda, her iki tarafın da anlaşılma çabası gösterdiğini; fakat anlama ve anlatma da başarılı olunamadığını görüyoruz. Eylem gerçekleştirilmiş; fakat istenilen doğru ifade edilemediğinden ya da mesaj tam anlaşlamadığından iletişim, amacına ulaşamamıştır. Güldürürken ironi ile kişiyi eğiten bu fıkrada, bir taraftan mesajın nasıl iletildiği, hareket, ses, obje vb. kullanımı, diğer taraftan karşıdakinin anlamlandırma problemi irdelenmiştir. Var oluş çatışmasını engellemek, sağlıklı bir iletişimle mümkündür. Anlamlandırma ile ilgili temel etmenler içerisinde aile hayatı, iş hayatı, kişisel problemler, duygular, kültür farklılığı vb. etkili olabilir.

Anlatılanın bir kısmını anlama ya da tamamen farklı algılama olan kısmi algılama, iletişim çatışmalarına neden olur. Yaşadığımız iletişim çatışmalarının temelinde birbirimize gönderdiğimiz mesajların doğru algılanmaması yatmaktadır. Bu yüzden çoğu zaman yaşadığımız iletişim kazaları, iki tarafın bir araya gelerek gerçekte mesajın ne anlama geldiğini kararlaştırmasıyla giderilebilir. Ya da taraflardan biri, karşı tarafın mesajını doğru çözümleyemediği için onu yanlış anladığını ifade ederek çatışmayı sona erdirebilir.

Bilgisizlik, insanı bazen komik duruma düşürür. İnsanların neyi nasıl algılayacaklarını, konu hakkındaki bilgileri ve geçmiş yaşantıları belirler. Birey, anlatılan konu hakkında herhangi bir bilgiye sahip değilse; gönderilen mesajı yanlış anlar:

Emekli emniyet müdürünü, polis gücü takımına başkan yaparlar. Müdür futboldan hiç anlamaz. Bir gün çalıştırıcı:

“Başkanım toplar çok kalitesiz bir tane mi yoksa bir kasa mı alalım?” der. Müdür düşünür:

“Oğlum ne bir kasası almışken dört beş kasa alalım” der. (54. Fıkra)

Fıkroda, işten anlamayan yöneticinin bir kurumun başına getirilmesindeki yanlışlık, gözler önüne serilir. Kısa anlatı türü olan fıkralar, ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, “Her birinde derin ima ve mesajların saklı olduğu, yöneten-yönetilen açısından değerlendirildiğinde ideal bir yöneticinin nasıl olması gerektiği” (Şimşek, 2009: 811) görülecektir.

İnsanlar, hayatı ve yaşamı sahip oldukları bilgi ve yetenek çerçevesinde algılar. Kendimizi geliştirme, farklı alanlarla ilgili bilgilere sahip olma, kuracağımız iletişimi de etkiler. Bir alanda yeteri kadar bilgimiz yoksa ve bunun da farkında değilsek; komik duruma düşeriz. Özellikle iletişim çatışmalarının arttığı günümüz dünyasında, ukalalık yapıp her alanda bilgili olduğunu ispatlamaya çalışma, toplumsal bir yara olmuştur.

Var oluş çatışmaları, kişilerin sahip oldukları özelliklerinden kaynaklanabileceği gibi, iletişim ortamından ya da içinde yaşanılan kültürden de kaynaklanabilir. Örneğin;

Müdür, Amire: “Yarın güneş tutulacak. Bu her zaman görülen bir olay değildir. Öğrencileri harici elbiseleri ile okulun içtima alanına getirin de olayı görsünler. Ben de orada bulunup kendilerine gerekli bilgiyi vereceğim. Şayet yağmur yağarsa, tabii bir şey göremeyiz. O zaman öğrencileri konferans salonuna götürürsün.”

Amir, Başkomisere:

“Müdürün emri ile yarın sabah saat dokuzda güneş tutulacak. Bu her zaman görülen bir olay değildir. Şayet hava kapalı olursa bir şey görülemeyecektir. Bu durumda tutulma konferans salonunda harici elbiseyle yapılacak.”

Başkomiser, Komisere:

“Müdürün emri ile yarın sabah dokuzda harici elbise ile güneş tutulmasının açılış merasimi yapılacaktır. Şayet yağmur yağarsa ki bu durum pek görülen bir olay değildir. Müdür konferans salonunda gerekli bilgiyi verecektir.”

Komiser, Başmümesile:

“Yarın sabah dokuzda hava güzel olursa, harici elbise ile müdür tutulacak. Konferans salonunda yağmur yağarsa, okulun meydanında manevra yapılacak. Çünkü bu durum her zaman görülen bir olay değildir.”

Öğrenciler kendi aralarında:

“Yarın sabah bizim amir, müdürü tutuklayacakmış.” (113. Fıkra)

Bu olay, bir iletinin emir silsilesi içinde aktarılırken nasıl değiştiğine güzel bir örnektir. Bireyler dikkatlerini kendilerine değil de karşısındakine yöneltirse, çatışmadan kurtulurlar. İnsan, kendi var oluşunu yaşamaktan kurtulup karşıdakinin söylediğini ayrıntılı bir şekilde anlamaya çalışırsa, iletişim kazaları yaşanmaz.

1.1.2.1.3. Yoğunluk Çatışması (Haklısın ama...)

İki kişinin görüşleri arasında kısmen uyuşma olması halinde, yoğunluk çatışması söz konusu demektir. Örneğin bir kişinin çok güzel bulduğu bir film için diğeri “güzeldi; ama o kadar da değil” derse, bu bir yoğunluk çatışmasıdır:

Adamın birisi gece karanlığında farlarını yakmadan araba kullanır. Çok geçmeden trafik polisi durdurur. Polis:

“Beyefendi, gecenin bu saatinde neden farları yakmıyorsun?” der.

Adam güler:

“Benim için fark etmiyor ki ben zaten tam görmüyorum.” (71. Fıkra)

Burada kısmi uyuşma vardır; fakat alıcıya ironik mesaj gönderilmiştir. Kurallar ardında hataların daha büyüklerinin sorgulanmayışı, ironi ile verilmiştir. Kanunlar uygulanırken daha büyük hatalara dikkat edilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Ülkemizde sahte raporlarla ehliyet alındığı, sınava hiç girilmeden ehliyet verildiği bilinen bir gerçektir. İşte bu yanlış uygulamalardan dolayı her yıl ülkemizde binlerce insanı trafik canavarına kurban vermekteyiz. Trafikte biz her ne kadar dikkat etsek de karşıdakinin hatası, bizi hayattan koparmaktadır. Kör bir sürücünün trafikte seyretmesi, hepimiz için tehlikelidir. İnsanın canını hiçe sayarak ona ehliyet raporu veren doktorun suçu ise affedilemez.

İhtiyaçlar (güdüler) insan davranışlarını yönlendirdiği için insanların diğer insanlarla kuracağı iletişimin ve çatışmanın niteliğini belirler. “Güdünün organizmayı davranışa iten güç olduğunu söyleyebiliriz.” (Dökmen, 2002: 103). Kimi davranışlarda ahlaki kurallar çığnenebilir. Polis, toplumsal hayatın düzenini sağlarken, adaleti getirirken ahlaki değerlere de sahip çıkar:

Ahlak Büro Amirliği'ne bir evde fuhuş yapıldığına dair ihbar gelir. İhbarı değerlendirmek için olay yerine giden ekipler amiri, bir hayat kadını ve erkeği yatakta yakalar. Polisi karşılarında görünce şaşırان şahıslar paniklerler. Polis, kadına yanındaki adamla evli olup olmadığını sorar. Kadın:

Evet, memur bey evliyim; ancak bu eşim değil amcamın oğlu. Biz onunla dertleşiyorduk.” der. (12. Fıkra)

Fıkroda kadının ayıbını, bir taraftan evli olduğunu doğrularak kapatmaya çalışması; diğer taraftan da yanındakinin eşi değil amcasının oğlu olduğunu ve onunla dertleştiğini söyleyip kendisini masum göstermeye çalışması ironiktir. Polisin görevi, toplumsal hayatın düzenini sağlamak, adaleti getirmek, ahlaki değerlere sahip çıkmaktır. Polisin ahlaki değerlere sahip çıkmak adına görevini yapmaya çalışırken, suçlu kadının ahlaki değer yitimine geçim sıkıntısına bağlı ihtiyacı yüzünden uğradığını ima etmesi düşündürücüdür. Var oluşsal değerlerini sürekli olarak kaybeden bir kadının düştüğü durumdan kendini sözün gücüyle kurtarmaya/aklamaya çalışması, sözün zıtlıklara bağlı ifadesiyle toplumun kaosunu dile getirebilmektir. Verilen ironik cevaplar, sorgulanan gerçekleri, gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır.

1.1.2.1.4. Kısmi Algılama Çatışması (Bunu da mı Demiştin...)

Bir kişi kendisine gönderilen mesajın ancak bir kısmını algılar, diğerlerini algılamazsa bu durumda kısmi algılama çatışması oluşmuş demektir. Bireyler bazen gönderilen mesajları işlerine geldiği gibi algılamak isterler. Bu duruma en güzel örnek bir Bektaşî fıkrasıdır. Bir Bektaşî Kuran'da oruç tutmayın denildiğini iddia ederek oruç tutmaz. Hocanın birisi der ki “Erenler, Kuran oruç tutmayın diyor; ama eğer hastaysanız tutmayın diyor”. Bu fıkra, Bektaşî'nin hastaysanız oruç tutmayın mesajını kısmı algıladığını gösterir.

Hassas Koruma Şube Müdürlüğü'nde görevli bir polis, kışın nöbet tutuyormuş. Şube müdürü kışın hava çok soğuk olduğu için her yarım saatte bir, memurun kulübesine giderek ısınması için talimat vermiş. Müdür memurunun kulübenin içine hiç girmediyini, sürekli dışarıda beklediğini görmüş. Daha sonra yanına gitmiş:

“Evladım sen niye içeri girip ısınmıyorsun?” demiş.

Polis:

“Eeeee, şey, müdürüm.”

Müdür, polisin yanına yaklaşınca memurun elektrikli battaniyeyi vücuduna sardığını ve battaniyenin fişinin prize takıldığını görmüş. (79. Fıkra)

Kısmi algılama çatışmasının görüldüğü bu olayda polis, “ısın” mesajını, “Bunu da mı demiştin?” şeklinde algılamıştır. Söz konusu olayda, “Devletin malı deniz, yemeyen domuz!” düşüncesi eleştirilmiştir. Devleti yönetenlerin ya da kamuda görev alan personelin, devletin malını ve parasını savurgan bir biçimde kullandığı ve harcadığı hep bilinir. O sebeple, halk arasında “Devlet malı deniz, yemeyen domuz!” tabiri çok yaygındır. Bunu önlemek için bazı tasarruf tedbirleri alınmalıdır. Kamu çalışanlarından harcamalar kısıtlanarak tasarrufa gidilirse, israfın önüne geçilmesi mümkün olabilir.

İletişim kurma konusunda yetersiz olan bireyler, kendi aralarında bazen iletişim çatışmaları yaşarlar. “Bildirişim tek bir olay değil, belli bir noktadan başlayıp adım adım gelişerek belli bir noktada sona eren bir olaylar dizisi, art arda sıralanan bir olaylar zinciridir; bir süreçtir.” (Ünalın, 2005: 131). Bu süreçte dilin iyi kullanılmaması, empatinin olmaması gibi birçok faktör iletişim çatışmalarının ortaya çıkmasına neden olur. Bireylerin iletişim sırasında yaptıkları hatalar, bu hataların arkasındaki sebepler küçük gayretler sonucu giderilebilir:

Komiser kazanın olduğu yere gider ve oralarda incelemeler yapar. Aradan zaman geçtikten sonra telsizle anons yapıp memurunun onu kaza yerinden almasını ister.

Memur:

“Anlaşıldı efendim yeriniz neresi?”

Komiser:

“Kaza yerindeyim merkez.”

Memur:

“Anlaşıldı efendim, kaza yeri neresi?” derken telsizden küüüüüt diye bir ses duyulur. Daha sonra komiser:

“Merkez kazaya karıştık, tamam,” der. (108. Fıkra)

“İletişim açısından dil, en yalın bir anlatımla kodlama ve kod çözme olarak tanımlanır. Konuşan ya da bir metni yazanın iletmek istediği bildiri, genel dilde sözcük adı verilen göstergelerle kodlanmış, şifrelenmiş olur. Aynı dil birliğinden olan ya da o

dili bilen kimse, aracı olan dilden yararlanarak kodları çözer; bildiri algılanmış olur.” (Aksan, 1995: 25).

Bu olayda komiser mesajını iletirken, dildeki göstergeleri yeteri kadar kullanamamıştır. Dolayısıyla telsizin diğer ucundaki polis, komiserin mesajlarını tam olarak anlayamaz ve iletişim çatışması ortaya çıkar. “Kişiler arası bildirişimde en yaygın olarak kullanılan araç insan dili olduğuna göre, bütün sorun bu aracı yeterince etkili bir biçimde kullanmamaktan kaynaklanmaktadır.” (Başkan, 2003: 53). Çatışmanın ortadan kalkması için bireyin dili etkili bir şekilde kullanması gerekir. Unutulmamalıdır ki anlatmak istediğimiz, karşıdakinin anlayabildiği kadardır.

İletişim becerisini geliştirmek ve insanları bu alanda eğitmek, kuracağımız ilişkilerin sağlıklı olmasına yardım eder. Bazen kötü olayların başkasına aktarılmasında, uygun bir dil kullanılmalıdır. Bu fıkrada, iletişim eksikliği göze çarpar:

Tem otoyolunda kaza anonsunu alan ekipler olay yerine giderler. Kaza yerine geldiklerinde aracın etrafında kalabalığı fark ederler. Çocuğunu göremeyen babanın büyük bir feryatla bağırdığını çocuğunu bulmak için çırpındığını gören polisler, onu teskin etmeye çalışırlar. Çocuğu ambulansla hastaneye kaldırılırken yolda vefat eder. Babanın bundan haberi yoktur. Ekiptekiler onun ölmediğini, ameliyata alındığını söyleyerek babayı sakinleştirirler. Ancak olay yerine sonradan gelen karakol amiri babanın durumundan habersiz bir şekilde:

“Merhumun kimlik bilgilerini alabilir miyiz?” der. (118. Fıkra)

Polis, olaylara müdahale etmeden önce gerçekleri ayrıntılarıyla öğrenmeli, yanlış uygulamalara meydan vermemelidir. Aksi takdirde yanlış bir hareket, beklenmeyen sonuçlar doğurur. Bazen insanları kötü durumdan kurtarmak için onlara yalan söyleriz. Masum yalanlarla polis kazada çocuğunu kaybeden babayı sakinleştirirken olaydan habersiz amir, babaya gerçeği aniden söyler. Kötü haberlerin insanlara ulaştırılmasında uygun bir dil kullanılmalıdır. Bireylere kötü durumlar alıştırma alıştırma anlatılmalıdır. Aksi takdirde alıcı, kötü haber karşısında kalp krizi geçirip hayat gözlerini kapayabilir.

Mesajın kişiye göre yorumlanması; kendi suçunu destekleme, kendini haklı çıkarma gibi gayeler taşıyabilir. Birey bazen mesajı kendi gereksinimlerini dikkate alarak yorumlar:

Komiser suçluyu sorguya çeker:

“Demek yüzüğü çalmadın yolda buldun?”

Hırsız:

“Evet, efendim, yolda buldum. İnanmazsanız yüzüğü düşüren sahibine sorun!”

Komiser:

“Peki, yüzüğün sahibini biliyorsun da niçin yüzüğü ona vermedin?”

Hırsız:

“Verecektim memur bey, ama içindeki yazıyı görünce vazgeçtim.”

Komiser:

“Ne yazıyordu içinde?”

Hırsız:

“Ebediyen seninim.” (56. Fıkra)

İnsanlar, olayları ya da sonuçları işine geldiği gibi anlar. Birey iç dünyasının gereksinimlerine göre kendi dışındaki durum ya da süreçleri gerçekçi olmayan bir şekilde değişikliğe uğratar. Bir türlü gerçeği çarpıtma olan bu durum kişiyi içine düştüğü zor durumdan kurtarmaya yardımcı olur. Hırsız, yüzüğün içindeki yazıyı çarpıtarak kendisine ait olmayan nesneyi sahiplenmeye çalışır.

İnsanların birbirleriyle kuracağı ilişkileri belirleyen faktörlerden biri de kişisel faktörlerdir. Karşımızdaki kişinin fiziki özellikleri, cinsiyeti, tutumları iletişim çatışmalarına neden olabilir. Bireyler, kimi yetilerini zamanla kaybettikçe karşısındakinin ne dediğini anlayamaz ve yanlış hükümler verirler.

Emekliliği yaklaşmış ve duyma problemi olan bir başkomiserin karakola tayini yapılır. Karakola yeni evlenecek bir çift düğün dilekçesi verir. Dilekçeyi arz eden memur:

“Başkomiserim, bir tane düğün dilekçesi var ne yapalım?” diye sorar.

Kulağı az duyan başkomiser:

“Atın terbiyesizi nezarete!” der. (183. Fıkra)

İletişime geçtiğimiz insanların bedensel kusurları, mesajımızın anlaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasına neden olur. Kaynak kişi olan polis memuru, başkomisere düğün dilekçesinin geldiği mesajını vermişken; başkomiser, işitme duyusunun

yetersizliğinden dolayı gönderilen mesaja uygun olmayan yanıt verir. “Dönüt, iletişim sürecinde alıcının olumlu ya da olumsuz tepkilerinin bilinmesi açısından oldukça önemlidir. Bu tepkilerin bilinmesi iletişimin başarısı açısından yarar sağlayacaktır.” (Demirel, 2007: 15). Alıcı ile mesajı ileten arasında sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için hedefteki kişinin (alıcının) mesajı anlayacak nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde iletişim çatışması ortaya çıkar.

Eylemlerimizi yönlendiren amaçlarımızdır. İletişimde yaşanan sonraların başında, “bu iletişimi niçin kuruyorum, bu iletişimde neyi hedefliyorum, amacım ne?” sorularını sormayı unutmak yatar. Amacın unutulduğu durumlarda da konuşmayı çerçevelemede sorunlar yaşarız. Bazen öyle sorunlar yaşarız ki işler içinden çıkılmaz bir hal alır. Mesela; bir aileye yemeğe çağırmıştır bir akşam yemeği yenecektir. Yemekte konu siyasetten açılır; bu zat hem kendisinin hem de öteki insanların yemek yediğini unuttur ve ülkeyi kurtarmanın tek yolunun bu yemek sohbeti olduğunu düşünerek öyle ciddileşir ki herkesin dadı tuzu kaçar. Amacımız, iletişimi kendi isteğimiz alana kanalize etmek olmalıdır.

1.1.3. Örgüt- İçi İletişim ve Çatışma

İş ve işlev bölümü yapılarak, bir hiyerarşi içinde, ortak bir amaç gerçekleştirmek için bir araya gelmiş insanların faaliyetlerinin koordinasyonuna örgüt denir. Bu toplulukta bazen rollerden ya da alt-üst ilişkisinden kaynaklanan iletişim çatışmaları ortaya çıkar. Emniyet Teşkilatı da devletin güvenlik ihtiyacını karşılamak için kurulmuş, iş bölümünün yapıldığı, bir hiyerarşinin olduğu, insanlara hizmet götürmek için bir araya gelmiş bireylerin faaliyetlerinin koordine edildiği bir kamu kurumudur. Bir örgütte, rol çatışmaları ve alt- üst ilişkilerinden doğan çatışmalar genellikle birlikte ortaya çıkar:

Ekip arabasıyla devriye atan polisler yol kenarında bir arabanın durduğunu fark ederler. Arabaya yanaştıklarında eşofman giymiş bir erkekle dekolte elbiseler giymiş bir kadının olduğunu fark ederler. İle yeni atanan ekip arabasındaki bir polis memuru, arabadakilerden kimliklerini ister. Arabadaki adam ilin valisi olup kimliğini üzerine almamıştır. Vali:

“Sen beni tanııyor musun? Ben bu ilin valisiyim, sen bana kimlik soramazsın.” der. Polis de gülerek:

“Ben de bu ülkenin başbakanıyım.” der. (27. Fıkra)

Sosyal rollerimiz, bizim toplumda saygın bir konum elde etmemize yardımcı olur. Ancak kimi zaman karşısındakiyle iletişim kurarken, rollerimizi ve makamımızı ön planda tutarız. Bu durum iletişim çatışması doğurur. Örnekte insanların makamlarla ve mevkilerle iletişim kurmaları, ironik bir şekilde ortaya konmuştur. Polis konulu fıkralarda, rol katılığının oldukça yaygın olduğu görülür. Şehre yeni atanan polisin valiye kimlik sorduktan sonra valinin ben bu ilin valisiyim bana kimlik soramazsın, tehdidiyle karşılaşması; bireylerin sosyal rollerinden kurtulamadığına örnektir. Polisin görevlerinden olan kimlik sorma yetkisi, vatandaş rolüne giremeyen vali tarafından engellenir ve çatışma ortaya çıkar.

1.1.3.1. Rol Karmaşası

-Kişiliğini makamdan alanlar, makamdan sonra kişiliksiz kalırlar-

Sosyal hayatın en canlı sahnelerini sözcük dağarcığıyla resmederek donduran fıkralar, hayatımızın kısa kısa kesitleridir. Bu kesitler içinde kimi zaman kıyafetimizdeki renklerle, taşıdığımız rozetler, anahtarlar, boncuklar, çiçekler, mendiller; kimi zaman da sembolik kavramlar ile sürekli olarak çevremizdeki kişilere mesajlar veririz. Bireylerin sosyal rolleri bazen bir güç gösterisi olabilir.

Kişilerarası iletişim çatışmaların birçoğu bireylerin sahip oldukları rollerden kaynaklanır. Mesleki rollerden olan öğretmenlik, polislik, valilik, askerlik gibi bir de sosyal rol dediğimiz ana, baba, çocuk, komşu vb. rollerimiz vardır. Bir insan büyük bir ihtimalle bu rollerden birkaç tanesini birden üstlenir. Söz gelişi Polis Ahmet gün boyu polislik rolünü üstlendikten sonra pazara uğradığında müşteri rolüne girer; evine geldiğinde karısına karşı eş, çocuklarına karşı baba rolündedir.

Bireyler, sahip oldukları rollerin niteliğinden dolayı ya da bu rolleri üstleniş biçimlerinden dolayı bir takım çatışmalar yaşarlar. Eğer insanlar sahip oldukları rolleri yerine ve zamanına göre kullanmazsa, iletişim çatışması doğurur. Babasının (bakanın ya da muhtemelen büyük birisinin) rolünü kullanarak trafik cezasından kurtulmaya çalışan sürücü, başkasının rolüyle varlığını sürdürmeye çalışan tiplere örnektir:

Otoyolda ekipler trafik uygulaması yaparken hız limitini aşmış bir Posh'yu durdururlar. Ehliyet ve ruhsat kontrolü için evrakları isterler. Ceza yazmak için arabanın camını yaklaşan polise sürücü:

“Sen babamın kim olduğunu biliyor musun?” der.

Trafik polisi bu sözden sonra sinirlenir:

“Peki, sen babanın kim olduğunu biliyor musun?” der. (19. Fıkra)

Babasının rolüyle trafik polisini tehdit eden genç, kendini gerçekleştirememiştir. Birey olama bilincini yakalayamamak, başkalarının rolüyle varlığını sürdürmeye çalışmak, insanları bazen komik duruma düşürür. Polis, bu olayda görevini yapmaktadır. Ancak bazen görevini yaparken bakan, milletvekili ya da büyük birisin trafik cezasını ödememek adına sürgün tehdidiyle karşılaşır. Bunları dikkate almadan, polis doğru bildiğini yapmalıdır.

“Eğer bir insan belli bir durumda, sahip olduğu rollerden en az ikisini, bu rollerin kalitesini düşürecek şekilde birlikte kullanırsa, bu rollerin birbirine bulaştığını söyleyebiliriz.”(Dökmen, 202: 120).

Temel ile Dursun polismiş. İzin günlerinde balık avına çıkmışlar. Bir müddet bekledikten sonra Temel'in olmasına bir balık takılmış. Temel:

“Dur kaçma polis” diyerek suya atlamış. Dursun da arkasından bağırmış:

“Ula Temel, pen ekube haber vereyrum; sakun kaçırmayasun yakala da tak kelepçeyu.” (21. Fıkra)

Bu fıkrada aşırı genellemenin kurbanı olan Temel, polislik rolünün balık tutarken de geçerli olacağını düşünmüştür. Polislik rolünden balık tutarken sıyrılamamış ve balığı hırsız kabul ederek onu yakalamak için denize atlamıştır. Bu düşünce, uyumsuzluk doğurmuş ve gülmeye sebep olmuştur. Çünkü balık tutmak ile ilgili beklentilerimiz dikkate alındığında Temel'in balığın peşinden gitmesi ve onu bir hırsız kabul ederek yakalamaya çalışması, arkasından da Dursun'un ekip çağırması beklenen bir tutum değildir.

İnsanlar günlük zaman dilimi içerisinde birçok rolü aynı zaman içerisinde paylaşır. Birbirinden farklı uzaklıkta olan bu roller, kimi zaman gereği gibi ayırt edilemediği için rol çatışması ortaya çıkarır. Bireyler eski rolleriyle yeni rollerini

karıştırmamalıdır. Aksi takdirde başarısız olur ve strese girerler. Eğer bir kişi, belli bir benimsediği rolü, hemen her ortamda sergiliyorsa, bu durumda rol katılığı ortaya çıkar. Polis Ahmet her yerde polislik sergilerse, onun rol katılığı içinde olduğunu ileri sürebiliriz. Polis Ahmet gereken durumlarda polislik rolünden çıkıp başka rollere giremiyorsa; çevresindeki insanlarla zaman zaman çatışabilir.

Profesör Kemal Bey eşiyle Ankara'ya giderken, Merzifon'da rampada bir kamyonun arkasına düşerler. Aracı bir türlü sollayamazlar. Bir süre sonra sıkılan Kemal Bey, sollama yapılmaz yol çizgisine rağmen kamyonu sollar; ama anında tepenin başında bekleyen trafik ekibi tarafından durdurulur. Ekiptekiler Profesör Kemal Bey'e gerekli cezayı yazarlar. Kemal Bey sıkıntılı bir şekilde aracına döner.

Eşi:

“Kemal neden ceza yedin, diyemedin mi ben profesörüm diye?”

Profesör:

“Hanım, bir hata yaptık ki nasıl diyeyim ben profesörüm!” (134. Fıkra)

Rol tutsaklığı ya da kendini bilmezlik, bireylerin rollerinin büyümesine kapılarak kendilerini tanımlamaları sonucu ortaya çıkar. “Rol tutsaklığı, kişinin rolleriyle övünmesi, kendine ait rolleri, farkında olmadan kendinden üstün tutmasıdır. Rollerimizi kendimizden üstün tuttuğumuz zaman, bir anlamda rollerimizin altında eziliriz, kendimizi bir kenara atmış oluruz.” (Dökmen, 2006: 52).

İnsanlar var oluşunu yaşayamadığında, sahip oldukları toplumsal rolleri giderek öz varlıklarının üstünde tutar. Bundan dolayı toplumda bazen rolleri alındığında intihar eden kişilere rastlanır. Çevremizde emekli olan bazı kişilerin büyük sıkıntılar çektiklerini gözlemlemiştir. Kendilerini sadece “müdür, mühendis, amir” olarak tanımlayanlar, gün gelip de bu rollerinden kurtulduklarında; sudan çıkmış balığa dönerler ve kendilerini büyük bir boşlukta hissedeler.

Bazen kendimizle sahip olduklarımız arasında ayırım yapmakta güçlük çekeriz. Aslında her insan, sahip olduğu sosyal rollerinin dışında bir de yiyip içen, konuşup düşünen bir bene sahiptir. İçimizdeki bu bene sahip çıktığımızda, belki de hayat boyu tatmadığımız mutlulukları yakalayabiliriz.

Bireyler yeteneklerine ve ilgilerine uygun olmayan bir rolü üstlendiklerinde rol uyumsuzluğu yaşarlar. Bunda bireylerin benlik kavramı öne çıkar. Benlik kavramı,

kişinin kendisine ilişkin algılarının tutarlı bir bütünlük oluşturmasıyla ortaya çıkar. Birey nasıl bir insan olduğunu tanımlayabildiğinde, benlik kavramını anlamış olur. Örneğin;

Adamın biri uçakla on iki saatlik yolculuktan sonra havaalanına iner. Sabahın çok erken saatlerinde pasaport kontrolü için polisin yanına gider.

Adam:

“Günaydın memur bey.”

Polis:

“Günaydın kime denir.”

Adam:

“Bilmiyorum.”

Polis:

“Günaydın uykudan uyanana denir, ben daha uyumadım.”

Adam:

“!!!!!!”

Polis:

“Okuyup adam olmadık polis olduk anasını satıim.”

Adam:

“Kolay gelsin.” (138. Fıkra)

İnsanlar, üstlendikleri rollerin benlik kavramlarına uygun olmaması durumunda kişi-rol çatışması yaşayabilir. Birey eğer kendisini bağımsız hareket eden birisi olarak tanımlıyorsa; polislik mesleğinde alt üst ilişkisinden dolayı verilen emirler karşısında zorlanacaktır. Her mesleğin ilgi çekici tarafları olduğu gibi zor tarafları da vardır. Polislik dışarıdan bakıldığında cazip görünen bir meslektir. Ancak çalışma saatlerinin fazla olması ve emir komuta zincirinin bulunması, fıkra kahramanında olduğu gibi kimi zaman bireyleri zorlayabilir. Güne yeni başlamış bir vatandaş için “günaydın” temennisi bir anlam ifade ederken, sabaha kadar çalışmış ve hiç uyumamış bir polis için herhangi bir anlam ifade etmeyebilir.

1.1.3.2. Ast - Üst İlişkilerinden Doğan Çatışmalar

Belli bir örgüt içinde çalışanların başarılı olabilmeleri için, örgüt içerisindeki iletişimin sağlıklı bir şekilde yürümesi gerekir. Bireylerin örgütteki rolleri ne olursa olsun, örgütte görevli herkesin iletişim becerilerini iyi bilmesi ve bunları uygulaması, başarı için bir zorunluluktur. Özellikle ast üst ilişkilerinin katı kurallarla belirlendiği Emniyet Teşkilatında, dikkat edilmesi gereken önemli hususlar vardır.

Bireyler bazen kendilerini örgüt içerisindeki hiyerarşiden dolayı, bir üstüne karşı ifade edemez. Söylediklerinin dikkate alınmayacağını düşünür. Bundan dolayı örtük (imalı) iletişime başvurur. Polis amirleri, amirliğini yaptığı personelin duygu ve düşüncelerini dikkate almalı; onlara kendilerini ifade edebilecek imkânları sağlamalıdır.

Özünde insan sevgisi olan, her iletişim sürecinin olumlu bir başlangıç sağladığı, sevginin ve iyi niyetin çözemediği hiçbir problemin olmadığı, makamların ve unvanların geçici olduğu ve her yöneticinin bir üstü olduğu unutulmamalıdır.

Örgütte iletişim kanalları çoğaltılarak astların liderlik yetenekleri geliştirilmelidir. Bu yolla astların kararlara katılması sağlanır, eşgüdümü kolaylaştırılır ve iyi bir örgüt iklimi yaratılır. Bürokratik otorite sık sık kullanılmamalı ve sürekli ast oldukları hatırlatılmamalıdır. Bu davranış bağlılık ve sadakati azaltır ve direnmeyi artırır.

Temel okulu bitirince, göreve başladığı karakolda Amerika asıllı bir komiserle çalışmak zorunda kalır. Amerikalı komiser Temel'i çok sever; ancak onun bir işe yaramadığını düşünerek onu başından savmak ister. Bir gün komiser:

“Temel sen çok iyi bir polissin, ülkem senin gibi polislere ihtiyacı var. Ben nasıl sizin ülkenizde görev yapıyorsam; sen de benim ülkemde çalış. Gel seni Amerika'da sınava sokalım.” der ve Temel'i Amerika'da polis olmaya ikna eder.

Temel sınavı geçer ve Amerikan'ın bir eyaletinde göreve başlar. Tesadüf bu ya, bu sefer de komiser Türk asıldır. Aradan iki ay geçmeden bütün Amerika, kahraman Türk polisi Temel'i konuşur. Çünkü Temel azılı suçluları yakalar ve en zor görevlerden başarıyla çıkar. Bütün televizyonlar ondan bahseder. Halk ona, Süpermen Temel diye hitap eder. Bütün bunları öğrenen Amerikalı komiser çok şaşırır. Temel'in nasıl böyle başarılı olduğunu öğrenmek için Amerika'ya telefon eder.

Komiser:

“Ya Temel kusura bakma ama sen burada hiçbir işe yaramazdın ve görevlerde başarısız olduğun için seni Amerika’ya yolladım. Nasıl oldu da burada hiçbir işe yaramazken, Amerika’da kahraman oldun çıktın?” diye sorar.

Temel gayet kendinden emin bir şekilde:

“Çünkü komiserim değişmiştir.” der. (168. Fıkra)

Bu fıkra, örgüt içinde rol dağılımının önemini, alt tabaka personelinin amirlerinden memnuniyetini ve herkesin birbirine olan ihtiyacını dile getirmektedir. Bununla birlikte, örgütsel başarıların kazanılmasında ve hayatiyetin sürdürülmesinde “ben” değil; “biz” bilinciyle hareket etmenin önemini vurgular. Astlar, üstleriyle etkili bir iletişim kurabilmek için, onların kişisel özelliklerini iyi bilmelidir. Yöneticileri iyi tanımak, onlara etkili mesajlar ulaştırmayı sağlar, çatışmaya düşmeyi önler ve başarılı olmanın ölçütünü belirler.

Emniyet Teşkilatında tüm çalışanlar üstlerine bağlı ve kendi düzeyinde başarılı bir ast olduğunu kendisinden sorumlu yöneticilere hissettirmeliler. Bu davranış yöneticilerin güvenini artırır ve gereksiz kaygılarını azaltır. Astlar, yöneticilerinden sürekli yakınlıkla çevrede onunla ilgili sözler söylememeli, birdenbire yükselme hevesine kapılmamalı ve böyle bir izlenim bırakmamalıdır.

Genel olarak Emniyet Teşkilatında ast üst ilişkisinden ortaya çıkan çatışmaları küçük önlemlerle ortadan kaldırılabılır. Başarısından dolayı amiri tarafından ödüllendirilen bir polis memuru, ast üst ilişkisinden dolayı ortaya çıkan çatışmayı çok yaşamaz. Amirler ve memurlar, mutlu veya mutsuz günlerinde yanında olan dostları hiçbir zaman unutmazlar. Bayram, yılbaşı ve doğum günü gibi özel günlerde iş arkadaşları her zaman hatırlanmalıdır. Nezaket her kapıyı açar ve herkesin hoşuna gider. Ayrıca polislik mesleğinde rütbece üstün olan kişiler; astları önce insan olarak kabul etmelidir. Amir iletişime geçtiği, rütbece kendinden düşük bireyin insani özelliklerini göz önünde bulundurmalıdır. Ondan gelecek mesajları dikkate almalı ve astının sıkıntılarını dinlemelidir.

Sonuç olarak bireysel faktörlerden (bireyin cinsiyeti, yaşı, doğduğu yaşadığı yer, ailesi, eğitim durumu, mesleği gibi özellikler) iletişim çatışması ortaya çıkabilir. Bireyin fiziki, zihinsel, sosyal, psikolojik ve ekonomik ihtiyaçları ile bireyin ilgileri, istekleri, güdüleri, duygu ve ilgi gibi özellikleri iletişim sürecinde önemli rol oynar. Ayrıca

bireyin topluma, örgüte, çalışanlara ilişkin inançları, değerleri, tutumları, ilgileri ve ön yargıları da iletişim sürecinin etkililiği açısından önemli bir yere sahiptir.

1.1.4. Kitle İletişim ve Çatışma

Kitle haberleşme aracı adıyla anılan; gazete, radyo, televizyon ve bilgisayar gibi teknik malzemelerle gerçekleşen iletişime kitle iletişimi denir. “Birtakım bilgilerin/sembollerin, birtakım hedefler tarafından üretilmesi ve bu insanlar tarafından yorumlanması sürecine kitle iletişimi adı verilir.” (Dökmen, 2002: 38). Karşılıklı haber alma, bilgilenme, diyalog anlamlarını da içeren iletişim kavramı, basın yayın sınırında medya kelimesi ile karşılanmaktadır. Medyada karşımıza çıkan polisle ilgili kimi olaylar, mizahi özellik taşır. Okunduğunda ve seyredildiğinde insana ilginç gelen polisiye olaylardan sonra kimi zaman güleriz.

1.1.4.1. Televizyon ve Gazete Haberleri

Her çeşit bilgiyi bireye ve topluluklara aktaran, eğlendirme, bilgilendirme ve eğitime gibi üç temel sorumluluğa sahip görsel ve işitsel araçların tümüne medya denir. Bir takım bilgi ve sembollerin kimi hedefler tarafından üretilmesi, geniş insan topluluklarına iletilmesi ve bu mesajların yorumlanması sürecinde kitle iletişim araçları olan televizyon, radyo, bilgisayar, gazete gibi benzeri yayın araçları kullanılır. Bu süreç içerisinde, bazen polislerle ilgili komik haberlere ve olaylara rastlanır.

Kitle iletişim araçları, varlıklarını sürdürebilmek için ilginç şeylerden söz etmek zorundadır. Bireylere ilginç gelen haberler ise, çoğunlukla çatışma içerir. Ülkeler ya da kişiler arasındaki çatışmalarının gazetelerde sıkça yer alması bu yüzdendir. Sosyal yaşantımızı tümünden etkileyen kitle iletişim vasıtaları, tek tek bireylere yeni şeyler öğretmesinin yanında kimi zaman da bizi şaşırtmaktadır. Konumuzla ilgili, yani polisle ilgili kimi haberler, bu kadar da olmaz denecek özellikler taşımaktadır. “Haber3” adlı internet sitesinin 26 Mayıs 2011 tarihli haberinde şu ilginç olay yer almaktadır:

Hatay'ın Dört Yol ilçesinde, bir kasaptan 335 kilo et çalındığı iddia edildi. Edinilen bilgiye göre, Payas beldesi Cumhuriyet Mahallesi Fahrettin Altay Caddesi'ndeki iş yerine giden Yunus Koç (40), içeri girdiğinde hırsızlık yapıldığını fark edince durumu Emniyet Müdürlüğü yetkililerine bildirdi. Polis ekiplerinin yaptığı incelemede, hırsız veya hırsızların gece iş yerinin arka kısmındaki pencereden girdikleri

ve 335 kilo eti çaldıkları anlaşıldı. Yetkililer, zanlı veya zanlıların yakalanması için çalışmaların ve soruşturmanın sürdürüldüğünü bildirdiler.

Et hırsızlığı medyada her zaman karşımıza çıkan bir olay değildir. Birey, bu haberi duyunca büyük bir şaşkınlık geçirir. Zira kitle iletişim araçları ilginç haberlerden söz ettiklerinde insanların dikkatini çeker. İnsanlara ilginç gelen haberlerde çatışmadan söz edilebilir. Polisin et hırsızlarıyla da uğraşması bizde büyük bir şaşkınlık doğurur. Bu şaşkınlık uyumsuzluk ortaya çıkartır ve güleriz. Geçmiş yıllarda et fiyatlarının altın fiyatlarıyla yarışır hale gelmesi, hırsızları et çalmaya zorlamıştır. Bu durum ilginç bir olaydır.

Kitle iletişim araçları bireyleri bilgilendirmenin yanında, birtakım davranış modelleri de sunar. “Televizyon programlarındaki, çizgi romanlarındaki ya da masallardaki kahramanlar, davranışlarıyla izleyenlere model oluşturabilirler; bu kahramanları örnek alan izleyiciler, onların davranışlarını taklit etmeye, onlar gibi davranmaya yönelebilirler.” (Dökmen, 2002: 43). Bireyler başkalarını model aldıkları düşünülürse kitle iletişim araçlarında sunulan polis modellerinin özellikleri önem kazanmaktadır. Saldırgan, olayların çözümünde kaba kuvvete başvuran bir polisin davranışı ile yardımsever, işbirlikçi ve sıcakkanlı bir polisin davranışı taklit edilebilir.

“Memoli” adlı polisiye dizisi yayınlanmaya başladıktan sonra, birçok bireyin dizinin ana karakteri “Memoli” gibi bir polis olmak istemesi, yapılan anketler sonrası tespit edilmiştir. “Arka Sokaklar”, “Behzat Ç.” gibi polisiye dizilerinin en çok seyredilen diziler arasında yer alması ise ayrıca düşündürücüdür.

1.1.4.2. Karikatürler

Mizah ürünleri değişik türlerde ortaya çıkmaktadır. Bunlar fıkra, mizahi hikâye, mizahi şiir, karikatür, kukla ve komedi olarak özetlenebilir. Mizah türlerinden olan karikatür bir resim sanatıdır. Bu sanatta herhangi bir insanın, fikrin veya bir olayın resimlendirilerek gülünç şekilde anlatılması ön plana çıkar. Türkçe Sözlük’e göre karikatür, “İnsan ve toplumla ilgili her türlü olayı konu alarak abartılı bir biçimde belirten düşündürücü ve güldürücü resim” diye tanımlanmıştır. (Türkçe Sözlük, C. II, 1988: 1220). Karikatürün resim olmaktan öte işlevleri vardır. Bu işlevlerden bir tanesi, sözel eleştirinin çizgiler ve kısa cümleler kullanılarak mümkün olduğunca sessiz bir şekilde yankılandırılmasıdır.

Bir insanın veya bir olayın ayrıntılarına girmeksizin, kısa, düşündürücü ve özlü bir fikir vermek veya genellikle güldürmek için bazı özelliklerinin göze çarpıcı bir şekilde resimlendirilmesi, karikatürün temel amaçlarından biridir.

Karikatür, ele aldığı bir kişinin veya bir olayın dikkati çekici özelliklerini ortaya koyar. Çoğu zaman kişinin bazı özelliklerinin abartılmasını konu eden karikatür, o kişiyi hicvetmek, küçültmek ve onunla alay etmek vasıtası olarak da kullanılmaktadır.

Alay etmek, insanların birbirlerini hafife alması, rencide etmesi, onu küçük ve gülünç duruma düşürmesi demektir. Geçmiş yıllarda polis olayları çözmede başarısız kalması, faili meçhul cinayetlerin çok fazla olması karikatürist Salih Memecan'ın çalışmasında dile getirilmiştir. (Karikatür-4).

Erdil Yaşaroğlu, Serkan Altuniğne ve diğer karikatüristlerin çalışmalarında karikatürün görselliği ve inceliğiyle polis- vatandaş ilişkisinde ortaya çıkan problemler (Karikatür-4), kurallara uymada sergilediğimiz çelişkili durum (Karikatür-1) göze çarpmaktadır.

Aslında kuralları ihlal etmek, Nasrettin Hoca'nın yaptığı gibi bindiğimiz dalı kesmek gibidir. Zira bu kurallar bizim huzurumuz için getirilmiştir. Türk milletinin gösterdiği bu zaaf, Orhun Abidelerinde de Dede Korkut Kitabı'nda da karşımıza çıkmaktadır. Hakanın sözünü dinlemeyip Çinli kızlarla evlenen Türklerle, tutunacak dalları olan soylarını tehlikeye atanlarla, dış tehlikelerin olduğu dönemde iç çatışmaya girerek tutunduğu dal olan Türk birliğini tehlikeye düşüren Taş Oğuz Beyleri ile trafik kurallarını çiğneyenler arasında hiçbir fark yoktur. (Karikatür- 15).

Elektronik ortamda ve Facebook sosyal paylaşım sitesinde, polislerle ilgili farklı karikatürlerde ve resimlerde bireylerle alay edildiğine şahit olunur. Fotoğraf-2'de görüldüğü üzere, trafikte bütün yaptırımlara rağmen kırmızı ışıkta durmayan sürücüler; ışıkların önünde durmuş ve yeşilin yanmasını bekleyen iki eşekle eleştirilmiştir. Belirli bir eğitim sürecinden geçirilip kimi davranışların hayvanlara bile kazandırılması mümkünken –fotoğrafta olduğu gibi kırmızı ışıkta durmayı öğrenme- bireylerin trafik kuralları karşısında duyarsız kalması eleştirilmelidir. Bu kadar eğitim ve öğretime rağmen, trafik canavarının öldürülememesi ve kuralların ihlal edilmesi, bizleri düşündürmelidir.

1.1.4.3. Fıkra Benzeri Anılar

Anılar, kişisel yaşantının bütünü, belli bölümlerini ya da gözlemleri dile getirmek amacıyla yazılmış edebi metinler veya kayıtlardır. Anıda kişisel yaşam izlenimlerinin yanı sıra bu izlenimlerin dış boyutları geniş olarak yer alır. Bireyler bazen yaşadığı şeyleri bir defter ya da bir kâğıda aktarmak ister.

Fıkra derlemesi yapmak için bir anket hazırlanmıştır. Bu ankette deneklere başlarından geçen fıkra benzeri olay olup olmadığı sorulmuştur. Anket polisler iletilmiş ve başlarından geçen mizahi olayları yazmaları istenmiştir. Anket sonrası içinde mizahi unsurların bulunduğu birçok anı tespit edilmiş ve yazıya geçirilerek onların unutulması önlenmiştir. Bu anılarda bazen keskin bir alay, bazen ince bir zekâ, bazen de bu kadar da olmaz denecek aptallıklara rastlanır. Örneğin,

Siirt Polis Okulu'nda yakın savunma dersine giren İbrahim Komiser, sınıfı iki gruba ayırıp dersin konularını uygulamalı olarak göstermek ister. Grubunun birisinin hırsız; diğerinin de polis olmasını ister. İbrahim Komiser yönünü değiştirince öğrenciler hangi gurubun polis hangi gurubun hırsız olduğunu karıştırırlar. Öğrencinin biri Komisere sorar:

“Komiserim, biz polis mi olacağız?”

Komiser:

“Olum polis olmayacaksanız ne işiniz var burada?” der. (11.Fıkra)

Bireyler kimi zaman dalgınlık, anlayış kıtlığı, cahillik, kurnazlık gibi diğer insanlara göre farklılaşan davranış ve tutumlar sergiler. “Bir toplumdaki kültürün sosyopsikolojik dinamikleri, bu çeşit farklı davranışları ve durumları gülererek, gülme suretiyle cezalandırıyor. Bir milletin mensuplarından her biri, kültürün oluşturduğu hayat içinde, ruh ve zihin bakımından uyumsuzluk, dikkatsizlik ve bedence uygunsuz hareket görünce, gülmek şeklinde bir sosyal kontrol mekanizması işletiyor. Gülme, gülünç bulma, kültürün iç dinamiklerinden doğan bir sosyal denetim şeklidir.” (Tural, 1991: 52).

Davranışıyla farklılık sergileyen İbrahim Komiser, dalgınlığın kurbanı olmuş ve bu hali çevredeki öğrencileri güldürmüştür. Bireyler, davranışlarıyla içinde buldukları topluluğa ya da topluma uyum içerisinde olmalıdır. Bu uyum; dalgınlık, anlayış kıtlığı, cahillik, kurnazlık gibi farklı nedenlerden dolayı bozulduğunda, gülme ortaya çıkar.

Saim Sakaoğlu fıkra tasnifinde, “alılık, ahmak, budala” fıkra tiplerinin bulunduğu fıkralardan bahseder. Araştırmacıya göre “Bu tür fıkraların kahramanları olan tipler, kendilerine ahmak adını verdirecek hareketleri, değişik düşünceler neticesinde yaparlar. Bazı fıkralarda kahramanlar, medeniyetin modern aletleri ile ilk defa karşı karşıya getirilirler. Netice olarak da halk zekâsı bu karşılaştırmadan bir nükte çıkarmaya gayret eder. Çalışır vaziyette duran bir traktörün önüne, acıkmıştır diye ot konulması gibi.” (Sakaoğlu, 1992: 45).

Derleme sonrası elde ettiğimiz ve içinde mizah unsuru bulunan kimi yaşanmış olaylarda, Saim Sakaoğlu’nun ifade ettiği türden ahmakça hareket sergileyen tiplere rastlanmıştır. Sakaoğlu’na göre bir hadisenin cereyan tarzını bilmeden yapılan her hareket, mizahın ortaya çıkmasına yardımcı olur: Çocuğu olmayan bir kadın doktora gider, doktor kadından masaya yatıp soyunmasını ister. Bu olayı yanlış anlayan kadın: “Ama doktor bey, ben çocuğumun kocamdan olmasını istiyorum.” der. (Sakaoğlu, 1992: 46).

Cahillik, anlayış kıtlığı, ahmaklık sonrası ortaya çıkan kimi durumlar bizleri güldürür. Metin-2’de yer alan aşağıdaki yaşanmış olay, ahmak olmanın nelere sebep olacağını göstermesi açısından dikkate değer bir özeleğe sahiptir:

Aksaray Vatan Caddesi’nde bulunan İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nün merkez binasına 30 metre uzaklıktaki parkta eroin satmak isteyen Abdülkerim B. suçüstü yakalandı. Eroini Diyarbakır’dan getirdiğini söyleyen B. İfadesinde:

“İstanbul’u bilmemenin cezasını ağır ödedim.” dedi. Olayla ilgili iki kişi de gözaltına alındı. (1. Fıkra)

Abdülkerim B.’nin uyuşturucu satmak gibi bir suç, uyuşturucu ile mücadele eden Emniyet Teşkilatına ait bir binanın önünde işlemeye çalışması, ahmakça sergilenen davranışa örnektir. Çalışmamızda alılık, ahmak, budala tiplere kimi zaman yaşanmış olaylarda kimi zaman da fıkralarda rastlanmıştır. Bu tipler bir bölge veya köy halkı ile ilgili olduğu gibi (Karadenizli, Elazığ- Baskilli, Kayserili vb.) kimi zaman da bağımsız bir karakter taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. POLİS KONULU FIKRALARDA TOPLUMSAL ELEŞTİRİ MESAJLARI

2.1. Değerlere Uymadaki Hatalarımız

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan fıkralar, Türk halk mizahı açısından zengin bir görünüm sergiler. Bu anlatılarda, Türk halkının sağduyusu ve iğneleyici özellikleri bir arada verilir. Fıkralarda Türk halkının mizaha bakışını ve engin hoşgörüsünü görürüz. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyerek olaylara ayna tutması yönüyle fıkralar işlevseldir. “Halkın ortak yaratma gücünden doğan tipler, sosyal hayatta, toplumun ortak görüş ve düşüncelerini yansıtmakla görevlidirler. Fıkralar toplum hayatını, sosyal sistemi kontrol ederek aksayan ve bozulan yönlerini eleştirerek düzeltici bir görev yaparlar.” (Yıldırım, 1999: 30).

Sanat ürünleri toplumun yapısından soyutlanamaz. Bunlar toplumsal ilişkilerden doğan olgulardır. Fıkralar, işlediği konular itibariyle toplumun yaşama biçimine, değerlerine, insan-insan, insan -toplum ilişkilerine mizah penceresinden bakar. Bu tarzla bireysel ve toplumsal yabancılaşmayı önler. Fıkralar da diğer anlatı türleri gibi, anlatıldıkları kültürün tanığıdır. Dolayısıyla bu anlatılarda mizaha ve toplum yapısına ait izlere rastlanır.

Polis konulu fıkralarda, toplumsal değerlerin değiştiğine ve bireylerin davranışlarında çelişkiler olduğuna rastlanır. Değerler, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, işleyiş ve devamını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından kabul edilen, ortak duygu, düşünce ve amaçları yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke ve inançlar olarak ifade edilebileceği gibi (Kızılcılık vd., 1994: 99), belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak da tanımlanabilir. Değerler aynı zamanda, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları da yansıtmaktadır. (Erdem, 2003: 56). İnsanların iyiyi, doğruyu, güzeli ve çirkini tanımlamak için koyduğu standartlar vardır. Bu standartlar, hangi toplumsal davranışların iyi, doğru ve istendik olduğunu belirleyen ölçüt ve fikirlerdir.

Toplumsal değerler, bireyin hayatında önemli bir yeri oluşturur. Değerler toplum için çok önemlidir ve bunlara uyan birey, toplumda sevilir. “Bir değer, belirli bir insan davranışının veya yaşam amacının, bir diğerinden daha üstün olduğu yönündeki tutarlı

ve derin inançtır.” (Dökmen, 2006: 60). Toplumlar, kabul ettikleri değerler doğrultusunda bazı davranışların sergilenmesini takdirler karşılar. Örneğin, dostluk, dürüstlük, dostluk, saygı, temizlik vb. Türk toplumunun önem verdiği değerlerdir.

“Her birimiz kendimize toplum içinde yaşamak, onun bir ferdi olmak düşüncesiyle toplumun belirlediği sistem içinde bir hayat kurarız. Bu düzenin beraberinde getirdiği ve içinde yer alan değerler, sosyal hayatın sürtüşmesiz geçmesini sağlar. Bireylerin bireylerle, bireylerin toplumla ilişkisini düzenleyen, bu düzenlemeyi devam ettiren kurallar, bireyin toplumda alacağı yerin de programını yapar.” (Yücel, 2002: 731).

Kişiyi harekete geçirecek, motive edecek, havaya zıplatacak şey değerleridir. Herkesin değer verdiği şey farklıdır. Kimi başarılı olmaya değer verirken, kimi için ün, kimi için kabul görme, kimi için sorumluluk, kimisi için aşk, kimi için de bir eser ortaya koyabilmek önemlidir. Değerlerimiz aynı zaman da algı filtrelerimizden biridir. Motivasyonumuzun ve etkinliklerimiz temelidir.

Herhangi bir insanla konuşurken, toplum değerlerine önem verdiğini sorsanız, hemen önem verdiğini söyler. Söylemde hepimiz değerlere uyarız; ama iş uygulamaya gelince durum hiç de öyle değildir. Değerlere uymada, kanıksamış olduğumuz üç temel hata vardır:

- 1) Ortamına göre değerlere uyarız;
- 2) Keyfimizin/moralimizin iyi olup olmamasına göre değerlere uyarız;
- 3) Karşımızdaki kişiye göre değerlere uyarız. (Dökmen, 2006: 61).

Fıkralarda gülme olayını yaratan öğeler göz önünde tutulunca, ince bir mizah, keskin bir alay ya da hikmetli bir söz karşımıza çıkar. Toplum yaşantısının, çelişkilerinin, düşünce ve davranış farklılıklarından doğan çatışmaların fıkralara konu edildiğine rastlanır. Fıkralar kimi zaman insanların çeşitli davranışlarındaki aksaklıkları, gariplikleri dile getirir.

Bergson, “Gülme” adlı kitabında gülmenin toplumsallığı üzerinde durur. Gülmenin ancak kendi tabii ortamında, yani toplumun içinde anlaşılabileceğini söylerken oldukça iddialı ve büyük ölçüde doğru bir tespitte bulunmaktadır. Bu yaklaşım komiklikten kaynaklanan gülmenin meydana gelmesi için toplumsallığı şart koşmakta, gülen ve gülünen olmak üzere en az iki tarafın olmasını öngörmektedir. Bu düşünce mizahın bir zekâ işi olduğuna dayanır. Gülmenin değerlendirilmesi için zekâ ile birlikte onun tabii ortamının ve toplumsal yerleşkesinin dikkate alınması gerektiğini

vurgular. Gülmenin kendine özgü bir toplumsal işaret olduğu iddia edilmiştir. (Bergson, 1996: 40).

2.1.1. Ortamına Göre Değerlere Uymak

Kimi toplumsal değerlere bazı ortamlarda uyar, bazı ortamlarda uymayız. Örneğin, trafik polisinin yanındaki kırmızı ışıkta dururuz; polis yoksa aynı kırmızıda durmayız. Bu, değerlere uyma konusundaki birinci hatadır. Bu tür hatalar, değerleri içselleştirmedığımız için ortaya çıkar. Bir değeri gerçekten benimseyenler, her ortamda, her durumda o değere uygun davranırlar.

“Temizlik”, değerlerimizden birisi olarak kabul edilebilir. Bu değere, ne yazık ki toplumun en azından bir bölümü ortamına göre uyuyor. Örneğin, hiç kimse evindeki halıya, koridora tükürmez; sigarasının izmaritini atmaz. Ama sokağa tüküren, sigarasının izmaritini atan çok kişi görüyoruz. Trafik kurallarını çiğneyen, “Ama kurallara kimse uymuyor, ben niçin uyayım.” der.

Belirli bir değere niçin uymadığımızı açıklamaya çalışırken, “Ama... ” diye başlayan mazeret cümleleri kurduğumuz zaman, bu tavrımız, söz konusu değeri yürekten benimsemediğimiz anlamına gelir. Bir değeri yürekten benimseyen kişi, o değere ortamına göre uymaz, başkalarına bakarak uymaz; ne olursa olsun uyar. Polis fıkralarında ortamına göre değerlere uyulduğuna dair birçok örnek vardır:

Hüseyin ve Mahmut kamyona 5'er metre yüksekliğinde eşya yüklerler. Giderken 100 metre ileride bir köprü gözlerine çarpar. Levhada köprü yüksekliği 4,50 metre olarak belirtilmiştir. Hüseyin arabayı köprüye 15 metre kala yavaşlatır. Mahmut etrafa bakar ve Hüseyin'e:

“Gazla Hüseyin, etrafta polis falan yok.” der. (145. Fıkra)

Yol kullanıcıları olan sürücü, yolcu ve yayaların trafik bilgi ve bilincinin artırılması, vatandaşlarımızın ilgisinin trafik güvenliğine yöneltmesi; trafiğin bir kültür ve yaşam biçimi olduğunun benimsetilmesi için yapılan çalışmalar trafik kazalarını önlemekte yetersiz kalmaktadır. Maalesef, binlerce vatandaşımızı her yıl trafik canavarına kurban vermekteyiz. Bunun temel sebebi trafik kurallarının ihlalidir. Her ne kadar polis, trafikte denetleme görevini yapsa da kuralların insanlar tarafından içselleştirilmemesi, korkunç kazalara sebep olmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı istatistikler Türkiye'nin trafik kazalarına yüz binlerce kurban verdiğini ortaya koymaktadır. Verilere göre trafik istatistiklerinin tutulmaya başlandığı 1955 yılından 2011 yılının sonuna kadar 298 bin kişi, trafik kazalarında yaşamını yitirmiştir. Aynı süreçte kazalarda yaralanan veya sakat kalan insan sayısı ise 3 milyon 40 bin kişi bulmuştur. Bu rakamlara göre yılda ortalama 600 bin kazanın meydana geldiği Türkiye'de her bir saatte ortalama 50 kaza olmakta, 1 kişi ölmekte, 13 kişi de yaralanmaktadır. Trafik kazaları, her yıl 1 ilçe nüfusunu, her 10 yılda bir 115 bin nüfusa sahip Bayburt gibi bir ili haritadan silmektedir. (www.egm.gov.tr.)

İnsanlar kolay kolay kendilerini eleştirmez; hatalarını görmezler. Zamanla kişilik bozukluğuna ve iç huzursuzluğa doğru götüren bu davranışlar, iç gözlem yapan kişinin kendini sorgulaması ve kişisel ihtiyaçlarının farkına varmasıyla ortadan kalkar. Trafikte duyarlılığın kazanılması için öz eleştiride bulunan, kendisiyle barışık, hatalarının farkında, bilinçli bir kişiliğe sahip olan bireylere ihtiyaç vardır. Çevresine karşı duyarlı bir toplum yaratmak isteyen bireyler, kurallara ortamına göre uymaz. Polis konulu fıkralarda bu ihlallerin yansıtıldığı birçok örnek vardır:

Polis kırmızı ışıktaki geçen adamı çevirir:

"Hey hemşerim, kırmızı ışığı görmedin mi?" der.

Adam:

"Vallahi memur bey, kırmızıyı gördüm de seni görmedim." (172. Fıkra)

yanıtını verir.

Ülkemizde her gün binlerce trafik kazası olmaktadır. Bu kazalarda günde on ile yirmi kişi ölmekte, iki yüz kadar kişi de yaralanmaktadır. Ortalama her yıl beş bin kişi ölmekte ve yüz bin kişi de yaralanmaktadır. Trafik kazalarının oluşmasının en önemli etmeni insandır. Bu oran ortalama %94'lere kadar ulaşmaktadır. Trafik kurallarını içselleştiremediğimiz için bu tür hatalar ortaya çıkmaktadır. Trafik kurallarını gerçekten benimseyenler, her ortamda her durumda o değere uygun davranırlar. (Karikatür- 1).

Bazen herkesin bunu yaptığına yönelik hatanın örtülmesi için ve kendimizi savunmak için bahaneler üretiriz. Vergi kaçırın, "Ama herkes kaçırıyor" der. Trafik kurallarını çiğneyen, "Kurallara kimse uymuyor; ben niçin uyayım?" der. Bu bahaneler

değerlerin yürekten benimsenmediğini gösterir; çünkü yürekten benimsenen değerlere ortam önemli olmadan uyulur. Başkasının ne yaptığına bizim için çok önemli değildir.

Kuralları uygulayanların ve denetleyenlerin (Polislerin) yasaları uygulama konusunda toplumun diğer kesimlerine örnek bir tavır sergilemesi gerekmektedir. Aksi takdirde kuralları denetleyenler gülünç duruma düşer:

Okula geç kalan oğlunu yetiştirmeye çalışan adam, geri dönülmez levhası olan kavşakta geri döner; üstelik kırmızı ışık yanar. Telaş içinde yaptığı hareketin yanlış olduğunun bilincinde olan baba, oğluna da ders vermek ister:

“Kırmızı ışıkta geçtik; üstelik geri dönülmez levhası vardı!” der.

Çocuk:

“Sorun değil babacığım. Arkamızdaki trafik polisi de aynı hareketi yaptı!” der.

(97. Fıkra)

Bu fıkradan, yaşantımızı ve davranışlarımızı yer yer dış gözlemcinin gözüyle değerlendirmemiz gerektiği mesajı çıkartılabilir. Bazen bir çocuğun dahi görebileceği gerçekleri fark edememe sebebimiz, “benmerkezci” ve önyargılı davranışlarımız olabilir. Diğer taraftan yasaların uygulayıcısı olan polisin kendisinin kuralları ihlal etmesi, insanlarda çelişki doğurur. Kierkegaard’a göre çelişkinin olduğu yerde komiğin olması çok doğaldır. Komiğin hayatın her evresinde bulunduğunu, hayatın olduğu yerde de çelişkiyle birlikte mizahın olabileceği vurgulanmıştır. (Kierkegaard, 2009: 57).

Polisin bir başka sorumluluğu, halkı suç olaylarına ve tehlikelere karşı uyarmak ve yol göstermektir. Bir başka deyişle, polislik aynı zamanda toplumsal kurallara uyulması konusunda halkı eğitmek, onlara önderlik etmek ve yol göstermektir. (Fındıklı, 2001: 101). Trafikte güvenli sürüş hepimizin kurallara uyması ile sağlanır. Emniyet Müdürlüğü personeli olarak polislerin öncelikle kurallara uyarak diğer insanlara örnek olması gerekir. Polisin görev esnasında geçiş üstünlüğü olan halleri vardır. Bunların istismar edilmemesi gerekir. Polis, bu haklarını görev zorunluluğu olan hallerde kullanmalıdır. Özellikle özel araçlarıyla seyahatlerde kesinlikle böyle bir yola başvurmamalı ve geçiş üstünlüğünü zorunlu hallerde kullanmalıdır.

Bir ülkede inşaat, sağlık ve hukuk, sistem olarak eğer medeniyet göstergesi ise buna bir de trafik düzeni ve işleyiş şeklini ilave etmek lazımdır. Çünkü trafik düzeni günümüz dünyasında, ülke insanının ulaştığı seviyeyi göstermesi açısından gerçekten

çok önemli bir ölçüdür. Hangi seviyeyi diye sorarsak; en genel manada medeniyet seviyesini yansıtır. Özele inerek; insanın kendi hayatını ve sağlığını koruma ve kollama seviyesini; başkalarının hak ve hukukuna riayet etmedeki seviyesini; hukuka ve kanunlara karşı saygı seviyesini; ferdi hürriyetinin sınırlarını bilme seviyesini...

Türkiye, trafik ve trafik duyarlılığında sınıfta kalmış bir ülkedir. Her yıl binlerce insan trafik canavarının kurban verilmektedir. Bütün uyarılara ve denetlemelere rağmen ülkenin kanayan yarası olan trafik terörü önlenememiştir. Bu teröre dur demenin yolu, trafik kurallarını içselleştirmekten; zaman ve mekân gözetmeksizin onlara uymaktan geçmektedir.

2.1.2. Keyfimizin/Moralimizin İyi Olup Olmamasına Göre Değerlere Uymak

Moralimiz bozursa, canımızı bir şey sıkılmışsa, çevremize ters davranırız; aksilik ederiz. Bu durumlarda öyle davranmak bize gayet doğal gelir. Arkadaşımıza canımız sıkılmışsa, eşimize kızarız; trafikte canımız sıkılmışsa, işyerindeki arkadaşlarımıza öfkeleniriz. Kısacası, herhangi bir nedenden ötürü moralimiz bozursa, keyfimiz kaçmışsa, çevremize öfkeli davranırız; zaman zaman çevremize saygısızlık ederiz. Oysa böyle davranmak zorunda değiliz. Keyfimiz var veya yok; çevremizdekilere saygılı davranabiliriz, davranmalıyız. Polis konulu fıkralarda, polisin ya da vatandaşın keyfine göre kurallara uyduğunu gösteren birçok örneğe rastlanır:

Trafiği yoğun olan bir yolda kontrol yapan polis ekipleri, biriken sürücülere sırayla ceza yazmaktadırlar, bayan bir sürücünün evraklarını kontrol eden memur alçak sesle:

“Ablacığım, senin adın Ayşe, benim anamın adı da Ayşe; onu çok seviyordum. İki yıl önce onu kaybettim, şimdi senin adını görünce aklıma düştü ve yine yaram sızladı. Onun hatırına size ceza yazmıyorum. Buyurun evraklarınızı, iyi yolculuklar.” der. Sıra bu konuşmayı duyan Kayserili sürücüye gelir. Polis adın ne diye sorunca, Kayserili:

“Memur bey, benim adım Remzi; ama bana köyde herkes Ayşe der.” der. (149. Fıkra)

Toplumsal bir problem olan bu durum kurumları ve ülkemizi geriye götürmektedir. Evde ya da işyerinde keyfimiz yok diye değerlere uymaktan ve kuralları

uygulamaktan kaçmamalıyız. Moralimiz her ne kadar bozuk da olsa, çevremize saygılı davranmalı onları kıracak davranışlardan uzak durmalıyız.

“İnsanlar çeşitli şekillerde ve durumlarda güldüklerinden, bunun da kişiden kişiye değişmesinden dolayı, ne zaman ve nerede, neye güldükleri üzerinde çeşitli tartışmalar yapılmaktadır. Genelde insanlar, toplumsal ceza veya bireysel rahatlama için gülmektedirler. Burada ceza bağışlanamayacak kadar büyük bir kusuru ya da zararlı bir davranışı değil; mantığa aykırı olan, mantığa ters düşen, uyumu bozan, karmaşa yaratan davranışlar için düşünülebilir.” (Uğur, 2008: 87). Bu fıkrada olduğu gibi sürücünün trafik cezasından kurtulmak için söylediği yalan, mantığa ters düşmektedir. Bu uyumsuzluk gülmeye sebep olmaktadır. Yalanda bile bir mantığın arandığı günlük iletişimde Kayserilinin bu tavrı fikrayı dinleyenleri şaşırtmaktadır. Açıkgozlü, ticari zekâyâ sahip ve parayı seven bir fıkra tipi olarak tanınan Kayserili fıkra tipi, karşı tarafı ikna etmek için kuyruksuz yalan söylemiştir.

Görev yoğunluğu ve stres polisliğin ayrılmaz parçasıdır. Sürekli gerilimli hizmet ilişkileri içeren bir meslekte bunların olması gayet doğaldır. Çalışma şartlarının zorluğu ve mesai şartlarının uzun olması, polis memurlarının bazen buldukları durumdan rahatsız olmasına neden olur. Herkes için tatil olan kimi zaman dilimleri polis için söz konusu olmayabilir:

Öğretmen sınıfa sorar:

“Bayramın gelmemesini kim ister?”

Öğrencilerden biri:

“Zenginler.”

Öğretmen:

“Olmadı yavrum.”

Diğeri:

“Çocuklar”

“Hayır yavrum”

Diğeri:

“Yaşlılar”

“Olmadı”

Araka sıralardan heyecanlı bir ses gelir:

“Babam öğretmenim.” der

Öğretmen:

“Babanla ne ilgisi var çocuğum!”

“Benim babam polis de öğretmenim!” (142. Fıkra)

Polisin çalışma şartlarını düzeltmek için üst düzey yöneticiler elinden geleni yapmalıdır. Bununla birlikte polislik mesleği her ne kadar zor olsa da; bu durum bir güvenlik personelinin yanlış davranış sergilemesini meşrulaştırmaz. Sabahtan akşama kadar şüpheli ve suçlu peşinde koşan polisin vatandaşa karşı davranışlarını belli bir standardın altına indirmesi yanlıştır. Bir olayda yaşadığı başka bir göreve taşıma; hatta gün boyu sürdürme kabul edilemez.

Meslek seçiminde öncelikle bireyin kendini tanıması ona göre meslek seçmesi gerekir. Polislik her insanın kabul edemeyeceği çalışma şartları taşır. Tatilin az olması, bayram seyran demeden çalışılma ve üniformayla birlikte gelen emir komuta zincirinde yer alma polislikte yaşanan sıkıntıların başında gelir.

2.1.3. Karşımızdaki Kişiyeye Göre Değerlere Uymak

Kimi değerlere uyup uymamadaki ölçümüz, karşımızdaki kişidir. Kendimizden çeşitli açılardan üstün kişilere saygılı davranırız. Fiziki açıdan ve statü açısından bizden güçlü bulmadığımız insanlara ise, saygılı davranmayız. Onların yanında davranışlarımızı kontrol etme ihtiyacı duymayız. Aslında renkleri, statüleri, özellikleri, cinsiyetleri ne olursa olsun, tüm insanların onurları eşittir. Bundan dolayı kimseye ayırım yapmadan herkese eşit davranılmalıdır.

Amerika’da çocuğun birine köpek saldırır. O sırada oradan geçen vatandaşın biri, çocuğu kurtarmak için köpeğe saldırır ve köpeği öldürerek çocuğu kurtarır. Olayı gören polis, vatandaşın yanına gider kendisini kutlar ve der ki:

“Çok büyük bir iş yaptınız; yarın bütün gazeteler New Yorklu adam çocuğu ölümden kurtardı yazacak.”

Adam polise dönerek:

“İyi de ben New Yorklu değilim ki.” der.

Polis:

“O zaman Amerikalı kahraman diye yazarlar.” der.

Adam:

“Ben Amerikalı da değilim, Iraklıyım.” der.

Ertesi günkü gazetelerin ilk sayfasında:

“Iraklı adam sokak ortasında köpeği vahşice öldürdü.” yazar. (78. Fıkra)

Hümanizmden, insanlıktan bahseden kimi devletler, icraatlarıyla gerçek yüzünü göstermektedir. Demokrasi türküleri söyleyerek dünyayı kana bulayan insanlar, kendisi gibi olmayana yaşam hakkı tanımaz. Yukarıdaki fıkrada, bu devletlerin gerçek yüzü çok iyi yansıtılmıştır. Unutmamalıyız ki bütün insanların onuru eşittir. Bireylerin ırkları, yetkileri, statüleri ve güçleri farklı olabilir; ama onurları eşittir. Bir insanı milletinden, renginden, cinsiyetinden, inançlarından ve hatalı davranışından dolayı aşağılamak büyük bir suçtur. Bir insanın on davranışından biri kötü diye o insanı topyekûn cezalandırmak yanlıştır.

Polis, kişiyi ve hatalı davranışı ayırmak zorundadır. Birey, hatalı davranışından dolayı eleştirilebilir; hatta hatasını ödemek için mahkemeye çıkartılabilir. Ancak ona hakaret etmeye, karakolda onu dövmeye kimsenin hakkı yoktur. Birey, hırsızlık yaptığında kötü bir davranış olan hırsızlıktan dolayı ceza almalıdır. Hırsızın da hakkı vardır ve bu hakkı çiğneyenler suç işler.

İnsanlar, bazen onurlarının eşit olduğunu düşünmek istemezler. Kendilerini başkalarından üstün görmeye çalışırlar. Bir amir ya da savcı, başlangıçta iyi niyetle işini hakkıyla yapabilmek adına; iş ilişkisinde bulunduğu kişilere mesafeli durmaya çalışır. Giderek bu mesafeli duruş, kendini üstün görmeye dönüşür. Bazen de onur açısından kendini üstün görmeye kadar varır:

Polisler bir gün radar uygulaması yapar ve hız sınırını aşan bir aracı durdururlar. Polis, sürücüye radara düştüğünü ve ceza keseceğini söyler. Sürücü cumhuriyet savcısı olduğunu söyler.

Polis:

“Doğrudur efendim koskoca cumhuriyet savcısı yalan söyleyecek değil ya bizim cihazımız bozuktur.” der.

Savcı yoluna devam eder. Yolda biraz ilerledikten sonra savcının karısı:

“Aslında polis sana büyük bir laf söyledi, sana hakaret etti.” der. Bu durumu kabullenemeyen savcı polise giderek, kendisine cezanın kesilmesini söyler. (51. Fıkra)

Kendilerini her açıdan üstün görenler ve kendi onurlarına hayran olanlar, büyük çukurdadır. Bu çukurdan kurtulmak için daha bilgili, daha etkili, daha iyimser ve daha sevecen olmamız gerek. Boş başak gibi dik durmak yerine; daha alçakgönüllü hayat, yaşam kalitemizi yükseltecektir.

Trafik kurallarına uymak, trafikte sorun yaşamamamız için gereklidir; ancak yeterli değildir. Trafikteki bütün sürücülerin de kurallara uyması gerekmektedir. “Bana ne, ben nasıl olsa bütün kurallara uyuyorum.” demek, trafik terörüyle mücadelede bir anlam ifade etmez. Zira kurallara uymayan sürücülerin bedelini de bazen biz ödeyebiliriz.

İnsanlarla iletişime geçerken, onların dış görünüşleri bizi yanıltabilir. Özellikle polislin halkla iletişim bağlamında dikkat etmesi gereken birçok nokta vardır. Her polislin toplumu oluşturan bireylerin sorunlarına çözüm üretmesi gerekir:

İle yeni atanan emniyet müdürü şehirdeki karakolları denetlemeye karar verir. Tebdili kıyafet yaparak şehrin en uzak karakoluna gider. Girişte nöbet tutan polislin uyuduğunu fark eder ve onu rahatsız etmeden durumunu anlatmak için polis memurunun yanına gider. Ona kimliğini kaybettiğini ve neler yapması gerektiğini sorar. Mağdurun yeni emniyet müdürü olduğunu anlamayan polis memuru:

“Ya amca bu yaştan sonra ne yapacaksın kimliği? Zaten kaç yıl daha yaşayacaksın ki!” der. (102. Fıkra)

Polis, mağdura hiçbir zaman “Durumunuz için yapılabilecek bir şey yok” veya “Ya amca, bu yaştan sonra ne yapacaksın kimliği? Zaten kaç yıl daha yaşayacaksın ki!” deme gibi küçümseyici bir tarza girmemelidir. Kendisine başvuranlara elinden geldiği kadar yardım etmelidir.

Eski adıyla karakol yeni adıyla polis merkezi, Emniyet Teşkilatının en önemli ve en yaygın birimidir. Polislin huzur ve asayışı sağlamada en çok kullandığı birim polis merkezidir. Vatandaşın polisle en sık karşılaştığı yerlerden olan polis merkezlerinde halkla ilişkiler oldukça önemlidir. Devletin bir vitrini olan karakollarda, polislin vatandaşlara yaklaşımı, vatandaşların polisi algılama biçimini etkileyecektir. Mağdura iyi davranan ve yardım eden polislerin bulunduğu bir polis merkezi ile vatandaşa kötü davranan ve çok fazla yardımcı olmayan polislerin bulunduğu bir polis merkezi arasında

fark olacaktır. Birisinde halkın polise olan güveni artarken, diğesinde bu güven azalacaktır.

Polis merkezlerinde çalışan amir ve memurlar bu yönüyle halka güven verecek şekilde davranmalıdır. Polis merkezlerine gelen insanların şikâyet ve dileklerini en iyi ve dikkatli şekilde dinlemeli; onlara yardım etmelidir. Hiçbir vatandaşa karşı, ayırım yapmamalı bireylerin kılık ve kıyafetleri, yaşları onların davranışlarını etkilememelidir. Vatandaşlar, polis merkezine gelmekten çekinmemelidir. Bunu sağlamanın yolu vatandaşa saygılı davranmaktan geçmektedir.

Görevine yeni başlayan polislerin eski polislerden öğrenecekleri ilk ders, adamına göre muamele etme sanatıdır. Bu yaklaşım tarzı, polis alt kültürünün profesyonellikle bağdaşmayan çarpık öğretilerden birisidir. Bir polisin vatandaşa nasıl davranacağını vatandaşın dış görünüşü, yaşı ve memura nasıl davrandığı belirlememelidir. Polis hukukun üstünlüğüne inanmak, insanlara karşı adil ve dürüst olmak zorundadır. Emniyet mensupları vatandaşlara, “ Adam ol, öyle gel; ben Mevlana değilim.” şeklinde bir tutum sergileyemez:

Trafik polis bir şoförü durdurur. Şoförden ehliyet ve ruhsat ister. Evrakların eksik olmadığını görür. Polis, şoföre:

“Araba senin mi?” diye sorar.

Şoför:

“Hayır, kardeşimin, neden sordunuz memur bey?” der.

Polis:

“Hayır, senin gibi bir delikanlıya dikiz aynasına böyle oyuncak bebek asmak yakışmamış diyecektim!” (48. Fıkra)

Trafik uygulamasında durdurulan aracın marka ve kalitesine ve direksiyonda oturan şahsın kılık ve kıyafetine göre yapılan uygulama ile eski ve düşük model bir aracın koltuğunda oturan perişan kılıklı bir insana gösterilen davranış, aynı olmalıdır. Polis, kimin beyefendi hitabını hak edip etmediğini hesaba katmamalıdır. Profesyonel bir polis için durdurulan her aracın sürücüsü eşittir. Sürücünün kıyafeti ve içinde bulunduğu durum, negatif ayrıma mahal vermemelidir.

Görevi gereği değişik kesimlerle iç içe olan polisin başarılı olabilmesi, farklı özellik sergileyen kişilerle sağlam ve dengeli ilişkiler kurmasına bağlıdır. Bir sorumluk

mesleği olan polisliğin toplumda saygınlık kazanması, polisin halka güven verebilmesiyle ilişkilidir. Bu güven herkese eşit davranmaktan geçmektedir:

Yaşlı ve çirkin bir kadın soluk soluğa karakola gelip şikâyetçi olur:

“Adamın biri beni bir saattir izliyor; kendimi buraya zor attım, galiba sarhoştu memur bey.” der.

Polis, çirkin kadını tepeden tırnağa süzdükten sonra:

“Galiba değil, resmen sarhoşmuş.” der. (171. Fıkra)

Vatandaşın eksikliklerini söylememek, bireylere iyi davranmak ve saygılı olmak, polis için mesleki bir gerekliliktir. Karakola gelen bir müşterinin fiziki özellikleri alay konusu yapılmamalıdır. Polis, Emniyet Teşkilatının ve devletin imajını korumalı; adamına göre muameleden uzak durmalıdır.

Kimi zaman bazı polis konulu fıkralarda, polisin sabrının zorlandığına şahit olunmaktadır:

Motosikletli adamın birini, durması gereken noktadan hızla geçip gittiği için polis kenara çektirmiş. Adam hemen motordan inmiş, başlamış itiraz etmeye:

“Memur bey, bana bunun için ceza yazamazsınız!”

“Öyle mi? Neden?”

“Çünkü durmamış olsam bile yavaşladım. Bu da aynı şey.”

“Ama sonuçta durmadınız ve tabelada “dur” yazıyordu.”

“Ama yol serbestti ve hiç tehlike yoktu”

Bunun üzerine polis kocaman bir demir parçasını eline almış, adamın motosikletine bütün gücüyle vurmaya başlamış. Adam şaşkınlıkla bağırarak:

“Memur bey... Lütfen! Ne yapıyorsunuz?”

“Ne yapayım siz söyleyin... Yavaşlayayım mı, yoksa durayım mı?” (157. Fıkra)

Polis, görevi gereği çok farklı insanlarla iletişim kuracak ve can sıkıcı durumlara karşılaşacaktır. Profesyonel bir güvenlik görevlisi, yukarıdaki fıkroda olduğu gibi sabrını zorlayacak bireylere karşı sakin olmalı ve hukukun dışına çıkmamalıdır. Bütün zorluklara rağmen soğukkanlılığını korumalı, mesleğine yakışan davranışlar sergilemelidir.

Polisi küçük gören; hatta onu aşağılayan ifadeler kimi metinlerde karşımıza çıkmaktadır:

Yazın sıcak havada radar kontrolü yapan trafik polisleri, radar aracındaki arkadaşlarının bildirdiği siyah lüks arabayı durdururlar. Vaziyeti anlayan sonradan görme, gücünü varlığı ile özdeşleştiren ukala adam, küçümser tavırlarla kendisine yaklaşan ufak tefek trafik polisiyle dalga geçmek için plan yapar. Polis memuru, araca yaklaşır ve gayet kibar bir şekilde:

“Beyefendi, 90 km hız sınırı olan yolda 135 km hızla giderken, radara yakaladınız. Lütfen evraklarınızı verir misiniz?” der.

Adam bir iki itiraz edecek olduysa da polis nazik tavrından ödün vermeyerek cezasını yazar. Buna kızan adam pişkin pişkin:

“Adam yok muydu da buraya seni görevlendirdiler?” der.

Trafik polisi hiç bozuntuya vermeden:

“Adamı, adamların geçtiği yola; bizi de buraya görevlendirdiler.” der. (1.Fıkra)

Bu fıkrada olduğu gibi kimi vatandaşların polise karşı davranışları, kabul edilemez bir hal almaktadır. Bütün bunlara rağmen polis kullanacağı sözcükler ve ses tonu ile vatandaş etkilemeli, karşısındaki kişinin laubali davranışlarına rağmen profesyonel tutumundan ödün vermemelidir. Polis, medeni bir insan gibi düzenini korumayan vatandaşa, bağırıp çağırarak değil; kendi seviyeli üslubunu koruyarak müdahale etmelidir. Bu üslubun korunması, basit birçok olayın gerilim ve çatışmaya dönüşmesini önleyecektir. Aksi takdirde, vatandaşla gerçekleşen birçok sıradan idari işlem ve diyalog, adli vakaya dönüşecektir.

Polis, gerginleşen ortamı düzeltme açısından hitabetin önemli olduğunu unutmamalıdır. İfade tarzı, konuştuğun kişiye değer verme davranış ve kişilik üzerinde mutlaka etkilidir. Bazen küçük bir çocukla konuşurken dahi, ona değerli olduğunu hissettirdiğinizde; kendisine çekidüzen verdiğine, onun bir anda büyüdüğüne şahit olabilirsiniz.

Trafik polisi, görünüşüyle güler yüzüyle ve iyi davranışıyla halka karşı güven sağlayabilir. Denetleme birimindeki polisler, halkla ilişkilerde özel bir duyarlılık göstermelidir. Halkın huzurunu kaçırarak yapılacak denetleme hizmetleri; bu hizmetleri yerine getirirken kaba olma ve halka saygısız davranma, insanlarda polise

karşı tedirginlik yaratacaktır. Polis, trafik hizmetlerinde eksik arayan değil; yapıcı ve hataları düzeltici olandır.

2.2. Polis İmajı ve Algılamasında Fıkralar

Bir kurumu oluşturan bireylerin konuşmaları, hareketleri, davranışları ve kıyafetleri ya da başka özelliklerinin toplamı, onların insanlar nazarındaki imajını belirler. Halkın can ve mal güvenliğini korumakla görevli olan polisin her zaman halkın içinde ve gözü önünde olması, imajını yaratmada ve bunu korumdan işinin zor olduğunu gösterir.

Bireysel hataların bütün bir teşkilata yorulduğu düşünüldüğünde, polisin ne kadar hassas bir görev yaptığı ortaya çıkacaktır. Halk tarafından doğru algılanmak ve olumlu bir imaja sahip olmak için her polisin imajı olumsuz etkileyen davranışlardan uzak durması gerekir. “İmaj, bir kavram olarak kişinin, kuruluşun, örgütün veya ürünün başkaları nazarındaki görünümü, algılanması veya konumu olarak ifade edilebilir.” (Gölge, 2010: 333). Polis konulu fıkralarda karşımıza çıkan polis imajı ve bunun anlaşılması; suç ve suçluyla mücadelede, huzur ve asayişin sağlanmasında, toplumdan gelecek yardım, destek ve benzeri çabalarda doğrudan ilgilidir.

Sosyal canlılığın yaşatıldığı fıkralarda, polis imajı açısından en olumsuz durum, polisin toplumun en sorunlu kesimleriyle uğraşmasıdır. İşlenen cinayet sonrası katili bulmak, fuhuş yapan insanları izleyerek fuhuş önlemeye çalmak, teröristleri ele geçirmeye çalışmak ve bir hırsızın peşinden koşmak polisin görevleri arasındadır.

Polisin iletişime geçtiği insanlar genelde hırsız, serseri veya kanun dışı hareket eden bireylerdir. İşin doğasından kaynaklanan bu kötülük, fıkralardaki polis imajını oldukça etkiler. Ayrıca herkesin dinlendiği gece yarısı gibi zamanlarda polisin görev yapması bir başka problemdir. Toplumda gece yarısı akli başında bir insan dolaşmaz. Dolayısıyla genelde gece sokaklarda gezenler ya hırsız ya serseri ya da kanun dışı insanlardır. Polis bu saatlerde görevdedir. Yaptığı işler dolayısıyla genellikle toplumdaki kötü ve olumsuz şeylerle mücadele etmektedir:

Bir süre pazarlamacılık yapan genç, daha sonra sınava girip polis olmuş. Yolda rastladığı bir arkadaşı sormuş:

“Nasıl mesleğinden memnun musun?”

Polis:

“Evet” demiş ve eklemiş:

“Bizim mesleğin en iyi tarafı şu ki: Müşteri daima haksız.”(187. Fıkra)

Çalışmamızda yer alan fıkra kahramanlarının büyük bir oranını, kanun dışı hareket eden bireyler oluşturur. Bu metinlerde polis bazen bir hırsız kovalarken, bazen trafik kurallarını çiğneyen bireye ceza yazarken, bazen de cinayet işleyen bir katili sorgularken karşımıza çıkar. Bu kötülük ve olumsuzluklar polis-vatandaş ilişkisinde olumsuz bir imaj karşımıza çıkarır. Bundan dolayı bireyler mümkün olduğu kadar polisle birlikte olmak istemezler. Zorunlu olmadıkça herhangi bir polis merkezine gitmezler.

Anneler çocuklarını bazen “polis amcalar geliyor” diye korkuturlar. Bunlar polisin kötü olmasından değil; daha çok polisin halk tarafından algılanma biçiminden kaynaklanmaktadır. Polisin toplumdaki yaptırım gücüne bağlı olan bu anlayış, halk arasında ödül mü ceza mı daha etkilidir sorusuna da cevap olabilir. Özgürlüğüne düşkün halkın yaşam alanına müdahale edilmemesi için hata işlememe veya hatasını haklı gösterme gayreti fıkralarda mizah ile sunulur. Bu imajın silinmesi için hem bireysel anlamda hem de toplumsal anlamda ciddi adımlar atılmalıdır.

Polis fıkralarında en çok karşımıza çıkan polis, trafik polisidir. Vatandaşın devletin koyduğu yasalarla en sık karşılaştığı alan olan trafik, polis-vatandaş iletişimde önemli bir yere sahiptir. Devlet otoritesinin sınındığı kamu alanı olan trafikte, polisin sergilediği durum çoğu zaman olumsuzdur:

Polis, aracı durdurur:

“Beyefendi, radar uygulamamız vardı. Hız sınırını aştınız.”

Adam:

“Aşmadım birader.”

Polis:

“Beyefendi, radar kayıtlarını gösterebiliriz.”

Adam:

“Ben Mustafa'nın arkadaşıyım, uğraşmayın benimle!”

Polis:

“Mustafa mı? O da kim?”

Adam:

“*Sen Mustafa’yı tanımıyor musun?*”

Polis:

“*Ee... Şey, hatırlayamadım.*”

Adam:

“*Dur yanımda resmi var, sana göstereyim.*” *Adam cebinden bir on milyonluk çıkartır ve üzerindeki Atatürk resmini gösterir.*

Polis:

“*Haa, pardon şimdi hatırladım. Tamam.*”

Adam:

“*Gidebilir miyim?*”

Polis:

“*Şey, Mustafa’nın başka resmi var mı yanınızda?*”

Adam:

“*Eeeh be! Arkadaş dediysek, bütün albümü yanımızda taşıyoruz!*” *der. (5.*

Fıkra)

Polis imajıyla ilgili Emniyet Teşkilatının 1995 yılında yaptırdığı araştırma bulgularına göre trafik polisi, polisin olumsuz imajında en fazla rol oynayan kesim olarak gözükmektedir. (EGM, 1995). Bu güven ve imaj eksikliğinin en çok trafik polisi üzerinde yoğunlaşması düşündürücüdür. Çalışmamızda yer alan çoğu metinde trafik polisi, olumsuz imajıyla karşımıza çıkmaktadır:

Trafik polisi hayatını kaybeder. Polis, cenaze namazının kılınması için musalla taşına yatırılır. Namaz bittikten sonra tabut omuzlulara alınarak mezarlığın yolu tutulur. Yolda giderken, ölünün eli tabuttan çıkar. Halk tabuta polisin elini tekrar koyar. Eli tekrar çıkar ve onu tekrar korlar. Aynı olay iki üç kez gerçekleşir. Buna dayanamayan cemaatin içindeki bir trafikçi, ölü polisin eline bir yirmilik sıkıştırır ve tabuta kor. Polisin eli, bundan sonra bir daha çıkmaz. (128. Fıkra)

Bu olay her ne kadar fıkra olarak anlatılsa da aslında toplumumuzda büyük bir yara olan rüşvete işaret etmektedir. Bir kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak, bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde ondan yarar sağlaması olan rüşvet, mesleki yozlaşmanın bir göstergesidir. Toplumda derin

yaralar açmış ve ülkelerin çöküşüne sebep olmuş bu bela, bizi millet olarak geriye götürmektedir. Cihan devletinin yıkılışının sebepleri arasında da yer alan rüşvete, millete dur denmeli; rüşveti vermenin de almanın da bir suç olduğu unutulmamalıdır.

Bazen bir polisin yanlışı bütün teşkilata yorumlanabilir. İletişimin hızlı ve çabuk olduğu böyle bir dönemde, ülkenin herhangi bir yerinde bir polisin yaptığı yanlışı, dalga dalga medya yoluyla bütün ülkeye yayılmaktadır. Binlerce mensubu bulunan büyük bir teşkilatta yanlışı yapanlar çıkabilir. Bu çürük elmaların ayıklanması, denetlemelerin sıklaştırılması gerekmektedir. Bu çalışmalar sonunda, olumsuz olan algı olumluya dönüşecektir. Son zamanlarda gündeme gelen halkla ilişkiler çerçevesinde genelde Emniyet Teşkilatının, özelde bireylerin ve kurumun imajının yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar imajın yaratılmasında ve tazelenmesinde önemli bir rol üstlenecektir.

Polis konulu fıkralarda, olayın bir diğer yönü oluşturan vatandaşın polise karşı yanlışı tutumudur. Polisin iletişime geçtiği vatandaşlar, polis memuruna hiç de şık olmayan sözler sarf edebilir. Şöhret ve nüfus sahibi vatandaşlar zaman zaman bu güçlerini kullanarak polisi sindirmeye çalışmaktadır:

Otoyolda ekipler trafik uygulaması yaparken hız limitini aşmış bir Posh'yu durdururlar. Ehliyet ve ruhsat kontrolü için evrakları isterler. Eksik sonrası ceza yazmak için arabanın camına yaklaşan polise, sürücü:

“Sen babamın kim olduğunu biliyor musun?” der. Trafik polisi bu sözden sonra sinirlenir:

“Peki, sen babanın kim olduğunu biliyor musun?” der. (19.Fıkra)

Basında da karşımıza bu tip yanlışı uygulamalar çıkmaktadır. Kimi zaman bir milletvekilinin polisi sindirme çabası medyaya yansır. Polis de “başka bir yere sürülürüm” korkusuyla yapılanları sineye çeker. Vatandaşın polise, polisin de vatandaşa saygısızlık etme hakkı yoktur. O milletvekilinin ve fıkra da karşımıza çıkan sürücünün yaptıkları, polis imajına vurulan bir darbedir.

Neredeyse her akşam, trafik kontrolü yapan ekiplerin karşılaştıkları “sarhoş sürücü” manzaraları haber bültenlerini süslemektedir. Haberciler, artık sıradan hale gelmiş bu görüntüleri "haber değeri" adı altında yayımlayıp durmaktadır. Bu yayınlarda, polis ekibinin alkol ölçümü yapmak için sürücü ile girdiği mücadeleye şahit olunur.

Hatta bazen şoförün polislere bağırıp çağırdığı görülür. Bazıları da "arabada inermisiniz" ikazına uymamaktadır. Polis, "vatandaşı kırmamak" için azami gayret sarf etmekte; neredeyse yalvararak işini yapmaya çalışmaktadır. Acaba bu görüntülerde dile gelen şey, insan haklarına saygılı bir polis uygulaması mı, yoksa sarhoş kaprisi çeken bir kamu görevlisi mi? Yoksa kameralar karşısında görev yapan polise, "aciz" bir görüntü çizdirilmesi mi?

Polis, kamu düzenini sağlama ve yasalara aykırı eylemlerin gereğini yapma konusunda çaresiz bırakılmamalıdır. Hiçbir şey, polisin kapris yapan sarhoş sürücü karşısında adeta yalvarıcı konuma düşürülmesinin gerekçesi olamaz. "Yetkileri elinden alınmış polis" görüntüsü, polisin suçu önleme görevini yapmasını engeller. Ayrıca bir polis yetkisini kullanma zamanı geldiğinde "hakkında soruşturma açılıp mağdur duruma düşürülebileceği endişesi" taşıyorsa, olaya etkin müdahale edemeyecektir. Polisin yetki kullanımındaki problemleri tespit edilip, varsa yasalardaki boşlukların doldurulması, yoksa da uygulamalardaki problemlerin giderilmesi gerekmektedir.

Yasalar herkes içindir. İnsan haklarına saygı gerekçesiyle saygılı insanların güvenliklerini ortadan kaldıran, suçluların haklarını esas alır konuma düşen uygulamalar önlenmeli, suç işleyenin cezasız kaldığı düşüncesinin yaygınlaşmasına izin verilmemelidir. Bu, hem yasa koyucunun hem de basın-yayının görevidir:

Trafik polisi kırmızı ıfıkta geçen meteoroloji müdürünü durdurur. Polis, işlemlere tam başlayacak iken, meteoroloji müdürü:

"Hemşerim, bu defalık beni mahzur görün; ceza kesmeyin. Sizin de bir gün bize işiniz düşer." der.

Trafik polisi:

"Benim size ne işim düşebilir ki? Ben yağmur yağsa da, yağmasa da işe geliyorum." (166. Fıkra)

Bu metinde de görüldüğü gibi vatandaşların nüfusunu kullanarak polisin görevini yapmasını engellemesi, Emniyet Teşkilatına ve devletin imajına ciddi zarar verir. Sözü edilen yanlışlıkla birlikte, vatandaşların kuralları uygulamada duyarsız kalması ve umursamazlığı; polis konulu fıkralarda vurgulanan bir başka toplumsal eleştiridir.

Bireylerin yasalara karşı ilgisiz tutumu, polisin işini zorlaştırmaktadır. Vatandaş olarak kuralların bizim için konduğunu unutmama ve çiğnenen her kuralın zararının bize dokunacağı hatırlama, toplumda huzurun sağlanmasında önemli bir boşluğu doldurur. Ayrıca bu düşünce polisin işini de kolaylaştırır. Devletin her bireyin başına bir polis dikmek gibi lüksü yoktur. Vicdanların polis olması gerekmektedir.

Suçların önlenmesinde ve kuralların uygulanmasında sadece polisiye yöntemleri kullanmak, başarıyı yakalayabilmek için yeterli olmayabilir. Sosyal çözümlerle birlikte, vicdanların ıslah edilmesi gerekmektedir. M. Kemal Atatürk, “Herkesin vicdanı kendi polisidir. Polis ancak vicdanı olmayanların karşısındadır” sözü ile bu gerçeği özlü bir şekilde ifade etmiş ve toplumsal huzurun sağlanmasında bireylerin bazı sorumluluklarına dikkat çekmiştir. Bireysel sorumluluğun yok sayıldığını gösteren birçok polis konulu fıkra vardır:

Polisler iyi sürücülerini ödüllendirmeye karar verirler. Emniyet kemeri takan bir adama, iki yüz elli milyon ödül verirler. Adama bu parayla ne yapacağını sorarlar.
Adam:

“Eh artık, rüşvet müşvet bir ehliyet alırım artık.” der.

Yanda oturan kadın atılır:

“Siz ona bakmayın, içince saçmalar.”

Arka koltuktaki uyuklayan adam gözlerini açar:

“Ben size çalıntı arabayla uzun süre gidemeyiz demiştim...”

Bagajdan ses gelir:

“Konuşmayı bırakın, Bulgaristan sınırını geçtik mi?” (127. Fıkra)

Fıkralar, konular itibariyle toplumun yaşama biçimine, değerlerine, insan-insan, insan toplum ilişkilerine mizah penceresinden bakar. Bu özelliği ile bireysel ve toplumsal yabancılaşmayı gözler önüne serer. Fıkralar da diğer anlatı türleri gibi, anlatıldıkları kültürün tanığıdır. Dolayısıyla bu anlatılarda mizaha ve toplum yapısına ait izlere rastlanır. Trafikte Türk milletinin diğer vatandaşlardan farklı olduğunu gösteren aşağıdaki fıkra dikkate değer bir özellik taşımaktadır:

Bir Türk, bir Fransız, bir de İngiliz polisi bir araya gelmiş sohbet ediyorlarmış.
İngiliz polisi başlamış:

“Bizim halkımız trafik kurallarına o kadar uyar ki, yeşil ışık yanmadan asla geçmez.”

Fransız polisi de durmaz başlatır anlatmaya:

“Bizinkiler sarıda hazırlanır, yeşilde geçerler. Sarıda bir adım atar yeşil yandığı zaman geçerler”

Sıra bizim Türk polisine gelir. Şöyle bir gerilir ve başlar anlatmaya:

“Siz ne diyorsunuz! Bizde sizinkiler gibi renk ayrımı yapılmaz. Hangisi yanarsa, onda geçerler; hiç renk seçmezler.” (31. Fıkra)

Toplum olarak kavgayı seven ve kavgaya yatkın bir milletiz. Küçük bahaneler tartışma sebebi olmakta, bazen de geniş kitlenin katılımıyla sonuçlanan ölüm olaylarına dönüşmektedir. Trafikte seyir halindeyken kornaya basma, çocukların kavgasına ortak olma, birbirimizin küçük hatalarına tolerans göstermeme ya da arkadaşlarımızın bize yan bakması bazen kavga sebebi olabilir:

Temel ile Dursun kavga etmiş. Temel, Dursun’u yaralamış. Dursun, Temel’i şikâyet etmek için polise gitmiş. Polis:

“Neden kavga ettiniz?” demiş.

Temel:

“Bana yan baktı.” demiş.

Polis:

“Kavgaya ne gerek var; sen de ona yan baksaydın!” demiş.

Dursun:

“Ben de zaten yan baktım da ondan kavga çıktı.” demiş. (185. Fıkra)

Polis konulu fıkralarda karşımıza çıkan bir diğer yanlış, kaba kuvvet uygulayarak olaylara çözüm bulmadır. Türk toplumunun genelinde var olan kaba ve sert olarak güç gösterisinde bulunma, çalışmamızda yer alan birçok metinde karşımıza çıkmaktadır:

Bir gün Mısır’da bir mumya bulunur ve bunun hangi tarihe ait olduğunu öğrenmek için Amerika, İngiltere ve Türkiye’den uzmanlar istenir. Türkiye’den emniyet görevlileri gider. Neyse, ilk Amerikalılar başlar. Üç beş saat sonra çıkarlar:

“Olsa olsa 300–600 senelerine aittir.” derler.

İngilizler girer, birkaç gün sonra çıkarlar:

“Olsa olsa 300–420 arasındır.” derler.

Nihayet sıra Türkiye’den giden emniyet görevlilerine gelir ve içeri girerler. Girerler girmesine de aradan on gün geçtiği halde dışarı çıkmazlar. Nihayet on beşinci günün sonunda dışarı çıkarlar ve merakla gözlerinin içine bakan Mısırlı bilginlere:

“Tamı tamına 427.” derler.

Herkes şaşırır bu işe, “Nasıl olur yahu?” derler.

Bizimkiler gayet ciddi:

“Biraz zor oldu; ama sonunda dili çözüldü keratanın!” (122. Fıkra)

Güç gösterisinin kaba ve sert olmaktan geçtiğini düşünmek, bir hatadır. Polis, bu kanaati pekiştirecek davranışlardan uzak durmalıdır. Suçluya eziyet etmeden ve hakaret etmeden, onu hukukun önüne çıkarmalı; kendisinin ceza vermek gibi bir yetkisinin olmadığını unutmamalıdır. Polisin her davranışı hukuka uygun olmalıdır. O, insanlara kibar ve nazik yaklaşmalıdır. Zira insanlar, polisi yaptığı işler ölçüsünde tanımaktadır. Bireylerin polislik mesleği hakkında pek fazla bilgisi yoktur. Bundan dolayı insanımız, polisi sokakta ve televizyonda gördüğü gibi algılamaktadır. Vatandaşların polisle işi olmadığı sürece polise yaklaşmak gibi bir eğilimi yoktur. Dolayısıyla kötü imajın yıkılması için polisin güven verici ve haklıdan yana olan bir tavır sergilemesi gerekmektedir.

Polisin yaptığı işlerin zorluğu, tehlikeli olması, yoğunluğu, taşıdığı stresi ve çalışma şartlarının ağırlığı herkesin malumudur. Bu sorunlar, polisin insanlara haksız muamele etmesine bir gerekçe teşkil etmemelidir. Polisten beklenen iş ve görevler, birçok meslekten beklenenlerden fazladır. Çok sayıda ve çeşitlikteki işleri yerine getiren polisin her şartta cesur olması; korku, şok, tedirginlik, şaşırma, incinme ve hatta ciddi olan yaşam-ölüm ikilemiyle karşılaştıklarında dahi soğukkanlı olması gerekir. Sakin olma, rasyonel ve en doğru uygulamayı gerçekleştirme, polis için profesyonellik göstergesidir.

Kaba ve sert olarak güç gösterisinde bulunma ve bu yolla başarılı olacağını düşünme çalışmamızda yer alan birçok fıkrada karşımıza çıkmaktadır:

Dünya polis yarışması düzenlenir. Elemeler sonucunda, finalde İngiltere Fransa ve Türk polisleri kalır. Finalde, yarışmacılardan ormanda aslan yakalamaları istenecektir. Fransa'nın polisi aslanı beş günde getirir. İngiliz polisi, üç günde getirir. Türk polisi üç gün olur yok; beş gün olur yok. Onuncu günün sonunda Türk polisi, elinde ağzı burnu dağılmış bir fülle gelir.

Komite:

“ Bu ne?” der.

Türk polisi:

“Aslan.”

Komite:

“Kardeşim görmüyor musun bu fil işte!”

Fil dayanamaz:

“Abi vallahi billahi, ben aslanım!” (94. Fıkra)

Olumlu bir imaja sahip olan kurumlar vatandaş tarafından kaliteli hizmet üreten, dürüst, güvenilir; sosyal sorumluluğunun bilincinde, çevreye duyarlı, bireye saygılı olarak algılanır. Bu olumlu algı, kurumları başarıya ulaştırır. Emniyet Teşkilatı da sunduğu hizmetlerin kalitesiyle vatandaşlara karşı tavır ve davranışlarında sıcakkanlı yaklaşımıyla kamu kurumları içinde, en güvenilir kurumların arasında yer almaktadır. Son zamanlarda trafikte rüşvetin en aza indirilmesi, işkence ve kaba kuvvetin ortadan kaldırılması, faili meçhul cinayetlerin olmaması ve terörle mücadele başarılı olunması, teşkilatın olumsuz imajın yıkılmasına yardımcı olmuştur.

2.3. Polis-Halk İlişkileri Açısından Fıkralar

Halkın can ve mal güvenliğini korumakla görevli olan polisin her zaman halkın içinde ve gözü önünde olması, polis- halk ilişkilerinin sağlıklı yürümesini zorunlu kılmıştır. Temelinde iletişimin olduğu “Halkla ilişkiler, çoğu kere halkı aydınlatma, bir örgüte iyi niyet, destek ve itibar sağlama, halkın nezdinde örgüt hakkında olumlu bir izlenim ve lehte bir imaj yaratma faaliyeti olarak tanımlanır.” (Erol, 2007: 198).

Kurumların ve teşkilatların seslendiği kitleyle kuracağı etkili iletişim, onların gelecekte başarılı işlere imza atmasında önemli rol oynar. Devletin güvenlik ihtiyacını karşılayan polisin vatandaşla sağlıklı bir iletişim kurması, küreselleşen dünyada zorunlu hale gelmiştir. Modern güvenlik politikalarına göre polisin görevini yaparken, halka

seslenmesi ve halkın da bu sese kulak vermesi gerekmektedir. Halk desteğini arkasına alan polisin suç ve suçluyula mücadelede büyük başarılar imza atması, gayet doğaldır.

Kurumlar, iletişim politikalarını ve stratejilerini oluştururken; özellikle halkla iletişim bağlamında dikkat etmeleri gereken birçok nokta vardır. Örneğin; Emniyet Teşkilatında her polisinin elinden geldiğince, toplumu oluşturan bireylerin sorunlarına çözüm üretmesi gerekir. Güvenlik güçleri mensupları, mağdurlara hiçbir zaman “durumunuz için yapılabilecek bir şey yok” deme kolaylığına gitmemelidir. Kendisine herhangi bir neden dolayı başvurulara, yasal olanaklar çerçevesinde yardım etmelidir. İşinde kolaycılığa kaçan, problemin çözümü için herhangi bir fikir üretmeyen polis tipi, zaman zaman fıkra metinlerinde karşımıza çıkmaktadır:

Yeni atanan emniyet müdürü, şehirdeki karakolları denetlemeye karar verir. Tebdili kıyafet yaparak şehrin en uzak karakoluna gider. Girişte nöbet tutan polisin uyuduğunu fark eder ve onu rahatsız etmeden kimliğini kaybettiğini söylemek için polis memurunun yanına gider. Ona kimliğini kaybettiğini ve neler yapması gerektiğini sorar. Mağdurun yeni emniyet müdürü olduğunu anlamayan polis memuru:

“Ya amca, bu yaştan sonra ne yapacaksın kimliği? Zaten kaç yıl daha yaşayacaksın ki!” der. (102. Fıkra)

Halkın kendisine hizmet sunan polisten yardım beklemesi, sorunun çözümü için ondan yardım istemesi gayet doğaldır. Mağduriyetini gidermek için polise başvuran her vatandaşın polisten kaliteli hizmet alması gerekmektedir. Fıkroda dile getirilen olayın benzeri birçok yanlış uygulama, vatandaşın polis algısını derinden etkiler. Polis, karakollarda mağdurları güler yüzle karşılamalı; onların yakın ilgiye ve morale ihtiyaç duyduklarını unutmamalıdır. Güvenlik güçleri, her koşulda ve durumda olumlu hareket etmek zorundadır. Polislerin mağdurları rahatlatmaya dönük davranışlar sergilemesi, gerekmektedir.

Karakollar, polis teşkilatının en önemli birimleridir. Huzur ve güvenliğin sağlanmasında ve asayişin temin edilmesinde önemli bir görevi yerine getirir. Polisin her türlü vatandaşla en çok iletişime geçtiği yer karakollardır. “Karakolda çalışan polis amir ve memurları halka güven verecek şekilde davranmalı ve karakola gelen insanların şikâyet ve dileklerini en iyi ve dikkatli şekilde dinlenmeli ve onlara yardım edilmelidir.

Gelen kişilerin kıyafetlerine bakarak davranışını değiştirmemeli ve herkese aynı yaklaşmalıdır.”(Ulukuş, 2004: 30).

Polisin halkla iletişime geçerken, “dili iyi kullanabilme özelliğine” sahip olması gerekir. Dilin inceliklerini bilmeyen polis, bu açığı kapatmak için genelde sert ve kaba tavırlar sergilemek zorunda kalır. Bu durum, halkın polisten uzak kalmasına ve ona yardımcı olmamasına neden olur. Polis, iletişime geçtiği insanlara karşı incitici tavırlardan uzak durmalıdır. Bazen yanlış bir sözle insanların kalbi kırılabileceği ve bundan sonra telafisi mümkün olmayan yanlışların ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır:

Polisler, devlet bakanın da katılımıyla açılacak yeni müzenin güvenliğini sağlamaya gider. Konukların yavaş yavaş geldiği müzede polisler, misafirleri üst araması yaparak içeri alırlar. Yaşlı beli bükülmüş bir bayan, polisin dikkatini çeker. Yaşlı kadın, polise müzede çalıştığını söyler ve kendisinin aranmasına karşı çıkar. Polis, ona sinirlenip biraz da güler:

“Eser misiniz?” der. (55. Fıkra)

Fıkroda polis memuru, yaşlı bayanın üst araması yaptırmamasına kızarak, onu müzede sergilenen bir esere benzetip eleştirmiştir. Yaşlı kadın fiziki özelliklerinden dolayı müzeli bir eser olarak görülmüştür. Kendisinin müze çalışanı değil; ancak orada sergilenen bir nesne olması gerektiği ironik bir şekilde verilmiştir. Antik eser ve kadın arasında çeşitli yönlerden benzerlik kurularak mizah yapılmıştır.

“Karşılıklı güven ortamında güler yüzlü, insana saygı ve onlara hizmet etmeyi amaç edinmiş iyi davranış içinde gerçekleşen ilişkiler sayesinde, polisler halk bir bütün halinde toplumdaki güvenin sağlanmasında önemli rol oynayabilir.” (Çevik, 2011: 24).

Polis- halk ilişkileri iki şekilde gerçekleşir. Bunlardan ilki zorunlu ortaya çıkan ilişkidir. Bu durum genelde kişilerin istekleri dışında adli bir olay olduğunda, bir suç işlendiğinde, asayiş ve huzuru bozan bir durum gerçekleştiğinde, polisin devreye girerek konuya müdahale etmesiyle ortaya çıkan bir ilişkidir. Bu durumlarda polis ile halk, zorunlu olarak karşı karşıya gelmekte ve temas etmektedir. Polisin görev yaptığı alanlar itibarıyla özellikle polis merkezlerinde, trafik hizmetlerinde, terör, kaçakçılık, narkotik, mali ve organize suç alanlarında, polis ile halk genelde istem dışı temas halindedir. Bu istemsiz karşılaşmalarda, polis çok hassas davranmalı; suçlu ve masumu

ayırt edebilmelidir. Zira kimi durumlarda suçlu ve masumu ayırt edememek, hadiselerin işleyiş tarzını bilmemek gülmeceyi doğurur:

Genç karakol amiri, personelini göreve göndermeden önce toplamış: “Arkadaşlar herkes muntıkasında dikkatli olsun, özellikle hırsızlık olayları çoğaldı. Şüpheli bir durum görürseniz not alın ve bizlere haber verin.” diyerek onları görevlerine sevk etmiş.

Sabahleyin tekrar göreve gelen karakol amiri, muntıkadaki bir kuyumcuda hırsızlık olduğunu öğrenince, tekrar görevlileri toplayarak onlara:

“O muntıkadaki görevli arkadaşım, sen şüpheli bir durumla karşılaştın mı?” diye sormuş.

Görevli polis memuru ise:

“Hayır, komiserim şüpheli bir durum yoktu; yalnız gece üç sıralarında yabancı bir şahıs elinde bir demirle, o kuyumcu dükkânının kilidine sürtüyordu. Acayip kötü ses çıkarıyordu, ne yapıyorsun, diye sordum, o da bana hitaben Keman çalıyorum, dedi. Ben de bu ne biçim keman sesi deyince, bunun sesi sabaha çıkar, dedi. Ben şüpheli bir durum görmedim.” der.

Komiser, hafif kızgınlıkla gülümseyerek:

“Evet, sesi duydunuz şimdi değil mi arkadaşlar?” (39. Fıkra)

Tecrübesizliğin yansıtıldığı bu fıkra, polisin ne kadar önemli bir iş yaptığını gösterir. Kimin suçlu ve kimin masum olduğunu ayırt edememe, toplum huzuruna darbe vurur ve polisin imajını zedeler. Bununla birlikte polis, gelişmiş ülkelerde de olduğu gibi ülkemizde sürekli mercek altında tutulan bir kamu görevlisidir. Diğer kurumlarda kamu hizmeti veren pek çok görevlinin yaptığı hatalar ve kural ihlalleri vatandaşın ilgisini çekmezken; medyanın rezerve tuttuğu birinci sayfada polisle ilgili haberleri okumak mümkün olabilmektedir.

Trafik kazası geçiren bir yaralıyı ambulans gelemediği için ekip otosu ile hastaneye yetiştirmeye çalışan polis, doktoru beklemediği için eleştirilirken; yaralının başında ambulans bekleyen polis de yine aynı medya tarafından acı çeken hastayı seyretmekle yetindiği ve onu bir an önce hastaneye ulaştırmadığı için eleştirilmektedir.

Güvenlik güçleri yasal görevini yerine getirmediği, olaylara müdahale etmediği için sık sık eleştirilirken; özellikle toplumsal olaylarda yasaları göz ardı etmediği,

uyguladığı için de eleştirilmektedir. Bütün bu eleştirilere rağmen polis; demokratik, hukuka bağlı ve mevzuatın içinde kalarak insanlara yaklaşmalı ve onlara bu anlayışla hizmet sunmalıdır. Polisin halk nazarında güven sağlaması, ancak bu şekilde mümkündür.

İkinci olan yani isteğe bağlı ilişkilerde ise vatandaş ehliyet, pasaport ve ruhsat almak gibi işlemlerde bulunmak için polise gider. Bu durumlarda bireyler kendi isteğiyle polisle görüşür ve onunla ilişki içindedir. Bu birimlerde çalışan memur ve amirler, halkla daha iyi iletişim kurma yollarını aramalıdır.

Devletin vitrini olan polis teşkilatı, kamunun en önde görünen cephesidir. Özellikle Türkiye gibi terörle mücadele eden ülkelerde, polisin bu konumu daha da öne çıkmıştır. Bu yönüyle polisin sunduğu güvenlik hizmetlerini alan insanlar ile ilişkileri ayrı bir önem kazanmaktadır. Polisin sunduğu hizmetlerde halkın memnuniyeti veya tersi, polisin halk nazarındaki görüntüsünü doğrudan etkileyecektir:

Bir gün iki polis bir hırsızlık ihbarı almışlar; ancak polisler çok tembel ve yavaş oldukları için verilen adrese zamanında gidememişler. Hırsızlığın olduğu adrese ulaştıklarında, karşılarında yaşlı bir adamı bulmuşlar. Polisler yaşlı adama sormuşlar:

“Hırsızlık ihbarını siz mi verdiniz?”

Yaşlı adam sinirli bir şekilde demiş:

“Ben sizi evim soyulurken aradım; ama siz soyulma yıldönümünde geldiniz.”

(156. Fıkra)

Modern toplumlarda güvenliğe duyulan ihtiyaç, vazgeçilmez ve temel ihtiyaçlardan sayılmaktadır. Artık demokratik ülkelerde, çoğunlukla iç güvenlik hizmetleri polis teşkilatları tarafından sunulduğu için suçun önlenmesi, suçla mücadele hususları polisin görevidir. Bu görevlerde güvenlik güçleri mümkün olunan sürede olay yerine gitmeli vatandaşın problemine kısa sürede çözüm bulmalıdır. Halkın sempatisini, güven ve desteğini kazanmada kısa sürede problemlerin çözülmesi gerekmektedir.

Çağımızda, özellikle demokratik yönetimlerde halkın desteği oldukça önemlidir. Artık, halkın inanmadığı, desteklemediği şeyleri gerçekleştirmek kolay değildir. Halkın onaylamadığı şekilde davranmak, çeşitli güçlükler doğurmakta ya da uzun vadede istenmeyen sonuçlara yol açmaktadır. Bunun için kamuoyunun görüş ve inançları, tutum ve davranışları yakından izlenmek zorundadır.

Polis teşkilatı, toplumsal düzenin sağlanmasında yeri doldurulamayacak bir görevi yerine getirmektedir. Yasaların uygulanması, yasaları çiğneyenlerin yakalanması, adalete teslim edilmesi ve toplumsal düzenin tekrar sağlanması için modern, demokratik, yetkisini yasalardan alan profesyonel bir polis örgütüne ihtiyaç vardır. Zira hatalı polis hizmetlerinin bir yenisiyle değiştirilmesi ve polis hizmetlerinin ertelenmesi mümkün değildir:

Polis Temel, bir gün kahvede otururken, Dursun koşa koşa yanına gelmiş:

“Temel arabayı çalyorlar.”

Temel hemen dışarıya fırlamış, döndüğünde Dursun sormuş:

“Noldu yakalayabilindin mi?”

“Yakalayamadım; ama plakasını aldım.” (132. Fıkra)

Bu her ne kadar fıkra olsa da polis memuru, kendine hizmet götürmekle yükümlü olduğu vatandaşın dertlerine doğru bir şekilde ve zamanda müdahale etmelidir. Polis, profesyonel yöntemler kullanarak suçu önlemeli ve sağlıklı bir toplumun oluşmasında üzerine düşeni ustaca yerine getirmelidir. Hatalı polis hizmetlerinin bir yenisiyle değiştirilmesinin ve polis hizmetlerinin ertelenmesinin mümkün olmadığı unutulmamalıdır. Bu özellik, polis-halk ilişkilerini diğer kurumların halkla ilişkiler çalışmalarından ayırmakta ve onu daha önemli bir hale getirmektedir. Emniyet Teşkilatı ülkenin vazgeçilmez bir parçasıdır. Vatandaşların demokratik haklarının güvencesi olan polisin, kendisinden günün 24 saati süresince hizmet beklenen bir kurumun temsilcisi olması, onu toplum içinde ayrıcalıklı bir konuma getirmektedir.

Kimi zaman çevremizdeki insanlar kendilerine ait bir deneyimi anlatırken, merkeze kendilerini oturttukları için anlattıklarının basitleşmesini istemediklerinden sık sık anlatmada güçlük çektiklerini söylerler. Bu konuda sözcük bulmakta zorlandıklarını dile getirirler. Çünkü kendilerine göre yaşadıkları o kadar önemlidir ki, bir türlü yaşadıkları olayın tarih boyunca binlerce insan tarafından yaşadığını unuturlar. Bu durumda birey kendi dünyasında önemlidir ve bayağılaşmak istemez. Herkesin çektiği acı kıymetlidir. Öteki insanların çektiği acıya benzemez. Bireyin sadece olaylara sadece dar çerçevesinden bakması ya da kişisel özellikleri göz ardı etmesi, iletişimde sorunların

yaşanmasına neden olur. Bu polis için geçerli olduğu gibi polisin iletişime geçtiği vatandaş için de geçerlidir.

Polis, aracı durdurmuş. Adam camı açmış, araba feci içki kokuyor. Polis sormuş:

“Beyefendi içki içmişsiniz galiba.” Adam gayet sakin:

“Off, hem de nasıl, ayakta duracak halim bile yok. Bir an önce eve varsak da kendimi yatağa atsam. Bütün dünya dönüyor sanki!” demiş.

Polis bunun üzerine:

“Beyefendi, lütfen aşağı inin.” demiş.

Adam sertleşmiş:

“Niye inecek mişim? Ben evime gitmek istiyorum!” diye üstelemiş.

Bu kez polis sinirlenmiş:

“Beyefendi, böyle araba kullanamazsınız; hemen aşağı inin!” diye bağırılmış.

Bunun üzerine adam:

“Ne araba kullanması polis bey! Bakın arabayı karım kullanıyor. O hiç içmedi ki.” diyerek İngiliz yapımı arabanın direksiyonundaki karısını göstermiş. (8. Fıkra)

Olayları ve durumları değerlendirirken, algı çerçevemizi büyütmemiz gerekir. Şeyh Sadi'nin ifade ettiği gibi “Kuşbakışı bakmak güzeldir; ama kuş gibi bakmamak şartıyla”. Bakış açımızın farklılaşması ve olayları derinden kavrama, iletişim çatışmalarını ortadan kaldırır. Bilgi sınırın genişlemesi, derinleşmesi, malzemenin düzelmesi, geleceğe yönelik tasarımlarda bulunma imkânın kazanılması düşünme işlevinin ürünüdür. Günlük yaşantıda her an ve her yerde düşünme söz konusudur. Trafikte her zaman aracı solda kullanan sürücülerle karşılamak mümkün olmayabilir. İngiltere, Avustralya ve Kıbrıs'ta olduğu gibi bazı ülkelerde direksiyon sağdadır. Bu farklılığı dikkate alma ve ona göre sürücüyle iletişime geçme yanlış anlamaları önler.

Temel bir gün Hacı Murat marka arabasıyla İngiltere'ye gitmiş. Orada arabasıyla turlarken, bir de bakmış ki arabaların direksiyonları yan tarafta. Neyse biraz daha ilerlemiş, bir başka arabaya rastlamış. Onun da direksiyonu yan taraftaymış. Bu duruma şaşırان Temel, kaldığı otele doğru yol almış ve lobide oturmaya

başlamış. Bakmış ki iki adam konuşuyor. Onların yanına oturayım demiş. Adamlardan biri:

“Biz atomu keşfettik. Ya siz?”

Diğer adam:

“Biz de ilk defa direksiyonu bulduk. Ya siz neyi buldunuz?” demiş Temel’e gülerek.

Temel de kendinden emin bir şekilde:

“Haçan biz de sizin bulduğunuz direksiyonu düzelttik da!” (53. Fıkra)

Mevlana'nın “Ne kadar çok şey bilersen bil, anlatabildiğin karşıdakinin anlayabildiği kadardır.” düşüncesiyle ifade ettiği herkesin kendi anlayış haritasını dikkate alma, iletişimin temel yaslarından biridir. Her insanın oluşturduğu devamlı değişen, gelişen, bazen silikleşen bazen de ayrıntıların ön plana çıktığı haritaları vardır. İnsan deneyim sahibi oldukça bu haritalarda değişiklikler olacaktır. Dolayısıyla her bireyin dünyayı algılayış biçimi farklıdır. Bu durum hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığını da kanıtıdır. Bize göre gerçek olan bir durum ya da kavram başkasına göre sahtedir. Diğer insanların deneyimlerini keşfetmeye başladığımızda, bizim de haritamız zenginleşecektir. Bu değerleri başkalarıyla paylaştığımızda hem kendi haritamız hem de paylaştığımız insanların haritaları zenginleşecektir. Büyük bir iletişim gücünün ortaya çıkması için bu gereklidir:

Polisin birisi bir gün seminer için Antalya'ya gitmiş. Odasına girdiğinde masada bir bilgisayar görmüş ve karasına mesaj atmaya karar vermiş. Fakat yazdığı mesajı farkında olmadan yanlış bir e-mail adresine göndermiş.

Tam bu sırada farklı bir kadın, kocasının cenaze töreninden evine yeni dönmüş. Bilgisayarındaki mailini görmüş. Arkadaşından geldiğini düşündüğü e-maili okuyunca yere yığılıp kalmış. Odaya giren annesi yerde yatan kızını ve ekrandaki mesajı görmüş.

Kime: Sevgili Karıma

Konu: Yeni ulaştım.

Tarih: 07 Ağustos 2000

Benden haber aldığına şaşıracağından eminim. Burada bilgisayar var ve sevdiklerine mail gönderebiliyorsun. Buraya yeni ulaştım ve kaydımı yaptırdım. Her şey

Senin buraya geleceğini düşünerek hazırlanıyor. Seninle buluşmayı dört gözle bekliyorum. Umarım benim gibi sorunsuz bir yolculuk yaparsın.

NOT: Burası çok sıcak, dikkatli ol. (40. Fıkra)

Yanlış anlamamanın ya da anlamlandırmanın tespit edildiği bu fıkra, yanlış anlaşılmaya birçok neden olabileceğini göstermektedir. Anlamlandırmayla ilgili o kadar etken vardır ki, yaşanan toplum, coğrafya, aile, iş hayatı bütün bunlar insanın anlamlandırma eylemini doğrudan etkiler. Anlam sahip olduğumuz inanç ve değerlerimizin ürünüdür ve bunu neden sorusuyla yönlendiririz. İletişimde kullandığımız bu teknik inançlarımızı, değerlerimizi gözden geçirmemizde, devamlı güncellememizde bize yardımcı olacak ve bizi zengin kılacaktır. Polis vatandaşla iletişimde mümkün olduğu kadar etkili iletişim kurmalı ve bu iletişimini geliştirerek, yanlış anlaşılmaya meydan vermemelidir.

Günümüzde insanlar, gıdadan sonra en çok güvenliğe ihtiyaç duymaktadır. Modern dünyanın karşı karşıya kaldığı terörizm, küreselleşerek önemli bir tehdit oluşturmaya devam ederken; güvenlik göstergeleri de değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Artık iç güvenlik, iç meselelerde olduğu kadar uluslararası ölçekte de açıklık, şeffaflık, karşılıklı hassasiyet esaslarına dayanmaktadır. Günümüzde çağdaş kolluk hizmeti, suçu önlemede halkın destek ve güvenini sağlama başarısı, insan hakları ile bütünleşmiş bir görev anlayışı ile değerlendirilmektedir. İnsan haklarının hiçe sayıldığı, hukukun bir kenara bırakıldığı güvenlik hizmetinin geleceğe kalmasını beklemek yanlıştır:

Çevresi tarafından mutlu olarak bilinen; ancak her akşam koca dayağı yiyen bir kadın intihar eder. İntihar anonsu geldikten sonra polis olayı araştırmak için eve gider. Olayı araştıran polis, kadının kocasını sorguya alır. Adam kendisinin suçsuz olduğunu, eşiyile çok iyi geçindiğini söyler. Polis komşularının hiç de öyle söylemediğini dile getirir. Adama çok kızan komiser, dayak cennetten çıkmadır diyerek onu güzel bir şekilde benzetir. Aradan bir ay geçince aynı mahalleden intihar anonsu gelir. Mahalleye giden komiser, evde karakolda dövdüğü adamı asılmış bir şekilde bulur. Adam asılmadan önce ayakkabısını üzerine:

“Aşkım seni çok seviyorum.” yazar. (20. Fıkra)

Polis, topluma hizmet üretirken ve halkın güvenliğini sağlarken onu huzursuz etmeden görevini yerine getirmelidir. Bütün uygulamalarında en yüksek fayda ve en az zarar prensibini öne çıkarmalıdır. Bunu gerçekleştirmede başta gelen ölçüt; hukuk kurallarını, insan haklarını ve polislik mesleğinin ilkelerini özümseyip bunları mesleğinde yansıtmaktır.

Demokratik toplumlarda polislik mesleği, kamu otoritesini temsilen halka hizmet veren bir birim olarak tanımlanır. Çağdaş ve demokratik toplumların vazgeçilmez niteliği olan güvenlik hizmetini ülkemizde sunan, köklü ve şanlı geçmişi olan polis teşkilatı, halkımızın esenliğinin ve kamu vicdanının teminatıdır.

Polislik, günümüz dünyasında çağdaş yaşamın yeni ve vazgeçilmez meslek kollarından biri olmuştur. Kentleşme ve buna bağlı medeniyetin olduğu modern çağda, polislik mesleği de profesyonel anlamda güvenlik hizmeti üreten bir sektör olarak gelişme göstermektedir. Günümüzde polisin halka sadece güvenlik hizmeti sunması artık yeterli olmamakla birlikte, polisin bu hizmeti halkına nasıl sunduğu da ayrı bir önem kazanmaktadır. Polisliğin temel felsefesi olarak, profesyonel polislik, polis uygulamalarında kuvvet uygulama ve ölçülülük, tarafsızlık, şüphecilik, halka karşı sorumluluk, denetlenebilirlik kavramları polis memurlarının her zaman takip etmeleri gereken ilkeleri arasında olmalıdır.

Halkın beklenti ve isteklerini dikkate alma, halkın kabulünü ve halkın saygınlığını kazanma, halkla iş birliği sağlama polis için oldukça önemlidir. Demokratik değerlere sahip, vatandaş merkezli polislik, modern dünyada kabul edilen polislik politikasıdır. Kanun merkezli hareket etme, kanun adamı olma, kanunları uygularken de insan odaklı hizmet anlayışı ile hareket etme Türk polisin şiarı olmalıdır.

Modern toplumlarda örneğin İngiltere’de polis, suç işlenmesini önleme görevini tek başına yerine getirmez. Suçun işlenmesini önlemenin yalnızca önleyici polislik hizmetleri ile mümkün olmayacağını düşünür. Nitekim önleyici polis hizmetlerinin artırılması ve aşırı önleyici polis kontrolleri bir taraftan güvenliği artırırken, diğer taraftan da temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını da kısıtlamaktadır.

Polis bir taraftan suç önleyici tedbirler alırken diğer taraftan da kamusal özgürlüklerin kullanımına izin vermelidir. Polis teşkilatlarının her yere polis koyarak tüm kamusal alanı gözetlemeleri mümkün değildir. Bunun için polislik hizmet anlayışında topluma dayalı polislik ön plana çıkmalıdır. Bu uygulamayla birlikte polis-halk arasında ortaya çıkan ve gittikçe büyüyen güvensizlik sorunu ortadan kalkabilir.

Eğer polis-halk arasında güven sağlanamazsa, karşılıklı olarak taraflar ön yargılarını harekete geçirmekte; bu da uzlaşmacı polislik anlayışının yerine otoriter polislik anlayışının oluşmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak polis ile halk arasında uçurum artmakta, halkın polise olan yardımı da şüpheli durumları haber vermek, tanıklık yapmak ile sınırlı kalmaktadır. Bu durumda polis, suç öncesi çalışmalarda sonuca ulaşabilmek için halka karşı daha katı yaklaşım takınabilir.

Türkiye’de yer alan polis hizmetlerindeki anlayış farklılıklarında son dönemlerde önemli değişiklikler yaşansa da Türk polis teşkilatında, önleyici polislik anlayışının yerine suç sonrası polislik anlayışı önceliklidir. Polisin teknolojiye, mekân ve araçlara bağımlı hale gelmesi; halkla normal zamanlardaki iletişim ortamlarının ortadan kalkması, sorunu daha da büyütüştür. Polis, sadece adli bir olay meydana geldiği zaman ortaya çıkar hale gelmiştir. Bu da polis ile hak arasındaki uzlaşmanın yerini önyargı ve çatışmanın almasına neden olmuştur.

Polisliğin hizmet olarak değil de bir vazife olarak görüldüğü profesyonel ilkelerin uygulamada geçerli olmadığı Türkiye’de, birey önce sorunu kendisi, yetmeyince akraba ve arkadaşları, komşuları, mahallesi, aşireti ile çözmeye çalışır. Ne zaman ki sorun düğümlenir ve işin içinden çıkılmaz hale gelir, o zaman polise başvurulur. Bunun için polis hizmetlerinin problem çözücü bir hizmet olarak anlaşılması gerekmektedir. Polise başvuran kişi bir sonuç alamayacağını düşünürse; polis hizmetlerinden yararlanmak istemez. Sorunlarını bazen kendi imkânları ile yasal olmayan bir şekilde çözmeye çalışır. Bunun için polisin hizmet anlayışı, bürokratik polislik değil; problem çözen polislik olmalıdır. Problem çözücü polislik anlayışı uzun vadede polis çalışmalarının etkinliğini ve verimliliğini arttıracaktır. Sorunlara geçici çözüm bulmak yerine kalıcı hizmetlerin ortaya çıkarılmasını sağlayacaktır.

Polisin temel görevlerinin başında kanunların yürürlüğünü denetlemek, suç diye adlandırılan davranışları önlemek, önleyemediklerini ise faillerini bulup adalete teslim etmek gelmektedir. Bu görevleri yerine getirirken bir polis teşkilatı ne kadar güçlü olursa olsun; eğer kendini toplumdaki izole eder ve suçun bir toplumsal olgu olduğunu; ancak toplumla iş birliği yapılarak çözülebileceğini düşünmez ve bu doğrultuda adımlar atmaz ise orta ve uzun vadede başarısızlığa mahkûm olur. Bundan dolayı hiçbir gurup dışlanmamalı ve potansiyel tehlike olarak görülmemelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. POLİS KONULU FIKRALARDA GÜLMECEYİ DOĞURAN DİL OYUNLARI

Dil; konuşmak, anlaşmak, iletişim kurmak, düşünmek, kültür oluşturmak, kültürü yaşatmak, kültürü aktarmak için vardır. İnsanın insan olmasını sağlayan ve onu diğer tüm canlılardan ayıran temel özelliğinin başında konuşabilme ve düşünebilme özelliği gelir. İnsanoğlu bu özelliği sayesinde, diğer canlılara ve doğaya hükmetmiştir. Belirli bir düzen içinde düşünebilme ve bu düşünceleri diğerleriyle paylaşma arzusu, dil denilen soyut iletişim düzeneği ile mümkündür. Bundan dolayı dil, her toplumun ayrılmaz bir iletişim aracıdır.

“İnsan ilişkilerinin temeli dile dayanmaktadır. Bu sebeple bütün hayat deneyimi ister istemez dile yansır. Sabahtan akşama kadar konuşan, bütün duygu, düşünce ve hareketlerini dil ile ifade eden insan, dili kendi varlığına uydurur. Bu bakımdan dil, insanın var oluş biçiminin ifadesidir.” (Özkan, 2009: 14).

Konfüçyüs bir ülkeyi yönetmek için önce o ülkenin dili üzerinde hâkimiyet kurulması gerektiğini söyler. Dil kusurlu olursa düşünce iyi anlatılamaz; düşünce iyi anlatılmazsa kültür bozulur; kültür bozulursa insanlar arasındaki değerler ortadan kalkar. (Er, 2010: 55). “Büyük bir ordudan daha kuvvetli olan şey, iyi söylenmiş bir sözdür.” Napolyon bu ifadesiyle bireylerin ve toplumların hayatında dilin önemine dikkat çeker. Toplumların hayatında bu kadar önemli olan dile karşı hassas olma ve hassasiyetlerin gereklerini yerine getirme, bütün bireylerin görevidir. Dilin güç kaynaklarını tanıma, özelliklerini kavrama, sağlıklı iletişim için anlatımın nasıl olması gerektiğini öğrenme insanların diline karşı sorumluluklarındandır.

Sosyal hayatın en canlı sahnelerini, sözcük dağarcığıyla resmederek donduran fıkralar, hayatımızın kısa kısa kesitleridir. İlk insanın ne zaman güldüğü ve gülümsediği kesin olarak bilinmemektedir. Araştırmacılar arasında da insanların ne zamandan beri gülme sembolünü kullandığı konusunda bir anlaşmazlık vardır. İnsanların var olduğundan beri gülme sembolünü kullandığı iddia edilirken, bazılarıysa bu sembollerin dilin gelişimiyle ortaya çıktığını savunmaktadır. Dil, “Bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çeşitli özellikler barındırır. Dil bugün dahi kimi sınırlarını çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. Halkın kullanmasıyla evrim geçirerek saymaca (itibari) değer kazanmış ve

tanınabilir duruma gelmiş, boğumlu seslerden meydana gelen dil, insanca yaşamanın, düşüncenin, buluş ve yaratış yeteneklerimizin de kaynağıdır. Dil, doğal bir varlıktır ve bağımsız bir karaktere sahiptir. Dildeki gelişme, ancak dil kuralları çerçevesinde söz konusudur.” (Yılmaz, 2009: 18)

İnsanın dış görünüşünün ve sözsüz iletişiminin yanı sıra, konuşma biçiminin de kendini ifade etmede etkili bir yol olduğu bilinmelidir. Bu nedenle konuşmada kullanılan kelimelerin dikkatli ve özenle seçilmesi gerekir. Kaba, sert konuşma, kulağı tırmalayıcı ses tonu insana itici gelebilir. Gerçekten de kimi insanın dili yılan gibi sokar; kimi insanın dili yılanı bile deliğinden çıkartır. Kiminin konuşması tatlı ve çekicidir; ağzından bal damlar, kimi de insanı dereden tepeden konuşarak oyalar. Kimi ileri geri konuşur, insanı üzer. Kimi eğri oturup doğruları söyleyerek gerçekleri dile getirir. Esprili, nükteli, şakalı söz çoğu insanın hoşuna gider. Doğru yer ve zamanda kullanılan nükteli dil, kaygı ve sıkıntıların giderilmesine yardımcı olur.

Dilin inceliklerini kavrayan, Türk tarihinde mizah duygusu oldukça yüksek nice ünlü nüktedanlar vardır. Bunlar Türkçenin anlatım özelliklerini çok iyi kavramış ve söz söylemenin inceliklerini bilen Türk büyükleridir: Nasreddin Hoca, Mevlana, Yunus Emre gibi söz ustası Türk büyükleri insanlığa dili kullanmada örnek olmuşlardır. Mevlana’dan bir örnek verelim:

Koyu taassup sahibi biri, bir gün Mevlana'nın dergâhına gelerek şöyle demiş: “Bre derviş, sen 72 milletten olan herkesi dergâhına çağırıyormuşsun, doğru mudur?” Mevlana, “Evet, doğrudur.” demiş. Adam daha da öfkelenmiş, açmış ağzını, yummuş gözünü. Ağzına geleni sayıp dökmüş. Söyleyecekleri bitince Mevlana, “Söyleyeceklerin bitti mi?” diye sormuş. Adam, “Evet, bitti!” demiş. Mevlana, “O halde seninle de dostum, sen de hoş geldin!”

Kullanılan dil mizaha iki yönden aracılık eder. Birincisinde dil sadece komik olanı anlatmakla karşımıza çıkar. Burada dil, komiği dinleyiciye ya da okuyucuya aktarır. İkincisinde dil, komiği kendi yaratır. Çeşitli oyunlarıyla olağan dışına çıkan dil, farklı bir yol takip ederek komik hale gelir. Böylece mizah ortaya çıkar. “Belki kişi, rahatlama kuramında olduğu gibi dayatılan kurallardan kurtularak, özgürleşme duygusuyla; belki üstünlük kuramındaki gibi böyle bir dili kullanan kişiyi kusurlu görüp

onun karşısında kendini üstün hissederek; belki de uyumsuzluk teorisindeki gibi alışık olmadığı dilbilgisiyle karşılaştığı için güler.” (Usta, 2009: 95). Gülme sebebi ne olursa olsun güldüğü nesne mevcut kurallardan sapan bir dille aktarılır. Bu fıkralar genellikle başka dillere tercüme edilemez. Fıkralarda karşımıza çıkan dil oyunları ve sapmaları, doğal dilin imkânları kullanılarak onu mizaha uygun hale getirilmesi için kullanılan yöntemlerdir.

3.1. Metinlerdeki Dil Oyunları

Dil ile düşünce arasında sağlam bir bağ bulunmaktadır. Dilin olmadığı yerde düşünceden bahsetmek mümkün değildir. Düşünce, çıkarımlar yapma, kavramlar ve önermelere arasında bağlantı kurmadır. Kavram ve önermelerin yer aldığı bağlam da dilin bütünü oluşturur. Bu kavramlarla birey kendine bir dünya yaratır.

Eski Mısır kaynaklarında dilin insan hayatındaki gücünü ifade eden birçok özlü söze rastlanır. Örneğin; güçlü olmak istersen söz ustası ol: Dil yiğit elinde kılıç gibidir, iyi konuşan daha merttir iyi dövüşenden. Dize getiremezler yüreği cerbezeli (inandırıcı) olanı. İyilik, adaletle hüküm sürer atalar dilini güzel konuşan. (Yılmaz, 2009: 83).

İnsan, dili kullanmaktaki gücü kadar insandır. Bu gücü sayesinde anlayabilir ve anlatabilir. Dilin inceliklerini kavramaya harcadığı emek kadar sosyal bir varlıktır. Kutadgu Bilig’de “İnsanda dilince değişir kader, ya yurda baş olur ya da başı gider.” özlü sözü dilin öneme dikkat çeker. (Er, 2010: 45).

Dile hakim olmak ve dili etkili kullanmak mizahı oluşturmada oldukça önemlidir. Zira kimi fıkralarda özel bir dil kullanılır. Fıkralardaki dil, kimi zaman günlük kullanımın dışına çıkar. “Dil, komiği kendi yaratır. Çeşitli dil oyunları ile olağan dilin dışına çıkar; var olan dilbilgisini altüst eder ve günlük dilden farklı yol izleyerek komik hale gelir.” (Usta, 2005: 80). Mübalağalarla, benzeşmelerle, benzetmelerle, kişileştirmelerle günlük dil komik hale getirilir. Zaman zaman kahramanlar kendi ağız özellikleriyle de konuşurlar.

Fıkra bilmek başka, bir şey anlatmak başka bir şeydir. Birçok insan fıkra bilir; ancak anlatamaz. Herkesin anlattığına da gülemeyiz; hatta birçoğunun anlattığını biz kendimiz hayal ederiz ve sonradan anlarız fıkranın ne demek istediğini. Dilin kullanımı mizahçı için oldukça önemlidir.

Polis konulu fıkralarda gülmece dili tespit edilirken Çiğdem Usta’nın “Mizah Dilinin Gizemi” adlı eserindeki dil oyunları dikkate alınmıştır.

3.1.1. Mübalağalar (Abartmalar)

Bir insanı diğerinden ayırt etmeyen giysiler, orantısız biçimler, kişiye yakışmayan artık topluma hitap etmeyen kıyafetler, her türlü abartmalar, takıntılar ve sapkınlıklar gibi sayısız gülünç durum, insanda komiklik duygusunun oluşmasına sebep olur. Fıkralarda bazen bir varlığın başka bir varlığa benzetilerek anlatılmasıyla ya da herhangi bir olayın abartılmasıyla gülme ortaya çıkabilir. Çok eskiden beri mizahta karşımıza çıkan söz sanatlarından birisi mübalağalardır. “Bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi ya olmayacağı bir biçimde anlatmak ya da olduğundan pek çok ya da pek az göstermek” (Dilçin, 2000: 447) olan mübalağada, nükteli ve zarif bir söyleyiş öne çıkar. Bazen anlatılan bir varlık ya da olayın anlamını kuvvetlendirmek için onun büyütülmesi ya da küçültülmesi mizahı doğurur:

Bir gün Mısır’da bir mumya bulunur ve bunun hangi tarihe ait olduğunu öğrenmek için Amerika, İngiltere ve Türkiye’den uzmanlar istenir. Türkiye’den emniyet görevlileri gider. Neyse, ilk Amerikalılar başlar. Üç beş saat sonra çıkarlar:

“Olsa olsa 300–600 senelerine aittir.” derler.

İngilizler girer, birkaç gün sonra çıkarlar:

“Olsa olsa 300–420 arasındır.” derler.

Nihayet sıra Türkiye’den giden emniyet görevlilerine gelir ve içeri girerler. Girerler girmesine de aradan on gün geçtiği halde dışarı çıkmazlar. Nihayet on beşinci günün sonunda dışarı çıkarlar ve merakla gözlerinin içine bakan Mısırlı bilginlere:

“Tamı tamına 427.” derler.

Herkes şaşırır bu işe, “Nasıl olur yahu?” derler.

Bizimkiler gayet ciddi:

“Biraz zor oldu; ama sonunda dili çözüldü keratanın!”. (122. Fıkra)

Türk polisinin sorgulamadaki başarısının tartışılmayacağı; yıllar öncesine ait bir mumyanın bile konuşturulabileceği abartılı bir şekilde dile getirilmiştir. Bu mübalağa, mizahı doğurur. Bazen mesaj kişinin isteği dışında gönderilir. Bireye işkence yaparak ya da onun ağzından laf alarak gerçekleştirilen iletişim türlerinde, buna benzer örneklerle rastlanır. “Özellikle polis örgütleri ve casusluk kurumları tarafından yürütüldüğü bilinen işlemler sonunda elde edilen bu tür bildirimler, söz konusu kişi hiçbir bilgi vermek istemediği halde, ondan zorla sökülüp alınmaktadır.”(Başkan, 2003: 46).

Polis, zanlıları sorgularken çeşitli güçlüklerle karşılaşır. Bunlardan biri olan suçunu itiraf etmeme, polisi kimi zaman zor kullanmaya itebilir. Polis karşısındaki bireye işkence ederek ya da onu döverek ondan istediği bilgileri almaya çalışır.

Gülmece metinlerindeki mizah dünyası, bir mübalağa sathına oturtulmuştur. Tipler, karikatürlerde olduğu gibi kalın ve büyütülmüş hatlarla çizilir; hadiseler, zaman zaman saçmaya kadar uzanan bir abartı taşır. Dil ise mübalağa sanatını azami ölçüde kullanır:

Uluslararası bir trende, bir kompartımanın içinde dört kişi seyahat eder. Bunlardan biri Amerikan polisi, biri İngiliz polisi, biri gazeteci, biri de Türk polisidir. Tren bir yaz günü ormanın içinden geçerken, açık olan pencereden bir sinek vız diye içeri girer. Amerikalı polis sineği şöyle bir süzdükten sonra tüh diye tükürerek sineği cama yapıştırır. Bunu izleyen gazeteci ilginç bulur ve hemen not alır.

Arkasından yine bir sinek vız diye içeri girer. Gazeteci bu sefer İngiliz polisine bakar. İngiliz polis altta kalmak istemez. Elindeki anahtarlıkta bulunan maket bıçağını fırlatır ve sineği dört eş parçaya böler. Buna şaşırın gazeteci hayretle bu durumu not alır.

Bir süre sonra içeriye yine bir sinek girer. Bu sefer gazeteci içerideki üçüncü şahıs olan Türk polisine bakar. Bu esnada Türk polisi sineği havada süzmeye başlar. Sinek vız vız diye dolaşırken, bizimkisi ceketinin sol üst cebine iki parmağını sokar ve bir jilet çıkartır. Sineği havda süzer süzer ve fışıt diye jileti fırlatır. Sinek bu sefer büyük bir vızıltı ve can havliyle camdan dışarı fırlar. Bu arada içeride bulununlar alaylı bir şekilde gülmeye başlar. Bizimkisi gazeteciye dönerek:

“Yaz kardeşim yaz. Meslekten önce sünnetçiydi.” der. (119. Fıkra)

Mübalağanın gülme için bir araç olduğu muhakkaktır. İnsanı güldüren neden, mübalağanın yol açtığı uyumsuzluk, üstünlük veya rahatlama gibi durumlardır. Bu fıkrada olduğu gibi Türk polisinin havadaki bir sineği sünnet etmesi, bireyin kavram dünyasıyla çatışan bir durumun ortaya çıkmasına neden olur. Bu çatışma, bir uyumsuzluk doğurur ve birey gülmeye başlar. Uyumsuzluk kuramına göre kişiler mantık dışı ve istenmeyen veya beklenmedik bir durumla karşılaştıklarında güler. Kendilerinin ya da düşüncelerinin arasındaki uyumsuzluk algılamasıyla ortaya çıkan komik durum, gülmeye sebep olur. Birbirinden farklı iki fikir, düşünce ya da durumun

sürpriz bir şekilde bir araya getirilmesiyle de mizah oluşabilmektedir. Saçmaya varacak kadar mübalağa başvurma, gülmece için yeterlidir:

İki Karadenizli bir kabahat işler ve peşlerine polis düşer. Polisleri gören Karadenizlilerden biri ağaca çıkar, diğeri de oralarda otlayan bir eşeğin altına girer. Polis, eşeğin altındakine sorar:

“Orada ne yapıyorsun?”

“Pen punin sıpasıyım.”

Polis bakmış ki eşek erkek:

“Bu eşek erkek!”

“Anam öldü de papamla geziyorum...”

Bu cevabı alan polis ağaçtakine sormuş:

“Peki, sen o ağaçta ne yapıyorsun?”

Arkadaşından geri kalmak istemeyen Karadenizli, şu cevabı vermiş:

“Ha pen de bu ağacın kargasuyum...” (41. Fıkra)

Mizahta belirli bir mantık ve görüntü vardır. Alışılmadık, beklenmedik görüntüler ve sözler mizahı sağladığı gibi gerçekdışı görüntülerin bir bölümü de mizah etkisinde sağlanabilir. “Ölümsüz Hoca, anılarımızda, eşeğine ters binmiş görüntüsü ile yer etmiştir. Tek başına bu görüntünün bile bizde mizah tadı yarattığı söylenebilir. Mizahın görüntülerle ilişkisi çok geniş bir alanı içine alır. Hareketler, davranışlar bazen kendi başlarına mizah kaynağı olabilir.” (Öngören, 1983: 31). Bir şeyin görüntüsü olsun, bir hareketin görüntüsü olsun; genel olarak görüntüler, mizahın mantık yapısıyla doğrudan bağlantılıdır. Polise yakalanmamak için eşeğin altına saklanma, fıkrayı dinleyenler için alışılmadık bir görüntüdür. Bu görüntüyle birlikte hırsızın “ben eşeğin sıpasıyım” demesi, olayın komikliğini daha da arttırmaktadır.

Alışılmadık her gerçek dışı görüntü, mizahın ortaya çıkmasına yetmeyebilir. Komığın olabilmesi için, ilgisiz iki sınıfın yan yana getirilmesi, bunun sonunda da alışılmadık bir görüntünün sağlanması gerekmektedir. Hırsızın bir eşeğin yanında kendisini eşeğin yavrusu olarak görmesi ve polisten kurtulmaya çalışması, alışmış olduğumuz kavramlar dünyasını alt üst eder. Birbiriyle hiçbir ilgisi olmayan iki sınıfın yan yana getirilmesinden doğan zıtlık mizahı doğurmuştur.

3.1.2. Argolar

Toplumun belirli kesimleri tarafından kullanılan argo kelimeler ve küfür, mizahta çoğu zaman şu veya bu şekilde yer alır. Fıkra anlatanının ait olduğu kesim ve mizacı kadar, fıkra konusu olan kişi ya da durumun özellikleri argo kullanımında etkili olmaktadır. “Argo sözcüğü Fransızca argot sözcüğünden dilimize aktarılmıştır. Fransa’da 1690 yılına kadar hırsızlık yapan insanlar için kullanılan bu kelime daha sonra toplumda belirli bir alt kültüre, gruba, toplum kesimine ait olan, genel dilden ayrılmış, asalak, uydurma, yakıştırma kelimelerden oluşan dil olarak açıklanmıştır.”(Er, 2010: 97). Fıkralarda karşımıza çıkan argo da küfür de mizah sınırları içinde yer alırken, kullanımdaki zekâ pırıltısı, buluş, ironi ve taşı gediğe koyma gibi özellikleri ile öne çıkarlar. Bunlar gözetilmediği sürece argo kullanımı, beyin ve kulak tırmalayıcı olmaktan öteye geçemez.

Polis fıkralarında aynasızlar (polisler), manita (sevgili), mal (uyuşturucu), lan, ula, gebertmek (öldürmek), karı (eş) gibi argo sözcükler çok sık yer alır.

Adamın biri yüksek bir yere çıkmış, atlayacağım diye bağırarak etrafı korkutuyormuş. Derhal polis olay yerine gitmiş ve adamı ikna etmeye çalışmış:

“ Oğlum atlama! Bak kuşlar cıvıl cıvıl, doğa güzel, hem de bugün Fenerbahçe’nin maçı var. Her zamanki gibi yeneceğiz Cimbom’u.”

Adam:

“Ama ben Galatasaraylıyım.”

Polis:

“Atla lan öyleyse!”(61. Fıkra)

Genel olarak kelimelerde, sanat yapmaksızın sözcüğün gerçek anlamlarından saparak farklı amaçlarla başka anlamlarda kullanması argoyu doğurur. “Argo, toplum içerisinde bazı sebeplerle ayrışan veya dışlanan kesimlerin, kendi aralarındaki iletişimi, grup dayanışmasını sağlamak ya da farklı oluşlarını belirlemek için ürettikleri özel bir dildir.” (Çetin, 2007: 267).

Mizah dergi ve kitaplarında argoya çok sık rastlanır. Bazen taşı gediğine koymak, yanlış bir şeyleri eleştirmek için argo gereklidir. “Osmanlı Devleti döneminde argonun aşağılık ya da kaba dil bölümüne eskiden reziller dili (lisan-ı erazil) ya da şaka dili (lisan-ı hezel) denilmiştir. Aşağılık ya da kaba dil argosunu kullanalar, ilgili

oldukları alt kültüre göre birbirinden farklı ayaktakımı, külhanbeyli, tulumbacı ağzı oluşturmuşlardır.” (Er, 2010: 98). Argo kelimelerin en çok ve yaygın biçimde üretildiği alt kültürlerin başında suç dünyası yatmaktadır. Başta kabadayılar, maçolar olmak üzere dolandırıcıların, hırsızların, yankesicilerin, uyuşturucu satanların ürettiği argo kelimeler, polis konulu fıkralarda karşımıza çıkan sözcüklerdir:

Bir gün halı sahada çok iddialı bir maç yapılmaktadır. Rakipler polislerdir. Takımın biri Karadenizli polislerden, diğeri ülkenin her yerinden seçilmiş polislerden oluşmaktadır. Karadenizli polislerden oluşan takım, rakibinden çok üstün olmasına rağmen sonuçta 19- 18 mağlup olmuştur. Karadenizli takımın antrenörü olan Başkomiser, Kaptan Temel’i maçtan sonra yanına çağırır:

“Temel, bu mağlubiyete akıl sır erdiremedim. Farklı alacağımız maçı kaybettik; ancak yediğimiz gollerin çoğu hatalı geri pastan olmuştur. Bunun nedenini bana açıklayabilir misin?” der.

Takım kaptanı Temel:

“Başkomiserim, ha biz polislere aynasız diye hitap ediyurlarya, haçen arkadaşlarımın aynaları olmadığından arkalarını cörememişler, o yüzde geri pasları rakibe atmışlar da!” der. (18. Fıkra)

“Aynasızlar” sözcüğü, suçluların polisler için kullandıkları bir argodur. Polislere niçin aynasız dendiğine dair çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan birisine göre eskiden karakola bağlı polis ve bekçiler, bıyık bırakabiliyorlarmış; hatta pala bıyıklı olmaları makbulmüş. Bu bıyıkların kontrol için yanlarında cep aynası taşırlarmış. Heybetli görünmeleri açısından pala bıyıklı memurlar, suçluların korkulu rüyasıymış. Fakat şubelerde bulunan ve sivil olan polisler sürekli gizli olduklarından bıyık bırakmazlar, garnd tuvalet gezerlermiş. Bıyıklı polisleri suçlular sivil de giyseler tanırlarmış. Oysa şubede çalışan polisleri tanımazlarmış. Bu polislerle karşılaşan hırsızlar, onlara aynasız demek zorunda kalmış. Bir başka rivayete göre ise; polislere tahsis edilen Renault marka arabaların sağ dikiz aynası olmadığından polislere bu ad verilmiştir.

Gülmenin açıklandığı uyumsuzluk kuramına göre gülünçlük, duyularımız dolayısıyla doğar. “Zevk verici duyuların hayranlık yerine kakhahayı doğurması için çirkinlikle karışık olmaları gerekir. Uygunsuz bir kelime, yanlış bir telaffuz, biçimsiz bir yüz gibi şeyler hemen güldürür; çünkü daha iyi nitelikler beklediğimiz şeyler

karşısında yalnız duyularımız değil ümitlerimiz de bozuma uğramıştır.”(Sokullu, 1979: 11).Uygunsuz sözcükler olan argolar, fıkralarda karşımıza çıktığında gülmemize neden olur.

Karakola yeni atanan başkomiser tanışmak amacıyla bütün polisleri toplar ve kendisini tanıtır.

“Benim adım Aslan oğlu Aslan” der. Polislerin arasından bir tanesini işaret ederek.

“Benim adım neymiş?” der. Polis, söz hakkını alarak:

“Aslan oğlu Aslan, başkomiserim.” der.

Komiser başka bir polisi göstererek soruyu yineler. O da Aslan oğlu Aslan der. Aynı soruyu bu sefer Temel’e sorar. Temel de:

“Haçan bi hayvanoğlu hayvan idi; ama ismini çıkaramadım.” (163. Fıkra)

Etkili ve güzel konuşmada, konunun muhtevası kadar söyleyiş şekli de önemlidir. Neyi, ne zaman, nerde nasıl söyleyeceğini bilmeyen kişinin güzel konuşmasını beklemek yanlış olur. Herhangi bir isteğin ifadesinde, seçilen kelimeler ve onların söyleniş biçimi, kişiler üzerinde farklı etkiler uyandıracakı unutulmamalıdır. Fatih Sultan Mehmet’in “Yerinde söz söylemesini bilen özür dilemek zorunda kalmaz.” özlü sözüyle ifade edilen bu gerçek, bireylerin dikkat etmesi gereken iletişim yasalarındandır. Bireylerin birbirlerine karşı kendini daima haklı, kabadayı göstermek ister gibi bir anlayışla ve sert bir ses tonuyla birbirlerini tehdit eder gibi konuşması da bir davranış bozukluğudur. Yanlış bir düşünce ne kadar kaba, sert bir üslupla söylenirse söylensin doğru olamaz; kişiyi haklı çıkarmaz. Sadece konuşmanın ne kadar kaba olduğunu gösterir.

İnsan kelimelerle düşünür ve düşündüğü gibi konuşur. Bir fiçinin çatlak mı yoksa dolu mu olduğunu nasıl çıkardığı sestten anlarsak; bir insanın da ahmak mı yoksa akıllı mı olduğunu konuştuğu kelimelerden anlarız.

3.1.3. Eş Adlılık (Cinas)

Yazılışları ve söylenişleri aynı, anlamları farklı olan sözcükleri bir arada kullanmaya cinaslı söyleyiş denir. Kelimelerin en önemli özelliği anlamlarıdır. Birçok kelime, kendi başına bir anlam taşır; her kelime bir kavramı anlatır. Ancak kimi

kavramları anlatan kelimeler, bir belirsizlik oluşturur. Bunun sebebi kelimelerin birden fazla kavramı anlatmak için kullanılmasıdır. İki taraflı anlam ya da durumu karşılayan sözcüklerin bir araya getirilmesinden ortaya çıkan yanlış anlama kişinin kolayca gülmesini sağlar.

İzmir’de mahalle muhtarından mahkemesi olduğunu öğrenen Fikret Bey, karakola telefon eder. Karakoldaki görevli polis memuru gideceği mahkemenin ismini söyledikten sonra dosya numarasını 2006–225 (iki bin altı tire iki yüz yirmi beş) olarak bildirir. Yaklaşık iki saat sonra Fikret Bey, öfkeli bir şekilde karakola telefon açıp:

“Ben Tire ’deyim burada öyle bir mahkeme yok!” der. (115. Fıkra)

Bu olayda her iki birey de anlaşmak için mücadele eder. İzmir’in bir ilçesi olan “Tire” ile Türkçede imlada kullanılan kısa çizginin adı olan “tire” karıştırılmıştır. Tire göstergesi ilçe adı olarak anlaşılmış ve bu durum iletişim çatışmasının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu iletişim çatışması da mizahı doğurmuştur. “Kimse sözcükte başkasının düşündüğünü tıpkı tıpkısına düşünmez. Bu yüzden her anlama aynı zamanda bir anlamamadır. Duygu ve düşüncedeki her birleşme aynı zamanda bir ayrılmadır.” (Akarsu, 1998: 49). Bu, dilin karşısında bireyin gücünü ifade eder. Dil nesnel olarak bağımsız olduğu kadar öznel anlamda etki alır ve bağlıdır. Her birey, dilin kolay şekil alıcılığı ve şeklinin çok ayrı biçimlerde bulunması özelliğinden yararlanarak, onda değişiklik yapar. Bu değişiklik, sözcüklerin ve şekillerin kendisinde değil; onların farklı anlamlarda kullanılmasıyla karşımıza çıkar. Birçok yazar ya da şair, aynı söz ve sözcük biçimlerine birbirinden farklı anlamlar yükleyebilir.

Birbirini yanlış anlama ya da doğrudan doğruya anlaşmazlık, kimi zaman sözcüklerin çok anlamlı olmasından kaynaklanır. “Bazen söyleyen kişi belli bir anlamı kastetmekte, karşısındaki ise, kendine göre aşka bir anlam anımsayıp onu düşünmektedir. Çeşitli insanlar için, belli bir anda veya durumda, bu anlamlardan bir tanesi öne geçmiş olabilir.” (Başkan, 2003: 140). Bu anlam karışıklığı bazen komik durumların ortaya çıkmasına neden olur. İnsanların zihinsel ve sözlü yetenlerini ortaya koyan cinaslarda mizahçı, karşısındaki kişiyi sözcük oyunları ile etkileyerek zeki bir biçimde nükteli konuşmalar yapmakta ve bu durum gülmeye neden olmaktadır.

Kadının birisi, İstanbul'a geldiği ilk günde bir yan kesicinin azizliğine uğrayarak paralarını kaptırmış. Doğruca karakola koşup olanları anlatmış. Komiser de merak etmemesi gerektiğini, gerekirse İstanbul'u altını üstüne getirip hırsızı bulacağını söylemiş.

Kadın karakoldan çıkıp bir süre yürüdükten sonra bir grup işçinin yolun kenarını kazmaya başladığını görmüş. Besbelli ki bir tamirat için kazıyorlarmış.

Kadıncağzın akli parasında olduğu için kendi kendine keyifli keyifli gülmeye başlamış ve:

“Yaman adammış şu bizim komiser, baksana hemen İstanbul'un altını üstüne getirmeye başladı bile!” (117. Fıkra)

“İnsan dilinin derinliklerine inilince, onun yalnızca, bir isteğin, bir gereksinmenin açıklanmasını, bireyler arasında ilişkiler kurulmasını sağlamakla kalmadığı, bütünüyle bireylere özgü imgelerin, umutların, acıların, kısacası, insan ruhundaki bütün etkinliklerin başkalarına aktarılabilmesine olanak verdiği görülür.”(Aksan, 2006: 11). Altını üstüne getirmek deyiminin yanlış yorumlandığı bu fıkra, dil göstergelerinin herkes için farklı anlamlar taşıdığı bir kanıttır. Bir şeyi bulmak için karıştırmadık yer bırakmamak anlamında kullanılan bu deyim, polisten yardım isteyen bir vatandaş için farklı yorumlanabilir.

Düşüncenin söze dönüştürülmesi ve söylenen kalıpların amaçlanandan farklı olması bakımından deyimler, dilin ilginç bir yönünü de ortaya koymakta; konuşma ya da yazma sırasında, zihinde kalıp olarak yerleşmiş birimlerin de kullanıldığını göstermektedir.

Şurası unutulmamalıdır ki insan dili yalnızca, bir düşüncenin, bir duygu ya da isteğin söze dönüştürülmesi, bir bildirinin aktarılması değildir. Özellikle konuşulanla dinleyen kimse ya da hitap edilen kitle arasındaki ilişkiler, içinde bulunulan koşullar, konuşanla dinleyenlerin ruhsal durumları, amaçları, hatta art niyetleri, söylenenlerin algılanmasında önemli rol oynamakta, belli bir bildirme işleminin çok ötesine ulaşmaktadır.

Bir dilin zenginliği, hiçbir zaman sözcük sayısına dayanmaz. Bazı uluslar, dillerindeki kimi kavram ve varlıklara verilmiş sözcüklerin sayısı ile övünür. Oysa gerçek zenginlik sözcük sayısının yanında, sözcüklerin anlatma yeteneğine ve yeni sözcükler türetebilme özelliğine dayanır. Dillerin kavramca zenginleşmesinde, anlam

genişlemesinde bu pay büyüktür. Dilimizde birçok sözcük uzun yıllar boyunca birçok yeni anlamlar yüklenmiş ve böylelikle sözcükte çok anlamlılık ortaya çıkmıştır. Türkçe diller içinde matematiksel bir mantığa sahip olmasıyla, kuralların sağlamlığıyla mecazları, atasözlerinin zenginliği ile çağa ve şartlara ayak uydurmadaki gücüyle dünya diller arasında takdir edilir bir yer edinmiştir.

Göstergeler, söylendiği zaman duyanın zihninde yalnızca belli bir kavramı canlandırmakla kalmaz; bunun yanı sıra birtakım tasarımları da oluşturur. Örneğin, polis dendiğinde zihinde, yalnızca bir memur değil, devlet, silah, suçlu, üniforma... gibi hastane dendiğinde de hastalar, beyaz önlükler, acı çekenler, hatta tedavi için sıra bekleyenler... gibi tasarımlar belirir. Ayrıca, bu kavramlarla ilgili anılar da akla gelir:

Temel ilk kez otomobil alır. Arabaya kurulup eve giderken kafasına bir şey takılır ve sağa yanaşır. Arabanın motorunu indirir, onu sökmeye başlar. Motoru un ufak eder, onu parçalarına ayırır. Çok da kızgındır, söylenir kendi kendine. Durumu gören trafik polisleri, yardım etmek için Temel'in yanına gelir. Polisler:

“Kolay gelsin, yardım edeceğimiz bir şey var mı der?”

Temel kan ter içinde:

“Ha uşağum, kazıklandık ki hem de nasıl!”

Polis:

“Ne oldu ki?”

Temel:

“Arabının motorununun 160 beygir olduğunu söylediler. Motoru un ufak ettim, tek bir beygir bile bulamadım. Bir üçkâğıt yaptıklarını başından anlamıştım.” (29. Fıkra)

Genellikle otomobil ve elektrikli motorların güçlerinin belirtilmesinde bir birimi olan beygir ile sadece yük taşımakta veya araba çekmekte kullanılan beygir arasında büyük bir anlam farkı vardır. Belli ki Temel'in beygir deneyimi, sadece bir attan ibarettir. Beygir göstergesi, kahramanımızın zihninde sadece bir hayvan olan atı çağrıştırır. Bu yorumunda, dilin bireysel tasarımları yansıtmanın yanında toplumsal yapının şifrelerinin çözülmesinde önemli bir faktör olduğu çıkartılabilir. Kültürün bir taşıyıcı olan dil temsil ettiği topluluğun bütün özelliklerini geleceğe aktarır. Dilde var olan her şeyin kültürde de olduğu düşünüldüğünde dilin kültürün hazinesi olduğu gerçeği ortaya çıkar.

Belki de Temel atalarının hayatında önemli bir yer edinen beygirin (atın) çağrışımsal yönünde kalmıştır. Beygir, Eski Türklerde medeniyetinin dayanağıdır. “Eski Türk efsanesine göre Türk, gökyüzünden yer yeryüzüne atlı olarak inmiştir. Bilindiği gibi Gök Tanrısının katına ata veya kartala binerek yükselirler.” (Kaplan, 2002: 11). Bu durumun dilin arkeolojiden daha önemli olduğunu gösterir. Hayvancılık ve savaşlarla geçen yaşamdan sonra teknolojinin getirdiği kavramları tanımlamada, bu fıkrada olduğu gibi sıkıntı çıkabilir.

3.1.4. Ağzlarla İlgili Dil Oyunları

Mizahta, anlatılan kişilerin bazen ait olduğu sınıfın özelliklerini belirtmek için ağız, lehçe ve kesimsel dil oyunlarına başvurulur. Gülmece yazarları bu tip kullanımların çok iyi bir malzeme olduğunu bildikleri için, çoğu zaman kahramanları kendi ağızlarıyla konuşturur. Fıkralarda mahalli ağza yer verilmiş birçok sebebi olabilir. Gerçeklik görüntüsü vermek için kahramanların yöresel dil özellikleriyle konuşturulması, konuya ve kişilere bireylerin inanmasında yardımcı olur. Polis konulu fıkralarda Temel tipi etrafında anlatılan olayların çoğunda, Karadeniz Ağzı kullanılmıştır.

Polis Temel, bir gün kahvede otururken, Dursun koşa koşa yanına gelmiş:

“Temel arabayı çalyorlar.”

Temel hemen dışarıya fırlamış, döndüğünde Dursun sormuş:

“Noldu yakalayabilindin mi?”

“Yakalayamadım; ama plakasını aldım.” (132. Fıkra)

Anlatımı tekdüzelikten kurtarmak ve ona farklı bir hava vermek için yöresel sözcükler gereklidir. Türkçe, konuşma dili açısından her yörede farklılık gösterir. Bu farklılık derlediğimiz fıkralarda da karşımıza çıkmaktadır. Fıkra kahramanların sahip olduğu kültürü ve yöreyi göstermesi açısından dil farklılıklarına başvurma, oldukça önemlidir. Metinlerde sadece Karadeniz Ağzı değil; diğer yörelerde kullanılan ağızlar da karşımıza çıkmaktadır.

Rüşvet alan Erzurumlu trafik polisi cehenneme girmiş; zebaniler tekme tokat girmişler buna. Daha sonra kaynar kazana atmışlar. Bir ara başını çıkarabilen dadaş şöyle demiş:

“Hele kardaş, böyle edirsiniz, milleti de buradan soğütürsüz. Aha size yeminle söyliyem, dışarıdaki dünyada beş kuruluşluk haysiyetiniz yoktur.” (46. Fıkra)

Karadenizli, Erzurumlu, Egeli vb. kişilerin Türkçeyi düzgün bir kültür dili olarak değil de kendi şivelerine göre bazı değişiklikler yaparak kullanmaları ve bu kullanımdan doğan gülünçlükler, gülmeyi doğurabilir.

Fıkra kahramanlarının konuşma şekli, bölge ağız özellikleri ve “ı-i”, “t-d” harflerini birbirinin yerine kullanılması, fıkralarda gülme sebebi olabilir. Harflerin birbirlerinin yerine kullanılması, günlük dile göre farklı anlamlar yaratır. Bu farklılık sonrası uyumsuzluk ortaya çıkar:

Trafik polisi olan Temel, bir gün İstanbul’da belediye otobüslerini denetlemeye çıkar. Aradan biraz zaman geçince şoförlerin ehliyetlerinin hiçbirinde memleketinin adına rastlamaz. Bütün illerden şoför bulunması rağmen Rize’den şoförün olmaması, Temelin canını sıkar. Sonunda dayanamaz, gider İETT Müdürlüğüne. Müdüre der ki:

“Ha buraya niye Karadenizli şoför almıyorsunuz?”

Müdür:

“Çünkü Karadenizli şoförler, arkaya doğru sıkışın diyemiyor.” (100. Fıkra)

Kahramanların, mahalli ağızları, lehçe ve ağızlarıyla konuşturulması ya da başka bir kesimin kelimelerini kullanması, mizah dilinin en önemli vasıflarındandır. Karagöz’de İmparatorluk halkı yani Ermeni’si, Rum’u, Yahudi’si; Arnavut’u, Laz’ı, Muhaciri; Kayserilisi vb. hep gerçek hayattaki gibi konuşur. Böylece, onların kültürleri, ait oldukları millet, etnik grup ve bölgenin özellikleri fıkra perdesiyle belirlenir. (Usta, 2009: 147).

Konuşma özelliklerine bağlı anlatılan fıkraların ortaya çıkışında, fıkra kahramanlarının bazı kelimeleri, harfleri, farklı telaffuz etmeleri göze çarpar. Bu fıkroda, Karadenizlilerin bazı harfleri söyleyememeleri, değişik şekilde telaffuz etmeleri, kelimeleri yanlış anlamaları, bölge ağız özelliklerine bağlı olarak konuşmaları ve yer yer de argo kelimeleri kullanmaları karşımıza çıkmıştır.

3.1.5. Teşbihler (Benzetmeler)

En eski söz sanatlarından biri olan teşbih, gülmece de en çok başvurulan söz oyunlarından birisidir. Teşbih, “Sözü daha etkili duruma getirmek için, aralarında türlü yönden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik güçsüz durumda olanı nitelikçe daha üstün olana benzetmektir.” (Dilçin, 2000: 405). Mizahta çoğu zaman uygunsuz ve abartılı benzetmeler tercih edilir. İnsanın özellikleri anlatılırken, diğer canlıların özellikleri kullanılabilir. Kimi hayvanların özellikleri ile insan arasında benzerliğin kurulduğu şu fıkra mizahta benzetmenin önemini açıkça gösterir:

Temel, arkadaşına hakareten tutuklanır. Karakolda kendini savunur:

“Yok, Komiser Bey ben ona sadece hayvan dedim!”

Komiser:

“İyi ya hayvan demek, hakaret değil mi?”

Temel:

“Ne demek Komiser Bey? Yanlış anlaşıldı, insan kurnaz bir tilkidir, kurnazlıkta ileri giderse kurttur, pek cesur ve heybetluysa aslan, uysal olursa kuzi, korkak olursa tavşan, inatçı olursa eşek, güzel sesli olursa bülbül. Velhasıl, Komiser Bey insan hiçbir zaman hayvanluktan kurtulamaz.” (90. Fıkra)

Mizah bazen kimi eylemler, söylemler, durumlar ve abartılı davranışlar yoluyla oluşmaktadır. Alaya alma, mizahın saldırgan bir şeklidir ve diğer kişinin zayıf yönünü ortaya koymaktadır. Bir kişinin kulaklarını, ayaklarının ya da ellerinin abartılı olarak büyük olması, insanları güldürmektedir. Görsel mizah, mizahın geniş bir şeklidir. Bunların dışında espriler, komik bilmeceler, maskaralıklar, pandominler önemi mizah türlerindedir. Konuşma şeklinin çarpıklıkları da mizahçıların konuları arasında sıkça yer alır. Tavırlar da şekiller gibi güldürme sebebidir. Tavırlardaki tuhafliklar veya abartılar, gülünç durumlara neden olur.

3.1.6. Teşhis (Kişileştirme)

İnsana ait özelliklerin hayvan, bitki ve nesnelere aktarılması sonucu yapılan söz sanatı mizahın önemli bir dil oyunudur. Kişileştirmede, insan dışındaki canlı cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek ve anlatmak vardır. Bu sanat yapılırken bazen teşbih, istiare ve intaktan yararlanılabilir.

Dünya polis yarışması düzenlenir. Elemeler sonucunda finalde İngiltere, Fransa ve Türk polisleri kalır. Finalde yarışma kategorisi ormanda aslan yakalamak olacaktır. Fransa'nın polisi aslanı beş günde getirir. İngiliz polisi üç günde getirir. Türk polisi üç gün olur yok; beş gün olur yok. Onuncu günün sonunda Türk polis, elinde ağzı burnu dağılmış bir fille gelir.

Komite:

“Bu ne?” der.

Türk polisi:

“Aslan” der.

Komite:

“Kardeşim görmüyor musun bu fil işte!” der.

Fil dayanamaz:

“Abi vallahi billahi ben aslanım!”(94. Fıkra)

“Komik doğal biçimiyle toplumsal ilişkilerde gözlenmektedir. Komik ifade insanlarda, hareketlerinde, davranışlarında, bedensel ve karakteristik özelliklerinde bulunmaktadır. Ayrıca, kişileştirilmesi şartıyla hayvanlar ve nesnelere de komik ifadelerin bulunacağını söylemek mümkündür.” (Şentürk, 2010: 93). Bu fıkrada fil insana benzetilerek konuşturulmuştur. Sorguya çekilen fil, Türk polisinin işkencesine dayanamamış ve aslan olduğunu komiteye kabul ettirmeye çalışmıştır. Hayvanların konuşturulması ve onların ağzında insanlara nasihat edilmesi, çok eski bir gelenektir. Mizahi metinlerde bu iş gülmecenin ortaya çıkmasına yardımcı olur.

Adına dil dediğimiz olgunun ne denli değişik nitelikler taşıdığı, üzerinde durulması gereken ne kadar çok yönü bulunduğu, onun incelenmesinde derinleştikçe ortaya çıkar. Bu yönlerden biri, dille aklın ilişkisi, özellikle dil olmadan, dile dayanmadan düşünüp düşünemediğimiz konusudur ki, üzerinde çok tartışılan sorulardan biridir. İnsanoğlu, eskiden beri dil ve düşüncenin ilişkisi üzerinde kafa yormuş; günümüze gelinceye kadar değişik bilim alanlarında inceleme ve araştırma ortaya koymuştur. Bütün bu araştırmalarda ulaşılan sonuç dilin düşüncenin yansıtılmasında bir ayna görevi üstlendiğidir. Özel bir anlatıcısı olan fıkraların üretilmesinde de akıl ile birlikte dilin etkili kullanımı mizahın ortaya çıkmasında oldukça önemlidir.

3.1.7. Yinelemeler

Mizahta kimi sözcüğün, sözcük öbeğinin ve sözdiziminin değişik aralıklarla tekrarlanması sonucu gülmece ortaya çıkabilir. İfadenin etkisini ve anlamını güçlendirmek için aynı kelimenin ya da benzer sesli veya anlamları birbirine yakın ya da karşıt kelimelerin tekrarlanmasına yineleme denir. “Türkçenin sözvarlığında özel bir yeri olan, başka dillerde, Türkçeye oranla çok az örneği görülen ikilemeler, değişik sözcük türlerine ait öğelerin oluşturduğu ilginç sözcük bileşimleridir. Dere tepe, konu komşu, bölük pörçük, akılı uslu, yerli yersiz, otura kalka, ağlaya sızlaya gibi... Türkiye Türkçesinde iki bin dolayında örneği bulunan bu öğeler dile olağanüstü bir anlatım gücü kazandırmaktadır” (Aksan, 2006: 79). Bazen bir uyumsuzluk yaratmak için bazen bir kusuru ifade etmek için bazen de karşısındakini alaya almak için yinelemeye, başvurulabilir:

Adam döven birisi komiserin karşısına çıkartılmış, komiser sormuş:

“Nerede yaşıyorsun?”

Adam:

“Orada, burada.”

Komiser:

“Ne iş yaparsın?”

Adam:

“Onu, bunu”

Komiser:

“Dövdüğün adamı tanıyor musun?”

Adam:

“Şöyle, böyle”

Komiser:

“Ne demek yani nereden tanıyorsun?”

Adam:

“Oradan, buradan”

Komiser dayanamamış:

“Anlaşıldı, götürün bu adamı tıkn içeri!” adamı iki polis koluna girerek götürürken adam komisere seslenmiş:

“Hey bir dakika komiserim! Ne zaman çıkacağım ben buradan!”

Komiser cevaplamış:

“Bugün, yarın!” (38. Fıkra)

İletişimin temel yaslarından olan her davranışın arkasında olumlu bir niyetin olduğu bu fıkrada da kendini göstermektedir. Komiserin karşısındaki birey suçsuzluğunu ispatlamak için kesin olmayan cevaplara sığınmaktadır. Onlarca insanı döven ya da öldüren birisinin kendince haklı nedenleri olduğu gibi, cinnet geçiren bir adamın rehin aldığı kızına silah dayamasının da kendince haklı nedenleri olabilir. Hemen hemen bütün dinlerde yapılan eylemlerin değerinin niyetlere göre ölçüldüğünü, kişinin niyeti ne ise eline geçecek şeyin de o olduğu vurgulanır. Hukukta çekilen cezanın ya da verilecek mükâfatın eylemler nedeniyle olsa da mükâfat ya da cezada sürekliliğin niyetlere bağlı olduğu; iyi niyet sahibi olunması gerektiği vurgulanır.

İletişimde en çok hassasiyet gösterilmesi gereken konulardan biri kişinin sergilediği davranışın arkasında yatan niyeti anlama olmalıdır. Biri ismimizi söyler, adımızın söylenmesinden rahatsız oluruz. Beğendiğimiz, sevip saydığımız bir büyüğümüz, bizi severken “eşek” der, bu sözü hoşumuza gider. Çünkü davranıştan ya da söylenenden daha önemli bir şey varsa o da niyettir. Niyeti algılama ve iletişim içinde olduğumuz insanların niyetimizi yanlış anlamasını önleme, polis dikkat etmesi gereken konuların başında gelir. Toplumsal farklılıklardan tutun da cinsiyet farklılıklara kadar, kişinin ruh halinden tutun da yaşına kadar birçok neden kişinin davranışlarının ardında yatan niyeti algılamamızı engeller. Polisin görevi bu nedenleri bulup çıkarmaktır.

3.1.8. İroniler

Mizah, en önemli silahlarından biri olan alayı, çeşitli dil oyunları vesilesiyle kullanır. Ancak, alayın kendisini en çok hissettirdiği ve kişiyi en çok yıprattığı sanat, ironidir. Eğer ironinin yöneltildiği kişi, aynı kuvvetle bir başka ironiyle cevap veremezse; fıkrayı dinleyenlerin acımasız kahkahalarının hedefi olur. Bir zekâ sanatı olan ironi, çok uzun zamandan beri mizaha katkı yapmıştır. Gülmede bir kişinin ya da toplumun yanlışının alay edildiğine rastlanır. Bu alaylar genellikle ince alay (ironi) biçiminde olur. Bazen mesajın önemi, şakayla birlikte ironi yapılarak verilir. “İronilerin ortak özelliği doğrudan anlaşılmasından kaynaklanan bir ayrıcalıktır. Bu yüzden adı

geçen konuşma biçimi, sıradan ve hemen anlaşılabilir konuşma biçimlerini hor görür.” (Kierkegaard, 2004: 228).

Argoda “işletme” olarak anılan ironide, ince bir alay dolaylı bir anlatım vardır. Etkiyi artırmak için kastedilen şeyin, asıl maksadın tam karşıtı olan sözü söylemedir. Söylenen sözle kastedilen anlam arasında taban tabana zıtlık vardır. Tembel birisine onun hiç nefes almadan çalıştığını söylemek bir ironidir. “Tersinleme, bir şeyi olduğundan farklı bir şekilde göstererek, alaylı bir şekilde tam tersi özelliklerine vurgu yaparak oluşturulan hicivdir.” (Çetin, 2007: 285).

Mizahçılar bazen birisini över gibi görünerek, kinaye yaparak ve tarzide bulunarak bireyle ve toplumla dalga geçerler:

Baskil'e yakın bir yerde trafik polisleri yol kontrolü yapıyorlarmış. Fazla araba gelip geçmediğinden polislerin canı sıkılmış. Bu sırada Baskilli köylünün biri, eşeğine binmiş geliyormuş. Polisler:

“Durun, şunun ile biraz kafa bulalım da zaman geçsin” demişler. Baskilli yoldan geçerken polisler kendisini durdurarak:

“Yoldan hatalı geliyorsun. Sana ceza keseceğiz. Yalnız bir şartımız var. Cezayı sana kesersek 20 milyon, eşeğe kesersek 10 milyon. Cezayı sana mı eşeğe mi keselim?” demişler. Baskilli düşünmüş ve:

“Cezayı bene kesin” demiş. Polisler bu cevap karşısında şaşırılmış:

“Bir daha düşün, eşeğe kesersek daha az olur.” demişler.

Baskilli:

“Yoğ, memur beyler. Çünkü eşeği polislik imtihanına soğacam. Mağset sicili bozulmasın.” (87. Fıkra)

İğneleyici bir alayla mizahın ortaya çıktığı bu örnekte polis eleştirilmiştir. Baskilli kendisiyle argo bir ifadeyle “matrak” geçmek isteyen trafik polislerini, verdiği cevapla şaşkına çevirir. Fıkralarda halkımız gördüğü yanlışlıklarla, olumsuzluklarla, çirkin ve kötülerle alay eder. Olumsuzlukları değiştirmeye bazen çalışmaz; edilgin bir şekilde salt alaya almakla yetinebilir. Alaycı bir üslup, ciddiyetin soğuk ve insana zarar veren yapısına karşı bir silah, bir direnme yöntemidir.

Alaya almada alay edilenle aynı dünya görüşüne ve bakışına sahip birisi, kendisi arasında bir özdeşlik kurup kızarken; daha başka birisi alay edene haklı bulunduğu için

güler. Polis olan birisi, adamın cevabı karşısında sinirlenirken; polisten hoşlanmayan birisi de bu olay karşısında sevinir. Mizah çoğunlukla soğuk atmosferi dağıtmak, bireyler arası diyalogu artırmak veya kişilerin kendini sevdirmeye ve beğendirmeye amacıyla yapılmaktadır. Kimi zaman da küçümseme, kişinin ya da bir şeyin eksik yönleriyle alay etme düşüncesiyle kullanılmaktadır.

Konusunu gerçek hayattan alan ve güzel vakit geçirmenin yanında, toplum içerisindeki bir takım aksaklıkları, çatışmaları, beğenilmeyen tarafları mizahî bir üslupla tenkit eden fıkralar, bir taraftan dinleyenlerini güldürürken, diğer taraftan da onları derin düşüncelere sevk edebilmektedir. Onun içindir ki, bir dönemde Türk Dil Kurumu, Arapça olan “fıkra” kelimesi yerine “gül-düşün” terimini teklif etmiştir. Özellikle Nasrettin Hoca fıkraları düşünüldüğünde, bu terimin ne kadar yerinde olduğu kabul edilebilir. (Şimşek, 2006: 256).

Rize’de köylüler bal peteği götürüp ormana bırakmışlar. Ayının birisi bu peteklere dadanmış ve her gün ağaçlara çıkarak balı yemeye başlamış. Temel eline silahı almış ve ayıyı vurmaya karar vermiş, onu öldürmüş. Polis bunu duyunca Temel’i karakola çağırmış. Komiser demiş ki:

“Ayıyı niye vurdun olum?”

Temel:

“Ya köylüyü kurtardım, bal peteklerini mahvediyor.”

Komiser:

“Olur, mu bu böyle! Av mevsimi yasağı var, ayıyı nasıl vurusun! Ceza vereceğim sana”

Temel:

“Komiserim sen kafayı mı yedin, ben ayıyı vurmakla köylüyü büyük bir dertten kurtardım!”

Komiser:

“Olsun ben bir şey yapamam, kanunda böyle yazıyor.”

Temel:

“Peki, o kanunu kim yazdı?”

Komiser:

“Ben yazmadım olum, Büyük Millet Meclisindeki vekiller yazdı.”

Temel:

“Komiserim beni burada vur gam yersem şerefsizim. Ayının bile mecliste adamı var benim yok!” (17. Fıkra)

Yasalar, toplum varlığını düzenli biçimde sürdürmesi için vardır. Onların temelinde; hakkın korunması, ihlali halinde de hakkın iade edilmesi ya da hakkı ihlal edici fiilin bedelini ihlal edene ödetme fikri, yani adalet idesi yatmaktadır. Dolayısıyla yasalar, "ortak iyi" için vardır. Onlar bireyleri güvenlik içinde yaşatmayı amaçlar. Herhangi bir olay karşısında bu amaçla yürürlüğe sokulan yasal hükümler, eğer varoluş nedenlerinin gereğini yerine getiremiyorlarsa; bu kamu vicdanı yaralanır. Yasalara güven, gittikçe sarsılır.

Yasalara güvenin sarsılması, toplumsal düzenin sarsılmasına zemin hazırlar. Meclisin çıkardığı kanunlar bireylerin yaşam kalitesini artırmalı, vatandaşların geleceğe emin adımlarla yürümesini sağlamalıdır. Hayvan haklarını koruyalım derken bireylerin yaşam alanlarını kısıtlanmak, vatandaşlar tarafından kanunların sorgulanmasına neden olur. Temel aslında komisere verdiği cevapla bu çelişkili duruma işaret eder.

3.1.9. Mecaz-ı Mürsel

Bir sözü benzetme amacı gütmeyen başka bir sözcük yerine kullanmaya mürsel mecaz denir. Bu iki sözcükte türlü ilgiler kurulabilir. Bu ilgiler, iki nesne ve kavram arasında parça-bütün, özel-genel, yer-insan, neden-sonuç vb. gibi olabilir.

Polis aracı durdurur:

“Beyefendi, radar uygulamamız vardı. Hız sınırını aştınız.” der.

Adam:

“Aşmadım birader.”

Polis:

“Beyefendi radar kayıtlarını gösterebiliriz.”

Adam:

“Ben Mustafa'nın arkadaşıyım, uğraşmayın benimle!”

Polis:

“Mustafa mı? O da kim?”

Adam:

“Sen Mustafa'yı tanımıyor musun?”

Polis:

“Ee... Şey, hatırlayamadım.”

Adam:

“Dur yanımda resmi var, sana göstereyim.”

Adam cebinden bir on milyonluk çıkartır ve üzerindeki Atatürk resmini gösterir.

Polis:

“Haa, pardon şimdi hatırladım. Tamam.”

Adam:

“Gidebilir miyim?”

Polis:

“Şey, Mustafa ’nın başka resmi var mı yanınızda?”

Adam:

“Eeeh be! Arkadaş dediysek; bütün albümü yanımızda taşıyoruz!” (5. Fıkra)

Parça -bütün ilişkisi kurularak yapılan mürsel mecazda, paranın üzerindeki Atatürk resmi ile on milyon kastedilmiştir. Parça söylenerek bütün anlatılmaya çalışılmıştır. Gülmece dilinde çok sık karşımıza çıkan bu söz oyunu mizahta önemli bir yer edinir.

Mizahta kullanılan dil, günlük kullandığımız dilden çoğu zaman farklılık arz eder. Bu farklılıktan dolayı insanlar, karşı tarafı etkilemenin en iyi yolunun mizaha başvurmakta gizli olduğunu düşünürler. Laubaliliğe düşmeden, ince bir zekâ ile ortaya konan mizah, sağlıklı bir toplumsal yaşamda kalıpları kırmak; hırs ve öfkenin önüne geçmek için gereklidir. Kendimizi revize etmek, birbirimize sataşmadan yeni argümanlar geliştirmek için fıkralara ihtiyacımız vardır. Bu kaynak iyi kullanıldığında karşımızdakinin ve toplumun nabzını yükseltecek; gerginlik yaratacak söylemler kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Bu örnekte mizah dilinin iletişimdeki önemi, açıkça ortaya çıkmaktadır. Toplumların kendisiyle barışması ve hoşgörünün gelişmesi için mizah dilinin etkin bir şekilde kullanılması gerekir. Çocukların kavgasına ailelerin ortak olması ve bu kavga sonucu insanların ölmesi, televizyonun sesinin yüksek olduğundan şikâyet için giden komşunun karşı komşu tarafından öldürülmesi, birinin dolmuşta lahmacun yemesi, diğerinin de kokuyor diye onu bıçaklaması gibi haberler her gün karşımıza çıkmaktadır. Mizahın hoşgörü ile buluştuğu noktada; hem birçok şiddetin önüne geçilebilir hem de

kaliteli mizah ile düşünme mekanizmasının gelişmesinde çok önemli bir mesafe kat edilebilir. Günlük hayatta karşımıza çıkan problemlerin en iyi çözüm yolu mizahtır. Bireyin yapıcı duygularını ön plana çıkaran, dili sivri olsa bile gülme duygusu uyandıran, keskin bir zekâ isteyen mizaha günümüzde her zamankinden daha çok ihtiyacımız vardır.

3.1.10. Benzeşme

Mizah dilinde benzeşmeler iki şekilde kullanılır. İlkinde, bir iletişim esnasında, alıcı, vericinin sözlerini bilinçli veya bilinçdışı yanlış anlar ve alıcının sözlerini benzer sesli kelimelerle değiştirilir. Yanlış anlama üzerine kurulmuş olan benzeşmeler polis konulu fıkralarda karşımıza kimi zaman çıkar.

Üç kafadar lise öğrencisi, yoldan yürürken o çevrede görevli polis otosu durur ve bir polis memuru öğrencilere sorar:

“Düz lise dağıldı mı?” koro halinde öğrenciler:

“Hayır” derler. Polis tekrar sorar:

“Peki, endüstri meslek lisesi?” Yine hep birlikte, hayır derler.

Polis memuru şaşırarak tekrar sorar:

“Siz talebe değil misiniz kardeşim?” Polisten korkan öğrenciler

“Hayır, biz tabelayız.” der. (160. Fıkra)

Benzeşmede ayrı anlamlarda; fakat ses benzerliği bakımından birbirine yakın iki kelimenin veya sözün birbiri yerine kullanılması ön plana çıkar. Fıkra kahramanı kimi zaman bilerek ya da bilmeyerek bunlara başvurur. Bu fıkrada olduğu gibi öğrenciler polisten korktukları için talebeyiz yerine tabelayız der. Mizahçılar bilgi eksikliği nedeniyle sevk etmek/şevk etmek, ikaz/ iyi kaz, sarf-ı nazar/ safinaz gibi sesçe benzeşen kelimeleri, birbiri yerine kullanarak yeni tipler yaratıp, dinleyiciler karşısında kolayca komik etki oluşturabilir.

3.1.11. Kaydırmalar

Mizah yaratmanın en kolay yollarından biri, bir kahramanın mecazi olarak kullandığı sözün karşısındakine, gerçek anlamda algılatmasıdır. Bireyler, günlük dilde sıkça kullanılan mecazi deyim, atasözü ve kalıp sözlerin mizah eselerinde bağlama ters

düşen bir biçimde gerçek anlamıyla anlaşılması sonucu, kendini uyumsuz bir durumun içinde bulur ve buna gülerler. Bu gibi durumlarda, seyirci hata yapan kahramanın basit mantık sistemine de gülmüş olabilir. İnsanoğlu kullandığı dil sayesinde mecaz- gerçek anlamları ayırt edebilmekte, fıkra kahramanın yaptığı küçültücü hataya düşmemektedir:

Bekçinin birisi karakolun önünde nöbet tutmaktadır. Bekçinin gözü önünde bir araç çocuğa çarpıp kaçar. Karakol amiri aracın plakasını alması için bekçiyi yollar. Aradan iki üç saat geçtikten sonra elinde tornavida, çekiç ve iki plaka yazılı levhayla bekçi, amirin karşısına gelir. Amir:

“Bu ne hal koçum!” deyince

Bekçi:

“Amirim plakayı al gel dediniz. Ben de alıp geldim.” der.

Amiri büyük bir şaşkınlı içinde:

“İyi ki adresi istememişim!” der. (133. Fıkra)

Komiserin “plakayı al” ifadesindeki almak fiili mecaz anlamda kullanılarak, “plakanın yazılması” kastedilmiştir. Bekçinin elinde iki levhayla komiserin karşısına gelmesi, almak filinin bağlama ters düşen bir biçimde yorumlamasından kaynaklanmaktadır. Bu yorum sonrası, bekçi kendini uyumsuz bir durumun içine sokar ve buna güleriz.

Kaydırma, yeni dönem mizahının da verimli kaynaklarından biridir. Polis konulu fıkralarda mecaz-gerçek uyumsuzluğundan faydalanarak birçok komik olay ortaya çıkar. Kimi zaman kahramanın bilinçli tavrı ile kimi zaman da bilinçsiz tavrıyla kaydırmalar yapılır. Bilinçli yapılan kaydırmalarda bazen alay etmeye rastlanır. Kaydırmada vericinin iletmek istediği mesajı, alıcı kasıtlı ya da değil, başka türlü anlar. Sözcükler, söyleniş amaçlarının dışında yorumlanır.

Sözcüğün belirli anlatımda, farklı kavramlar içinde hangisini anlatmak konusu bağlam kavramı içinde değerlendirilir. Sözcük açısından bakılınca bağlam, bir göstergenin, sözü edilen belli bir konuda birlikte bulunduğu, bağlı olduğu öteki öğelerle oluşturduğu bütündür. Örneğin açılmak göstergesi, temelde, kapalı bir nesnenin açık durumuna gelmesini anlatır; “Çeyiz sandığı açıldı” tümcesinde bu anlamdadır. Buna karşılık “Gemi açıldı, hızlandı.” dendiğinde geminin limandan ayrıldığı ifade edilir. Daha da artıracığımız bu örnekler, sözcüklerin bir bütün içindeki öğelere ve konuya

göre, bağlama göre belli bir kavramı dile getirdiklerini göstermektedir. Çocuğa çarpan aracın oradan hızlıca uzaklaşması sonrası, komiserin bekçiye “plakayı al” demesi ile tamirhanede bir ustanın çırağına “plakayı al” demesi arasında bağlamdan kaynaklanan anlam farkı vardır. Birinde kaçan aracın bulunmasına yönelik bir ipucunun not alınması kast edilirken, diğesinde belki de eskiyen bir levhanın değiştirilmesi kast edilir.

Polislerden biri amirin gözüne girmek için her yola başvurur. Ama amiri öyle serttir ki memura hiç yüz vermez. Bu durumu arkadaşlarına şikâyet eden polis,

“Ne yaptım, amirime yaranamadım, bir türlü gözüne giremedim.” Der.

Arkadaşı:

“Anladım niye giremedin?”

Polis:

“Niye?”

Arkadaşı:

“Amirin gözlüğü varsa; ondan girememişindir. Gözlük içinden geçmek biraz zordur. Gözlüğünü çıkartmasını bekle.” (68. Fıkra)

Günlük hayatta sıkça kullanılan mecaz anlamlı deyimler, fıkralarda bağlama ters düşen bir biçimde gerçek anlamıyla anlaşılması sonucu, uyumsuz bir durum ortaya çıkar ve bu durum gülmemize neden olur. Bu fıkra olduğu gibi polisin arkadaşı, göze girmek deyimini gerçek anlamımda algılamış, dinleyenleri şaşırtmıştır. Belki de bunu kasıtlı yapmıştır. Zira kimi zaman muhatabını alaya almak için bu yola başvurulur.

İnsanlar bazen çıkar ve yarar sağlamak uğruna amirlerine aşırı bir saygı ve hayranlık gösterirler. Birey işinin yolunda gitmesi, bir işin kendi arzusuna uygun olması veya bir kurumda veya kişisel ilişkide kendisine tanınan konunun sürmesi için, kendisinden üst durumda olan kişilerin her arzusuna boyun eğebilir. Terfi etmesini önleme veya daha düşük makam ve rütbeye indirilme yetkisini elinde tutan veya böyle yetkileri olan kişiler üzerinde etkili olabilecek kişilerin her arzusuna boyun eğme, onların görüş ve düşüncelerini tartışmasız onaylama bir dalkavukluk örneğidir. Fıkroda belki de kaydırma yapılarak bu durum eleştirilmiştir.

3.1.12. Mantık Dışı Sözler

Mantığı askıya alan saçma ifadelerin kullanılması, saçmalama oyununu doğurur. Saçma ifadeler, kişinin kavram dünyasıyla çok şiddetli bir şekilde çatıştığından, bunun güldürme oranı oldukça yüksektir. Ayrıca seyirci-okuyucu, mantıksız konuşan kahramanın yanında, kendisini üstün hissedebilir. Üstünlük hislerinin yarattığı memnuniyet de kişileri güldürebilir. Örneğin;

Kuyumcu dükkânı önünde bir kamyon durur. Kamyonun arkasından inen fil, hortumuyla camı kırar ve vitrindeki bütün mücevherleri emerek tekrar biner ve kaçar. Kuyumcu şaşkına dönmüştür. Bir süre sonra kendisine geldiğinde polisi arar. Polis sorar:

“Dükkânı soyan fili tanıyabilir misiniz?” der.

Adam:

“Fil, fildir. Tanımlamakta ne kastettiğinizi anlayamadım?”

Polis:

“İki çeşit fil vardır, Afrika fili ve Hindistan fili... Hindistan fillerinin kulakları daha küçüktür ve vücutları da Afrika filleri kadar büyük değildir.”

Kafası kızan kuyumcu atılır:

“Bu konuda size yardımcı olamayacağım herhalde, çünkü kafasına çorap geçirmişti!” (74. Fıkra)

Bir hırsızın tanınmaması için kafasına çorap geçirerek soygun girişiminde bulunması, bizim için gayet doğaldır. Filin hırsızlık yapması fıkrayı dinleyenlerde büyük bir şaşkınlık yaratmışken, bir de tanınmamak için yüzüne çorap geçirmesi, bu kadar da olmaz denecek kadar mantık ilkelerine aykırı bir durumdur. Saçma ifadeler, bireyin mantık dünyasıyla çatıştığından veya mantıksızca konuşarak küçülen kahramana karşı duyulan gururdan dolayı güldürüyor olabilir. Bu tartışmaya açıktır; ama kesin olan bir şey var ki o da bu dil oyununun çok güldürdüğüdür. Saçmalamada oranı iyi ayarlamak gerekir. Aksi takdirde o sıkıcı olabilir.

Alışılmamış bağdaştırmanın görüldüğü bu fıkrada birbiriyle bağdaşmayacak öğeler bir araya getirilmiştir. Zira “bildirişme sırasında, biçim birimleri arasında anlam özellikleri yönünden uyuşma ön koşuldur. İşte dil bu koşulu sağladıktan sonra, oluşturduğu dizge içinde bir birimi tümce ve sözce içindeki öteki birimlerle de ilişkiye

sokmakta, tümceleri de belli metin içindeki öteki tümcelere ilişki içinde kullanılmaktadır.” (Aksan, 2009: 205). Dinleyen ya da okuyanın zihninde çözümleme sırasında çözümlenmesi zor bir bağdaştırma karşımıza çıkar. Bir filin kafasına çorap geçirmesi, mantığa ve gerçeğe aykırıdır.

Fıkralar, mizah yükünü en kolay taşıyabilen, en çabuk yayılabilen bir anlatı türü olarak bütün çağlarda kullanışlı bulunmuştur. Fıkra bir ikinci kişiye, ya da bir toplantıya anlatılmakla eğlence ve hoşgörüyü sağlar. Hoşgörü yüzünden açıkça söylenemeyen kimi düşünceler fıkraya yüklenerek, bütün bir ülkede dolaştırılmıştır. Bazen en sert, en sakıncalı düşünceler; fıkra ile bütün bir topluma duyurulmuştur. Bunun dışında, görüşümüzü karşımızdakine açıkça söyleyemediğimiz durumlarda, dolaylı bir anlatımla ortaya koyma tekniği olarak fıkra, halk tarafından sürekli olarak tutulup kullanılmıştır. En olmadık açık saçık durumları bile, fıkranın sembolik yapısı içinde kolayca karşımızdakine aktarılabiliriz. Ayrıca, sahne, dergi, çizim, yazım istemeden, her yerde ve her durumda kullanılabilirliği, onun vazgeçilmez bir tür olarak yerleşmesini sağlamıştır.

Gülen insanların yüz kasları geç eskidiği ve toplumda somurtan insanların kabul görmediği düşünüldüğünde, fıkranın bizler için ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkar. Tebessüm çok önemlidir. Her yönümüzle bugün siyasetçisinden vatandaşına kadar güler yüzlü olsak ve bireylere tebessümle baksak; birçok meselemiz kolayca çözülür. Konuşmaya gerek kalmadan bazen küçük bir tebessüm bütün düşmanlıkları ortadan kaldıracaktır. Güneye, doğuya, kuzeye tebessümle bakmak; bölgelerde var olan birçok sorunu kolayca çözmemize yardımcı olur.

Bugün biz insanlık olarak gülmeye ve güldürmeye eskiye oranla daha fazla ihtiyaç duymaktayız. Modern dünyanın getirdikleriyle birlikte bireyler, stres içerisinde bir ömür geçirmektedir. Eskiden tek bir hastalık varken; bugün binlerce hastalık türü ortaya çıkmıştır. Bu hastalıkların beyin yorgunluğundan kaynaklandığı iddia edilebilir. Yorgun olan bir beynin vücudun bütün organlarına hitap etmesi mümkün değildir. Organlara hitap etmeyen bir beynin insanı ayakta tutması oldukça zordur. Trafikteki stresten, iş yerinde stresten ve evdeki stresten kurtulmanın yolu gülme ve gülümsemeden geçer.

SONUÇ

Ülkemizdeki cemiyet yaşamı gülmece açısından çok zengindir. Mesleki fıkralardan olan polis konulu fıkralar bunun en güzel göstergesidir. Bu fıkralarda, polisin görevini yaparken karşılaştığı komik olayların iletişim çatışmalarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

İletişimsizliğin en iyi çözümünün objektif davranmak ve hoşgörü sahibi olmaktan geçtiğini unutulmamalıdır. Fıkralarda, toplumda birbirinden farklı insan ve tutumların olduğu, polisin bunları dikkate alarak görevini ifa etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kör düğüşüne girip de var oluş çatışması sergileyerek birbirimizi anlamamanın mümkün olmayacağı bir gerçektir. Kişilerin birbirleri ile iletişim kurarken; daha çok empatik tavır takınmaları gerektiği belirtilmiştir.

Dövmek, kaba kuvvet kullanarak cezalandırmak, yanlıştır. Herkesin bir onurunun olduğu, polisin yargılama yetkisinin olmadığı, rol karışıklığının insanı zora sokabileceği, hataların kabul edilmesi gerektiği, unutulmamalıdır.

Çiğnenen kurallar ardında hataların daha büyüklerinin sorgulanması gerektiği, liyakatsiz kişileri bir kurumun başına getirmenin ne derece yanlış olduğu, kalıplaşmış düşüncelerle hareket etmenin telafisi imkânsız hatalar doğuracağı unutulmamalıdır. “Devletin malı deniz yemeyen domuz!” düşüncesi bizi, ülke olarak geriye götürmüştür. Devlet malının şahsi hizmetler için kullanılması yanlıştır. Bu olaylardan ders çıkarılmalıdır.

Polisin, kişiyi ve hatalı davranışı ayırması gerekir. Yasalar bir insanın hatasından dolayı ona yaptırım uygulayabilir. Ancak topyekûn o kişiyi eleştirmek insana karşı saygısızlıktır. İnsan onurunu hiçe saymaktır. Bütün insanların onuru eşittir. Hiçbir insan renginden, cinsiyetinden, inancından veya hatalı davranışından dolayı aşağılayamayız.

Fıkralar toplumsal anlamda yaşanan hataları, eleştirel yönleri mizahla düzeltme, insanı eğitme, uyandırma amacını güder. Polis konulu fıkralarda, görevini tam olarak yerine getirmeyen memurların, kuralları çiğneyen bireylerin ve toplumda düzeni bozan kişilerin hataları eleştirilerek ve bunlar bir mercekle büyütülerek gözler önüne serildiğine şahit olunur.

Türk halkının mizahı açısından zengin bir görünüme sahip olduğunu gösteren polis konulu fıkralar, halkımızın sağduyusunu çok iyi yansıtmaktadır. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyerek olaylara ayna tutması yönüyle fıkraların işlevsel olduğu

unutulmamalıdır. Toplumsal değerleri tam olarak benimsemeyen kişilerin düştükleri gülünç durum hepimizi düşündürmelidir.

Polis konulu fıkralar, mizahın polis ya da diğer fıkra kahramanları üzerinden genel toplum katmanlarının alışmadığı, pek görmediği, kabullenmediği; aykırı, eksik ve yanlış durumların sergilenmesiyle ortaya çıkabileceğini göstermiştir. Böylelikle yanlışlar, kusurlar ortaya konmuş ve dolaylı olarak bunların giderilmesi, düzeltilmesi istenmiştir. Güldürürken düşündürmek, ders çıkarmak, bireylere bir şeyler öğretmek ya da yanlış giden kimi şeyleri iğnelemek metinlerde göze çarpan özelliklerdir.

Polis, bireysel hataların bütün bir teşkilata yorulduğunu unutmadan görevinin hassas bir şekilde yerine getirmelidir. Halk tarafından doğru algılanmak ve olumlu bir imaja sahip olmak için her polisin, imajı olumsuz etkileyen davranışlardan uzak durması gerekir. Modern güvenlik politikası olan toplumun desteğini alma ve toplum merkezli hareket etme Türk polisinin şiarı olmalıdır.

Polis, kamu düzenini sağlama ve yasalara aykırı eylemlerin gereğini yapma konusunda, çaresiz bırakılmamalıdır. Gücü elinde tutanların nüfusunu kullanarak polisin görevini yapmasını engellemesi, Emniyet Teşkilatına ve devletin imajına ciddi zarar verir. Bütün bunlarla birlikte vatandaşın kuralları uygulamada duyarsız kalması ve umursamazlığı fıkralarda vurgulanan bir başka toplumsal eleştiridir. Bireylerin yasalara ilgisiz tutumu polisin işini zorlaştırmaktadır. Vatandaş olarak kuralların bizim için konduğunu unutmama ve çiğnenen her kuralın zararının bize dokunacağı hatırlama, toplumda düzenin sağlanmasında önemli bir boşluğu doldurur. Ayrıca polisin işini kolaylaştırır. Devletin her bireyin başına bir polis dikmek gibi lüksü yoktur. Vicdanların polis edilmesi gerekmektedir.

Polis- halk ilişkilerinde, polisin vatandaşla kuracağı iletişim oldukça önemlidir. Halkın memnuniyeti polisin sunduğu hizmetlerde esas değildir. Görevi gereği değişik kesimlerle iç içe olan polisin başarılı olabilmesi için farklı davranış sergileyen kişilerle sağlam ve dengeli ilişkiler kurması gerekir. Bir sorumluk mesleği olan polisliğin toplumda saygınlık kazanması, polisin halka güven verebilmesine bağlıdır. Polis, kurallara öncelikle kendisi uyan, rüşvet yemeyen, hakkında herhangi bir olumsuz söylentiye yer bırakmayan bir görevli olmak zorundadır. Polislik artık bir korku kurumu olmaktan çıkartılıp güven kurumu olmalıdır. Polis, toplumun bir parçasıdır ve içinde bulunduğu toplumu en iyi yansıtır.

Emniyet ve asayiş işlerini yürütmekle görevli olan polisin vatandaşlarla ilişkilerinde kanunlara, meslek disiplin ve saygınlığına uygun davranışlar içinde bulunması gerekir. Bunun aksine hareket etmesi, polise duyulan güven ve saygıyı olumsuz yönde etkiler. Polis, meslek hassasiyetine gölge düşürücü davranışlardan kaçınmak zorundadır.

Polis halk ilişkilerinde taraflar arasındaki iletişimden ortaya çıkan aksaklıklar çatışma doğurur. Taraflar arası iletişimin olmayışı polisin halktan, halkın da polisten beklentilerinin tespit edilmemesine neden olur. Sağlıklı iletişim, sorunları minimize edecektir. Polis, iletişimin temelinde paylaşmak olduğunu unutmamalı ve halka sevecen yaklaşmalıdır. Her olayda diğer kişilerin sorunlarına karşı duyarlı ve ilgili olmalı kendisi için çok sıradan sayılan bir olayın karşıdaki kişi için çok önemli olabileceğini asla aklından çıkarmamalıdır.

Dilin mizahı aktarmanın yanında kendi yapısından kaynaklanan kimi unsurlar vasıtasıyla da mizahı ortaya çıkarabileceği unutulmamalıdır. Şiirde karşımıza çıkan kimi söz oyunları ya da dil sapmalarıyla gülünç durumların olabileceği iddiasını polis konulu fıkralardaki örnekler de desteklemektedir. Bu metinlerde çeşitli dil oyunları ile dille oynanarak, belki okuyucuya üstünlük hissettirmek, belki bireyin kavram dünyasıyla uyuşmayan durumlar yaratarak, belki de onu dil kurallarının baskısından kurtarıp rahatlatarak gülmeyi sağlama hedeflenmiştir.

Gülmece dilinin günlük dilden tespit edilen dil oyunları ile farklılaşması, aynı yolu kullanan şiir ile gülmece arasındaki benzerliği yansıtır. Gülmece dili ile şiir dilinin birbirinden ayrılan noktaları şiirde karşımıza çıkan sözcüğün duygu değeri ve şiire has ahenk unsurlarıdır. Şair, dili kullanırken sözcüklerin duygu değerini öne çıkarırken; mizahçı, bu değeri geri plana itmektedir.

Adına dil dediğimiz olgunun ne denli değişik nitelikler taşıdığı, üzerinde durulması gereken ne kadar çok yönü bulunduğu, onun incelenmesinde derinleştikçe ortaya çıkar. Bu yönlerden biri, dille aklın ilişkisi, özellikle dil olmadan, dile dayanmadan düşünüp düşünemediğimiz konusudur ki, üzerinde çok tartışılan sorulardan biridir. İnsanoğlu, eskiden beri dil ve düşüncenin ilişkisi üzerinde kafa yormuş; günümüze gelinceye kadar değişik bilim alanlarında inceleme ve araştırma ortaya koymuştur. Bütün bu araştırmalarda ulaşılan sonuç dilin düşüncenin yansıtılmasında bir ayna görevi üstlendiğidir. Özel bir anlatıcısı olan fıkraların üretilmesinde de akıl ile birlikte dilin etkili kullanımı mizahın ortaya çıkmasında oldukça önemlidir.

Toplumların kendisiyle barışması ve hoşgörünün gelişmesi için mizah dilinin etkin bir şekilde kullanılması gerekir. Çocukların kavgasına ailelerin ortak olması ve bu kavga sonucu insanların ölmesi, televizyonun sesinin yüksek olduğundan şikâyet için giden komşunun karşı komşu tarafından öldürülmesi, birinin dolmuşta lahmacun yemesi, diğerinin de kokuyor diye onu bıçaklaması gibi haberler her gün karşımıza çıkmaktadır. Mizahın hoşgörü ile buluştuğu noktada hem birçok şiddetin önüne geçilebilir hem de kaliteli mizah ile düşünme mekanizmasının gelişmesinde çok önemli bir mesafe kat edilebilir. Günlük hayatta karşımıza çıkan problemlerin en iyi çözüm yolu mizahtır. Bireyin yapıcı duygularını ön plana çıkaran, dili sivri olsa bile gülme duygusu uyandıran, keskin bir zekâ isteyen mizaha günümüzde her zamankinden daha çok ihtiyacımız vardır.

Gülen insanların yüz kasları geç eskidiği ve toplumda somurtan insanların kabul görmediği düşünüldüğünde, fıkranın bizler için ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkar. Tebessüm çok önemlidir. Her yönümüzle bugün siyasetçisinden vatandaşına kadar güler yüzlü olsak ve bireylere tebessümle baksak birçok meselemiz kolayca çözülür. Konuşmaya gerek kalmadan bazen küçük bir tebessüm bütün düşmanlıkları ortadan kaldıracaktır. Güneye, doğuya, kuzeye tebessümle bakmak, bölgelerde var olan birçok sorunu kolayca çözmemize yardımcı olur.

Bugün biz insanlık olarak gülmeye ve güldürmeye eskiye oranla daha fazla ihtiyaç duymaktayız. Modern dünyanın getirdikleriyle birlikte bireyler stres içerisinde bir ömür geçirmektedir. Eskiden tek bir hastalık varken bugün binlerce hastalık türü ortaya çıkmıştır. Bu hastalıkların beyin yorgunluğundan kaynaklandığı iddia edilebilir. Yorgun olan bir beynin vücudun bütün organlarına hitap etmesi mümkün değildir. Organlara hitap etmeyen bir beynin insanı ayakta tutması oldukça zordur. Trafikteki stresten, iş yerinde stresten ve evdeki stresten kurtulmanın yolu gülme ve gülümsemeden geçer.

İnsanları etkilemenin en iyi yolu günlük iletişimde mizaha başvurmakta gizlidir. Laubaliliğe düşmeden, ince bir zekâ ile ortaya konan mizah sağlıklı bir toplumsal yaşamda kalıpları kırmak, hırs ve öfkenin önüne geçmek için gereklidir. Kendimizi revize etmek, birbirimize sataşmadan yeni argümanlar geliştirmek, karşımızdakinin ve toplumun nabzını yükseltecek, gerginlik yaratacak söylemlerden kaçınmak gerekir.

METİNLER-1

FIKRA ÖZELLİĞİ GÖSTERENLER

1. ADAM YOK MUYDU?

Yazın sıcak havada radar kontrolü yapan trafik polisleri, radar aracındaki arkadaşlarının bildirdiği siyah lüks arabayı durdururlar. Vaziyeti anlayan sonradan görme, gücünü varlığı ile özdeşleştiren ukala adam, küçümser tavırlarla kendisine yaklaşan ufak tefek trafik polisiyle dalga geçmek için plan yapar. Polis memuru, araca yaklaşır ve gayet kibar bir şekilde:

“Beyefendi, 90 km hız sınırı olan yolda 135 km hızla giderken, radara yakaladınız. Lütfen evraklarınızı verir misiniz?” der.

Adam bir iki itiraz edecek olduysa da polis nazik tavrından ödün vermeyerek cezasını yazar. Buna kızan adam pişkin pişkin:

“Adam yok muydu da buraya seni görevlendirdiler?” der.

Trafik polisi hiç bozuntuya vermeden:

“Adamı, adamların geçtiği yola; bizi de buraya görevlendirdiler.” der. (İ. Y.)

2. AH ŞU KADINLAR

Adam karısıyla arabada giderken, polis sirenini duymuş; hemen sağa çekmiş ve polis gelmiş.

Adam:

“Buyurun memur bey?”

Polis:

“Beyefendi, direksiyon başındayken cep telefonuyla konuşuyordunuz.”

Adam:

“Yok, efendim sadece “bip” yaptı; ben de şarjı mı bitiyor diye baktım.”

Karısı lafa atlamış:

“Aaa yapma hayatım... Yarım saattir ortağınla iş görüşmesi yapıyordun telefonda!”

Adam karısına tip tip bakarken, polis yine sormuş:

“Beyefendi, emniyet kemerinizi neden takmıyorsunuz?”

Adam:

“Memur bey takmıştım; ama sizin geldiğinizi görünce durduktan sonra çözdüm.”

Karısı yine atlamış:

“Aman şekerim sen de! O kemeri hayatında bir kere taktın mı acaba?”

(www.komiknet.com.tr)

3. AKLINIZDA BULUNSUN

Adamın birini kırmızı ışıkta geçtiği için polis durdurmuş, adamdan ehliyet ruhsat istemiş.

Adam:

“Yanımda yok, arkadaşın evinde içiyorduk, sanırım fazla kaçırdım, biraz sarhoşum. Orada unutmuş olmam lazım.” demiş. Polis dumur olmuş tabii.. Kırmızı ışık, alkol, ehliyet-ruhsat yok... Gitmiş komiserine durumu anlatmış. Komiser gelmiş adama ehliyet-ruhsat sormuş, adam çıkartıp uzatmış hemen. Komiser şaşırılmış tabii... Alkolmetreyi çıkarıp üfletmiş, adamda zerre alkol yok... Şaşırılmış tabii.

Komiser:

“Yahu memur bana sizin alkollü olduğunuzu ve ehliyetinizin yanınızda olmadığını söyledi!” demiş.

Bizim uyanık dönmüş komisere:

“Siz ona aldırmayın, pek iyi değil galiba. Birazdan size kırmızı ışıkta geçtiğimi filan da söyleyebilir!” (www.fikramasasi.com.tr)

4. AKIL TESTİ

Elazığ Tımarhanesi'nde doktor hastaların iyileşip iyileşmediğini öğrenmek için bir polisten yardım ister. Doktor:

“Acaba bu delilerin nasıl akıllı olup olmadığını öğrenebilirim?” der.

Polis de hiç tereddüt etmeden:

“Bu işi bana bırak.” der.

Polis, bir caddenin karşısına geçer ve arkasına delileri toplar.

Birinci deliyi çağırır:

“Şu gelen arabayı görüyor musun?” der.

Deli:

“Evet” der.

Polis, deliye tekrar dönerek:

“Eğer o arabanın altına atlarsan, sana çikolata veririm.” der.

Deli de hemen atlar ve ölür.

Polis ikinci deliyi çağırır ve yine gelen arabanın altına atla ben sana çikolata veririm, der. İkinci deli de atlar. Derken bütün deliler ölür ve bir tanesi kalır. Ona da der ki:

“Sen de şu gelen arabanın altına atla, sana çikolata vereyim.”

Araba gelir; deli atlamaz.

Polis:

“Herhalde bu akıllandı.” der.

Sorar:

“Neden atlamadın?”

Deli de polise cevap verir:

“Büyük araba gelsin de büyük çikolata alayım.” (A.Y.)

5. ALBÜM

Polis aracı durdurur:

“Beyefendi, radar uygulamamız vardı. Hız sınırını aştınız.”

Adam:

“Aşmadım birader.”

Polis:

“Beyefendi, radar kayıtlarını gösterebiliriz.”

Adam:

“Ben Mustafa'nın arkadaşıyım, uğraşmayın benimle!”

Polis:

“Mustafa mı? O da kim?”

Adam:

“Sen Mustafa'yı tanımıyor musun?”

Polis:

“Ee... Şey, hatırlayamadım.”

Adam:

“Dur yanımda resmi var, sana göstereyim.”

Adam cebinden bir on milyonluk çıkartır ve üzerindeki Atatürk resmini gösterir.

Polis:

“Haa, pardon şimdi hatırladım. Tamam.”

Adam:

“Gidebilir miyim?”

Polis:

“Şey, Mustafa'nın başka resmi var mı yanınızda?”

Adam:

“Eeeh be! Arkadaş dediysek; bütün albümü yanımızda taşımıyoruz!”

(www.fikramasasi.com.tr)

6. ALET KONTROL

Göreve yeni başlamış bir polis memuru merkezden anons yapar:

“Merkez alet kontrol.”

Polis cevap verir:

“Açık net ve kuvvetli!” (M. B.)

7. AL GEÇ

Yolu kesen trafik kontrolü yapan polisler yokuşu çıkan arabalardan beşer lira alarak geçiriyorlarmış. Trafik sıkışınca polisler bu işi hızlandırmak için, “Ver geç, ver geç.” diyerek trafiği hızlandırmak istemişler.

Yolun altında trafiğin sıkıştığını fark eden polis müdürü ekiplerin yanına doğru çıkar.

“Oğlum bu ne hal, ne bu trafik sıkışıklığı?” der.

Polis:

“Ver geç bey baba, ver geç.” der.

Müdür:

“Oğlum ne diyorsun sen! Ben emniyet müdürüyüm nasıl bunu bana söylersin?”

Polis:

“Haaaa. O zaman al geç müdürüm, al geç.” (O. K.)

8. ALKOL

Polis, aracı durdurmuş. Adam camı açmış, araba feci içki kokuyor.

Polis sormuş:

“Beyefendi içki içmişsiniz galiba.” Adam gayet sakin:

“Off, hem de nasıl, ayakta duracak halim bile yok. Bir an önce eve varsak da kendimi yatağa atsam. Bütün dünya dönüyor sanki!” demiş.

Polis bunun üzerine:

“Beyefendi, lütfen aşağı inin.” demiş.

Adam sertleşmiş:

“Niye inecek mişim? Ben evime gitmek istiyorum!” diye üstelemiş.

Bu kez polis sinirlenmiş:

“Beyefendi, böyle araba kullanamazsınız; hemen aşağı inin!” diye bağırması.

Bunun üzerine adam:

“Ne araba kullanması polis bey! Bakın arabayı karım kullanıyor. O hiç içmedi ki.” diyerek İngiliz yapımı arabanın direksiyonundaki karısını göstermiş.

(www.fikramasasi.com.tr)

9. ALKOL KONTROLÜ

Polis kontrol için çevirdiği bir arabanın içinde bir sürü bıçak görünce şoföre:

“Bu bıçaklar nedir? Neden bu kadar çok bıçak taşıyorsun?” diye sorunca

Adam:

“Memur Bey, ben bir şirkette çalışıyorum. Bu bıçaklarla da gösteri yaparım.”

demiş. Bunun üzerine polis:

“Arabadan çık da şu gösterini bir de biz seyredelim.” demiş.

Adam bıçakları alıp yola çıkmış ve onları teker teker havaya atıp çeşitli hokkabazlıklar yapmaya başlamış. O sırada yoldan geçen bir arabanın şoförü bu manzarayı hayretler içinde seyrettikten sonra yanındaki arkadaşına:

“Aman Süleyman! Oğlum artık içki içmeyi bırakmamız lazım. Baksana şu polisler, artık ne biçim alkol testi yapıyorlar!” (www.fikramasasi.com.tr)

10. ALKOLLÜ ARAÇ

Temel bir gün alkollü araç kullanırken polis tarafından durdurulur ve polis ceza kesmeden önce Temel’e sorar:

“Alkollü araç kullanmak yasak, bilmiyor musunuz?”

Temel:

“Valla abi, araç değil, biz alkollüyüz; alkol ile çalışan araç çıktı mı ki?” (N. A.)

11. ALTISI DA BOŞA GİTMİŞ

Adamın biri deliler gibi karakoldan içeriye dalıp doğruca komiserin odasına girdi

Adam:

“Ne olur beni tutuklayın Komiser Bey!”

Komiser:

“Neden?”

Adam:

“Karıma tam altı el ateş ettim.”

Komiser:

“Öldü mü?”

Adam:

“Hayır, hiçbirisini isabet ettiremedim.”

Komiser:

“Öyleyse niçin tutuklanmak istiyorsun?”

Adam:

“Şimdi karım beni arıyor da!” (N. A.)

12. AMCAOĞLUM

Ahlak Büro Amirliği'ne bir evde fuhuş yapıldığına dair ihbar gelir. İhbarı değerlendirmek için olay yerine giden ekipler amiri bir hayat kadını ve erkeği yatakta yakalar. Polisi karşılarında görünce şaşırın şahıslar paniklerler. Polis, kadına yanındaki adamla evli olup olmadığını sorar. Kadın:

“Evet, memur bey evliyim; ancak bu eşim değil amcamın oğlu biz onunla dertleşiyorduk.” der. (T. G.)

13. ANKARA'DA DEĞİLDİM

Temel bir gün Rize'de arabasıyla dolaşırken trafik kontrolü yapan polis memuruna çarpmış. Memur öfkeyle:

“Ne yapıyorsun kardeşim, nasıl şoförsün sen, başka adam bulamadın da polise mi çarpıyorsun!” demiş.

Temel umursamaz bir şekilde:

“Olur da, memur bey insanlık halidir, ne yapalım yani.” demiş.

Polis daha da öfkelenmiş:

“Kardeşim bir de alay mı ediyorsun! Ben 10 yıl Ankara gibi bir metropolde çalıştım, o yoğun trafikte bile bana kimse çarpmadı.” demiş.

Temel yine umursamaz bir tavırla:

“Pen o zaman Ankara’da değildim.” (İ. Y.)

14. ARABAYI SATMAYA GİDİYORUM

Ömer, külüstür arabayla giderken trafik polisleri çevirir ve

“Azami elli kilometre hız yapmanız gereken yolda altmış kilometreyle gidiyordunuz ve size ceza yazmamız gerekecek.” der.

Ömer:

“Ceza miktarı kısmına atmış kilometre yerine yüz yirmi kilometre yazarsanız; verdiğiniz cezaya itiraz etmem, memur bey.” Polis pek anlayamaz.

Ömer:

“Arabayı satmaya gidiyordum da fiyata etki eder belki.” (Y. T.)

15. ATA RAKI İÇİRMEK

Bursa’da çingene mahallesinde bir olayın olduğuna dair anons gelir. Komiser yanına üç kişi alarak anons edilen yere gider. Bahsedilen yere ulaştığında kaldırımın kenarında bir grup insanın toplandığını görür. Topluluğun yanına yaklaşınca bir atın yolun ortasında yattığını ve sahibinin onu kaldırmak için uğraştığını anlar. Hemen:

“Bir dakika polis! Sen ne yapıyorsun bu hayvana be kadın!” diye topluluğun arasına girer. Çingene de:

“Komiserim atın dişi ağrıyordu, bir tane yetmişlik içirdim hala ayağa kalmadı!” der. (C. Y.)

16. ATIN YAKINI

Bölge trafikte görevli trafik polisleri yol kenarında bir atın öldüğünü görürler ve bunu merkeze bildirirler. Polis:

“Merkez burada bir at, ölmüş bir şekilde durmaktadır, ne yapalım?”

Haber merkezi:

“Atın yakınlarından kimler var?”

Polis:

“Tay var.” der. (Ş. G.)

17. AYININ BİLE ADAMI VAR

Rize’de köylüler bal peteği götürüp ormana bırakmışlar. Ayının birisi bu peteklere dadanmış ve her gün ağaçlara çıkarak balı yemeye başlamış. Temel eline silahı almış ve ayıyı vurmaya karar vermiş, öldürmüş. Polis bunu duyunca Temel’i karakola çağırmış. Komiser demiş ki:

“Ayıyı niye vurdun olum?”

Temel:

“Ya köylüyü kurtardım, bal peteklerini mahvediyor.”

Komiser:

“Olur mu bu böyle, av mevsimi yasağı var, ayıyı nasıl vurusun! Ceza vereceğim sana”

Temel:

“Komiserim sen kafayı mı yedin, ben ayıyı vurmakla köylüyü büyük bir dertten kurtardım!”

Komiser:

“Olsun ben bir şey yapamam, kanunda böyle yazıyor.”

Temel:

“Peki, o kanunu kim yazdı?”

Komiser:

“Ben yazmadım olum, Büyük Millet Meclisi’ndeki vekiller yazdı.”

Temel:

“Komiserim beni burada vur, gam yersem şerefsizim. Ayının bile mecliste adamı var benim yok!” (Z. K.)

18. AYNASIZLAR

Bir gün halı sahada çok iddialı bir maç yapılmaktadır. Rakipler polislerdir. Takımın biri Karadenizli polislerden, diğeri ülkenin her yerinden seçilmiş polislerden oluşmaktadır. Karadenizli polislerden oluşan takım, rakibinden çok üstün olmasına rağmen 19- 18 mağlup olmuştur. Karadenizli takımın antrenörü olan Başkomiser, Kaptan Temel’i maçtan sonra yanına çağırır:

“Temel, bu mağlubiyete akıl sır erdiremedim. Farklı alacağımız maçı kaybettik; ancak yediğimiz gollerin çoğu hatalı geri pastan olmuştur. Bunun nedenini bana açıklayabilir misin?” der.

Takım kaptanı Temel:

“Başkomiserim, ha biz polislere aynasız diye hitap ediyurlaryya, haçen arkadaşlarumun aynaları olmadığından arkalarını cörememişler, o yüzde geri pasları rakibe atmışlar da!” der. (Lafçı, 2006: 189).

19. BABANI BİLİYOR MUSUN?

Otoyolda ekipler trafik uygulaması yaparken hız limitini aşmış bir Posh'yı durdururlar. Ehliyet ve ruhsat kontrolü için evrakları isterler. Eksik sonrası ceza yazmak için arabanın camına yaklaşan polise, sürücü:

“Sen babamın kim olduğunu biliyor musun?” der. Trafik polisi bu sözden sonra sinirlenir:

“Peki, sen babanın kim olduğunu biliyor musun?” der. (İ. İ.)

20. BAHTSIZ KOCA

Sürücü dikiz aynasından kendisini izleyen polis aracını görünce kaçabileceğini düşünerek gaza bastı. Fakat polisi atlatamayınca pes ederek kenara yanaştı. Polis de arkasına yanaştıktan sonra şoförün yanına geldi ve:

“Neden polisten kaçyorsun? Bana mantıklı bir sebep söylersen seni bırakacağım,” dedi.

Sürücü biraz düşündükten sonra cevap verdi:

“Eşim, geçen ay beni bir polis için terk etti. Aynada polis aracını görünce, kaçtığı polis onu bana geri getiriyor zannettim!” (Y.T.)

21. BALIK

Temel ile Dursun polismiş. İzin günlerinde balık avına çıkmışlar. Bir müddet bekledikten sonra Temel'in oltasına bir balık takılmış. Temel:

“Dur kaçma polis” diyerek suya atlamış. Dursun da arkasından bağırmiş:

“Ula Temel pen ekube haber vereyrum; sakun kaçırmayasun, yakala da tak kelepçeyu.” (Lafçı, 2006: 209)

22. BASKİLLİ MAMOŞ

İş yeri Galata Köprüsü'nün altında olan Baskilliyi ziyarete giden hemşerisi Mamoş, köprüyü gördükten sonra, başlar hemşerisini köprü üzerinde aramaya. Artık yorgunluktan ayakta duramaz hale gelir; ama yine de bulamaz. Sonra köprü'nün ortasına oturup tabakasından bir sigara sararken, görevli trafik polisi gelerek:

“Beyefendi yolun ortasında ne işiniz var? Bakın trafiği alt üst ettiniz.” der

Mamoş trafik polisinin edepsizliği karşısında, gayet sakin bir şekilde:

“Yav ne bağırısın babom, Farz et ki ben bir ağacem!” demiş. (Katı, 1998: 8)

23. BAŞKOMİSER TEMEL

Temel karakolda başkomiserdir. Bir gün bir kadın gelir:

“Komiser Bey, Komiser Bey! Kocama tavuklu bezelye yapacaktım. Ben tavuğu alana kadar kocamı bezelye almak için markete yollamıştım. Gidiş o gidiş, bir daha dönmedi. Ben ne yapacağım?” der.

Komiser Temel, kadına hiç bakmadan cevap verir:

“En iyisi siz o tavuğu kızartma yapın!” (M.A.)

24. BEKÇİLER

Elyesa ile Şahin gece bekçileriymiş. Tam konservatuar önünden geçerlerken orada bir adamın cansız yerde yattığını görmüşler. Elyesa telsizi açmış tam polise bildirecekken Şahin'e demiş ki:

“Dürrt... Konservatuar nasıl hecelenir?”

Şahin:

“Bilmirem” demiş.

Elyasa:

“O zaman bu ölüyü eczanenin önüne çekelim!” (www.fıkramasasi.com.tr)

25. BERABER OTURUYORUZ

Temel polisler tarafından yakalanmış ve sorgu için müdürün karşısına dikilmiş.

Komiser sorar:

“Nerede oturuyorsunuz?”

Temel:

“Kardeşümla beraberüz.”

Komiser:

“Kardeşin nerede oturuyor peki?”

Temel:

“Pabamla beraber.”

Sabrı tükenen komiser hiddetlenerek:

“Peki, baban nerde oturuyor?”

Temel şaşkın bir şekilde:

“Anlatamadum mi komiserüm hep beraber oturayruk.”(Y. T.)

26. BENİ TANIDILAR

Temel ile Dursun banka soymuşlar. Polis bunları kovalarken polislerden birisi bağırması:

“Durun, lan o... çocukları!”

Temel, Dursun’a dönmüş ve şunu söylemiş:

“Dursun sen kaç; beni tanıdılar.” (U. K.)

27. BEN DE BAŞBAKANIM

Ekip arabasıyla devriye atan polisler yol kenarında bir arabanın durduğunu fark ederler. Arabaya yanaştıklarında eşofman giymiş bir erkekle dekolte elbiseler giymiş bir kadının olduğunu fark ederler. İle yeni atanan ekip arabasındaki bir polis memuru, arabadakilerden kimliklerini ister. Arabadaki adam ilin valisi olup kimliğini üzerine almamıştır. Vali:

“Sen beni tanııyor musun? Ben bu ilin valisiyim, sen bana kimlik soramazsın.”
der. Polis de gülerek:

“Ben de bu ülkenin başbakanıyım.” der. (M. B.)

28. BEN DE ONDAN KAÇIYORUM

Temel yeni aldığı son model otomobiliyle trafiğe çıkar. Son sürat yolda ilerlerken, trafik polis onu durdurur:

“Hız limitini aştınız Beyefendi, lütfen arabadan iner misiniz?”

Temel:

“Ne hızu da çim dedü?”

Polis:

“Radara yakalandınız.”

Temel:

“Yapma da, haçen ben de ondan kaçaydum.” (S. Ö.)

29. BEYGİR

Temel ilk kez otomobil alır. Arabaya kurulup eve giderken kafasına bir şey takılır ve sağa yanaşır. Arabanın motorunu indirir, onu sökmeye başlar. Motoru un ufak eder, onu parçalarına ayırır. Çok da kızgındır, söylenir kendi kendine. Durumu gören trafik polisleri, yardım etmek için Temel’in yanına gelir. Polisler:

“Kolay gelsin, yardım edeceğimiz bir şey var mı?” der.

Temel kan ter içinde:

“Ha uşağum, kazıklandık ki hem de nasıl!”

Polis:

“Ne oldu ki?”

Temel:

“Arabanın motorunun 160 beygir olduğunu söylediler. Motoru un ufak ettim, tek bir beygir bile bulamadım. Bir üçkâğıt yaptıklarını başından anlamıştım.” (Lafçı, 2006: 190)

30. BİLMİYORUM.

Bir işçi iskeleden aşağıya düşer. Bu durumu gören insanlar adamın başına toplanır. Polis kalabalığı görünce olay yerindeki kalabalığı dağıtmak için:

“Ne oluyor burada?” der.

Yerdeki işçi sağ gözünü açarak:

“Bilmiyorum abi, ben de şimdi geldim.” der. (Ş. Y.)

31. BİZDE KURAL

Bir Türk, bir Fransız, bir de İngiliz polisi, bir araya gelmiş sohbet ediyorlarmış. İngiliz polisi başlamış:

“Bizim halkımız trafik kurallarına o kadar uyar ki, yeşil ışık yanmadan asla geçmez.”

Fransız polisi de durmaz başlatır anlatmaya:

“Bizimkiler sarıda hazırlanır, yeşilde geçerler. Sarıda bir adım atar; yeşil yandığı zaman geçerler”

Sıra bizim Türk polisine gelir. Şöyle bir gerilir ve başlar anlatmaya:

“Siz ne diyorsunuz! Bizde sizinkiler gibi renk ayrımı yapılmaz. Hangisi yanarsa, onda geçerler; hiç renk seçmezler.” (Lafçı, 2006: 186)

32. BİZİM Kİ MESAIYE ÇIKIYOR

Polis lojmanlarında iki polis eşi, dedikodu yapar. Konuşma sırasında eşlerin ne kadar maaş aldığı konusu açılır. Eşi karakolda çalışan bayan:

“Bizimki bin lira alıyor.” der.

Trafikçinin eşi:

“Bizimki de iki bin lira alıyor.” der.

“Nasıl olur?” diye sorar ve diğeri:

“Bizimki mesaiye çıkıyor da!” der. (M. T.)

33. BİZİM ORDA

Temel Hollanda’da 160 km ile otoyolda ilerlerken hız sınırını aşar ve polis tarafından durdurulur. Hollanda polisi Temel’den ehliyet ve ruhsat ister. Evraklarında bir eksiklik bulamayan polis:

“Beyefendi, hız sınırını aştınız.” der.

Temel, otoyolun her iki tarafındaki 80 km hız limitini göstererek:

“Ha pu levhaların toplamı 160 eder. Pizim orda bu pöyledür daaa.” der. (S. Ö.)

34. BİZDEN OLSUN

Berber, dükkânını yeni açar ve ilk müşterisi bir manavdır. Tıraş bitince manav borcumuz ne kadar, diye sorar.

Berber:

“Efendim, ayağınız alışsın bu tıraş bizden olsun.” der.

Ertesi gün dükkânın kapısının önünde bir meyve sepeti bulur. Daha sonraki müşterisi bir çiçekçidir. Çiçekçi de ücretinin ne olduğunu sorar. Berber:

“Bu kez bizden olsun” der. Ertesi gün kapıda bir demet çiçek bulur. Bu sefer müşterisi polistir. Tıraş bitince polis borcumuz ne kadar, der.

Berber:

“Efendim, bu bizden olsun.” der.

Berber, sabah dükkânına geldiğinde kapısının önünde on tane polisi görür.(B. İ.)

34. BOĞA GÖZLÜ

Temel bir gün araba satın alır. Heyecanlıdır. Evine dönerken son hızla kırmızı ışıkta geçer. Trafik polisi Temel’i durdurur ve Temel’e:

“Beyefendi, kırmızı ışıkta geçmenin trafik kurallarına aykırı olduğunu biliyorsunuz değil mi? Bu yüzden size ceza yazacağım.”

Temel cevap vermiş:

“Pileyurum, uşağum da ne yapayum, haçan renk köriyüm. Kırmızıyla yeşüli ayıramayurum.” (Lafçı, 2006: 45)

36. BOĞULAYIM MI?

Akıl hastanesinden kaçan deli, yüksek bir binanın tepesine çıkar ve açılın atlayacağım, der. Doktor hemen polisi ve itfaiyeyi arar. Polise durumu anlatır. Polis de:

“Bana bir bardak su getirin “ der.

Olay yerindekiler hemen bir bardak su getirirler ve polise verirler. Polis delinin atlayacağı yere su bardağını tutar ve deliye bağırır:

“Atla hadi suya!” der ve bardağı gösterir. Deli de polise bağırır:

“Pışık atlayayım da boğulayım değil mi?” (A.Y.)

37. BOĞAZ İŞİ

Günün birinde Temel ile Dursun aralarında, işsizlik ve parasızlıktan yakınırılar. Temel’in aklına Boğaz’ın trafiğine çıkıp orada tezgâh açmak gelir. Ve diğer gün Boğaz’da tezgâh açarlar. İşleri yolunda gider. Derken trafik polisi gelir.

“Beyler, burada iş yapmanın yasak olduğunu bilmiyor musunuz?

Temel cevap verir:

“Haçan uşağum, o zaman senin purda ne işin var?” (Lafçı, 2006: 46)

38. BUGÜN YARIN

Adam döven birisi, komiserin karşısına çıkartılmış; komiser sormuş:

“Nerede yaşıyorsun?”

Adam:

“Orada, burada.”

Komiser:

“Ne iş yaparsın?”

Adam:

“Onu, bunu”

Komiser:

“Dövdüğün adamı tanıyor musun?”

Adam:

“Şöyle, böyle”

Komiser:

“Ne demek yani nereden tanıyorsun?”

Adam:

“Oradan, buradan”

Komiser dayanamamış:

“Anlaşıldı götürün bu adamı tığın içeri!” adamı iki polis koluna girerek götürürken, adam komisere seslenmiş:

“Hey bir dakika komiserim! Ne zaman çıkacağım ben buradan!”

Komiser cevaplamış:

“Bugün, yarın!” (M. A.)

39. BUNUN SESİ SABAH ÇIKAR

Genç karakol amiri, personelinin görevine göndermeden önce toplamış: “Arkadaşlar herkes mıntıkasında dikkatli olsun, özellikle hırsızlık olayları çoğaldı. Şüpheli bir durum görürseniz not alın ve bizlere haber verin.” diyerek onları görevlerine sevk etmiş.

Sabahleyin tekrar görevine gelen karakol amiri, mıntıkadaki bir kuyumcudan hırsızlık olduğunu öğrenince, tekrar görevlileri toplayarak onlara:

“O mıntıkadaki görevli arkadaşım, sen şüpheli bir durumla karşılaştın mı?” diye sormuş.

Görevli polis memuru ise:

“ Hayır, komiserim şüpheli bir durum yoktu; yalnız gece üç sıralarında yabancı bir şahıs elinde bir demirle, o kuyumcu dükkânının kilidine sürüyordu. Acayip kötü ses çıkarıyordu, ne yapıyorsun, diye sordum, o da bana hitaben Keman çalıyorum, dedi.

Ben de bu ne biçim keman sesi deyince, bunun sesi sabaha çıkar, dedi. Ben şüpheli bir durum görmedim.” der.

Komiser, hafif kızgınlıkla gülümseyerek:

“Evet, sesi duydunuz şimdi değil mi arkadaşlar!” (Lafçı, 2006: 6)

40. BURASI ÇOK SICAK

Polisin birisi bir gün seminer için Antalya’ya gitmiş. Odasına girdiğinde masada bir bilgisayar görmüş ve karasına mesaj atmaya karar vermiş. Fakat yazdığı mesajı farkında olmadan yanlış bir emil adresine göndermiş.

Tam bu sırada farklı bir kadın, kocasının cenaze töreninden evine yeni dönmüş. Bilgisayarındaki mailini görmüş. Arkadaşından geldiğini düşündüğü e-maili okuyunca yere yığılıp kalmış. Odaya giren annesi yerde yatan kızını ve ekrandaki mesajı görmüş.

Kime: Sevgili Karıma

Konu: Yeni ulaştım.

Tarih: 07 Ağustos 2000

Benden haber aldığına şaşıracağından eminim. Burada bilgisayar var ve sevdiklerine e- mail gönderebiliyorsun. Buraya yeni ulaştım ve kaydımı yaptırdım. Her şey senin buraya geleceğini düşünerek hazırlanıyor. Seninle buluşmayı dört gözle bekliyorum. Umarım benim gibi sorunsuz bir yolculuk yaparsın.

NOT: Burası çok sıcak, dikkatli ol. (Lafçı, 2006: 84)

41. BU AĞACIN KARGASIYIM

İki Karadenizli bir kabahat işler ve peşlerine polis düşer. Polisleri gören Karadenizlilerden biri ağaca çıkar, diğeri de oralarda otlayan bir eşeğin altına girer. Polis eşeğin altındakine sorar:

“Orada ne yapıyorsun?”

“Pen punin sıpasıyım.”

Polis bakmış ki eşek erkek:

“Bu eşek erkek!”

“Anam öldü de papamla geziyorum...”

Bu cevabı alan polis ağaçtakine sormuş:

“Peki, sen o ağaçta ne yapıyorsun?”

Arkadaşından geri kalmak istemeyen Karadenizli, şu cevabı vermiş:

“Ha pen de bu ağacın kargasuyum...” (Y. T.)

42. CEZANIN BÖYLESİ

Trafik polisi çok hızlı gitmekte olan oldukça pahalı otomobili durdurur:

“Hız sınırlarını iki kat aştınız. Size ceza yazmak zorundayım.”

Polis ceza yazarken, sürücünün yanında oturan inanılmaz çirkinlikteki kadın:

“Yazın memur bey, yazın. O kadar da söyledim, yavaş git diye!”

Polis kadına bakar ve adamın kulağına eğilir:

“Karınız mı?” der.

Adam dişlerini gıcırdatarak umutsuzca bakar:

“Evet!” der.

Ceza makbuzunu yırtan polis:

“Sür kardeşim, hem de istediğin kadar hızlı sür!” (www.fikramasasi.com.tr)

43. ÇARESİZLİK

Başkomiser, Temel’e sorar:

“Niye adamın başına sandalye ile vurdun?”

Boynu bükük Temel, cevap verir:

“Ne yapayım, çaresusluk efendüm! Masayi kaltiramatum ki!” (M. A.)

44. ÇÜNKÜ SARHOŞUM

Polis memuru yolda yalpalayarak giden aracı durdur.

Şoföre:

“Bayım, şu tüpe üfler misiniz? Alkol testi yapacağım.” der.

Adam:

“Özür dilerim memur bey; ama yapamam ben de astım var. O tüpe üflersem, ciddi bir astım krizi geçirebilirim.” der.

Polis:

“Tamam, o zaman karakola kadar gelin kan alalım sizden.” der.

Adam:

“Onu da yapamam bende hemofilin var. Kan verirsem; kanım pıhtılaşmaz, ölürüm.” der.

Polis:

“O zaman idrar testi yapacağız.”

Adam:

“Çok özür dilerim; ama memur bey ben şeker hastasıyım. Şimdi idrar yaparsam; kan şeker oranım düşer.”

Polis:

“Tamam o zaman, arabadan dışarı çıkın ve şu beyaz şerit üzerinde yürüyün.”

Adam:

“Olamaz yapamam memur bey.”

Polis:

“Neden?”

Adam:

“Çünkü sarhoşum!” (Y. T.)

45. ÇÜRÜK KIRAZ

Polis manav dükkânında kıştırdığı hırsızın yakalamak istemiş. Köşeye sıkışmış hırsız can havliyle eline ne geçerse Temel’e fırlatmış. Tartı, taş, tahta parçaları vs. derken avucuna gelen kirazları da fırlatıveriyormuş. Polis Temel’in gözüne denk gelen çürük bir kiraz tanesiyle irkilen Temel, gayri ihtiyarı gözünü tutunca avucuna düşen çürük kiraz tanesine dehşetle bakarak:

“Eyvah gözüm çıktı” diyerek o sinirle davrandığı silahını çekmiş ve hırsızın bedenini cansız yere sermiş. (Lafçı, 2006: 46)

46. DADAŞ TRAFİK POLİSİ

Rüşvet alan Erzurumlu trafik polisi cehenneme girmiş, zebaniler tekme tokat girmişler buna. Daha sonra kaynar kazana atmışlar. Bir ara başını çıkarabilen dadaş şöyle demiş:

“Hele kardaş, böyle edirsiniz, milleti de buradan soğitirsiniz. Aha size yeminle söyliyem, dışarıdaki dünyada beş kuruşluk haysiyetiniz yoktur.(Y. T.)

47. DAYAK YİYEN POLİS

Yabancılar Şubede çalışan yirmi yıllık polis memuruna oğlu sorar:

“Baba sen hiç adam dövdün mü?”

Polis:

“Evet, oğlum bir kez dövmüştüm.” der.

Çocuk:

“Peki, nasıl oldu baba?”

Polis:

“Toplumsal olay vardı. Bize ek görev yazmışlardı. Topluluğa müdahale emri gelince orada adamanın birisini yere yatırıp uzun süre coplamıştım. Adam bana ben sivil polisim, diye bağırdı. Buna inanmayarak adamı coplamaya devam ettim. Sonunda adam kimliğini çıkardı ve gerçeği anladım. Meslek hayatımda bir kere tam bir adam dövdüm o da polis çıktı.” der. (M. Ö.)

48. DELİKANLI ŞOFÖR

Trafik polisi bir şoförü durdurur. Şoförden ehliyet ve ruhsat ister. Evrakların eksik olmadığını görür. Polis, şoföre:

“Araba senin mi?” diye sorar.

Şoför:

“Hayır, kardeşimin, neden sordunuz memur bey?” der.

Polis:

“Hayır, senin gibi bir delikanlıya dikiz aynasına böyle oyuncak bebek asmak yakışmamış diyecektim!” (M. K.)

49. DELİLER

Bir gün deliler kendilerini hastanede bir odaya kitlemişler, hiç kimse bunları dışarı çıkartmayı başaramamış. Doktorlar polis çağırmaya karar vermişler ve polis memuru bir komiser bir de başkomiser gelmiş. Başhekim karar vermiş:

“İçeri çırılçıplak girip bomba diye bağıralım onlar dışarı çıkar.” demiş.

İlk polis memuru girmiş bomba diye bağırmış; ama deliler onu tutmuş aşağı atmışlar. Sonra komiser çırılçıplak içeri girip “bomba” diye bağırmış onu da tutup aşağı atmışlar. Son olarak başkomiser çırılçıplak içeri girmiş bomba diye bağırmış ve tüm deliler odayı boşaltmışlar. Başhekim merak etmiş:

“İlk ikisini aşağı attılar başkomiseri neden atmadılar?” demiş.

Delinin birini çevirmiş ve sormuş:

“İlk ikisini aşağı attınız da sonuncusunda neden kaçtınız?”

Deli de demiş ki:

“ İlk ikisinin fitili uzundu onları aşağı attık; ama sonuncunun fitili kısaydı atmaya vakit yok diye biz de hemen kaçtık.” (G. A.)

50. DELİLER

İki deli, yolda giderken bir direksiyon bulunca çok sevinmişler. O sevinçle saatte 160’la uzunca bir yol aldıktan sonra polis noktasının önünde dururlar. Arabayı süren:

“Polis abi nasılsın?” demiş

Polis iki deliyi tepeden tırnağa süzdükten sonra:

“Gidin işinize sizin cıvatalarınız gevşek” der.

Diğer deli araba kullanana dönerek:

“Gördün mü araba masraf kapısını açtı bile.” der. (Lafçı, 2006: 45)

51. DERS VEREN POLİS

Polisler bir gün radar uygulaması yapar ve hız sınırını aşan bir aracı durdururlar. Polis, sürücüye radara düştüğünü ve ceza keseceğini söyler. Sürücü cumhuriyet savcısı olduğunu söyler.

Polis:

“Doğrudur efendim koskoca cumhuriyet savcısı yalan söyleyecek değil ya bizim cihazımız bozuktur.” der.

Savcı yoluna devam eder. Yolda biraz ilerledikten sonra savcının karısı:

“Aslında polis sana büyük bir laf söyledi, sana hakaret etti.” der. Bu durumu kabullenemeyen savcı polise giderek, kendisine cezanın kesilmesini söyler. (K. K.)

52. DİLSİZ TERCÜMAN

İtalya’da mafya babası korumaya aldığı müesseselerden haraçları toplamak için yeni bir tetikçi tuttu. Seçtiği adam sağır ve dilsizdi. Baba, yeni tetikçinin polis eline geçerse fazla bir şey anlatmasının mümkün olmayacağını düşünüyordu böylece.

Baba bir gün ödemelerin geciktiğini fark etti ve tetikçiye adamlarını gönderdi. Adamların sağır dilsizle anlaşmaları mümkün olmadı tabii. Bunu üzerine baba, sağır dilsizi odasına aldırtdı. Bir de işaret alfabeti bilen bir tercüman buldular. Tercüman işaretle sordu:

“Para nerde?”

Sağır dilsiz işaretle yanıt verdi:

“Ne parası? Benim paradan haberim yok neden bahsettiğinizi anlamıyorum.”

Tercüman tercüme etti:

“Neden bahsettiğimizi anlamıyormuş.”

Baba 38’liğini koltuk altından çekip sağır dilsizin beynine dayadı:

“Şimdi sor bakalım, para nerde?”

Tercüman işaretle sordu:

“Para nerde?”

Sağır dilsiz işaretle yanıt verdi:

“Central Parkta, batı 78. caddeye açılan kapıdan girince soldan üçüncü ağacın kovuğunda 100 bin dolar var.”

Baba öfkeyle gürledi:

“Ne dedi?”

Tercüman yanıtladı:

“Dedi ki, hala neden bahsettiğinizi anlamıyormuş, ayrıca diyor ki, o tetiği çekmeye şeyiniz yetmezmiş...” (Arslan, 2002: 240).

53. DİREKSİYON

Temel bir gün Hacı Murat marka arabasıyla İngiltere’ye gitmiş. Orada arabasıyla turlarken, bir de bakmış ki arabaların direksiyonları yan tarafta. Neyse biraz daha ilerlemiş, bir başka arabaya rastlamış. Onun da direksiyonu yan taraftaymış. Bu duruma şaşırان Temel, kaldığı otele doğru yol almış ve lobide oturmaya başlamış. Bakmış ki iki adam konuşuyor. Onların yanına oturayım demiş. Adamlardan biri:

“Biz atomu keşfettik. Ya siz?”

Diğer adam:

“Biz de ilk defa direksiyonu bulduk. Ya siz neyi buldunuz?” demiş Temel’e gülerek.

Temel de kendinden emin bir şekilde:

“Haçan biz de sizin bulduğunuz direksiyonu düzelttik da!”(İ. Y.)

54. DÖRT BEŞ KASA ALIN

Emekli emniyet müdürünü, polis gücü takımına başkan yaparlar. Müdür futboldan hiç anlamaz. Bir gün çalıştırıcı:

“Başkanım toplar çok kalitesiz bir tane mi yoksa bir kasa mı alalım?” der.

Müdür düşünür:

“Oğlum ne bir kasası; almışken dört beş kasa alalım.” der. (S. Ç.)

55. ESER MİSİNİZ?

Polisler, devlet bakanın da katılımıyla açılacak yeni müzenin güvenliği sağlamaya gider. Konukların yavaş yavaş geldiği müzede polisler, misafirleri üst araması yaparak içeri alırlar. Yaşlı beli bükülmüş bir bayan, polisin dikkatini çeker. Yaşlı kadın, polise müzede çalıştığını söyler ve kendisinin aranmasına karşı çıkar. Polis, ona sinirlenip biraz da güler:

“Eser misiniz?” der. (S. Y.)

56. EBEDİYYEN SENİNİM

Komiser suçluyu sorguya çekiyordu:

“Demek yüzüğü çalmadın yolda buldun?”

Hırsız:

“Evet, efendim, yolda buldum. İnanmazsanız yüzüğü düşüren sahibine sorun!”

Komiser:

“Peki, yüzüğün sahibini biliyorsun da niçin yüzüğü ona vermedin?”

Hırsız:

“Verecektim memur bey, ama içindeki yazıyı görünce vazgeçtim.”

Komiser:

“Ne yazıyordu içinde?”

Hırsız:

“Ebediyen seninim” (M. A.)

57. EHLİYET VE RUHSAT

Temel araba sürerken kırmızı ışıkta geçmiş. Polis Temel’i durdurup:

“Ehliyet ve ruhsat bey efendi!” deyince

Temel kızmış:

“Ula verdunuz da mı istesunuz!” (M. A.)

58. EMNİYET KEMERİ

Palulunun biri emniyet kemerini takmadan otomobiliyle geziye çıkar. Trafik polisini görünce kemeri takmaya fırsat bulamaz, çeker ve eliyle gizliden kenarda tutar. Polis bunu fark eder ve kapıyı açar, kemeri çeker ve emniyet kemeri trafik polisinin elinde kalır. Polis, Palulunun yüzüne bakar. Palulu:

“Aha abi kopuldu (koptu)” der. (Hangün, 2002: 268)

59. EMSAL

Adam otoyolda giderken hız limitini aşmış, ancak tüm arabalar da onunla eşit hızda gidiyorlarmış. Biraz gittikten sonra polis durdurmuş kendisini, ehliyet ve ruhsatı aldıktan sonra;

“Radara yakalandınız ceza kesilmesi için lütfen ekip otosuna buyurun!” demiş.

Adam:

“Biliyorum hızlıydım; fakat benden başka bir sürü hızlı giden vardı. Onları neden durdurmadınız?”

Polis:

“Hiç balığa gittiniz mi?”

Adam:

“Uhhh! Evet!”

Polis:

“Siz hiç bütün balıkları yakaladınız mı?” (www.fikramasasi.com.tr)

60. EROİN, KOKAİN ISRARI

Eczaneye giren adam “Eroin istiyorum, kokain istiyorum.” der. Eczacı bulunmadığını söyler. Günler haftalar boyu aynı adam gelip, eroin, kokain ister. Canına tak eden eczacı el altından uyuşturucu bulup adama verir. Adam silahını çıkarır:

“Biliyordum burada uyuşturucu olduğunu, benimle geliyorsun; narkotik!”
(www.fikramasasi.com.tr)

61. FENERLİ POLİS

Adamın biri yüksek bir yere çıkmış, atlayacağım diye bağırarak etrafı korkutuyormuş. Derhal polis olay yerine gitmiş ve adamı ikna etmeye çalışmış: :

“Oğlum atlama! Bak kuşlar cıvıl cıvıl, doğa güzel, hem de bugün Fenerbahçe’nin maçı var. Her zamanki gibi yeneceğiz Cimbom’u.”

Adam:

“Ama ben Galatasaraylıyım.”

Polis:

“Atla lan yleyse!” (www.fikramasasi.com.tr)

62. FIKRA

İlkokul ikinci sınıfta okuyan Sergen köşe başında duran polisin yanına yaklaşır:

“Amca size bir fıkra anlatabilir miyim?”

Polis:

“Evladım görmüyor musun ben polisim!”

Adam:

“Korkmayın polis amca, ben hem yavaş anlatacağım, hem de iki defa tekrarlayacağım!” (www.fikramasasi.com.tr)

63. GAFAMI İĖARTMIŐEM

Diyarbakır’da trafik ışıkları yeni icat olmuş. Vatandaş devamlı uyarılıyor, uyarılıyor. Derken o sırada taksinin biri böyle bir sola dönüş yapar. Polis motor hızıyla hemen nn keser.

“abuk ver evraklarımı dostum.” der.

“Ula babam, ne yaptığ? Kebekatimiz nedir memr beg?”

“Sola sinyal yakmadan döndün.”

“Eeee babam” demiş. “attığ valla. Memr beg! Kafamizi ığartmişiz.”
(Hangün, 2002: 277)

64. GAYNIMGİLE GİDİM

Trafik ışıklarının hizmete girdiği günlerde, çocuklarından birini kuşağında taşıyan, değerinin elinden tutan, eteğine yapışmış üçüncüsünü de sürükleyen bir hemşerimiz, ışıklara bakmadan yaya geçidinde geçiyormuş. Bu durumu gören trafik polisi:

“Hamın efendi! Hanım efendi! Nereye?” diye bağırmış.

Hemşerimiz yürümesini sürdürürken meraklı memura:

“Ana! Densüze bah! Gaynım gile gidim, gaynatam gelmiş, haste yati.” diye cevap vermiş. (Kati, 1998: 32)

65. GECE LAMBASI DEĞİL

Gecenin ilerleyen saatlerinde evine giden bayan sürücü yolun tenhalığından faydalanarak kırmızı ışıkta geçer. Arkasından bir ekip arabası:

“Bacım o geçtiğin ışık gece lambası değildi; çek bakalım sağa” der. (M. A.)

66. GERÇEK OLAYMIŞ

Los Angeles'ta bir soygun olayında polislin elinde 4 ayrı şüpheli vardır ve polisler dördünü bir arada sorguya alıyorlar. Sorgu odasında adamlar yan yana dizilir, karşı odada dedektif mikrofondan onlara seslenir:

“Şimdi sırayla hepiniz şu cümleyi yüksek sesle tekrar edeceksiniz: “Kasayı aç! Yoksa beynini dağıtırım!” der.

Bunun üzerine şüphelilerden biri bağırır:

“Hey, ben öyle dememiştim!” (www.fikramasasi.com.tr)

67. GERİYE KALAN ON BEŞ KİŞİ

Baskil- Elazığ seferini yapan bir minibüsü trafik polisi durdur ve içeri baktığında yaklaşık 30 kişi görür; şoföre sorar:

“Minibüste 15 kişi olması gerekirken 30 kişi var. Bu durumu açıkla.” der

Şoför:

“Tamam” der ve başlar. “Yanımdaki müdür, şu öğretmen, bu mühendis, bu imam...” diyerek 15 kişiyi tamamlar. Polis:

“Geriye kalan 15 kişi?” diye sorunca şoför:

“Onlar Baskilli” demiş. (Hangün, 2002: 227–228)

68. GÖZÜNE GİRMEK

Polislerden biri amirin gözüne girmek için her yola başvurur. Ama amiri öyle serttir ki memura hiç yüz vermez. Bu durumu arkadaşlarına şikâyet eden polis,

“Ne yaptım, amirime yaranamadım, bir türlü gözüne giremedim.” Der.

Arkadaşı:

“Anladım niye giremedin?”

Polis:

“Niye?”

Arkadaşı:

“Amirin gözlüğü varsa ondan girememişindir. Gözlük içinden geçmek biraz zordur. Gözlüğünü çıkartmasını bekle.” (Y. T.)

69. GÖZÜ AÇIK HIRSIZ

Merkezden hırsızlık anonsunu alan polis ekipleri olay yerine giderler. Olay yerine geldiklerinde hırsızların oradan uzaklaştıklarını görürler. Çevredeki insanların yardımıyla hırsızların ne tarafa kaçtığını öğrenirler ve onların peşine düşerler. Kısa süre sonra hırsızları kısıtıp yakalarlar. İki polis hırsızın birini ekip otosuna koyarlar. Diğer hırsız almaya giden polis memurları ekip arabasının kendilerinden uzaklaştığını, hırsız ekip otosuyla kaçtığını fark ederler. (M. B.)

70. GÜVENSİZLİK

Büyük bir kasa soygunundan sonra, çalıntı otomobille yol alan üç soyguncu, kent dışında otomobilden inip tarlalar arasında geldikleri yöne doğru hızla ilerlediler. Polis peşlerine düşer. Uzun süren bu iz kaybettirme yürüyüşünden sonra ıssız bir yer bulup oturdular. İçlerinden biri:

“Haydi, sayalım artık, kaç milyar kaldırdığımızı merak ediyorum.” dedi. İkincisi elini şöyle bir salladı:

“Yorgunluktan öldük yahu. Şimdi o kadar parayı saymakla ne diye uğraşalım. Yarın gazetelerde okur biz de öğreniriz kaç milyar kaldırdığımızı.”

Üçüncüsü öfkeyle yerinden fırladı:

“Deli misin be! Yarın her gazete ayrı bir rakam verir, biz de birbirimize gireriz!”
(Arslan, 2002: 237)

71. KÖRÜM

Adamın birisi gece karanlığında farlarını yakmadan araba kullanır. Çok geçmeden trafik polisi durdurur. Polis:

“Beyefendi, gecenin bu saatinde neden farları yakmıyorsun?” der. Adam güler:

“Benim için fark etmiyor ki ben zaten tam görmüyorum.” (K. Y.)

72. HACI MURAT

Otoban kenarında durmanın yasak olduğu ülkemizde, Türk malı olan Hacı Murat arabayla otoyolda giden adamın arabası bozulur ve adam arabasını kenara çeker. Arkadan son model BMW araba gelir ve adam bu arayı durdurur ve seslenir:

“Kardeş otoyol çıkışa kadar benim aracı senin aracın arkasına bağlayalım mı?”

BMW sahibi kabul eder. BMW sahibi şoför, Hacı Murat aracı olan adama:

“Herhangi bir sorun olursa selektör yap. “ der.

BMW’ ye bağlanan adam normal hızla giderken arkadan Mercedes marka araç BMW yi sollar. BMW’ nin sahibi de bu durumu kaldıramaz ve başlar mercedesle yarışmaya.

İlerideki trafik ekibi radarda görülen bu durumu diğer polise sorar:

“Herhangi bir durum var mı devrem?”

“Vallahi Mercedesle BMW kapışıyor. Hızları 200km/sn; ama anlamadığım bir konu var: Arkadan Hacı Murat selektör yapıp yol istiyor.” der. (A.Y.)

73. HIRSIZ

Polisten kaçan bir hırsız saklanmak için kendini hastaneye atmış. Tanınmamak için de beyaz bir önlük giyerek koridora çıkmış. Orada dolaşırken hırsız doktor zanneden bir hemşire ona:

“Acil bir hastamız var doktor bey, hemen ameliyathane girmelisiniz.” der.

Ameliyathanede hareketlerinde şüphelenen bir başka hemşire gizlice polisi arayarak olay hakkında bilgi verir. Gelen polislerden biri hırsızı ürkütmemek için beyaz bir önlük giyerek ameliyathaneye girer. Hırsız, gelen polisin hareketlerinden acemi olduğunu kulağına eğilir ve şu sözleri söyler:

“Yoksa sen de mi polisten kaçarken hastaneye gelip bu kıyafeti giydin?” (Ş. Y.)

74. HIRSIZ FİL

Kuyumcu dükkânı önünde bir kamyon durur. Kamyonun arkasından inen fil, hortumuyla camı kırar ve vitrindeki bütün mücevherleri emerek tekrar biner ve kaçar. Kuyumcu şaşkına dönmüştür. Bir süre sonra kendisine geldiğinde polisi arar. Polis sorar:

“Dükkânı soyan fili tanıyabilir misiniz?” der.

Adam:

“Fil, fildir. Tanımlamakta ne kastettiğinizi anlayamadım?”

Polis:

“İki çeşit fil vardır, Afrika fili ve Hindistan fili... Hindistan fillerinin kulakları daha küçüktür ve vücutları da Afrika filleri kadar büyük değildir.”

Kafası kızan kuyumcu atılır:

“Bu konuda size yardımcı olamayacağım herhalde, çünkü kafasına çorap geçirmişti!” (M. A.)

75. HIRSIZ TEMEL

Komiser otomobil çalmak suçundan zanlı olarak karşısına getirilen Temel’e sorar:

“Otomobil çalmışsın; bunu neden yaptın söyler misin?”

Temel:

“Sahibi yok sanmıştım!”

Polis:

“Peki, sahibi olmadığı kanaatine nereden vardın?”

Temel:

“Mezarlığın önüne park etmiştu da!”(M. A.)

76. HIRSIZ ve POLİS

Hırsız, suçu işledikten sonra polisin kendini gördüğünü fark edince koşmaya başlar. Polis de kovalamaya başlar haliyle. Hırsız nereye saklansa, polis yerini tespit eder. Hırsız uzun bir kovalamacadan sonra kendini kütüphanede bulur. Orada bulunan yetkili, hırsızın nefes nefese olduğunu görünce:

“Bu halin ne?” diye sorar. Hırsız da:

“Peşimde polis var, nereye gitsem peşimde; kurtuluş olarak kütüphaneye girdim.” der. Yetkili:

“O zaman polis buraya da gelir” der. Hırsız ise:

“Hayır, polis kütüphaneye girmez.” der.(Arslan, 2002: 243)

77. HIZ

Adamın biri hız delisiymiş. Adamın arabası saatte 120, polis motosikleti ise 130 yaptığı için sürekli yakalanırmış... Adam sinir olmuş ve arabasının motorunu saatte 250

yapan bir motorla değiştirmiş. Yine bir gün saatte 120 ile giderken polis peşine takılmış. Adam bakmış ki polis yine yaklaşıyor, takmış vitesi, 250 basmış ve gitmiş. O sırada hastaneden telefon gelir ve karısının doğurduğunu öğrenmiş. Mutlu çift hastaneden çıkarken bizim trafik polisi sedyeyile içeri girmiş. Bizimki sormuş:

“Ah geçmiş olsun, hayrola?”

Polis:

“Sorma... Sen birden basıp gidince, benim motor durdu sandım, aşağı indim!”

(www.fıkramasasi.com.tr)

78. IRAKLIYIM

Amerika’da çocuğun birine köpek saldırır. O sırada oradan geçen vatandaşın biri çocuğu kurtarmak için köpeğe saldırır ve köpeği öldürerek çocuğu kurtarır. Olayı gören polis, vatandaşın yanına gider kendisini kutlar ve der ki:

“Çok büyük bir iş yaptınız yarın bütün gazeteler New Yorklu adam çocuğu ölümden kurtardı yazacak.”

Adam polise dönerek:

“İyi de ben New Yorklu değilim ki.” der.

Polis:

“O zaman Amerikalı kahraman diye yazarlar” der.

Adam:

“Ben Amerikalı da değilim, Iraklıyım.” der.

Ertesi günkü gazetelerin ilk sayfasında: “Iraklı adam sokak ortasında köpeği vahşice öldürdü.” yazar. (R. A.)

79. ISINMANIN BÖYLESİ

Hassas Koruma Şube Müdürlüğü’nde görevli bir polis, kışın nöbet tutuyormuş. Şube müdürü kışın hava çok soğuk olduğu için her yarım saatte bir, memurun kulübesine giderek ısınması için talimat vermiş. Müdür memurunun kulübenin içine hiç girmedini, sürekli dışarıda beklediğini görmüş. Daha sonra yanına gitmiş:

“Evladım sen niye içeri girip ısınmıyorsun?” demiş.

Polis:

“Eeeee, şey, müdürüm.”

Müdür, polisin yanına yaklaşıncaya memurun elektrikli battaniyeyi vücuduna sardığını ve battaniyenin fişinin prize takıldığını görmüş. (M. B.)

80. İÇMEDEN SARHOŞ OLMAK

Devriye görevi yapan bir ekip arabası yolda kaldırılma vura vura giden bir aracı görünce hemen durdurmuş. Sarhoş şoföre polis memuru sormuş:

“Sen içki mi içtin?”

Sarhoş:

“Hayır içmedim.”

Polis:

“Baksana ayakta bile zor duruyorsun!”

Sarhoş hemen cevap vermiş:

“Memur bey ben içmeden sarhoş olanlardanım.” (Ş. Y.)

81. İHBAR

Gece yarısı karakolun telefonu çalar. Bir memur telefonu açar. Karşıdaki ses şöyle der:

“ İii iyi akşamlar. Bbbir iiihbarım olacaktı.”

“Buyrun.”

“Bbbuu burada ööölü bir at var.”

“Adresi verin, hemen aldırılım beyefendi.”

“Mmmmmm... Mmmmaaaa...”

“Maslak!”

“Hhhhayır. Mmmmm.. Mmmmaaaa..”

Polis memuru:

“Yeter kardeşim, konuşmayı öğren, öyle ara!”

Daha bir dakika geçmeden karakolun telefonu yine çalar. Karşıdaki ses:

“İiiyi akşamlar. Bbbir iiihbarım olacaktı.”

“Dinliyorum.”

“Bbbuu burada ööölü bir at var.”

“Tamam beyefendi adresi verin hemen aldırılım.”

“Mmmmm. Mmmmaaaa”

“Maslak?”

“Hhhhayır. Mmmmm.. Mmmmaa..”

Polis memuru bir kez daha telefonu adamın suratına kapatır. Aradan tam üç saat geçer, telefon tekrar çalar. Ses:

“Bbbbir iiih..”

“Tamam! Biliyorum. İhbarda bulunacaksınız.”

“Bbb bura..”

“Tamam, orada ölü bir at var, adresi ver kardeşim!”

“Mmmmmaaa..”

“Maslak..”

“Eeevet. Evet de, ölü atı Mmmmmaslak'a gggetirene kkkkadar anam ağladı!”(www.fikramasasi.com.tr)

82. İNEK SİNYAL VERİYOR!

Adamın biri bir gün ineğini almış yol kenarında mal pazarına gitmek için araba bekliyormuş. Bir araba geliyormuş ve el kaldırmış. Polis olan aracın sahibi şaşırılmış:

“Adamı alsam ineği nereye alacağım?” diye düşünmüş ve durmuş. İneği arkaya bağlamışlar adam da ön koltuğa oturmuş yavaş yavaş gidiyorlarmış. İneğin sahibi aracın sahibine:

“Sen bas gaza o arkadan yetişir korkma!” demiş.

Aracın sahibi basmış gaza. Bir müddet sonra aracın sahibi aynadan bakmış ki ineğin dili sol tarafa doğru çıkmış ve ineğin sahibine demiş ki:

“İneğe bak ölecek herhalde yavaşlayım mı?”

İneğin sahibi dönmüş bakmış arkasına ve şoföre demiş ki:

“Korkma sen bas gaza, o seni geçecek sinyal veriyor!” (G. A.)

83. İSKOÇYA POLİSİ

Cimriliğiyle ünlü İskoçya’da, polis okulunda okumakta olan öğrenciye sorarlar:

“Büyük bir kargaşa gösterdi herkes birbirine giriyor silahlar patlıyor. Söyle bakalım bu topluluk nasıl dağıtılır.”

Öğrenci hiç düşünmeden yanıt verir:

“Hemen boynuma bir kutu asarım ve bağış toplamaya başlarım.” (Y. T.)

84. İŞKENCE

Genç kadın eşinin kendisine işkence yaptığını söyleyerek karakola giderek şikâyetinde bulunur. Durumu anlamaya çalışan komiser kadını sorgulamaya başlar:

“Eşiniz size ne gibi manevi işkencede bulunuyor hanım efendi?”

Kadın durumu anlatmaya başlar:

“Eşim duyma engellidir ve işitme cihazı kullanır sayın komiserim! Ne zaman kendisine bir şey anlatmaya kalksam işitme cihazını çıkarıp cebine koyuyor!” (M. A.)

85. İMAM

Trafik polisleri alkol muayenesi yaparken bir arabayı durdurur:

“İyi günler beyefendi, alkol muayenesi yapacağız. Şu cihaza üfler misiniz?”

Adam:

“Ben imamım, içkiyle işim olmaz; içki falan içmem ben!” der.

Trafik polisi adama dönerek:

“O zaman okuyup üfleyin!” der. (A. Y.)

86. İMDAT BEY

Temel bir gün 155'i aramış. Görevli:

“155 Polis İmdat, buyurun.” demiş.

Temel:

“İmdat Bey, Atatürk Caddesi'ne bir ekip gönderir misiniz?” demiş. (M. A.)

87. İMTİHANA GİRECEK

Baskil'e yakın bir yerde trafik polisleri yol kontrolü yapıyorlarmış. Fazla araba gelip geçmediğinden polislerin canı sıkılmış. Bu sırada Baskilli köylünün biri eşeğine binmiş geliyormuş. Polisler:

“Durun, şunun ile biraz kafa bulalım da zaman geçsin” demişler. Baskilli yoldan geçerken polisler kendisini durdurarak:

“Yoldan hatalı geliyorsun. Sana ceza keseceğiz. Yalnız bir şartımız var. Cezayı sana kesersek 20 milyon, eşeğe kesersek 10 milyon. Cezayı sana mı eşeğe mi keselim?” demişler. Baskilli düşünmüş ve:

“Cezayı bene kesin” demiş. Polisler bu cevap karşısında şaşırılmış:

“Bir daha düşün eşeğe kesersek daha az olur.” demişler.

Baskilli:

“Yoğ, memur beyler. Çünkü eşeği polislik imtihanına soğacam. Mağset sicili bozulmasın.” (Hangün, 2002: 229–230)

88. İMZA

Bir olayın iki tanığı karakolda ifade vermiş. Komiser “peki” demiş. “Şimdi de ifadenizi imzalayın.”

Fakat tanıkların okuma- yazma bilmediğini öğrenince “Öyleyse uzat bakalım başparmağını.” demiş birine... O da başparmağını uzatmış. Istampaya basmış. Sonra da ifadenin altına... Komiser öteki tanığa dönmüş “Haydi” demiş. “Sen de uzat bakalım başparmağını.”

İkinci tanık başparmağını değil de serçeparmağını uzatınca, komiser “Onu değil” demiş. “Başparmağını...”

Tanık açıklamış:

“Benim adım onun adıyla aynı değil ki... İkimizin ismi değişik yazıldığı için başka parmağımı uzatıyorum komiser bey.” demiş. (Ermiş, 1996: 98)

89. İNSAFSIZ BERBER

Berbere gidip tıraş sonrası para vermeyen polisin birisi berberin canına yetmiştir. Koltuğa oturan polisi berber en kör usturayı alarak tıraş etmeye başlar ve tam bu sırada dışarıda bir köpek üstü başı kan olmuş bir şekilde inlemektedir. Berber yüksek sesle:

“Allah Allah, bu köpeğe ne oldu ki?” der.

Polis aynada yüzünün kesildiğini gördükten sonra:

“O da benim gibi insafsız bir berber eline düşmüş.” der. (B. Y.)

90. İNSAN

Temel, arkadaşına hakareten tutuklanır. Karakolda kendini savunur:

“Yok, Komiser Bey ben ona sadece hayvan dedim!”

Komiser:

“İyi ya hayvan demek, hakaret değil mi?”

Temel:

“Ne demek Komiser Bey? Yanlış anlaşıldı, insan kurnaz bir tilkidir, kurnazlıkta ileri giderse kurttur, pek cesur ve heybetluysa aslan, uysal olursa kuzi, korkak olursa

tavşan, inatçı olursa eşek, güzel sesli olursa bülbül. Velhasıl, Komiser Bey insan hiçbir zaman hayvanluktan kurtulamaz.” (M. Y.)

91. İNSAN HER ŞEYİ SÖYLER Mİ?

Trafik polisi aracıyla seyreden temeli durdurur:

“Beyefendi on dakika evvel kırmızı ışıktaydınız.”

Temel şaşkın bir ifadeyle

“Kim demiş ?”

“Beş kilometre geride başkomiserimiz var, bize telsizle bildirdi.”

Temel sinirlenerek:

“Ula amma boşbuğaz bir başkomiserin farmuş haa. Ağzunda pakla ıslanmayı, insan her gördüğünü söyler mi?” (Y.T.)

92. İSLAM ŞARTI KAÇ?

Polis traktörle gelen iki Bektaşî’yi durdurur. Evrakları kontrol eder, bir iki basit kusur bulur ve nasihat eder. Bektaşîleri biraz saf bulan polisler, onlarla kafa bulmak ister:

“Size ceza yazmam gerekiyor; fakat bir soru soracağım!”der.

Şoför de sor der. Polis sorar:

“İslam’ın şartı kaç?”

Traktör şoförü düşünür, düşünür sonunda on beş der. Polis olmadı deyince yanında bulunan diğer vatandaş fısıldar:

“Beş de, beş!”

Bektaşî şoför yanındakine dönerek:

“Ben on beş diyorum kabul etmiyor; beşi hiç kabul eder mi?” (M. A.)

93. İT BİLE

On iki saat nöbet yerinde nöbet tutması istenen polis, bir türlü bunu başaramaz ve bunu çok zor olduğunu anlatmak için deneye başvurur. Kulübeye bir köpek kor ve üzerini kapatır. Devriye atan komiser, nöbetçinin yerinde olmadığını fark eder. Kulübeye yaklaşır ve kapıyı açar. Kapının açılmasıyla köpek büyük bir hızla kulübeden çıkar. Komiserin arkasında duran polis memuru:

“Komiserin bakın, on iki saat kulübede kalmaya it bile dayanamadı!” der. (M. B.)

94. İŞKENCE

Dünya polis yarışması düzenlenir. Elemeler sonucunda finalde İngiltere Fransa ve Türk polisleri kalır. Finalde yarışma kategorisi ormanda aslan yakalamak olacaktır. Fransa'nın polisi aslanı beş günde getirir. İngiliz polisi üç günde getirir. Türk polisi üç gün olur yok; beş gün olur yok. Onuncu günün sonunda Türk polis, elinde ağzı burnu dağılmış bir fille gelir.

Komite:

“ Bu ne?” der.

Türk polisi:

“Aslan” der.

Komite:

“Kardeşim görmüyor musun bu fil işte!” der.

Fil dayanamaz:

“Abi vallahi billahi ben aslanım!” (B. İ.)

95. İŞTE KADIN ZEKÂSI

Bir kadınla bir adam ayrı ayrı arabalarında giderlerken çarpışır. İkisinin de arabası mahvolur ama şans eseri ikisi de hiç yara almadan kurtulur. Arabalarından sürünerek çıkarlar ve kadın adama bakıp:

“Çok ilginç! Sen erkeksin ben de kadın. Arabamız mahvoldu ama ikimize de hiçbir şey olmadı. Bu belki tanışıp, dost olup, hayatımızın sonuna kadar huzur içinde birlikte yaşamamız için bir işarettir.” der. Müthiş heyecanlanan adam:

“Evet, galiba haklısın” diye cevap verir şaşkınlıkla.

“Bak, arabam hurdaya döndü ama bir şişe şarap sapasağlam. Bu kesin bir işaret. Bu şarabı içip şansımızı kutlamalıyız.” diye devam eder kadın, şarap şişesini adama uzatır. Adam şişeyi alır, açar ve yarısını içip kadına verir. Kadın hemen şişenin mantarını kapatıp adama geri uzatır. Bunun üstüne adam sorar:

“Sen içmeyecek misin?”

Kadın cevap verir:

“Hayır, ben polisi bekleyeceğim.” (Arslan, 2002: 237)

96. İŞTEN ATILMAK

Yeni atanan emniyet müdürü birimleri gezip personel hakkında bilgi alıyormuş. Sıra Temel'e gelince sormuş:

“Sen ne zamandan beri çalışıyorsun?”

Temel cevap vermiş:

“Valla tembelliğimden ötürü, işten atılacağım dedikodusunu duyduğumdan beri!”(M. A.)

97. İYİ HABER

Okula geç kalan oğlunu yetiştirmeye çalışan adam, geri dönülmez levhası olan kavşakta geri döner; üstelik kırmızı ışık yanar. Telaş içinde yaptığı hareketin yanlış olduğunun bilincinde olan baba, oğluna da ders vermek ister:

“Kırmızı ışıkta geçtik; üstelik geri dönülmez levhası vardı!” der.

Çocuk:

“Sorun değil babacığım. Arkamızdaki trafik polisi de aynı hareketi yaptı!”
der.(www.fikramasasi.com.tr)

98. KAÇ BİR TANE

Temel arabasıyla trafikte seyretmektedir. O sırada da trafikte polis radyosu dinlemektedir. Radyoda aniden müzik kesilir ve spiker:

“Sayın sürücüler, şu an aldığımız bir habere göre tem otoyolunda bir araç yanlış yola girmiş ve ters istikamette seyretmektedir, sürücülerin dikkatine” der.

Temel başını dışarı çevirir:

“Kaç bir tane der.” (Y.T.)

99. KAHVEDE PİŞTİ

Adanalı polis memuru bir gün izine gider, üzerinde yeşil parke, ayağında şalvar, kirli sakal kahveye gider. Genç adamın biri:

“Buradan çık.” der ve tabii polis tırsar. Adana karışık bir şehir olduğu için karşısındaki adamdan polis korkar.

Neyse polis çıkar dışarı sorar:

“Sen kimsin beni niye çıkardın?”

Dışarı çıkaran adam:

“Ben polisim.” der.

Polis de:

“Çıkar o zaman kimliği” der. Adam kimliğini çıkarır, diğeri de kimliğini onun üzerine atıp pişti oldu, der. (U. Ö.)

100. KARADENİZLİ ŞOFÖR

Trafik polisi olan Temel, bir gün İstanbul’da belediye otobüslerini denetlemeye çıkar. Aradan biraz zaman geçince şoförlerin ehliyetlerinin hiçbirinde memleketinin adına rastlamaz. Bütün illerden şoför bulunması rağmen Rize’den şoförün olmaması, Temelin canını sıkır. Sonunda dayanamaz, gider İETT Müdürlüğüne. Müdüre der ki:

“Ha buraya niye Karadenizli şoför almıyorsunuz?”

Müdür:

“Çünkü Karadenizli şoförler, arkaya doğru sıkışın diyemiyor.” (Y. T.)

101. KARAKOLDA

“Komiserim, izin verirseniz evimizi soyan hırsızla bir noktayı görüşmek istiyorum.”

“Neymiş o?”

“Yatak odasından geçtiği halde karım uyanmamış. Bunu nasıl yaptığını bana da öğretmesini rica edeceğim.” (Arslan, 2002: 244)

102. KARAKOLDA DENETLEME VAR

Yeni atanan emniyet müdürü, şehirdeki karakolları denetlemeye karar verir. Tebdili kıyafet yaparak şehrin en uzak karakoluna gider. Girişte nöbet tutan polisin uyuduğunu fark eder ve onu rahatsız etmeden kimliğini kaybettiğini söylemek için polis memurunun yanına gider. Ona kimliğini kaybettiğini ve neler yapması gerektiğini sorar. Mağdurun yeni emniyet müdürü olduğunu anlamayan polis memuru:

“Ya amca, bu yaştan sonra ne yapacaksın kimliği? Zaten kaç yıl daha yaşayacaksın ki!” der. (İ. İ.)

103. KARIM İSMİMİ BİLİR

Temel yeni ehliyet almış yolda gidiyormuş. Dümdüz giderken yolda duran direğe çarpmış, araçta sıkışıp kalmış. Herkes başına toplanmış. Trafik polisi de gelmiş:

“Beyefendi! Nasılsınız iyi misiniz?”

Temel:

“İyiyim, iyiyim!”

Polis:

“O zaman isminizi söyleyin de durumunuzu eşinize bildirelim!”

Temel:

“Gerek yok, karım ismimi pilur!” (M. A.)

104. KARŞIDA NE VAR?

Polis uzun süredir takip ettiği aracı durdurmuş ve sarhoş olan şoföre:

“Sizi yirmi dakikadır takip ediyorum. Galiba sarhoşsunuz ve sinyaliniz bozuk. Buyurun sol sinyalinizin yandığı tarafta polis merkezi var oraya gidelim.” demiş.

“Sağ sinyalim de bozuk o tarafta ne var?” demiş.

Polis cevaplamış:

“O tarafta Emniyet Müdürlüğü var oraya gidelim isterseniz.”

Bunun üzerine sarhoş şoför merkeze ve Müdürlüğe gitmemek için:

“Benim ön tarafım da yanmıyor karşıya gidelim.” demiş

Bunun üzerine polis:

“Öyleyse ben size karışamam! Siz zaten bu halde bu arabayla oraya kendiniz gidirsiniz!” demiş.

Sarhoş şoför şaşkınlıkla sormuş:

“Neden karşıda ne var ki?”

Polis:

“Mezarlık!” (Lafçı, 2006: 12)

105. KAVGA

Karakolun kapısından içeri bir küçük oğlan girmiş:

“Polis amca, lütfen yardım edin, babam sokakta üç kişiyle kavga ediyor!”

Birlikte sokağa inmişler, gerçekten de çocuğun babası üç tane adamla tekme tokat dövüşüyormuş.

Polis sormuş:

“Peki, hangisi senin baban?”

Çocuk cevap vermiş:

“Bilmiyorum. Zaten bu yüzden kavga ediyorlar!” (www.fikramasasi.com.tr)

106. KAYIP CÜZDAN

Hasan, çok üzgün bir şekilde karakola gidip komisere:

“Cüzdanımı kaybettim.” der.

Komiser:

“Üzülme efendim, en kısa zamanda bulmaya çalışırız.”

“Şey, cüzdanımı ortağım buldu komiser bey.”

“Eee, o halde?”

“Ben sizden ortağımı bulmanızı isteyecektim de!” (Arslan, 2002: 244)

107. KAZA

Bir gün otobanda trafik kazası olur. İnekleri karşı tarafa geçirmek isteyen yaşlı adam, o sırada yolda seyir halinde olan aracı görmez. Araç, adam ve ineklere çarpar. Olay yerine gelen trafik polisi, yaralıların durumunu görür ve hasar tespiti yapar. Trafik polisinin gözüne ilk olarak yaralı inekler çarpar. Polis, can çekişen ineklere acır. İneklerin kafasına sıkarak acı çekmelerine mani olur. Polis, sonra yaşlı adamın yanına gider:

“ Nasılsın amca bir şeyin var mı?”

Adam:

“Nasıl olayım evladım, iyiyim bir şeyim yok.” der.

Olaydan birkaç hafta sonra yaşlı adam sürücüyü bulur ve şikâyetçi olur.

Karakolda komiser niçin kaza anında şikâyetçi olmadığını sorar. Yaşlı adam:

“O sırada durumu kötü olan ineklerin başına ne geldiğini gördüm. Korkumdan ben de polise iyiyim dedim.” der. (Z. K.)

108. KAZAYA KARIŞMAK

Komiser kazanın olduğu yere gider ve oralarda incelemeler yapar. Aradan zaman geçtikten sonra telsizle anons yapıp memurunun onu kaza yerinden almasını ister. Memur:

“Anlaşıldı efendim yeriniz neresi?”

Komiser:

“Kaza yerindeyim merkez.”

Memur:

“Anlaşıldı efendim, kaza yeri neresi?” derken telsizden küüüüt diye bir ses duyulur. Daha sonra komiser:

“Merkez kazaya karıştık, tamam,” der. (M. B.)

109. KIRMIZI IŞIKTA GEÇTİ

Trafik polisi bir gün kavşakta görevini yapıyordu. Yolun bir tarafında trafik çok yoğun diğer tarafı boştu. Yoğun olan tarafına kırmızı ışıkta geçişi serbest bıraktı. Geçmeleri için işaret yaptı ama öndeki sürücü geçmedi. Trafik polisi sürücünün yanına giderek:

“Beyefendi geç diye işaret yaptım neden geçmiyorsunuz?” diye sordu.

Sürücü de:

“Olur olur beni kandırıp kırmızı ışıkta geçirerek ceza yazacaksınız değil mi?” dedi. (Lafçı, 2006: 11)

110. KIZIMA ÜFLETİN

Bir gün trafik polisi uygulama yapar. Arabasında bira içerek yoluna devam eden bir sürücüyü durdurur. Yanındaki çocuğuna da polisler görmeden bira içiren sürücü bira şişesini koltuğun arkasına atar. Polis alkometreyi üflemesi için şoföre uzatır. Alkometrede şoförün alkollü olduğu tespit edilir. Sürücü alkol almadığını, aletin bozuk olduğunu söyler. Polis buna inanamaz. Şoför:

“O zaman kızıma üfletin.” der. Kızın yaşı küçük olduğu için ciğerlerindeki alkolü yüksek çıkar ve polis:

“Çok haklısınız beyefendi, alkometremiz bozuk.” der. (K. K.)

111. KİM GERİ GETİRECEK?

Polisin birisi bisikletiyle yolda gitmekte olan oldukça yaşlı bir adamı çevirir ve nereye gittiğini sorar o da mezarlığa gittiğini söyler.

Bunun üzerine polis sorar:

“Peki, bisikleti kim geri getirecek?” (Lafçı, 2006: 47)

112. KÖPEK ŞOFÖR

Bir akşam polis, her zamanki gibi trafik kontrolü yapıyordu. Aniden ağaca vuran arabasının yanında yalpalayarak sağa sola giden adamı gördü. Polis, adamdan ehliyetini isterken arka koltuktaki oturan adamın köpeği ön koltuğa atladı. Polisten bir an önce kurtulmak isteyen adam, acele ile şöyle der:

“Ben kullanmıyordum polis bey, köpek kullanıyordu.”

Bu cevap üzerine polis gülerken:

“Haklısın!” der.(Lafçı, 2006: 17)

113. KULAKTAN KULAĞA

Müdür, Amire:

“Yarın güneş tutulacak. Bu her zaman görülen bir olay değildir. Öğrencileri harici elbiseleri ile okulun içtima alanına getirin de olayı görsünler. Ben de orada bulunup kendilerine gerekli bilgiyi vereceğim. Şayet yağmur yağarsa, tabii bir şey göremeyiz. O zaman öğrencileri konferans salonuna götürürsün.”

Amir, Başkomisere:

“Müdürün emri ile yarın sabah saat dokuzda güneş tutulacak. Bu her zaman görülen bir olay değildir. Şayet hava kapalı olursa bir şey görülemeyecektir. Bu durumda tutulma konferans salonunda harici elbiseyle yapılacak.”

Başkomiser, Komisere:

“Müdürün emri ile yarın sabah dokuzda harici elbise ile güneş tutulmasının açılış merasimi yapılacaktır. Şayet yağmur yağarsa ki bu durum pek görülen bir olay değildir. Müdür konferans salonunda gerekli bilgiyi verecektir.”

Komiser, Başmümesile:

“Yarın sabah dokuzda hava güzel olursa, harici elbise ile müdür tutulacak. Konferans salonunda yağmur yağarsa, okulun meydanında manevra yapılacak. Çünkü bu durum her zaman görülen bir olay değildir.”

Öğrenciler kendi aralarında:

“Yarın sabah bizim amir, müdürü tutuklayacakmış.” (Arslan, 2002: 152)

114. LACİVERTLİ ADAM

Adamın biri yolda ilerlerken aniden kayların ardından kahverengi kıyafetli biri çıkar ve arabanın önüne atlayarak:

“Dur bakim ben buranın kahverengin delisiyim, buradan geçmen için bana para verecen yoksa bırakmam seni” der. Adam bakar kurtuluşu yok parayı öder ve söve saya geçer gider. Birkaç dakika geçmez ki birden ağaçların ardından yeşilli bir herif ağaçların önüne atılır:

“Ben buraların yeşilli delisiyim buradan geçmek için bana para vereceksin.” der. Adam bundan da kurtulmak için para verir ve oradan hızla uzaklaşır.

Çok geçmez birden önünde beliren lacivert giysili biri:

“Dur.” der.

Adam artık sinirinden patlar:

“ Sen nerenin lacivertli delisin be kardeşim yeter ama ha!” der.

Lacivertli adam sert bir bakışla:

“Ehliyet ruhsat.” der. (Lafçı, 2006: 30)

115. MAHKEME

İzmir’de mahalle muhtarından mahkemesi olduğunu öğrenen Fikret Bey, karakola telefon eder. Karakoldaki görevli polis memuru gideceği mahkemenin ismini söyledikten sonra dosya numarasını 2006–225 (iki bin altı tire iki yüz yirmi beş) olarak bildirir. Yaklaşık iki saat sonra Fikret Bey, öfkeli bir şekilde karakola telefon açır:

“Ben Tiredeyim burada öyle bir mahkeme yok!” der. (N. A.)

116. MAL

Polis yurtdışından insan taşıyan kamyon şoförüne sorar:

“Ne var kamyonda?”

Şoför:

“Mal var.” der.

Bunun üzerine kaçaklardan biri kafasını çıkartır ve:

“Kime mal diyorsun lan sen!” der.

Polis:

“Hani mal vardı?”

Şoför:

“Eh, mal olmasa kafasını çıkarır mı?” (Z. K.)

117. MAŞALLAH

Kadının birisi, İstanbul'a geldiği ilk günde bir yan kesicinin azizliğine uğrayarak paralarını kaptırmış. Doğruca karakola koşup olanları anlatmış. Komiser de merak etmemesi gerektiğini, gerekirse İstanbul'u altını üstüne getirip hırsızı bulacağını söylemiş.

Kadın karakoldan çıkıp bir süre yürüdükten sonra bir grup işçinin yolu kenarını kazmaya başladığını görmüş. Besbelli ki bir tamirat için kazıyorlarmış.

Kadıncağızın akli parasında olduğu için kendi kendine keyifli keyifli gülmeye başlamış ve:

“Yaman adammış şu bizim komiser, baksana hemen İstanbul'un altını üstüne getirmeye başladı bile!” (Z. K.)

118. MERHUMUN NÜFUS BİLGİSİ

Tem otoyolunda kaza anonsunu alan ekipler olay yerine giderler. Kaza yerine geldiklerinde aracın etrafında kalabalığı fark ederler. Çocuğunu göremeyen babanın büyük bir feryatla bağırdığını çocuğunu bulmak için çırpındığını gören polisler, onu teskin etmeye çalışırlar. Çocuğu ambulansla hastaneye kaldırılırken yolda vefat eder. Babanın bundan haberi yoktur. Ekiptekiler onun ölmediğini, ameliyata alındığını söyleyerek babayı sakinleştirirler. Ancak olay yerine sonradan gelen karakol amiri babanın durumundan habersiz bir şekilde:

“Merhumun kimlik bilgilerini alabilir miyiz?” der. (İ. İ.)

119. MESLEKTEN ÖNCE SÜNNETÇİYMİŞ

Uluslararası bir trende, bir kompartmanın içinde dört kişi seyahat eder. Bunlardan biri Amerikan polisi, biri İngiliz polisi, biri gazeteci, biri de Türk polisidir. Tren bir yaz günü ormanın içinden geçerken, açık olan pencereden bir sinek vız diye içeri girer. Amerikalı polis sineği şöyle bir süzdükten sonra tüh diye tükürerek sineği cama yapıştırır. Bunu izleyen gazeteci ilginç bulur ve hemen not alır.

Arkasından yine bir sinek vız diye içeri girer. Gazeteci bu sefer İngiliz polisine bakar. İngiliz polis altta kalmak istemez. Elindeki anahtarlıkta bulunan maket bıçağını fırlatır ve sineği dört eş parçaya böler. Buna şaşırın gazeteci hayretle bu durumu not alır.

Bir süre sonra içeriye yine bir sinek girer. Bu sefer gazeteci içerideki üçüncü şahıs olan Türk polisine bakar. Bu esnada Türk polisi sineği havada süzmeye başlar. Sinek vız vız diye dolaşırken, bizimkisi ceketinin sol üst cebine iki parmağını sokar ve bir jilet çıkartır. Sineği havda süzer süzer ve fişit diye jileti fırlatır. Sinek bu sefer büyük bir vızıltı ve can havliyle camdan dışarı fırlar. Bu arada içeride bulununlar alaylı bir şekilde gülmeye başlar. Bizimkisi gazeteciye dönerek:

“Yaz kardeşim yaz. Meslekten önce sünnetçiydi.” der.(Lafçı, 2006: 19)

120. MESLEK SIRRI

Komiser hırsıza sorar:

“Köpekleri atlatıp kümesten tavukları nasıl çaldın?”

Hırsız:

“Komiserim, onu söylemem meslek sırrıdır.”

Komiser:

“Ama ben söyletmesini bilirim.”

Hırsız:

“O da sizin meslek sırrınızdır.” (N. A.)

121. MEYKİR (ÇOBANBEYLİ)

Afşin ilçesine bağlı Meykir Beldesinde yolun ortasında yürümek adet olur. Yolun ortasında eşeğiyle yürüyen Meykirli bir dayıyı trafik polisleri durdurur:

“Amca sen Meykirli misin ?” der.

Adam da:

“Yok, ben Meykirli değil; ama eşek Meykirli!” der. (G. A.)

122. MUMYA

Bir gün Mısır’da bir mumya bulunur ve bunun hangi tarihe ait olduğu öğrenmek için Amerika, İngiltere ve Türkiye’den uzmanlar istenir. Türkiye’den emniyet görevlileri gider. Neyse, ilk Amerikalılar başlar.

Üç beş saat sonra çıkarlar:

“Olsa olsa 300–600 senelerine aittir.” derler.

İngilizler girer, birkaç gün sonra çıkarlar:

“Olsa olsa 300–420 arasındır.” derler.

Nihayet sıra Türkiye’den giden emniyet görevlilerine gelir ve içeri girerler. Girerler girmesine de aradan on gün geçtiği halde dışarı çıkmazlar. Nihayet on beşinci günün sonunda dışarı çıkarlar ve merakla gözlerinin içine bakan Mısırlı bilginlere:

“Tamı tamına 427.” derler.

Herkes şaşırır bu işe, “Nasıl olur yahu?” derler.

Bizimkiler gayet ciddi:

“Biraz zor oldu; ama sonunda dili çözüldü keratanın!” (www.fikramasasi.com.tr)

123. MUTLAKA SARHOŞTUR

Yaşlı ve çirkin bir kadın soluk soluğa karakola gelip şikâyetçi olur:

“Adamın biri beni bir saattir izliyor, kendimi buraya zor attım, galiba sarhoştu memur bey.” der.

Polis çirkin kadını tepeden tırnağa süzüp cevaplar:

“Galiba değil, mutlaka sarhoşmuş belli.” (Arslan, 2002: 243)

124. NAMUSLU MEMUR

Polis memuru büfeden bir paket sigara almış. Parasını vermeden uzaklaşırken büfeci arkadan bağırır:

“Memur bey, parayı unuttunuz.”

Polis cevap vermiş:

“Para istemez, biz namuslu memurlarız; alışveriş ettiğimiz yerden rüşvet almayız.”(www.fikramasasi.com.tr)

125. NEDEN

Amerika’da Minnesota’nın bir köyünde, en yaşlı kişinin 105’inci doğum günü kutlanıyor. Gazeteciler sevimli ihtiyarın çevresini sarıyor. Birisi soruyor:

“Bu mutlu, güzel ve uzun ömrü neye borçlusunuz?”

Adam:

“Polisin 70 yıl önce, Robert Smith’in katilini bulamayışına!”
(www.fikramasasi.com.tr)

126. OTEŞELUM

Temel Ankara Kızılay'da yaya geçidinde kırmızı ışıkta yürürken, Trafik polisi tarafından durdurulur.

Trafik polisi:

“Beyefendi yayaların kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçmesi yasaktır. Size ceza yazmak zorundayım.”

Temel:

“Kusuruma pakma hemşerum çezam neysa çekerum.” der.

Trafik polisi beş liralık ceza makbuzunu kendisine uzatır. Bunun üzerine Temel, Trafik polisine yirmi lira verir. Trafik polisi:

“Mümkünse bozuk para verin beyefendi, üzerimde paranın üzerini verecek para yok, bugün ilk cezayı size yazdım”.

Temel:

“Vollahi hemşerum, penum da pozuk param yok.”

Bunun üzerine trafik polisi meşgul edildiği edasıyla:

“Beyefendi işi fazla uzatmadan cezanızı ödeyin.” der.

Temel işin ciddi olduğunu görünce:

“Tamam hemşerum, üç tefa daha kırmızı ışıkta geçeyum, oteşelum.”(A. Ö.)

127. ÖDÜL

Polisler iyi sürücülerini ödüllendirmeye karar verirler. Emniyet kemeri takan bir adama iki yüz elli milyon ödül verirler. Adama bu parayla ne yapacağını sorarlar.

Adam:

“Eh artık, rüşvet müşvet bir ehliyet alırım artık.” der.

Yanda oturan kadın atılır:

“Siz ona bakmayın, içince saçmalar.”

Arka koltuktaki uyuklayan adam gözlerini açar:

“Ben size çalıntı arabayla uzun süre gidemeyiz demiştim.”

Bagajdan ses gelir:

“Konuşmayı bırakın, Bulgaristan sınırını geçtik mi?” (www.fikramasasi.com.tr)

128. ÖLÜ TRAFİKÇİ

Trafik polisi hayatını kaybeder. Polis, cenaze namazının kılınması için musalla taşına yatırılır. Namaz bittikten sonra tabut omuzlulara alınarak mezarlığın yolu tutulur. Yolda giderken, ölünün eli tabuttan çıkar. Halk tabuta polisin elini tekrar koyar. Eli tekrar çıkar ve onu tekrar korlar. Aynı olay iki üç kez gerçekleşir. Buna dayanamayan cemaatin içindeki bir trafikçi, ölü polisin eline bir yirmilik sıkıştırır ve tabuta kor. Polisin eli, bundan sonra bir daha çıkmaz. (H. İ.)

129. ÖYLE Mİ GÖRÜNÜYOR?

Kamyon şoförü otoyolda giderken, “Dikkat alçak köprü!” yazısını görmesiyle köprünün altına sıkışması bir olmuş. Son derece sinirlenmiş ikaz levhasının daha köprüye gelmeden önce konulmamasına. Otoyol kapanmış, arkasında kilometrelerce araç birikmiş, haber vermesine rağmen saatler sonra ekip gelmiş; içeriden ağır adımlarla sırtarak bir polis inmiş ve kamyonun yanına gelip ellerini beline koymuş:

“Sıkıştın ha!” demiş.

Şoför:

“Hayır, memur bey! Bu köprüyü taşıyordum, mazotum bitti!”(www.fikramasasi.com.tr)

130. PAPAZ

Temel Almanya’da polis memuru olmuş. Bir gün bisiklete binen bir papaz kırmızı ışıktaki geçmiş. Temel, papaza:

“Beyefendi kırmızı ışıktaki geçtiniz, size ceza keseceğim.” demiş

Papaz:

“Sen ne diyorsun benim sağ kolumda İsa, sol kolumda Meryem var.” demiş

Temel:

“Ya demek bisiklete üç kişi binmişsiniz ha! Daha fazla ceza kesmek zorundayım.” (T. G.)

131. PENGUEN

Yavru penguenleri taşıyan bir minibüs devrilir ve tüm penguenler açılan kapıdan yola saçılır. Bir süre şaşkın şaşkın etrafa bakarak annelerini arayan yavru penguenler yolda tek başına yürüyen Keiko'yu annelerine benzeterek peşine takılırlar. Keiko önde,

yavru penguenler arkada kalabalık caddede yürümeye başlarlar. Durumu gören bir polis Keiko'yu durdurur ve:

“Bu penguenler sokak ortasında ne geziyor. Çabuk onları hayvanat bahçesine götür!” der.

Keiko, biraz itiraz edecek gibi olur; ama bakar polisin şakası yok çaresiz hayvanat bahçesinin yolunu tutar. Aradan daha birkaç saat geçmeden Keiko'nun peşindeki penguenlerle caddede yürüdüğünü gören polis büyük bir hışımla Keiko'nun yanına yaklaşır ve:

“Ben sana bu penguenleri hayvanat bahçesine götür demedim mi?” diye çıkışır.

Keiko biraz utangaç:

“Tamam söylediğiniz gibi hayvanat bahçesine götürdüm. Çok eğlendiler. Şimdi de Disneyland'a götürüyorum!” (www.fikramasasi.com.tr)

132. PLAKASINI ALDIM

Polis Temel, bir gün kahvede otururken, Dursun koşa koşa yanına gelmiş:

“Temel arabanı çalıyorlar.”

Temel hemen dışarıya fırlamış, döndüğünde Dursun sormuş:

“Noldu yakalayabilindin mi?”

“Yakalayamadım; ama plakasını aldım.” (N. A.)

133. PLAKAYI ALIN

Bekçinin birisi karakolun önünde nöbet tutmaktadır. Bekçinin gözü önünde bir araç çocuğa çarpıp kaçar. Karakol amiri, aracın plakasını alması için bekçiyi yollar. Aradan iki üç saat geçtikten sonra elinde tornavida, çekiç ve iki plaka yazılı levhayla bekçi, amirin karşısına gelir.

Amir:

“Bu ne hal koçum!” deyince

Bekçi:

“Amirim plakayı al gel dediniz. Ben de alıp geldim.” der.

Amiri büyük bir şaşkınlık içinde:

“İyi ki adresi istememişim!” (İ. İ.)

134. PROFESÖR

Profesör Kemal Bey eşiyle Ankara'ya giderken, Merzifon'da rampada bir kamyonun arkasına düşerler. Aracı bir türlü sollayamazlar. Bir süre sonra sıkılan Kemal Bey, sollama yapılmaz yol çizgisine rağmen kamyonu sollar; ama anında tepenin başında bekleyen trafik ekibi tarafından durdurulur. Ekiptekiler Profesör Kemal Bey'e gerekli cezayı yazarlar. Kemal Bey sıkıntılı bir şekilde aracına döner.

Eşi:

“Kemal neden ceza yedin, diyemedin mi ben profesörüm diye?”

Profesör:

“Hanım bir hata yaptık ki nasıl diyeyim ben profesörüm!” (Lafçı, 2006: 20)

135. POLEMİK

Hareketli bir Bağdat Caddesi akşamında, polisler rutin olduğu üzere devriye gezmektedir. Işıklarda müşteri bekleyen taksiciye yaklaşılır ve:

“Ticari, bekleme yapma, devam et.” anonsu yapılır.

Camdan eliyle “1 saniye” işareti yapan taksiciye, ikinci ve çok manidar anons gelir:

“Ticari, benne pölümüye girme! Devam et dedik!” (www.fikramasasi.com.tr)

136. POLİS

New York'ta polisin birine şehrin göbeğinde inşa edilmekte olan bir binanın yanından geçerken, dokuzuncu kattan kafasına tuğla düşer. Polis şaşkınlıkla başını yukarı kaldırır, bakar ve kendi kendine söylenir:

“Vay canına, ya buradan bir adam geçiyor olsaydı?” (www.fikramasasi.com.tr)

137. POLİS ADAMI GÖZÜNDEN ANLAR

Orta K.'lı başkomiser, akademiden yeni mezun olmuş komiser yardımcısına öğüt veriyordu:

“Polis, adamı gözünden anlar. Bunu bilerek şahısları tanıyın.”

Komiser yardımcısı sorar: “Peki, başkomiserim şahıs lens takmışsa nasıl anlarız?” Başkomiserden cevap:

“Ne pensesi?”

Komiser:

“Hayır, başkomiserim kontak lens.”

Başkomiser:

“Siz de kontak kurdurtmayın.” (Arslan, 2002: 133)

138. POLİS OLDUK

Adamın biri uçakla on iki saatlik yolculuktan sonra havaalanına iner. Sabahın çok erken saatlerinde pasaport kontrolü için polisin yanına gider.

Adam:

“Günaydın memur bey.”

Polis:

“Günaydın kime denir.”

Adam:

“Bilmiyorum.”

Polis:

“Günaydın uykudan uyanana denir, ben daha uyumadım.”

Adam:

“!!!!!!”

Polis:

“Okuyup adam olmadık; polis olduk anasını satıim.”

Adam:

“Kolay gelsin.”(www.fikramasasi.com.tr)

139. POLİS RADYOSU

Polis Radyosu'ndan anons edilmiş:

“Polis huzurun güvencesidir. Polis güvenin teminatıdır.”

Arkasından spiker:

“Şimdi sizin için Ferdi Tayfur söylüyor:

“Huzurum Kalmadı Fani Dünyada ”

Yine bir anons:

“Polise güvenin. Polisi sevin.”

Ve yine spiker:

“Orhan Gencebay söylüyor:

“Ben Sevdim de Ne Oldu! ” (www.fikramasasi.com.tr)

140. POLİS NE YAPSIN

Trafik polisi kırmızı ışıktaki geçen bir arabayı görünce el kaldırıp durdurmuş. Bayanı sakın bir yerde durdurduktan sonra polis sormuş:

“Bu el kaldırmamanın ne anlama geldiğini biliyor musun?”

Bayan:

“Tabii ki biliyorum. Kırk seneden beri öğretmenlik yapıyorum.”(Lafçı, 2006: 157)

141. POLİS TEMEL

Temel bir gün trafik polisi olmuş. Yol çevirmesinde sarhoş bir bayan şoförü durdurmuş ve:

“Ehliyet lütfen, demiş.”

Kadın o kadar sarhoşmuş ki makyaj çantasından aynayı çıkarıp Temel’e vermiş. Temel de aynayı bakıp kadına dönerek:

“Polis olduğunuzu söyleseydiniz sizi durdurmazdım.” demiş. (İ. İ.)

142. POLİS VE BAYRAM

Öğretmen sınıfa sorar:

“Bayramın gelmemesini kim ister?”

Öğrencilerden biri:

“Zenginler.”

Öğretmen:

“Olmadı yavrum.”

Diğeri:

“Çocuklar”

“Hayır yavrum”

Diğeri:

“Yaşlılar”

“Olmadı”

Arka sıralardan heyecanlı bir ses gelir:

“Babam öğretmenim.” der

Öğretmen:

“Babanla ne ilgisi var çocuğum!”

“Benim babam polis de öğretmenim!” (Lafçı, 2006: 22)

143. POLİS TEMEL

Temel bir gün noktada nöbet tutarken amiri tarafından denetlenir. Amir sorar:

“Düşman önden gelirse ne yaparsın Temel?”

Temel amirin bu sorusunu en iyi şekilde cevaplar. Amir şu yandan, bu yandan, arkadan gelirse, diye tekrar sorar. Temel bunları da cevaplar.

Amir:

“Ya düşman tepeden gelirse?” deyince

Temel dayanamaz ve:

“Ha bu memleketin tek polis ben miyim amiruum daa!” (www.geyikoloji.com).

144. POLİSİ ÇIKAR

Bağ bahçe işleriyle uğraşan köylünün biri, çocuğunu bahçedeki sebzeleri kontrol etmesi için bahçeye yollar. Meyve ve sebzeleri hayvanlardan korumasını ister. Bahçeye giden çocuk bakar ki bağın ortasında bir inekle bir polis durmaktadır. Arkasında eve koşarak gelir. Babasına:

“Baba baba, bahçede bir polis bir de inek var. Ne yapayım.” der.

Babası:

“Oğlum sen git polisi bağdan çıkar, inek zaten karnı doyunca gider.” (Lafçı, 2006: 33)

145. POLİS YOK

Hüseyin ve Mahmut kamyona 5'er metre yüksekliğinde eşya yüklemişler, İstanbul'a götürüyorlar. Giderken 100 metre ileride bir köprü gözlerine çarpmış. Köprü yüksekliği 4,50 metre olarak belirtilmiş. Hüseyin arabayı köprüye 15 metre kala yavaşlatmış. Mahmut etrafa bakmış, Hüseyin'e:

“Gazla Hüseyin, etrafta polis falan yok.” demiş. (Arslan, 2002: 232)

146. POLİTİKA

Denetim görevini sürdüren TSE-İSO Kalite Belgesi yetkilileri bir gün ilin birine giderler:

Denetim için ilde bulunan bir karakolu seçerler. Kapıda nöbet tutmaktan yorulan polis memuruna yetkili sorar:

“Kalite politikanız nedir?”

Soru karşısında şaşırarak uyanık polis memuru işi bozuntuya vermeden;

“Biz polis memuruyuz, polisin politika ile işi olmaz.” diye cevap verir. (Lafçı, 2006: 46)

147. RADAR

Erzurum’da bir gün polis, trafik uygulaması yaparken bir hacı durdurur. Şoförden ehliyet ve ruhsat ister. Hacı der ki:

“ Ne yaptım da beni durdurdunuz memur bey?”

Polis der ki:

“Radara girdin.”

Hacı bir fırlar koltuktan:

“Sıçmadık ya radarınıza çıkarız, ne kızılıyorsunuz!” (Y. T.)

148. RADAR VE POLİS

Görev saati dışında bir polis memuru özel aracı ile okulların bulunduğu bölgede yasal hız ile gitmektedir. Aniden bir kamera ışığının parlamasından aracının plakasının fotoğrafının çekildiğini fark eder. Radarlı kontrol sistemlerinin tekniğini iyi bilmektedir. Belli ki radar hata yapmaktadır. Uygun bir yerden dönerek aynı noktadan bu kez daha yavaş geçer. Yine kameranın flaşını algılar. Üçüncü kez ve çok yavaş hızla dener. Yine yakalanır:

“Birileri sistemi kurcalamış olmalı” diye düşünür ve üzerinde durmaz.

Bir iki hafta sonra evine yüklüce bir para cezası ihbarnamesi gelir. İhbarnamenin suçun niteliği bölümünde şu ifade yer almaktadır:

“Tam üç kez, aynı tarihte, aynı noktada, birkaç dakika arayla emniyet kemeri takmadığımız saptanmıştır.” (Arslan, 2002: 241)

149. REMZİ

Trafiği yoğun olan bir yolda kontrol yapan polis ekipleri, biriken sürücülere sırayla ceza yazmaktadırlar, bayan bir sürücünün evraklarını kontrol eden memur alçak sesle:

“Ablacığım, senin adın Ayşe, benim anamın adı da Ayşe; onu çok seviyordum. İki yıl önce onu kaybettim, şimdi senin adını görünce aklıma düştü ve yine yaram sızladı. Onun hatırına size ceza yazmıyorum. Buyurun evraklarınızı, iyi yolculuklar.” der. Sıra bu konuşmayı duyan Kayserili sürücüye gelir. Polis adın ne diye sorunca, Kayserili:

“Memur bey, benim adım Remzi; ama bana köyde herkes Ayşe der.” der. (Lafçı, 2006: 9)

150. SARHOŞ VE KOMİSER

Sarhoşun birisi üstü başı dağınık şekilde karakola gider ve elindeki anahtarı göstererek komisere şöyle der:

“Komiserim şu elimde gördüğünüz anahtar var ya, onun üstünde az önce benim arabam vardı; şimdi yok. Arabamı çalmışlar!”

Komiser sarhoşa şöyle bir bakar:

“Sen önce kendine bir çeki düzen ver bakayım, şu haline bak! Devletin komiseri önünde böyle fermuarı açık durmaya utanmıyor musun?”

Adam pantolonun önüne bakar ve şöyle der:

“Ahaa! Benim karıyı da çalmışlar...”(www.geyikoloji.com)

151. SEÇMEN

Kahveden içeri giren komiser seslenir:

“Beyler, kimliklerinizi hazırlayın.” Pencere önünde oturan göbekli adam kimliğini uzatarak gür bir sesle:

“Encümen üyesi” der.

Onun karşısında oturan ise:

“Mebus adayı” der.

Kulübün en ücra köşesinde oturan, varlığı ile yokluğu belli olmayan bir adam, polisin dikkatine çeker. Tam soracakken, adam gülümseyerek polise:

“Seçmen” der. (Aslan, 2002: 247)

152. SENLE DE EVLENİRİZ

Gece geç saatlerde devriye görevi yapan polis aracı gençlik parkında bir aracın durduğu yerde sallandığını görür. Aracın yanına yaklaşan ekip amiri, araçtaki şahıslardan kimlik ister ve onların evli olup olmadıklarını sorar. Adam:

“Evliyiz.” der.

Yanındaki hayat kadını:

“Sen de elli lira ver; senle de evleniriz.” der. (İ. Y.)

153. SEN BİZDENSİN

Trafik ekipleri işlek bir yolda trafik uygulaması yaparken, durdukları bütün araçlardan beşer lira alıyorlarmış. Sırası gelen bütün araçlardan bu parayı isterken aracın birinde emniyet müdürü çıkmış. Müdülden de beş lira isteyen polis, sivil olan şahsın polis müdürü olduğunu fark edince, hiç bozuntuya vermeden:

“O zaman sen bizdensin; bir lira ver, yeter.” demiş. (E. A.)

154. SINAV HEYECANI

Temel bir gün trafik polisi olmak için sınava girer. Sınavdaki sorulardan biri şöyledir:

“Karşıdan bir arabanın son hızla geldiğini görsen ne yaparsın?”

Temel cevap vermiş:

“Haçan elumi uzatırım. Durmazsa çelme takarum da!”(Lafçı, 2006: 45)

155. SIR

İstihbarat polisleri kendi aralarında bir yarışma düzenlerler, yarışmanın amacı örgüt içindeki polislerin direncini ölçmek. Kural basit: Polise sır verilecek ve işkence yapılacak, acaba polis bu işkenceye ne kadar dayanacak. Amerika’dan CIA, Rusya’dan KGB mensubu bir polis ile bizim “Temel” yarışmaya katılır. CIA polisi işkence karşısında sırrı bir saat saklayabiliyor. KGB polisi ise tam iki saat saklayabiliyor. Sıra bizim Temel’de. Temel’e sırrı verirler ve işkenceye başlarlar.

Bir saat, iki saat, üç saat, dört saat... Derken bakarlar ki Temel ölecek; biraz ara verelim, tekrar devam ederiz derler ve Temel’i bırakırlar. Baygın Temel, kafasını duvara vurarak, der ki:

“Ula hatırla oni; yoksa gebertecekler seni.” (Lafçı, 2006: 8)

156. SOYGUN

Bir gün iki polis bir hırsızlık ihbarı almışlar; ancak polisler çok tembel ve yavaş oldukları için verilen adrese zamanında gidememişler. Hırsızlığın olduğu adrese ulaştıklarında, karşılarında yaşlı bir adamı bulmuşlar. Polisler yaşlı adama sormuşlar:

“Hırsızlık ihbarını siz mi verdiniz?”

Yaşlı adam sinirli bir şekilde demiş:

“Ben sizi evim soyulurken aradım; ama siz soyulma yıldönümünde geldiniz.”(Lafçı 2006: 201)

157. SÖYLEMESİ KOLAY

Motosikletli adamın birini, durması gereken noktadan hızla geçip gittiği için polis kenara çektirmiş. Adam hemen motordan inmiş, başlamış itiraz etmeye:

“Memur bey, bana bunun için ceza yazamazsınız!”

“Öyle mi? Neden?”

“Çünkü durmamış olsam bile yavaşladım. Bu da aynı şey.”

“Ama sonuçta durmadınız ve tabelada “dur” yazıyordu.”

“Ama yol serbestti ve hiç tehlike yoktu”

Bunun üzerine polis kocaman bir demir parçasını eline almış, adamın motosikletine bütün gücüyle vurmaya başlamış. Adam şaşkınlıkla bağırması:

“Memur bey... Lütfen! Ne yapıyorsunuz?”

“Ne yapayım siz söyleyin... Yavaşlayayım mı, yoksa durayım mı?”

(www.fikramasasi.com.tr)

158. ŞAŞIRTAN HIRSIZ

Hırsızlık yaparken yakalanan bir suçlu komiserin karşısına çıkartılır. Polis:

“Komiserim bu şahıs hırsızlık yaparken yakalandı”

Adam:

“Hayır, komiserim sigaram bitmişti de onu almaya gitmiştim. Camı kırdım ve sigarımı aldım bu suç mudur ?”

Polis:

“Ama komiserim adamı kasadan para alırken gördük.”

Adam:

“Komiserim, aldığım sigaranın parasını yerine koyuyordum.”(Lafçı, 2006: 147)

159. ŐIKÂYET

Adam karakola gidip karısıyla kavga ettiği yönünde Őikâyette bulunur. Konuşmasına en sonunda dizleri üstünde sürünerek yanına gelmesiyle kavga bitti, diyerek devam etmiş. Polis merakla sormuş:

“Ne dedi?”

“Yatağın altından çık korkak herif!” (M. M.)

160. TABELA

Üç kafadar lise öğrencisi yoldan yürürken o çevrede görevli polis otosu durur ve bir polis memuru öğrencilere sorar:

“Düz lise dağıldı mı?” koro halinde öğrenciler:

“Hayır” derler. Polis tekrar sorar:

“Peki, endüstri meslek lisesi?” Yine hep birlikte, hayır derler.

Polis memuru şaşırarak tekrar sorar:

“Siz talebe değil misiniz kardeşim?” Polisten korkan öğrenciler:

“Hayır, biz tabelayız.” der. (Lafçı, 2006: 215)

161. TAKILİYOR

Aşırı hızla yakaladığı gence sitem eden polis:

“Kaçla gittiğini biliyor musun sen delikanlı?” der.

Genç şoför şaşkın şaşkın bakarak:

“Yok ağabey, gösterge 140’tan sonra takılıyor da!”(S. Ö.)

162. TAKILI SİNYAL

Bir gün trafik polisi devriye atarken kavşakta sürekli dönenen bir kamyonu görür. Kamyonu durdur ve şoför mahallindeki Temel’e sorar:

“Beyefendi, neden sürekli kavşakta dönüp duruyorsunuz?”

Temel de:

“Memur pey, sol sinyalüm takulu kaldı; mecburan kurallara uymak için dönüyorum da!” der. (Ü. Ç.)

163. TANIŞMA ANI

Karakola yeni atanan başkomiser tanışmak amacıyla bütün polisleri toplar ve kendisini tanıtır.

“Benim adım Aslan oğlu Aslan” der. Polislerin arasından bir tanesini işaret ederek.

“Benim adım neymiş?” der. Polis, söz hakkını alarak:

“Aslan oğlu Aslan, başkomiserim.” der.

Komiser başka bir polisi göstererek soruyu yineler. O da Aslan oğlu Aslan der. Aynı soruyu bu sefer Temel’e sorar. Temel de:

“Haçan bi hayvanoğlu hayvan idi; ama ismini çıkaramadım.” (İ.Y.)

164. TRAFİK KAZASI

Trafik kazası ihbarı alan polisler olay yerine gelirler. Olay yerinde ağızları burunları dağılmış, kafaları kan içinde iki kazazedeyi kan içinde yatarak görürler. Ancak arabalarda bir çizik dahi yoktur. Polis, kazazedelerden birine yaklaşarak olayın nasıl gerçekleştiğini sorar. Temel açıklar:

“Hava sisliydi. Önümü cöremiyordum. Camdan başımı çıkarmış yol çizgilerine bakarak cidiyordum. Haçan bu salak da öyle geliyormuş!” (M. M.)

165. TRAFİK POLİSİ

Bir trafik polisi arabayı durdurur:

“Ehliyet, ruhsat?”

Adam gösterir.

“Bagajı aç! Çekme halatı?”

“Var.”

“Acil yardım çantası?”

“Var.”

“Kriko?”

“Var.”

“Yedek lastik?”

“Var.”

“Peki, sağ sinyali yak!”

“Tamam.”

“Sis lambaları?”

“Tamam.”

“Radyon çalışıyor mu?”

“Evet.”

“Teybin?”

“Evet.”

“Mezdeke var mı?”

“Evet.”

“Çal! Şimdiiii ben oynuyorummmmm, sen yapıştır paraları.”

(www.fikramasasi.com.tr)

166. TRAFİK POLİSİ İLE METOROLOJİ MÜDÜRÜ

Trafik polisi kırmızı ışıktaki geçen meteoroloji müdürünü durdurur. Trafik polisi işlemlere tam başlayacak iken, meteoroloji müdürü:

“Hemşerim, bu defalık beni mahzur görün; ceza kesmeyin. Sizin de bir gün bize işiniz düşer.” der.

Trafik polisi:

“Benim size ne işim düşebilir ki? Ben yağmur yağsa da, yağmasa da işe geliyorum.” (Lafçı, 2006: 6)

167. TRAFİK POLİSİ SANDUYDUM

Temel bir gün aracıyla giderken, kırmızı ışıktaki geçmiş. Bunu gören vali de korumalarına:

“Alın gelin şunun evraklarını.” demiş.

Tabii, polisler bizim Temel’in evraklarını almışlar ve valinin yanına dönmüşler. Bunun üzerine Temel:

“Haccan sen kimsin da?” demiş.

Tabii, vali:

“Ben valiyim.” demiş.

Temel de hemen cevabı yetiştirmiş:

“Ula pen de senü trafik polisi sanduydum; ver evraklarını geri çabuk!” (Lafçı, 2006: 10)

168. TEMEL

Temel okulu bitirince, göreve başladığı karakolda Amerika asıllı bir komiserle çalışmak zorunda kalır. Amerikalı komiser, Temel'i çok sever; ancak onun bir işe yaramadığını düşünerek onu başından savmak ister. Bir gün komiser:

“Temel sen çok iyi bir polissin, ülkemın senin gibi polislerede ihtiyacı var. Ben nasıl sizin ülkenizde görev yapıyorsam; sen de benim ülkemde çalış. Gel seni Amerika'da sınava sokalım.” der ve Temel'i Amerika'da polis olmaya ikna eder.

Temel sınavı geçer ve Amerikan'ın bir eyaletinde göreve başlar. Tesadüf bu ya, bu sefer de komiseri Türk asıllıdır. Aradan iki ay geçmeden bütün Amerika, kahraman Türk polisi Temel'i konuşur. Çünkü Temel azıllı suçluları yakalar ve en zor görevlerden başarıyla çıkar. Bütün televizyonlar ondan bahseder. Halk ona, Süpermen Temel diye hitap eder. Bütün bunları öğrenen Amerikalı komiser çok şaşırır. Temel'in nasıl böyle başarılı olduğunu öğrenmek için Amerika'ya telefon eder.

Komiser:

“Ya Temel kusura bakma ama sen burada hiçbir işe yaramazdın ve görevlerde başarısız olduğun için seni Amerika'ya yolladım. Nasıl oldu da burada hiçbir işe yaramazken, Amerika'da kahraman oldun çıktın?” diye sorar.

Temel gayet kendinden emin bir şekilde:

“Çünkü komiserim değişmiştir.” der. (Lafçı, 2006: 172)

169. TEMEL TRAFİKTE

Temel trafiğe çıkmış ve kırmızı ışıkta geçmiş. Polis durdurmuş:

“Kırmızı ışıkta geçtiniz beyefendi, görmüyor musunuz?” demiş.

Temel:

“Haçan kusura bakmayın ben renk körüyüm.”

Polis:

“Renk körlerinin araba kullanmasının yasak olduğunu bilmiyor musun?”

Temel:

“Haçan bir şey olmaz; önde üç kişi oturur, yolu gösterirler.”

Polis:

“Üç kişinin önde oturması doğru değil.”

Temel:

“Ne yapalım arka tekerlek patladı.”

Polis:

“Patlak lastikle trafiğe çıkılmaz. Lütfen ehliyetinizi verin.”

Bunun üzerine Temel:

“Alun sizin olsun; zaten benum değil da!” demiş.” (Lafçı, 2006: 211)

170. TEMEL’İN TABANCASI

Temel karısından tabancasını istemiş. Karısına: “Getir tabancamı efkârlandım mermi atacağım.” demiş. Hanımı tabancayı getirmiş ve Temel bir şarjör mermi atmış havaya. Mermiyi attıktan sonra evden çıkıp giderken, silah seslerini duyup gelen polise rastlamış.

Polis:

“Kim ateş etti burada?” diye sormuş.

Temel:

“Ben etmedim, benim tabancam yoktur.” demiş.

Polis:

“Bu ev senin değil mi?” diye sorunca, Temel yalan söyleyememiş.

Temel:

“Ev benimdir; ama silahım yoktur.” demiş.

Polis:

“Madem silahın yoktur, buradan hanıma silahımı getir diye bağır.” diye üstelemiş.

Temel çaresiz:

“Fadime silahımı getir.” demiş.

Temel’i duyan Fadime cevap vermiş:

“Hangisini isteyişun daa?” (A. Ö.)

171. SARHOŞ

Yaşlı ve çirkin bir kadın soluk soluğa karakola gelip şikâyetçi olur:

“Adamın biri beni bir saattir izliyor; kendimi buraya zor attım, galiba sarhoştu memur bey.” der.

Polis, çirkin kadını tepeden tırnağa süzdükten sonra:

“Galiba değil; resmen sarhoşmuş.” der. (M. A.)

172. SENİ GÖRMEDİM

Polis kırmızı ışıhta geçen adamı çevirmiş:

"Hey hemşerim, kırmızı ışığı görmedin mi?"

Adam:

"Vallahi memur bey, kırmızıyı gördüm de seni görmedim."(M. A.)

173. SİCİLİ TEMİZ OLSUN

Yaşlı bir amca, eşeğinin üzerinde karayolunda seyretmektedir. Bunu gören trafik polisleri amcaya takılmak isterler ve onu durdururlar.

Polis:

"Be amca, neden takmadın kemerini?"

Amca:

"Takmam be işte!"

Polis:

"E bak gördün mü, şimdi ceza keseceyiz".

Amca:

"Kes bakalım ne keseceksen da gideyim; acele işim var."

Polis:

"Peki, amca cezayı sana mı yazalım yoksa eşeğe mi?"

Amca:

"???"

Polis:

"Yani cezayı sana yazarsak 5 milyon ödeycen, eşeğe yazarsak 3 milyon ödeycen."

Amca:

"Bana kes o zaman."

Polis:

"Be amca, anlamadın galiba? Cezayı sana yazarsak 5 milyon ödeycen, eşeğe yazarsak 3 milyon..."

Amca:

"Ey tamam işte; kes bana."

Polis:

"Be amca niçin fazla para ödemek istiyorsun?"

Amca:

“Be oğlum, eşeğin sicilinin temiz olması lazım; çünkü kendisini polis yazdıracam!” (S. K.)

174. SİLİKON

Her halinden ceza kesmeye kendini adanmış bir trafik polisi, bir bayan şoförü durdurur.

Polis:

“Emniyet kemeri takmamışsınız?”

Bayan:

“Evet, takmadım.”

Polis:

“Affedersiniz, ama neden?”

Bayan:

“Silikonlarım yeni de dikişlerim patlar diye takmadım!”

Polis:

“Hee o zaman gidebilirsiniz!” (www.fikramasasi.com.tr)

175. SORUNSUZ UÇUŞ

Adam arabası ile sürat yapmayı çok severmiş. Yine bir gün boş bir yolda kaptırmış giderken, polis tarafından çevrilmiş. Yanına gelen trafik polisine seslenmiş:

“Günaydın.”

Polis:

“Günaydın rüzgârın oğlu! Uçuş takımlarında bir sorun mu var, havalanamadınız galiba?” (www.fikramasasi.com.tr)

176. ŞOFÖR

Papa özel arabası ile giderken canı direksiyona geçip sürat yapmak ister. Şoför arkaya geçer. Papaz gaza basar. Uçarak giden limuzin az sonra polis tarafından durdurulur. Şoförün Papa olduğunu görünce telaşa kapılan polis, telsizle arar:

“Çok önemli birini durdurdum galiba” der:

“Kimi?”

Soruya aynı telaşla cevap verir:

“Bilemiyorum; ama Şu kadarını söyleyeyim. Şoförü Papa, gerisini sen tahmin et.”(www.geyikoloji.com)

177. ŞU BİNADAN ATLA

Dursun intihar etmeye karar vermiş. Polis olan Temel:

“Pak Dirsun Şu binanın 25. katından atlasana! 3 günde ancak yere inersun!”

Dursun sormuş:

“Peçi ölür müyüm?”

Temel cevaplamış:

“Tabii üç gün yeyüp içmeden yaşanur mu?”(www.geyikoloji.com)

178. SUÇUMUZ NE?

Erzurum Tebrizkapı’da kaldırıma yaslanarak zorla durabilen kamyonu görünce trafik polisleri hemen yanaşır:

“Hop hemşerim burada park etmek yasak!”

“Aman terpetme gurban olim, frenlerim dutmir.”

“Senin farların da kırık.”

“Mahallenin pijleri...”

“Silecekler de yok.”

“Viş ahan ben de yeni gördüm!”

“Ehliyet ve ruhsat lütfen”

“Vallah rühset yok, ne yalan diyim. Ehliyet de emimde.”

“Peki, sana elli lira ceza yazıyorum.”

“Gurban olim polis bey, ahan vermesine verah da suçumuz ne?”(Lafçı, 2006: 211)

179. UYANIK HIRSIZ

Adamın biri sokakta yürüyen milyonere sorar:

“Efendim, herhangi bir yerde polise rastladınız mı?”

“Hayır” der zengin adam.

“Öyleyse cüzdanını hemen bana vereceksiniz.” (N. A.)

180. UYANIK ŞOFÖR

Adam trafikte “alçaktan uçarak” giderken polise yakalanır. Kenara çeker, arabadan iner:

“Buyurun memur bey!”

“Beyefendi aşırı hız yaptığınız için sizi durdurmak zorundayım. Ehliyetiniz lütfen?”

“Ehliyetim yok. Son yaptığım kazada ehliyetime el koydular memur bey.”

“Peki, aracınızın ruhsatını görebilir miyim?”

“Araba benim değil memur bey; çaldım ben bu arabayı.”

“Anlamadım nasıl yani, siz bu arabayı çaldınız, öyle mi?”

“Evet, memur bey... Aaa durun bir dakika... Torpido gözünde ruhsat olacaktı; silahımı oraya koyarken ruhsat gibi bir şey gördüm galiba...”

Polis iyice şaşırır:

“Torpido gözünde silah mı var!”

“Evet, memur bey... Bu arabanın sahibi kadını vurduktan sonra cesedi bagaja koydum; silahı da torpido gözüne koydum...”

“Bagajda ceset mi var!”

“Evet, memur bey...”

Trafik polisi bunu duyar duymaz amirini arar; arabanın etrafı, bir anda polislerle dolar ve adamı sorguya alırlar. Ekipler amiri adamın ehliyetini ister, adam ehliyetini çıkarır ki ehliyet geçerli, temiz. Hiçbir anormallik yok. Bunun üzerine adamın ruhsatını ister, adam çıkartır ruhsatı da verir. Ekipler amiri yine bakar ki araba adama ait. Derken adamdan torpido gözünü açmasını ister. Adam açınca ortaya çıkar ki orada silah da yok. Ekipler amiri bir de bagaja bakmak ister. Adam bagajı açar, orada da ne ceset, ne bir şey... Bunun üzerine ekipler amiri:

“Çok garip” der:

“Sizi durduran memurun anlattığına göre, bu arabanın bir kadına ait olduğunu söylemişsiniz, kadını öldürüp cesedi bagaja, silahı da torpido gözüne koymuşsunuz.”

Adam güler:

“İnanmıyorum! O şimdi benim aşırı hızlı gittiğimi de demiştir.”

(www.fikramasasi.com.tr)

181. ÜZERİME DÜŞENİ YAPTIM

Kadının biri, evinin camını silmeye karar verir. Bu esnada evin bulunduğu sokaktan bir adam geçmektedir. Kadın camı silerken dengesini kaybeder ve aşağı düşer. Tam bu esnada sokaktan geçmekte olan adamın kucağında bulur kendini. Adam üstüne düşen kadını oracıkta soyar ve kadına tecavüz eder. Bunu gören mahalleli adamı yakalayıp karakola götürürler. Karakolda komiser adama:

“Oğlum sapık mısın nesin sen niye böyle bir şey yaptın?” der.

Adam, komisere dönerek:

“Valla komiserim ben sadece üzeremi düşeni yaptım.” der. (H. K.)

182. SAĞIMDAKİNİ Mİ SOLUMDAKİNİ Mİ?

Polis, alkollü olduğu belli sürücüyü çevirir ve sürücü belgesini ister. Alkollü olup olmadığını anlamak için de birkaç soru sorar:

“Bir baksana, ay kırmızı mı bu gece mavi mi?”

Sürücü hafif sallanarak başını yukarı kaldırır; karşılık verir:

“Hangisini soruyorsun kardeşim, sağdakini mi soldakini mi?” (Lafçı, 2006: 47)

183. SAĞIR BAŞ KOMİSER

Emekliliği yaklaşmış ve duyma problemi olan bir başkomiserin karakola tayini yapılır. Karakola yeni evlenecek bir çift, düğün dilekçesi verir. Dilekçeyi arz eden memur:

“Başkomiserim, bir tane düğün dilekçesi var ne yapalım?” der.

Kulağı az duyan başkomiser:

“Atın terbiyesizi nezarete!” der. (İ. İ.)

184. SARHOŞ HACI

Yaşlı bir adam, hacca gitmek için yola çıkar. Yolda polis arama yapar. Hacı adayının ilk bavulunu açıp içine bakınca birçok elbiseyle karşılaşır. Polis, adama sorar:

“Bu kadar elbiseyi ne yapacaksın?”

Adam:

“Ben yaşlıyım, değiştirip giyerim.” demiş.

Polis adamın diğer bavulunda rakılara, şaraplara rastlayınca şaşırılmış. Adama dönerek:

“Peki bunları ne yapacaksın?” demiş.

Hacı, polise dönerek:

“Ben çok yaşlıyım. Kâbe'nin etrafında dönemem. İki bardak içince o benim etrafımda döner.”der. (A. D.)

185. YAN BAKTI

Temel ile Dursun kavga etmiş. Temel, Dursun'u yaralamış. Dursun, Temel'i şikâyet etmek için polise gitmiş. Polis:

“Neden kavga ettiniz?” demiş.

Temel:

“Bana yan baktı” demiş.

Polis:

“Kavgaya ne gerek var; sen de ona yan baksaydı!” demiş.

Dursun:

“Ben de zaten yan baktım da ondan kavga çıktı.” demiş. (Z. K.)

186. YARIŞMA

Türk, Alman ve Fransız polisi bir yarışmaya katılırlar. Bu yarışmada tıka basa yemeği yiyip altına yapmadan onuncu kata kadar çıkan kişi yarışmanın birincisi olacaktı. Alman polisi yemeği tıka basa yemiş, sekizinci kata kadar çıkmış ve altına yapmış. Fransız polisi tıka basa yemiş, yedinci kata kadar çıkmış ve altına yapmış. Sıra Türk polisine gelmiş. Sekizinci katta evin kapısı açılmış, içeri girmiş ve beşikte yatan çocuğun kundağına tuvaletini yapmış. Onuncu kata kadar çıkarak yarışmanın birincisi olmuş. Ertesi gün haberlerde:

“Flaş! Flaş! Flaş! Beş kilo bebek, on kilo b...k s...tı.” yazmış. (G. A.)

187. YENİ POLİS

Bir süre pazarlamacılık yapan genç daha sonra sınava girip polis olmuş. Yolda rastladığı bir arkadaşı sormuş:

“Nasıl mesleğinden memnun musun?”

Polis:

“Evet” demiş ve eklemiş:

“Bizim mesleğin en iyi tarafı şu ki: Müşteri daima haksız.”(www.eglence.tr.msn.com)

188. ZATEN YANMIŞTI

Temel ile Dursun başarılı iki polis memuruymuş. Görevle ilgili becerilerini geliştirmeleri için yurt dışına gönderilir. Caddede devriye gezdikleri sırada telsizden şehrin en işlek caddesinde büyük bir yangının olduğuna dair anons gelir. Bu iki kafadar yangının olduğu yere gider. Bir de bakarlar ki yedi katlı binada yangın çıkmış ve üst katta da çocuk kreşi varmış. İtfaiye çalışanları bütün gayretleriyle yangını söndürmeye çalışırken, Temel ve Dursun’dan da kendilerine yardım etmelerini ister. Temel, Dursun’a:

“Üst kata çık, çocukları tek tek kucaklayıp bana at; ben aşağıdan onları tutarım.” der.

Dursun yedinci kata çıkar ve çocukları teker teker atmaya başlar. Birinci çocuğu atar, Temel tutar. İkinciye atar, yine tutar. Sıra üçüncü çocuğa gelir ve çocuk siyah tenlidir. Dursun bu çocuğu da atar; fakat Temel kollarını açmaz ve çocuk betona çakılır. Dursun, Temel’e:

“Çocuğu niye tutmadın?” der.

Temel de:

“O zaten yanmıştı!” der. (Z. K.)

189. ZATEN PARA KAZANAMADIK

Neşet Baba’nın da içinde bulunduğu obadan Kırşehirli birkaç abdal, 12 Eylül’de bir düğünden dönüyorlarmış. Bir Murat 124 taksinin içine sıkışmışlar. Davul, keman, def, dümbelek derken arabanın kapasitesini bayağı aşmışlar. Polis, yolda bunları çevirmiş. Düğünden geldikleri için sarhoşlarmış da. Düğüne giden oynar; ölüye giden ağlar düşüncesiyle zil zurna sarhoş olmuşlar. Sarhoş oldukları için polis onların gitmesine müsaade etmemiş. Ağabey, diyorlar:

“Yav kurban olayım, bırak bizi gidelim; zaten düğünde de iş kesattı. Para kazanamadık.”

Polis:

“Sizi bırakırım; yalnız bir şartla”

Buyur ağam:

“İstiklal Marşını kim yazmış söyleyin, ondan sonra gedebilirsiniz.”

Bunlar birbirlerine bakarlar sonra:

“Ağabey bize bir dakika müsaade” derler.

İnerler arabadan, tarlada kendi aralarında istişare ederler ve sonra derler ki:

“Bunu Çekiç Ali yazmış olamaz; çünkü onun okuması yazması yok. Neşet Ağam da yazamaz, o daha çok genç. Olsa olsa bunu Muharrem Ağam yazmıştır.”(F. Ö)

METİNLER-2

ANI ÖZELLİĞİ GÖSTERENLER

1. ACEMİ SATICI

Aksaray Vatan Caddesi'nde bulunan İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün merkez binasına 30 metre uzaklıkta parkta eroin satmak isteyen Abdülkerim B. suçüstü yakalandı. Eroini Diyarbakır'dan getirdiğini söyleyen B. İfadesinde:

“İstanbul’u bilmemenin cezasını ağır ödedim.” dedi. Olayla ilgili iki kişi de gözaltına alındı. (Arslan, 2002: 115)

2. AÇ HIRSIZLARIN SONU

Ordu'da Avcılar ve Atıcılar Kulübü'nce kuğulara eşlik edilmesi için bırakılan kaz ve ördeklerden ikisini yemek için öldüren üç kişi gözaltına alındı. Elllerinde çuval taşıyan üç kişi, şüphe üzerine polis ekiplerince durdurulur. Aramada çuvalda boğularak öldürüldüğü anlaşılan bir kaz ile bir ördek olduğunu anlaşılınca gözaltına alınan hırsızlar hayvanları yemek için öldürdüklerini itiraf ettiler. (Arslan, 2002:118)

3. AYAKTA DURAMAMAK

Korumada görevli bir polis memuru, devriyeye gelen komiseri görünce ayağa kalkmak ister. Ayağa kalkmaya çalışırken birden yere düşer. Komiseri hemen memurun yanı gider ve ne olduğunu sorar. Memur:

“Ayağım uyuşmuş o yüzden düştüm,” der. (M. B.)

4. BAŞKAN

Genel müdürlükte başkanın şoförü olan polis memuru arkadaşları tarafından başkan sıfatıyla anılmaya başlanır. Müdürlerin toplantı yaptığı esnada salona giren polis memuru amiri tarafından:

“Hoş geldin, başkanım. Otur!” diye karşılanır.

Bundan sonra bütün müdürler ayağa kalkarak:

“Hoş geldiniz efendim. Nasılsınız?” diyerek ayağa kalkar. Bozuntuya vermeyen polis memuru:

“Buyurun arkadaşlar, oturabilirsiniz.” der. (İ. Y.)

5. BALKONDAN KİLİM HIRSIZLIĞI

Elazığ'da bir evin balkonundaki kilimleri çalan hırsız, yakalandığında:

“Ben kilimleri çalmadım, balkonun altından geçerken rüzgârdan kilimler uçarak yanıma düştü, ben de tuttum, ben çalmadım”, dedi. (İ. Y.)

6. BU DA YURTDIŞINDAN

İşadamı Nevzat Demir'in evinden hırsızlık yapan bir kişi, bayramlarda Nevzat Bey'in kapısını çalarak:

“Ben sizin hırsınızım, bayramlaşmaya geldim. Üç ay önce sizin evden hırsızlık yapmıştım. Bana iş bulursanız sevinirim.” dedi. Nevzat Bey, hırsıza iş buldu. (Arslan, 2002: 119)

7. CİNAYET DEFTERİ

Adamın birisi cinayet işlediğini söyleyerek karakola teslim olmaya gider. Polis, cinayet defterine bakar böyle bir olay olmadığını söyler. Adam ısrar eder:

“Daha yeni iki saat önce adam öldürdüm, o yüzden deftere geçmemiştir.” der. Ancak polisi bir türlü ikna edemez. Tartışmayı duyan karakol amiri adama inanır ve bahsettiği adrese bir ekip yollar. Ekip eve gidince odanın ortasında kanlar içinde yatan bir cesetle karşılaşır. (İ. İ.)

8. CİNLER BASTI

Siirt'te polisin biri bakkala gitmiş. Alışveriş yapıp elinde poşetlerle giderken telsizini dükkânda unutmuş. Bakkal sahibi de polisin telsizi unuttuğunu fark etmemiş.

Telsizden sesler gelmeye başlayınca adam korkmuş.

"Dükkânı cinler bastı" diye bakkalı kapatıp kaçmış.(M. S.)

9. ÇAYCI

Kayıp çocukların bürosuna genç bir kızın kayıp olduğu ihbarı gelir. Kızın kaçırıldığı yönünde haber alan polis, büyük bir teknik takip başlatır. Çalışmalar sonucunda bir imam çocuğunun kızı kaçırdığını, ona tecavüz ettiğini ve görüntülerini telefonuna kaydettiğini ortaya koyar. Ancak bu şahsın kimliği hakkında yeterince bilgi yoktur. Bir gün müdürler karakolda otururken imam çocukları hakkında olumsuz şeyler

söylerler. O esnada çay servisi yapan karakol çaycısı kendisinin de imam çocuğu olduğunu olayın ne olduğunu öğrenmek için söze karışır.

Müdür:

“Git oğlum başımızdan.” der.

Diğer müdür:

“Ver bakalım olum şu telefonunu.” der.

Telefonu alınan çaycının kızı kaçıran kişi olduğu, telefonuna da görüntüleri kaydettiği anlaşılır. (İ.Y.)

10. ÇEKERSEN ÇEK

Siirt’te Fatih Alışveriş Marketi önünde yanlış yere park etmiş bir araç trafik müdürünün dikkatini çeker ve arabayı durdurarak aracın yanındaki adamın yanına gider.

Adama:

“Arabayı buradan çek yoksa ceza yazarım.” der.

Adam:

“Yaz” der.

Müdür:

“Çekici çağırırım ve arabayı çektiririm.” der.

Adam yine umursamaz bir şekilde:

“Çağırırsan çağır!” der.

Müdür sonunda sinirlenir ve çekiciyi anons ederek olay yerine çağırır. Araba çekiciye bağlanırken arkadan bayan bir polisin sesi duyulur. Bayan:

“Durun o araba benim çekemezsiniz!” diye bağırır. Müdür aracın yanında duran adamın aracın sahibi olmadığını nihayet anlar. (İ. İ.)

11. DERS

Siirt Polis Okulu’nda yakın savunma dersine giren İbrahim Komiser, sınıfı iki guruba ayırıp dersin konularını uygulamalı olarak göstermek ister. Gurubunun birisinin hırsız diğer gurubun da polis olmasını ister. İbrahim Komiser yönünü değiştirince öğrenciler hangi gurubun polis hangi gurubun hırsız olduğunu karıştırırlar. Öğrencinin biri komisere sorar:

“Komiserim biz polis mi olacağız?”

Komiser:

“Olum polis olmayacaksınız ne işiniz var burada?” der. (A. K.)

12. EMNİYET MÜDÜRÜ

Polisin biri nöbet kulübesinde nöbet tutuyormuş. Yaşlıca birisi yanına yaklaşmış ve sormuş:

Adam:

“Selamün aleyküm”

Polis:

“Aleyküm selam”

Adam:

“Evlat ne yaparsın burada?”

Polis:

“Nöbet tutarım amca. Sen ne iş yaparsın? Amca hayırdır niye sordun?”

Adam:

“Ben müdürüm evladım.” (tabii polisin aklına itfaiye müdürü, tapu müdürü, okul müdürü gelir; ama emniyet müdürü gelmez)

Polis:

“Emekli misin amca?”

Adam:

“Yok, çalışıyorum.”

Polis:

“Hayırdır amca, sen ne müdürüsün nerde çalışıyorsun?”

Adam:

“İl emniyet müdürüyüm, bu ilde çalışıyorum.”

Polis, şok içinde üstünü başını düzeltir. Silah bir tarafta şapka bir tarafta hemen toparlanır ve selama durur. İçinden, eyvah hapı yuttuk, der.

Adam:

“Senin baban Hüsamettin yaşıyor mu?” diye sorunca polis rahatlar ve babasının arkadaşı olduğunu anlar; ama ona döktüğü terin haddi hesabı yoktur. Sonra adam karakola girer. Arkadaşları polisle dalga geçmek için:

“Oğlum tanımadın mı? İl emniyet müdürüydü adam.” derler.

Polis de kendinden emin bir şekilde:

“Tanımaz mıyım oğlum babamın en iyi arkadaşı!” der. Yine nöbetteki eski haline döner. (U. Ö.)

13. EŞKÂLLERİNİ TARİF ET

Siirt Polis Okulu’nda birinci sınıf öğrencilerinin kaldığı yatakhane camları zemine çok yakındır. Öğrencilerin yatakhaneye girmesi akşam yediye kadar yasaktır. Bu yasağın çiğnendiği sınıflar amiri tarafından tespit edilir. Amir, yatakhaneye kaçak girenleri tespit için ikinci sınıflardan bir öğrenciyi görevlendirir. Öğrenciler görevlinin saklandığı yeri fark edemedikleri için yatakhaneye girmeye başlar. Öğrenci hemen sınıflar amirini arar:

“Amirim öğrenciler yatakhaneye girdiler ne yapalım?” der. Amir:

“Eşkâllerini tarif et.” der. Öğrenci:

“Mavi gömlek, mavi kravat ve mavi pantolon giymişler. Yaklaşık bir yetmiş boylarında, iki şahıs efendim.” der. (F. Ö.)

14. ET HIRSIZLARI

Hatay’ın Dört Yol ilçesinde, bir kasaptan 335 kilo et çalındığı iddia edildi. Edinilen bilgiye göre, Payas beldesi Cumhuriyet Mahallesi Fahrettin Altay Caddesi’ndeki iş yerine giden Yunus Koç (40), içeri girdiğinde hırsızlık yapıldığını fark edince durumu Emniyet Müdürlüğü yetkililerine bildirdi. Polis ekiplerinin yaptığı incelemede, hırsız veya hırsızların gece iş yerinin arka kısmındaki pencereden girdikleri ve 335 kilo eti çaldıkları anlaşıldı. Yetkililer, zanlı veya zanlıların yakalanması için çalışmalarını ve soruşturmanın sürdürüldüğünü bildirdiler. (www.haber3.com.tr)

15. GECE YARISI KAPI KIRMAYA ÇALIŞINCA YAKALANDI

Acemi hırsız Talip D. Mecidiyeköy’de sabaha karşı saat 05.00 sıralarında hırsızlık amacıyla girmek istediği evin kapısını kırmaya kalkınca, gürültüye uyanan apartman sakinleri tarafından yakalandı. İlk defa hırsızlık yaptığı belirlenen D. :

“Kapıyı kırınca bu kadar gürültü çıkacağını düşünmemiştim.” dedi. (Arslan, 2002: 120)

16. HERKES KENDİ MESLEĞİNİ ÇOK YÜCE GÖRÜR

Bir gün kardeş aptal çocukları, kavga ediyormuş. Bunu gören babaları yanlarına gelir ve ikisinin de kulağını çeker bir ona vurur bir ona vurur. O anda kısa boylu zayıf bir polis memuru yanlarından geçer. Baba çocuklarına der ki:

“Sanki babanız gibi büyüyünce kırmızı kuşaklı davulcu mu olacaksınız? Olsa olsa şöyle kötü bir polis olursunuz.” (G. A.)

17. HIRSIZ SAĞIR OLURSA

Bahçelievler’de bir markette hırsızlık yaparken çalan alarmı duymayınca yakalanan sağır ve dilsiz hırsız Sırrı K. (43), son işinde de çiçekçi dükkânının kapısını açmaya çalışırken, tornavidayı elektrik kofrasına sokunca yakayı ele verdi. Meydana gelen patlama sonucunda elinden yaralanan K. hastanede tedavi edildikten sonra gözaltına alındı. Acemi hırsızın, 10 yıl önce de bir banka şubesini soymaya çalışırken yine çalan alarmı duymadığı için yakalandığı ortaya çıktı. (Arslan, 2002: 120)

18. HIRSIZLAR POLİSİ TONGAYA DÜŞÜRDÜ

İlginç olay dün Eyüp’te yaşandı. Sivil polisler; bir otomobil hırsızlık şebekesinin üç elemanını takibe aldı. Üç hırsızın içinde bulunduğu 34 V ...plakalı lacivert Renault otomobil, dur ihtarlarına uymadı. Hırsızlar otomobili polisin üzerine sürdü. Polisler bunun üzerine kaçmakta olan aracın üzerine ateş açtı. Aracın camına kurşun isabet etti. Otomobil Ulukışla Caddesi’ne geldiğinde uyanık hırsızlar cep telefonundan 155’i arayarak “ Üç kişi Ulukışla Caddesi’ ndeki bir bankayı soydu. Soyguncular şu an Şahin marka otomobille Edirnekapı istikametine doğru kaçıyorlar.” diyerek peşlerindeki polisi hedef gösterdi. Bu sırada vatandaşların da polisi arayarak ihbarda bulunması üzerine tüm ekipler alarma geçti. Ekipler ihbar edilen polis aracını Rami Uluyol Caddesi’ nde durdurdular ve soyguncu sandıkları sivil polisleri indirdiler. Sivil ekip otosundaki polislerin “Biz de polisiz, takipteyiz” demesi de işe yaramadı. Çalıntı olduğu sanılan araçtaki gerçek hırsızlar ise el sallayarak olay yerinden uzaklaştı. Gerçek anlaşıldığında artık çok geçti. Ekipler, gerçek hırsızların peşine düştü; ama yakalayamadı. (Arslan, 2002: 131)

19. İMDAT ÇALDIKLARIM ÇALINDI

Malatya’da Ticaret Merkezi inşaatından 7 adet pencere çalan hırsız, çaldığı pencereleri bir hurdacı dükkânının önüne bıraktı. Bir süre sonra geri döndüğünde pencereleri koyduğu yerde bulamayınca polise hurdacı dükkânın önünde 7 adet pencere bulunduğunu ve hırsızlık malı olabileceği ihbar etti. Polis şaşkın hırsız çelişkili ifadelerinden dolayı gözaltına aldı. Yapılan sorgulamada ise şaşkın hırsız pencereleri kendisinin çaldığını itiraf etti. Her zaman akıllı hırsız ev sahibini bastırmıyor. (Arslan, 2002: 125)

20. İNTİHAR

Çevresi tarafından mutlu olarak bilinen; ancak her akşam koca dayağı yiyen bir kadın intihar eder. İntihar anonsu geldikten sonra polis olayı araştırmak için eve gider. Olayı araştıran polis, kadının kocasını sorguya alır. Adam kendisinin suçsuz olduğunu, eşiyle çok iyi geçindiğini söyler. Polis komşularının hiç de öyle söylemediğini dile getirir. Adama çok kızan komiser, dayak cennetten çıkmadır diyerek onu güzel bir şekilde benzetir. Aradan bir ay geçince aynı mahalleden intihar anonsu gelir. Mahalleye giden komiser, evde karakolda dövdüğü adamı asılmış bir şekilde bulur. Adam asılmadan önce ayakkabısını üzerine:

“Aşkım seni çok seviyorum.” yazar. (İ. Y.)

21. KAPKAÇÇIYI POLİS KURTARDI

Adana’da bir kişinin cep telefonunu kapıp kaçan 20 yaşındaki Hüseyin Kızıltoprak, uzun bir kovalamacadan sonra yakalanınca linç edilmek istendi. Kapkaççıyı öfkeli kalabalığın elinden polis kurtardı.

Hüseyin Kızıltoprak, Atatürk Caddesi’nde arkadaşları ile yürürken İzzet Anmak’ın (18) cep telefonunu kaparak kaçmaya başladı. Anmak ve arkadaşlarınınca kovalanan kapkaççı, yakalanacağını anlayınca cep telefonunu bir kenara atarak kaçmayı sürdürdü. Ancak peşindekiler kararlıydı.

Yaklaşık 15 dakika süren kovalamaca etrafta şaşkınlıkla izlenirken kapkaççı, Büyükşehir Belediyesi arkasında esnaf tarafından yakalandı.

Telefonu çalınan Anmak ve arkadaşları yakaladıkları Kızıltoprak’ı dövmeye çalışırken kapkaççı ise suçunu inkâr ediyordu. Ne var ki, Kızıltoprak’ın attığı cep telefonunu bulan kişi olay yerine gelip “Koşarak kaçarken bu telefonu sen attın. Niye

yalan söylüyorsun?” diyince Anmak’ın öfkeli arkadaşı, kapkaççıyı yumruklamaya başladı.

Olayın nasıl geliştiğini öğrenen çevredekiler de kapkaççı Kızıltoprak’ı dövmeğe kalkışınca olay bir anda büyüdü. Bu arada devriye gezen Güvenlik Büro Ekipleri, birinin kalabalık tarafından dövüldüğünü görünce duruma müdahale ederek Kızıltoprak’ı linç edilmekten kurtardı. Kapkaççı gözaltına alınırken telefonu çalınan İzzet Anmak olayı şöyle anlattı:

“Arkadaşlarla yürüyorduk, arkamdan yaklaşan birisi telefonumu cebimden alıp kaçmaya başladı. Peşinden koştuk. Vatandaşların da yardımıyla kapkaççıyı yakaladık. Eğer peşinden koşmasaydık telefonum gitmişti.”

Burada görüldüğü üzere, polis; mağdurun olduğu gibi sanığın da sığınacağı kişidir. Kısacası polis; herkesin, her kesimin dostudur. (Arslan, 2002:130)

22. KERMESTE HIRSIZLIK

Balıkesir’deki Devlet, SSK Askeri ve Doğum Hastanelerinde çalışan hemşireler tarafından, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’ne bağlı Yetiştirme Yurdu’nda kalan çocuklar yararına kermes düzenlendi. Kermeste yurttan kalan ilköğretim okulu öğrencisi, bir hemşirenin çantasını çalarken yakalanıp gözaltına alındı. (Arslan, 2002: 117)

23. KONTROL KALEMİ

Polisler, kontrol kalemi bulamayınca, direkte elektrik kaçağı olup olmadığını bir keçiyi kullanarak saptadı. Şanlıurfa’nın Oduncu Pazar’ında önceki gece sürüsünü evine götüren Hasan Tekin’in beş koyunu bir sokaktan geçerken düşüp öldü. Olay yerine gelen polisler, sokaktaki elektrik direğine kaçak olup olmadığını anlamak için Hasan Tekin’in keçilerinden birini “kontrol kalemi” olarak kullandı. Keçi ite kaka yaklaştırıldığı direğe dokunur dokunmaz bayıldı. (Radikal Gazetesi, 02.12. 2002)

24. KÖR VE ALKOLLÜ

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün talimatıyla trafik ekipleri tarafından tüm yurttan hız ve alkol kontrolü gerçekleştirildi. Manisa’da oturan ve tek gözü görmeyen E.K.(23) bir arkadaşı ile İzmir’den gelirken, 103 promil alkollü halde araç kullanırken yakalandı. Küçük yaşta sol gözüne çivi battığı için tek gözü kör olan E.K. 11 yıldan beri ehliyetsiz araç kullandığını belirtirken, daha önce de çok kez yakalandığını söyledi.

“Ben alkollü değilim ki, 103 promil de alkol mü? Yakalanmasaydım Manisa’ya gidecektim” demesi polisleri bile şaşırttı. Güçlkle ayakta durduğu gözlenen E.K. kendisini görüntüleyen basın mensuplarına bir süre direndikten sonra oturduğu yerde sızıp kaldı.(Arslan, 2002: 135)

25. MATEMATİKÇİ POLİS

Daha önce dershanede matematik öğretmenliği yapmış; ancak sonra polis olmaya karar vermiş bir matematik öğretmeni, Siirt Çevik Kuvvet’te göreve başlar. Polis, Çevik Kuvvet önünde göreve gitmeyi beklerken, eski bir öğrencisi tarafından aranır. Öğrencisi:

“Hocam matematikten bir sorum var. Onu çözemedim; eğer uygunsanız bunu çözebilir misiniz?” der.

Memur, polis olduğunu söylemeden arkadaşının eline soruyu yazarak çözmeye çalışır. Yanındaki arkadaşının her iki eline de işlemler yapar; ancak soruyu çözmeyi başaramaz. Daha sonra eline bir kâğıt alır ve arkadaşının sırtını masa yaparak işlemi devam ettirir. Bir elinde kalem diğer elinde telefonla öğrencisiyle konuşan polis memuru, iki kâğıt bitirir; ancak problemi çözemez. Soruda hata olduğunu söyleyerek öğrencisinin telefonunu kapatır ve anonsla göreve çağrılır. (T. G.)

26. MECZUP

Siirt’te devriye görevi yapan ekip arabası gece saat üçte cami avlusunda büyük bir ateşin olduğunu görür. Cami içindeki ateşin yanına gittiklerin de bir meczupla karşılaşır. Adam cami tahtalarını sökmüş ve ısınmak için onları ateşe vermiştir. Polis:

“Ne yapıyorsun sen burada?” deyince, meczup:

“Üşüdüm ısınmaya çalışıyorum, gelin siz de ısının!” der. Polis daha sonra şahıstan kimlik ister ve nereli olduğunu sorar. O da:

“Ben ajanım, beni Obama yolladı, birçok ülkeyi gezdim Saddam benim arkadaşım, Bin Ladinin yerini biliyorum, yakında milletvekili olacağım.” der. Daha sonra polis ondan ateşi söndürmesini ister. O da çıplak ayakla on metrelik ateşin içine atlar. (T. G.)

27. MAHKEMEDE

Eşinden ayrılmak için şoförüyle mahkemeye giden komisere anons gelir. Anonsta 06 KLM 0034 plakalı aracın içinde mafya liderlerinin ve hırsızların olduğu bildirilmektedir. Komiser, adliye kapısına girerken öndeki aracın anons edilen aracın plakasını taşıdığını fark eder. Ekip amiri aracın plakasını teyit için merkezden tekrar bilgi ister. Gelen anons yine aynı plakayı bildirilir. Hemen etrafını çeviren polisler aranan şahısları yakalar. Kötü bir gün için yola çıkan ekip başarıyla gününü ödüllendirmiştir. (İ.Y.)

28. MERHAMETLİ POLİS

İş adamının birisi fidye almak için kaçırılır. Beş gün boyunca tutsak kalan adam fidyeyi alamayan hırsızlar tarafından serbest bırakılır. Hemen karakola giderek zanlılar hakkında şikâyetçi olur. Memura gerçeği bütün ayrıntılarıyla anlatır. İfadesi bittikten sonra beş gündür aç olduğunu, karnın açlıktan ağrıdığını söyler. Garibim polis memuru, çantasından çıkarttığı kuru ekmeği adama ikram eder. Kuru ekmeği yemeye çalışan adam ağzını, midesini ekmekten dolayı yaralar ve olduğu yere yığılır kalır. Polis, acilen ambulans çağırır ve adam ölmeden hastaneye yetiştirilir. (İ. İ.)

29. MEZARDA İÇKİ ÂLEMİ

Karşıyaka Mezarlığı'nda uygulama yapan polis memurları, gece geç saatlerde iki bayan ve bir erkeği çevirir. Kimlik kontrolü yaptıktan sonra nereye gittiklerini sorar. Onlar da sabah kaybettikleri yakınlarına dua etmek için mezarlığa gideceklerini söylerler. Amir bunlara inanır gitmelerine müsaade eder. Polis memuru amirine:

“Amirim bu saatte dua mı olur, isterseniz bunları takibe alalım.” der ve arkalarından farları söndürerek takibe başlarlar. Az ilerde mezarlığın içinde arabalarının içinde biralarını içerken bulurlar.

Amiri bu durumu görünce şahıslara çok kızar. Kendilerine tatmin edici bir cevap vermesini ister. Adam da:

“Kızılay'da barda içiyorduk, farklılık ve fantezi olsun diye mezarlıkta bira içmeye karar verdik.” der. (İ. Y.)

30. NASIL HIZ YAPARIM?

Sanatçı Osman Yağmurdereli bir gün arabası ile giderken trafik polisi durdurmuş:

“Beyefendi aşırı hız yaptınız, ceza yazmam gerekiyor.” demiş. Osman Yağmurdereli ise:

“Nasıl hız yaparım memur bey, kaynanama gidiyorum.” diye cevap vermiş. (Arslan, 2002: 131)

31. POLİS SADECE POLİSLİK YAPMAZ

Siirt’e yolunuz düşmüşse sokak ortasında inekler ve koyunlarla karşılaşmışsınızdır. Bu hayvanlar şehrin merkezinde rahat rahat dolaşır, kimse de onlara bir şey yapamaz. Davetsiz misafir olan inekler zaman mekân tanımaksızın dolaşırlar. Kimi zaman şehrin en meşhur caddesi olan Güres’de kimi zaman da valiliğin önünde, kendilerine yer aralar. İşte böyle yerlerden birisi olan adli lojmanları bahçesi onlar için vazgeçilmez yerler arasındadır.

Polis Memuru Turgay adliye lojmanlarında nöbet tutmaktadır. Ansızın on ineğin baskınıyla karşılaşan memur ineklerin çıkartılması konusunda başsavcıdan emir alır. Polis ne kadar uğraşırsa da inekleri çıkartamaz. Bunu gören savcı:

“Bu inekleri çıkart yoksa işinden olursun” der.

Polis memuru çevreden yardım isteyerek inekleri lojmanın bahçesinden çıkartır. Polis sadece polislik yapmaz; Siirt’te terörle mücadele ederken inekleri de kovalar. (T. G.)

32. POLİSTEN KAÇTI, SU KANALINA DÜŞTÜ

İstanbul Maltepe’de polisi görünce kaçmaya çalışan Nevzat Altun isimli yoklama kaçağı genç, su kanalına düştü. Polis ve vatandaşın hırsız zannederek yakalamaya çalıştığı gencin iki bacağı da kırıldı. Altın, polis tarafından hastaneye kaldırıldı. (Hürriyet, 02.01.2005)

33. PİLOT OLAN POLİS

Özel harekâttan bir ekip uçakta rehine kurtarma provası yapmak için uçağa biner. Havada belirli bir yükseklikte seyreden uçak pilotlar tarafından idare edilmektedir. Ekipler amiri pilotların da ölebileceğini düşünerek pilot koltuğuna geçer.

Kendisi uçağı kullanmaya karar verir. Kontrol levyesini iterken diğere elindeki silahı patlar ve uçağın tavanında büyük bir delik oluşur. Pilotlar tarafından zorlukla piste indirilen uçak üç ay uçuş yapmaz. (İ. İ.)

34. SİLİFKE'DE İLGİNÇ HIRSIZLIK

M.Ö. ve S.D. isimli iki hırsız Merkez Alâeddin Camii'nde namaz kılan 16 kişinin ayakkabısını torbaya doldurarak kaçmak isterlerken Merkez Karakolu polislerinin başarılı çalışması sonunda Silifke terminalinde kısıkıvrak yakalandı. (Silifke Haber, 27.01.2012)

35. SİVİLKEN GÖRÜŞELİM

Dört polis staj yapmak için emniyete gider. Stajdan sonra ikisi kız arkadaşlarını gezmek için çağırırlar. Polisler resmi, kızlar ise sivildir. Bir eczanenin önünden geçerken, kapıdaki bir kadın:

“İşte Türk polisi! Yakalamış hayat kadınlarını götürüyor.” der.

Kızlar hem şaşkın hem üzgün bir şekilde birbirlerine bakarlar. Birkaç metre ilerledikten sonra kızlardan birisi arkadaşına:

“Biz ancak sen sivilken görüşebiliriz, resmiken sakın beni arama!” diyerek arkadaşını terk eder. (A. K.)

36. SOĞUK RAKI

Bir gece polisler kafayı çekmek isterler. Rakının sıcak olduğunu fark ederler. Hem Türk hem de polis olmanın verdiği kültürle sıcak rakı problemine çözüm bulmayı başarırlar. Bayrak direğine yaklaşarak direktteki bayrağı gönlerden indirirler ve onun yerine rakı şişesini bağlarlar. (U. Ö.)

37. SOYGUNDAN SONRA MANGAL KEYFİ

Kayseri'de ziynet eşyası çaldıkları kuyumcunun çatısında mangal yakan 4 kişi yakalandı. Devriye gezen polis ekipleri duydukları sesler neticesinde kuyumcunun çatısına çıktılar. Polis ekipleri çeşitli işyerlerinden ziynet eşyaları çalan, daha sonra da bir marketten çaldıkları 10 kilo eti çatıda yaktıkları mangalda pişirerek yiyen 4 genci yakaladı. (Lafçı, 2002:117)

38. TRAVESTİ

Bu olayı bir arkadaşına polis olan akrabası anlatmış. Trafik kazası nedeni ile olay yerine gitmişler. Arabanın içinde sıkışıp bayılmış iki tane travesti varmış. İtfaiye gelmiş. Kazazedeleri çıkarabilmek için ön paneli kesmeye başlamışlar. Yan koltuktaki yaralı travesti kendine gelince şoför koltuğundaki arkadaşına seslenmiş: “Nalaaan, Nalaaan ! Nalaaaaan?” Bakmış ses yok. Değiştirmiş:”Ahmet abii, Ahmet abiiii?” Olay yerindeki herkes gülmekten bir süre çalışmamış. (M. B.)

39. TRAFİK FABRİKASI

Trafik polisleri yol kontrolünü bitirdikten sonra yeni açılan fabrikaya hayırlı olsun giderler. Fabrika sahibi tarafından en iyi şekilde ağırlanan polisler:

“Beyefendi, burada ne üretiyorsunuz?” diye sorarlar.

Fabrika sahibi:

“Trafo üretiyoruz.” der.

Memurun birisi:

“Arkaya iki tane atın da evde çocuklar oynasın.” der. (M. B.)

40. TESADÜF ESERİ YAKALANAN KATİL

Esertepe’de kavga olduğu anonsunu alan polisler olay yerine giderler. Mahalleye gittiklerinde yolun ortasında kan revan içinde yatan bir yaralıyı bulurlar. Etraftaki kalabalığı dağıtmaya çalışan ekipler amiri, olay yerinde güvenliği sağlamaya çalışır. Faali çözmek için etraftan bilgi toplayan polis kimseden bir şey öğrenemez. Amir üzerinde kandamları olan birisini görür ve gel lan buraya, der. Sorguya başlamadan adam elindeki bıçağı göstererek:

“Amirim eşime laf atmış, evimizin etrafında dolanıp bizi taciz ediyordu o yüzden bıçakladım şerefsizi!” der. (İ.Y.)

41. TÜP BİTTİ, SOYGUNA PAYDOS

Muğla Üniversitesi Kampüsü’nde bir banka ATM’si gece oksijen kaynağıyla açılarak soyulmak istendi. Ancak oksijen tüpü bitince soygun girişimi yarım kaldı. Polisler “Tüp bittiğinde siyah küçük karpit taşı parçalarını dışarıya atar. Olay yerinde de bu parçalardan bulundu.” (Arslan, 2002: 118)

42. UYANIĞIN CEVABI

Arabanın yarısı hasar gören ve içindeki eşi ile altı aylık oğlu yaralanan Y. C'nin özrü kabahatinden büyük olmuş.

Gelen polis ekibine karşı kendini şöyle savunmuş:

“Acelem vardı, cezaları da yiyince moralim bozuldu!”

Yani kabahat onda değil, cezaları yazan polislerde. Tam kurtaracak açığöz cevabı. (M. B.)

43. UYUYAN MEMUR

Bilgisayarın karakola girmediği, ifadenin daktiloyla yazıldığı dönemde adamın birisi ifade vermek için karakola gider. Polisler tarafından karşılanan sanık ifade vereceğini söyleyerek mukayyidin yanına gönderilir. Daktiloyu kullanan polis memuru gündüzleri oturduğu yerde uyuma hastalığına yakalanmıştır. İfadeyi almaya başlar ve daktilonun sesi her taraftan duyulur. Bir ara amir, sesin gelmediğini fark eder ve kayıt adasına gider. Odada hazır ol vaziyetinde bekleyen sanıkla, bir eli daktiloda olan ve kafasını masaya koyup derin bir uykuya dalan polis memuruyla karşılaşır. (İ. İ.)

44. ÜÇ HARFLİLER

Gece görevindeki polisler merkezden tren istasyonunda bali çekenlerin olduğuna dair anons gelir. Polisler istasyona gittiklerinde, iki genci yağmur altında bir ateşin etrafında bali çekerken bulur. Gençler balinin etkisinde kaldıkları için olanları anlamakta zorlanırlar. Polislerden biri:

“Ateşi söndürün ve uzaklaşın buradan.” der.

Gençler:

Abi az kaldı kendisi söner, diye cevap verirler. Polisler ısrar eder ve onlarda ateşin üzerine işeyerek ateşi söndürmelerini isterler.

Gençler:

“Abi o zaman üç harfliler gelir bizi çarparlar.” der. Bunun üzerine polis:

Siz bizden korkmuyorsun da üç harflilerden mi korkuyorsun, diyerek onları tehdit eder. Bundan sonra gençler ateşe işemeye başlar; ama korkudan yüzleri bembeyaz kesilir. (T. G.)

45. NÖBETÇİ KARAKOLU

Bir çift akşam karakola gider. Karakolun kapısında “Kapalı” yazar. Kapının sağında da nöbetçi karakolun isminin görürler. Çift durumu bildirmek için merkez karakoluna gider. Orada bulunan nöbetçi amir:

“Nasıl böyle bir şey olur!” diye karakola gider. Kapıyı çalar. Kapıyı açan polis memuru amiri karşında görünce önce kendisini sonra da amirini tokatlayarak olayın rüya olmadığını anlar ve:

“Amirim sarhoşuz, rezil olacağımıza vezir olalım dedik.” der. (H. İ.)

46. UYANIK SÜRÜCÜ

Gece geç saatlere kadar içen bir sürücü aracının başına geçer ve yolda ilerlemeye başlar. Yolunda ilerlerken ileride trafik çevirmesinin olduğunu fark eder. Hiç telaşa kapılmadan polislerin yanına yaklaşarak dörtlüleri yakar ve polisin yanına gelmesini bekler. Arabanın camını açarak:

“Ağabey ben de sizi arayacaktım. Çok sarhoşum birinizin beni eve götürmesi mümkün mü acaba?” der ve cezadan kurtulur. (İ. İ.)

47. VESTİYER ALTINDA KALIP YAKALANDI

Malatya’da akrabasının altınlarını silah zoru ile çalmak isterken evin girişindeki vestiyer devrildi. Komşuları vestiyer altında kalan şanssız hırsız polise ihbar ettiler. (Arslan, 2002: 118)

48. YOK

Hatay Bölge Trafik’te, trafik kontrolü yapmak için araçları durdurulur. Bu çevirmede polis, durdurduğu araçlardan birinde daha önce tartıştığı esnaf olan komşusuna rastlar. Polis memuru komşusuna ders vermek, için ceza kesmek ister. Arabada neyin eksik dercesine:

“Neyin var; neyin yok?” der.

Sürücü de hiçbir eksiğim yok, der gibi hiçbir şeyim yok, der. Beklemediği cevabı alan polis memuru sorular sormaya başlar:

“ Muayenen var mı?”

“Yok”

“Ruhsatın var mı?”

“Yok”

“Arka farlar yanıyor mu?”

“Yok”

“Yangın söndürme tüpün var mı?”

“Yok”

“Krikon var mı?”

“Dedim ya hiçbir Şeyim yok.” polis beklemediği bir cevap daha alınca bu durum hoşuna gider ve sürücüye ceza vermeden onu serbest bırakır. (R. E.)

KAYNAKÇA

1. YAZILI KAYNAKÇA

- AKARSU**, Bedia (1998), **Dil-Kültür Bağlantısı**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- AKSAN**, Doğan (1995), **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili (Dilbilim Açısından Bakış)**.
Engin Yayın Evi, Ankara.
- AKSAN**, Doğan (1999), **Anlambilimi/Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**, Engin Yayınları, Ankara.
- AKSAN**, Doğan (1999), **Halk Şiirimizin Gücü**, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- AKSAN**, Doğan (2006), **Dil, Şu Büyülü Düzen...**, Bilgi Yayın Evi, İstanbul.
- AKSAN**, Doğan (2009), **Her Yönüyle Dil**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ARSLAN**, Feyzullah (2002), **Gül, Güldür, Düşündür**, EGM Yayınları, Ankara.
- ARSLAN**, Feyzullah (2005), **Polisin Hatıra Defteri**, EGM Yayınları, Ankara.
- ARTUN**, Erman (2009), **Anonim Halk Edebiyatında Nesir**, Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- BAŞGÖZ**, İlhan (1997), “*Nasreddin Hoca Hikâyeleri (Tarihsel Gelişme İçinde Bir Konular Analizi)*”, **Toplumbilim Dergisi Nasreddin Hoca Özel Sayısı**, Sayı: 6, s. 25–35.
- BAŞKAN**, Özcan (2003), **Bildirişim İnsan- Dili ve Ötesi**, Multilingual Yayınları, İstanbul.
- BERGSON**, Henri (1996), **Gülme**, (çev. Yaşar Avunç), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BORATAV**, Pertev Naili (1969), **Az Gittik Uz Gittik**, Ankara.
- BORATAV**, Pertev Naili (1978), **100 Soruda Halk Edebiyatı**, İstanbul.
- BORATAV**, Pertev Naili (1996), **Nasreddin Hoca**, Edebiyat Derneği Yayınları, Ankara.
- CERRAH**, İbrahim (2011), **Polis Etiği**, Polis Akademisi Yayınları, Ankara.
- CEVİZCİ**, Ahmet (2002), **Paradigma Felsefe Sözlüğü**, Engin Yayıncılık, İstanbul.
- CÜCELOĞLU**, Doğan (1993), **İnsan ve Davranışı/Psikolojinin Temel Kavramları**, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- CHARRIER**, Jean Paul (2010), **Bilinçdışı ve İnsan**, (çev. Hüsen Portakal), Cem Yayınevi, İstanbul.
- ÇEVİK**, Hasan Hüseyin (2011), **Halkla İlişkiler ev İletişim**, Polis Akademisi Yayınları, Ankara.

- DEMİREL**, Özcan (2007), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- DÖKMEN**, Üstün (2002), **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- DÖKMEN**, Üstün (2006), **Küçük Şeyler 1**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- EGM.** (1995), “*Halkın Polis İmaja ve Polis Halk Bütünleşmesinin Dinamikleri Araştırması*”, APK Dairesi Başkanlığı. <http://www.egm.gov.tr>
- ERDEM**, Ali Rıza (2003), “*Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler*” **Değerler Eğitimi Dergisi**, İstanbul, s. 1- 4.
- ERGİN**, Muharrem (2004), **Türk Dili Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- ERMİŞ**, Mehmet (1996), **En Güzel Anadolu- Kayserili Fıkraları**, Gün Yayıncılık, İstanbul.
- EROL**, Gülbuğ (2007), **Medya Üzerine Çalışmalar**, Beta Yayınları, İstanbul.
- ELÇİN**, Şükrü (1981), **Halk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- FINDIKLI**, Remzi (2000) “*Meslek Olgusu ve Polislik Mesleğinin Özellikleri*”, **Türkiye’de Suç ve Polislik**, İbrahim Cerrah, Emin Semiz (Editörler), Güner Matbaacılık, Ankara, s. 89–113.
- GÖKSU**, Turgut (2002), “*Maslow’un İhtiyaçlar (Güdüler) Piramidi ve Polisin Yabancılaşma Olgusu*”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C. 4, S. 3–4 (Temmuz-Aralık), s. 27–48.
- GÖLGE**, Salih (2010), “*Polis İmaja ve Algılanmasında Halkla İlişkiler*”, **Polis ve Halkla İlişkiler (Ed: Yıldız Dilek Ertük)**, Şubat -2010, İstanbul, s. 334–355.
- HANGÜN**, İkrami (2002), **Elazığ Fıkraları (İnceleme–Metin)**, Elazığ, (Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KAPLAN**, Mehmet (2002), **Kültür ve Dil**, Dergâh Yayınları, Ankara.
- KAŞGARLI** Mahmud, **Divan-ü Lügat’it Türk**, (çev. Besim Atalay), Ankara, TDK Yayınları.
- KATI**, İ. Ekrem (1998), **Elazığ Fıkraları**, Başkent Matbaacılık, Elazığ.
- KIERKEGAARD**, Soren (2009) , **İroni Kavramı**, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.
- KIZILÇELİK**, SEZGİN - Yaşar **ERTEM**, (1994), **Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü**, Ankara: Atilla Kitabevi.

- LAFÇI**, Cemal (2006), **Polis Fıkraları**, Samsun Emniyet Müdürlüğü Yayınları (Derleme), Samsun.
- Meydan Larousse**, (1971), “Fıkra Maddesi”, İstanbul.
- MORREALL**, John (1997), **Gülmeyi Ciddiye Almak**, (çev. Kubilay Aysevener, Şenay Soyer), İris Yayıncılık, İstanbul.
- NIETZSCHE**, Frierich (2003), **İnsanca Pek İnsanca I** (çev. Mustafa Tüzel), İthaki Yayınları, İstanbul.
- ÖNGÖREN**, Ferit (1983), **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi**, İş Bankası Yayınları, Ankara.
- ÖZKAN**, Mustafa (2009), **İnsan İletişim ve Dil**, Akademik Kitaplar, İstanbul.
- SAKAOĞLU**, Saim (1984), **Fıkra Tiplerinin Değişmesi Folklor ve Etnografya Araştırmaları**, (hzl. İbrahim Aslanoğlu, Aydın Oy, İ. Gündoğ Kayaoğlu, M. Sabri Koz), Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul.
- SAKAOĞLU**, Saim (1992), **Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca**, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- SAKAOĞLU**, Saim-Ali Berat Alptekin (2009), **Nasreddin Hoca**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- SANDERS**, Barry (2001), **Kahkahanın Zaferi/Yıkıcı Tarih Olarak Gülme**, (çev. Kemal Atakay), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- SHERİDAN AKSOY**, R. Aslıhan (2007), “*Temel Fıkralarında Ötekileştirme Boyutu*”, **Milli Folklor**, Yıl: 19, Sayı: 75, Cilt: 10, s. 95–103.
- SOKULLU**, Sevinç (1979), **Türk Tiyatrosunda Komedyanın Evrimi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ŞENOCAK**, Ebru (2007), **İronik Yaşamda Sonsuza Yürüyen Kahraman Nasreddin Hoca**, Mozaik Kültür Sanat Vakfı Yayınları, Konya.
- ŞENTÜRK**, Rıdvan (2010), **Gülme Teorileri**, Rasyo Yayınları, İstanbul.
- ŞİMŞEK**, Esmâ (2006), “*Türk Fıkra Tipleri Arasında “Baskilli” Fıkra Tipinin Yeri*”, **Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar Arası Sempozyum Bildirileri**, Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, s. 256–279.
- ŞİMŞEK**, Esmâ (2009), “*Yöneten-Yönetilen İlişkilerinde Nasreddin Hoca'nın Tutum ve Davranış Biçimi*”, **21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, 8–9 Mayıs Akşehir 2008**, Ankara, s. 811–824.

- TOPUZ**, Hıfzı (1986), **İletişimde Karikatür ve Toplum**, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- TUĞRUL**, Mehmet (1969), **Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı**, İstanbul.
- TURAL**, Sadık (1991), “*Nekre ve Nükte Kavramlarının Kültür İçindeki Yeri ve Fonksiyonları*” **Fikri ve Felsefî Yönüyle Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 11 Temmuz 1990**, , Konya İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Akşehir, s. 50–56.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi** (1979), “Fıkra Maddesi”, İstanbul.
- Türkçe Sözlük** (1998), “Fıkra Maddesi”, Ankara.
- TÜRKMEN**, Fikret (1997), “*Günümüzde Mizah Teorileri ve Nasreddin Hoca Fıkraları*”, **Türk Yurdu**, S. 114, Ankara, s. 21–24.
- UĞUR**, İmran (2008), **Televizyon Reklâmlarında Mizahın Kullanımı**, Literatürk Yayınları, İstanbul.
- ULUKUŞ**, Kanuni Süleyman (2004), **Polis Odaklı Halkla İlişkiler ve Stres Yönetimi**, Başkent Matbacılık, Ankara.
- USTA**, Çiğdem (2005), **Mizah Dilinin Gizemi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÜNALAN**, Şükrü (2005), **Dil ve Kültür**, Nobel Yayınları, Ankara.
- YALÇIN**, Süleyman Kağan-Murat **ŞENGÜL** (2007), “*Dilin İletişim Sürecin İçerisindeki Rolü ve İşlevleri*” **Turkish Studies**, Volume 2-2, Spring, S. 2, www.turkishstudies.net.
- YARDIMCI**, Mehmet (2008), **Türk Halk Edebiyatında Anlatmaya Dayalı Türler**, Ürün Yayınları, İzmir.
- YAVUZ**, Muhsine Helimoğlu (1997), “*Nasreddin Hoca Fıkralarında Örtük Transaksiyon- İmalî İletişim*”, **Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı**, s. 107–116.
- YILDIRIM**, Dursun (1999), **Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- YILMAZ**, M. Abdullah (2009), **Dil Zekâsı**, Akis Kitap, İstanbul.
- YÜCEL**, Ayşe (2002), “*Fıkraların Toplumsal İşlevi ve Basın Örnekleri*”, **Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri, 26–28 Mayıs 2000 Bildiriler**, Ankara, s. 731–740.

www.abdullahilmaz.com

www.eglence.tr.msn.com

www.egm.gov.tr

www.fikramasaki.com

htr-tr.facebook.com

www.geyikoloji.com

www.komikler.com

www.komiknet.com.tr

2. SÖZLÜ KAYNAKÇA

Çalışmamıza dâhil ettiğimiz yaşanmış olayları ve polis fıkralarını anlatan kaynak şahıslar hakkında bilgi verirken şu sıraya bağlı kaldık:

- a. Anlatıcının adı soyadı.
- b. Doğum yeri ve yaşı.
- c. Tahsili.
- ç. Mesleği.
- d. Kaynak şahısların anlattıkları fıkraların numarası

(METİN-1)

1. (E.A.): a. Emin Aydın, b. Edirne- 43, c. Emniyet Müdürü, ç. Üniversite, d. 153
2. (G.A.) a: Gökhan Aydoğan, b. Maraş-23, c. PMYO Öğrencisi, ç.Lise, d. 49, 82, 186
3. (M.A.): a. Mahmut Alkışlar, b. Mardin-27, c. Üniversite, ç. Polis Memuru, d. 23, 38, 43, 56, 57, 65, 74, 75, 84, 86, 92, 96, 103, 171, 172
4. (N.A): a. Nuh Ağören, b. Samsun-42, c. Üniversite, ç. Başkomiser, d. 10, 11, 115, 120, 132, 179
5. (R.A.): a. Ramazan Akın, b. Hatay-30, c. Üniversite, ç. Polis Memuru, d. 78
6. (M.B.): a. Mustafa Borazan, b. Konya- 36, c. Üniversite, ç. Komiser Yardımcısı, d. 6, 27, 79, 93, 108
7. (S.Ç.): a. Salih Çakmak, b. Adana- 24, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 54
8. (U.Ç.) a: Ufuk Çelik, b. Siirt- 23, c. Esnaf, ç. Lise, d. 162, 164
9. (A.D.): a. Ali Demirel, b. Adana- 22, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 134
10. (Ş.G.): a. Şaban Gelişen, b. Adana-23, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 16
11. (T. G.): a. Turgay Gümüş, b. Çorum-28, c. Polis Memuru, ç. Üniversite, d. 12, 30
12. (B. İ.): a. Behram İnceyer, b. Aydın-22, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 34, 94
13. (İ. İ.): a. İlker İşbilir, b. İzmir-47, c.Üniversite, ç.2.Sınıf Emniyet Müdürü, d. 19, 102, 118, 133, 183
14. (H.İ.): a. Hüseyin İşveren, b. Siirt- 32, c. Öğretmen, ç. Üniversite, d. 128
15. (H.K.): a. Halil Kaba, b. Konya-20, c. Lise, ç. Polis Okulu Öğrencisi, d. 181
16. (K.K.): a. Kaan Kar, b. Adana- 20, c. PMYO Öğrencisi, ç. Lise, d. 51, 110
17. (S.K): a: Sami Karakoç, b. Diyarbakır, c. Gazeteci, ç. Üniversite, d. 173
18. (M.K): a. Mustafa Kısa, b. İzmir-23, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 48

19. (Z.K.): a. Zeki Küçük, b. Erzurum- 35, c. Komiser Yardımcısı, d. 17, 107, 116, 117, 188
20. (O.K): a. Oktay Kürkcü, b. Hatay–24, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 7
21. (M.M.) a: Mehmet Marangoz, b. Ankara–32, c. Yüksek Lisans, ç. 159
22. (U.Ö): a. Ufuk Önder, b. İzmir–22, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 99
23. (M.Ö.): a. Murat Özkan, b. Konya- 22, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 47
24. (A.Ö): a. Ahmet Özmen, b. Çorum- 32, c. Memur, ç. Üniversite, d. 126, 170
25. (F.Ö.): a. Ferhat Özmen, b. Çorum- 27, c. Okutman, ç. Üniversite, d. 40, 144,189
26. (S.Ö.): a. Salih Özsoy, b. Adana–25, c. Öğrenci, ç. Üniversite, d. 28, 33, 161
27. (M.T.): a. Murat Tekin, b. Adana- 22, c. Polis Okulu Öğrencisi, ç. Lise, d. 32
28. (Y.T.): a. Yusuf Tıraşçı, b. Hatay–32, c. Okutman, ç. Üniversite, d. 14, 20, 25, 41, 44, 46, 68, 83, 91, 98, 100, 147
29. (S.Y.): a. Selvet Yardımcı, b. Siirt- 35, c. Komiser, ç. Üniversite, d. 55
30. (B.Y.) a: Baki Yazıcı, b. Ankara–32, c. Yüksek Lisans, ç. 89
31. (A.Y.) a: Abdullah Yıldırım, b. Elazığ- 40, c. Hademe, ç. Lise, d. 4, 36, 72, 85
32. (İ.Y.): a. İsmail Yıldırım, b. Ankara- 42, c. 4. Sınıf Emniyet Müdürü, ç. Üniversite, d. 1, 13, 53, 152, 163
33. (C.Y.): a. Cevdet Yılmaz, b. Bursa–34, c. Emniyet Amiri, ç. Üniversite, d. 15
34. (K.Y.): a. Koray Yılmaz, b. Malatya- 28, c. Polis Memuru, ç. Üniversite, d. 71
35. (M.Y.): a. Mehmet Yücel, b. Sivas- 32, c. Öğretmen, ç. Üniversite, d. 90
36. (Ş.Y.): a. Şakir Yücel, b. Ankara- 40, c. İşçi, ç. Lise, d. 30, 80
- (METİN–2)
1. (G.A.) a: Gökhan Aydoğan, b. Maraş–23, c. PMYO Öğrencisi, ç.Lise, d. 16
2. (M.B.): a. Mustafa Borazan, b. Konya- 36, c. Üniversite, ç. Komiser Yardımcısı, d. 3, 38, 39, 42
3. (R.E.) a: Rıza Eynallı, b. Maraş–20, c. PMYO Öğrencisi, ç. Lise, d. 48
4. (T.G.): a. Turgay Gümüş, b. Çorum–28, c. Polis Memuru, ç. Üniversite, d. 25, 26, 31, 44
5. (İ.İ.): a. İlker İşbilir, b. İzmir–47, c.Üniversite, ç.2.Sınıf Emniyet Müdürü, d. 7, 10, 28, 33, 43, 46
6. (H.İ.): a. Hüseyin İşçi, b. Siirt- 32, c. Polis Memuru, ç. Üniversite, d. 41
7. (U.Ö): a. Ufuk Önder, b. İzmir–22, c. Polis Memuru, ç. Önlisans, d. 12
8. (F.Ö.): a. Ferhat Özmen, b. Çorum- 27, c. Okutman, ç. Üniversite, d. 13

9. (A.Y.) a: Abdullah Yıldırım, **b.** Elazığ- 40, **c.** Hademe, **ç.** Lise, **d.** 11, 15

10. (İ.Y.): a. İsmail Yıldırım, **b.** Ankara- 42, **c.** 4. Sınıf Emniyet Müdürü, **ç.** Üniversite,
d. 9, 20, 27, 29, 40, 47

EKLER**1. MÜLAKAT**

Bu çalışmanın amacı polis fıkralarının derlenmesi ve onların incelenmesi olacaktır. Mülakat, fıkra kültürünün emniyet teşkilatında nasıl ve hangi tipler etrafında sürdürüldüğünü derlemek için yapılacaktır.

İlginizden dolayı teşekkür ederiz.

Ferhat ÖZMEN

Siirt Polis Okulu Öğretim Görevlisi

Fıkrayı anlatanın;

Adı ve Soyadı:

Doğum Yeri ve Yaşı:

Öğrenim Durumu:

Mesleği:

1. Bildiğiniz polis fıkrası varsa yazınız.

2. Polislik mesleğini icra ederken başınızdan geçen fıkra olabilecek bir olay var mı?

3. Polisin diğer mesleklerle ilişkini gösteren fıkralar biliyor musunuz? (polis-doktor, polis-öğretmen, polis-asker vb.)

2. KARİKATÜRLER VE FOTOĞRAFLAR

Karikatür-1

Karikatür-2

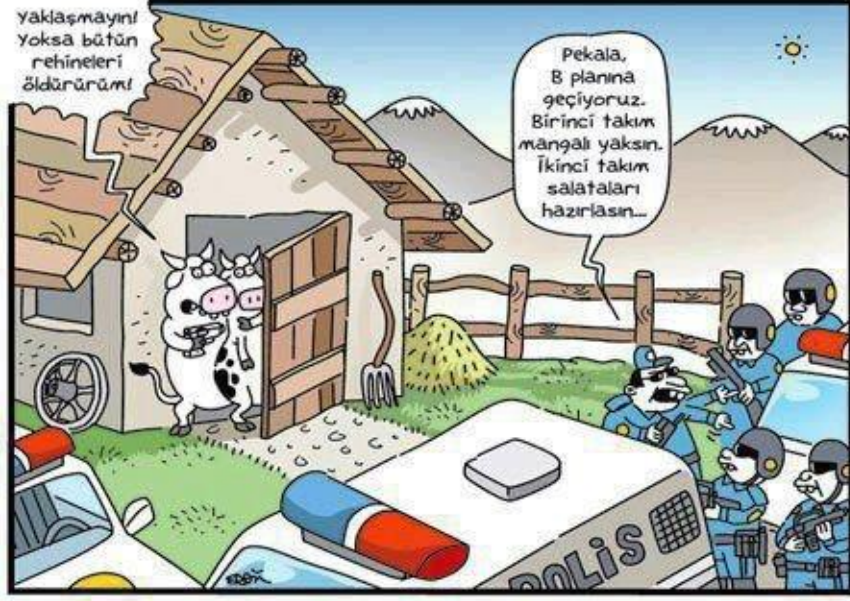

Yeni geliştirilen bir emniyet kemerinin kullanılması durumunda kazalarda %45 oranında azalma sağladığı bildiriliyor.

Karikatür-3

Karikatür-4

Erdil Yaşaroglu © www.komikaze.net

Karikatür-5

www.kaliteliresimler.com

Serkan Altunigüne ©

komikaze.net

Karikatür-6

Karikatür-7

Karikatür-8

Karikatür-9

Karikatür-10

Karikatür-11

Erdil Yaşaroğlu © komikaze.net

Karikatür-12

Karikatür-13

Karikatür-14

Karikatür-15

Ey Kirli "siyaset", Çek ellerini "POLİSİM"den!

facebook.com/Ayrikan.Karikaturleri

Karikatür- 16

Karikatür- 17

Fotoğraf- 1

Fotoğraf –2

DİKKAT!!
VEKİL
ÇOCUĞU
ÇIKABİLİR

Fotoğraf -3

Fotoğraf - 4

ÖZ GEÇMİŞ

02. 07. 1983'te Çorum- Mecitözü Sarıhasan Köyü'nde dünyaya geldim. İlkokulu köyümde bitirdikten sonra ortaokul için Mecitözü'ne gittim. Liseye devam etmek için Çorum Atatürk Lisesi'ne 1997'de kayıt yaptırdım ve buradan 2000'de mezun oldum. 2001' de Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandım ve buradan 2005'te mezun oldum. Ankara'da iki yıl özel bir dershanede çalıştıktan sonra, Polis Akademisi'ne bağlı Siirt Polis Meslek Yüksek Okuluna Türk Dili okutmanı olarak atandım ve halen bu okulda görev yapmaktayım. Türk Dili ve Toplumsal Psikoloji derslerini vermekteyim.